

KUNST IRÉN

ÉLETE ÉS MUNKÁJA

1 8 6 9 — 1 9 3 4

EMLÉKKÖNYV

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
GÁNCS ALADÁR

BUDAPEST, 1935
KIADJA AZ EV. ÉS REF. KÜLMISSZIÓI BIZOTTSÁG

EZ A KÖNYV

könnycsepp. Mélyből messze kicsorduló könnycsepp arra felé, ahol a nap kel, — kínai földből kidomborodó sírra. Ez a könyv gyöngycsepp, abból a gyöngyzáporból, melyet Isten az Ő ritka kiválasztottjainak életéből hullat alá e földre. Ez a könyv harmatcsepp abból a hajnali harmatból, melynek permetével a magyar misszió kopár mezejének tikkadt fűszálait szeretné itatgatni a Lélek. Ez a könyv illatáldozat füstjének foszlánya, mely felkiváncozik megajándékozott hívő lelkek hálájából az Úr dicsőséges trónja elé.

Tiszta jövedelme Kunst Irén emlékének megörökítésére és az ő örökségkép hagyott óhajának, magyar missziói ház létesítésének megvalósítására szolgál.

Hazaszóltatásának első évfordulóján: 1935 november 9-én

a Ref. és Ev. Közös Külmissziói Bizottság megbízásából

GÁNC S ALADÁR.

TIZENEGY NAP KELLETT,

míg a múlt év őszén messze Kinából megérkezett a halálhír, hogy Kunst Irén 1934. november 9-én, egy pénteki napon, este fél hatkor Szüüningben elhunyt. A halálhír villámgyorsan bejárta a napi sajtót. Egyházi lapjainkban egymásután jelentek meg a gyászkeretes cikkek. A Vele ismerős hívő körökben és szívekben kicsordultak a könnyek. Olyanok is megrendülve álltak meg, akik csak a halálhír kapcsán hallottak először Róla. Nem is csoda! Mert sok minden felett napi-rendre lehet térni, de nem lehet belső megrendülés nélkül tudomást venni arról, hogy megint valaki életét adta azért az Evangéliumért, amelynek mi csak kényelmesen élvezgetjük felemelő érzéseit és társadalmi előnyeit.

Valami olyant élt át a magyar Sión, aminőt az utolsó gályarab mártírhálála óta nem. Valami olyant, aminőt 75 évvel korábban élhetett volna át, midőn az afrikai Aranypartokon Böhm Sámuel, az első, Magyarföldről megindult misszionárius a trópusi láz következtében kilehelte lelkét, — de akkor még nagyon kevesen törődtek ebben az országban a külmisszióval. Valami olyant, aminőt még soha sem élt át, mert még egy korszakban sem fűjták örállói a világmisszió arany harsonáit az ő tulajdon falain oly ébresztőén, mint most, s mert egy misszionáriussal sem volt oly tartós és oly sok szálon szőtt közössége, mint amilyen Kunst Irénnel! Még inkább, mint amilyen Kunst Irénnek — vele.

Kunst Irénről háromszorosan lehet elmondani, hogy ő volt az első . . .

ő volt az első hivatásos magyar női missziói munkás. Nemcsak a külmisszióban. A belmisszióban is alig előzte őt meg a nők közül valaki. Utána többen készültek, vagy ki is mentek hosszabb-rövidebb időre a külmisszióba, de egy sem halt meg ott. S beleértve a fér-

fiakat is, az összesnek külmisziói szolgálata időben, gyümölcsben nem tesz ki annyit, mint az övé.

Első volt, mint Kínában dolgozó misszionáriusnő. Előtte magyar földről inkább csak utazók, nyelvészek, természetbúvárok, kalandorkirályok és kincshajszolók keresték fel a Mennyei Birodalmat. A megfeszített Krisztus evangéliumával, a mennybemenetel hegyén kiadott parancs teljesítéseképpen Ő ment először. Beleértjük itt katolikus testvéreinket is, akiknek ma Kínában virágzó pogánymisziójuk van női munkásokkal is, de ezek két évtizeddel később érkeztek Kínába, mint a mi Kunst Irénünk. Ez nem kis dolog. Amikor valaki a kínai néphez megy törleszteni a magyar keresztyénység misziói adósságát, akkor a föld népességének közel egy negyedrésszel — s a még miszionálásra váró pogány világnak majd a felével szemben ró le nevünkben is súlyos kötelességeket.

Első volt Kunst Irén végül abban is, hogy ő szolgálta legvilágosabban az itthoni külmisziói felelősségre való ébredés ügyét. És ez a legfontosabb. Mert a többi elsőségben egyszerűen véletlent, Tőle független történelmi esetlegességet láthat valaki, ő volt az egyetlen, aki eleitől végig igyekezett mindent megtenni azért, hogy munkájának folytatása legyen s többé ne lehessen egy pillanat sem, amikor a magyaroknak nincs képviselője Kínában, vagy a Világmiszió valamely más frontján. Megbecsülhetetlen szolgálatokat tett ezzel. Egészen érdektelenül. Hiszen a maga eltartása szempontjából nem volt a magyarokra utalva. Ha magát nézte volna, sokkal könnyebben, sokkal előkelőbb törzsgárdát, „Hinterlandot” tudott volna szerezni magának a misziói szempontból sokkal előbbre levő Németországban s az őt tényleg eltartó és a német női keresztyének krémjét magában foglaló, világszerte szétágazó Deutscher Frauen Missions-Gebetsbund: a Német Nők Misziói Imaszövetségének keretében. Reá igazán nem lehet azt a vádat fogni, hogy kimegy messze a pogányok közé, azzal pedig, ami itthon van, nem törődik. Nagyon is törődött s igazán minden elfoglaltságtól, szüklátókörüségtől mentesen. Nemcsak azzal, ami az ő kínai munkájának, vagy általában a

külmissziónak nyereséget hozhatott, hanem mindazzal, ami nyereséget jelentett a nagy magyar lelki-ébredésnek, — vagy csak egyetlenegy, sokak által jelentéktelennek vett léleknek.

Oly sokan pályáznak ma érdeklődésünkre. Kiket érdekelhet Kunst Irén élete?

Érdekelheti a kínaiakat, akik közt elégett. A China Inland Missiont, a világ e legnagyobb missziói vállalkozását, amelynek keretében dolgozott. Érdekelheti a svédeket, mert anyai révén bárói rangon levő svéd katonatiszti családból származott, akiknek ősei ott énekeltek valamikor a lützeni csatában, Gusztáv Adolffal az élen, az evangéliumért síkraszálló király csatadalát: *Ne csüggedj el kicsiny sereg! Érdekelheti a németeket, hiszen köztük született s a lelki élete folytán oly drága Württembergben nyerte missziói kiképzését. A misszióban a már említett s több, mint 30.000 tagot számláló, a maga nemében legnagyobb német női ima-szövetség volt az eltartója. Itthon-időzése folyamán Berlinton Stuttgartig, a Rajna mentétől a Luther városokig behálózta előadó útjaival a nagy német birodalmat.*

Érdekelheti az egész Nagymagyarországot, mert körútjainak nagyobb része arra az időre esik, amikor még a mienk volt minden s ő szabadon járhatott benne a Kereszt csodájáról való bizonyágtételével s a missziói lélek tüzevel: Felső-Magyarországtól az Aldunáig, Nyugatmagyarországtól Erdélyig. Azután is, hogy Csonkaország lettünk, a szeretet-, ima- és munkaközösség szálaival jobban ápolhatta az elszakított részeken levő körökkel az összetartozást, mint bárki közülünk. Érdekelheti azokat a magyarokat, akik meg tudnak hatódni azon, hogy valaki idegenből jön s mégis egészen magyarrá válik s azután megint idegenbe kerül és lesz sok másoké is, — de semminek sem vallja magát többé, csak magyarnak.

Érdekelheti azután azokat, akik áhítattal tudakolják a multat s örömmel bányásszák ki a feledés és közöny körétegei alól a múlt század közepe felé megindult magyar lelki ébredésnek azon aranyforrásait, amelyből ő is gazdagodott. Azokat, akik boldogan tud-

ják szemlélni naggyá érett keresztyén egyéniségek életpompájában az eredetileg szűkebbkörű lelki megmozdulások bő kévehordozóit.

Egész sajátosan érdekelheti Kunst Irén azokat, akik a magyar evangéliumi életben hálával veszik az evangélikus és református elem egybefonódását. Ő valóban tudott mindkettő lenni anélkül, hogy bármelyikhez is hűteten lett volna. Vett és adott mindkét részre anélkül, hogy ennek aránybeli különbsége egyben, vagy másban az ő terhére lenne írható. Alliansz-lélek is volt, aki a keresztyénség egységét mindenben a szívéen hordta anélkül, hogy felekezetközi elmosódottság, vagy felekezetfeletti gög lett volna úrrá rajta. Keresztyénsége a nagy irányszabó egyéniségeket nézve senkihez sem állott oly közel, mint Lutherhez és azokhoz, akik maguk is — igazán értve — Lutherhez álltak legközelebb.

Kell végül, hogy érdeklődésre ragadtatva érezze magát minden női lélek Kunst Irén élete által, mint amelyen keresztül ismét megmutatta Isten, hogy férfiakat megszégyenítő bátor és erőket kisugárzó acélos eszközzé tud válni a leggyengébb nő is, ha igazán az ő kezébe adja magát. Sokak számára rejtette az Úr Kunst Irén életébe azt a titkos üzenetét, hogy a legműveltebb, legelőkelőbb, leggazdagabban felékesített nő számára sincs tartalmatadóbb, színesebb, boldogabb és nyomothagyóbb élet, mint az Isten országa munkájában s a misszió szent szántásában önmagát eltékozló s a Jézus Krisztusban így mindent megtaláló élet.

Ám minden faji, felekezeti s egyéb részletszempontról eltekintve kell, hogy tisztán lelkileg — szinte azt mondhatnánk — önmagáért érdekeljen Kunst Irén élete.

Bibliai alakok elevenednek fel benne. Négy Mária. A Jézus anyjaként ismert Mária, aki az első meglátogatása után boldog megadással ismétli mindennap: Imé, az- Úrnak szolgálóleánya, legyen nekem a Te Igéd szerint. A bethániai Mária, aki a Jézussal való csendes-óráját még a legnagyobb elfoglaltság forgatagában is mindennél fontosabbnak, drágábbnak tartotta. A Jézus

halálának kibeszélhetetlen gazdagságát sokak által soha meg nem értett jelentőségében is előre megsejtő Mária, a Jézus keresztülszegezésre szánt lábait drága nárdussal megkenő Mária, akinek ez nem kegyes ünnepi ceremónia, hanem szimbólum, mely nemcsak elméletileg Jézusért, hanem gyakorlatilag mindazokért való alázatos szolgálatra készíti őt, akikért csak ő vért hullatta a Golgothán. S végül az a Mária, aki az arimathiai József feltámadási reggelt ragyogó kertjében ámulva néz az Úrra s aki attól fogva nem tud mást mondani, mint ezt, imádattal telve: Mesterem!

Mesterem! Ezt mondja, mikor halálos kockázattal a szakadékba kell nyúlnia az ő elveszett juhaiért s amikor Mestere lábnyomába lépve felvérzi az övét is a tövis. Ezt mondja, amikor időnként magára marad és nem mer sikraszállani senki mellette itthon. Ezt mondja, amikor az ó- és újember legsúlyosabb belső harcait víva, meg kell üresítenie magát s neki is lelki szegényen keresztre kell adnia az őemberét. Ezt mondja, amikor hűségét megáldja az Úr s bizonyágtételére lelkek térnek meg, — akkor sem a maga nevében tetszeleg, hanem csak ezt mondja: „Mesterem!” Amikor az utolsó pohár vizet adja a két tífuszos betegnek „tanítvány nevében” és sejti, hogy ez a szolgálat életébe kerül, akkor sem mond mást a szívverése, mint amit a halált kereső hős transzcendens mámora: Mesterem! S mikor pár nappal később beteljesül vágya: a szerette, drága Kínában halni meg! — utolsó lehelete akkor sem suttoghatott mást, mint a feltámadott Jézusra ámuló, imádattal néző Mária ajaka: Mesterem!

Ma még időelőttinek tetszhetik az a kérdés, vajjon milyen helyet foglal el majd Kunst Irén a kananita aszszony értelmében nagy hitűeknek mondható keresztyén nők magyar Pantheonjában.

Kunst Irén maga volt az egyszerűség, igénytelen-ség, a kicsinynek lenni akarás, őt magát sértenénk meg vele, ha alap nélkül csinálnánk belőle is nagyot. És mégis, alakja odakívánczik az Árpádházi szent Erzsébet és Boldog Margit, Lorántffy Zsuzsanna, Petróczy Kata Szidónia és Mária Dorottya mellé!

Mert volt benne valami az Árpádházi szent Erzsébet irgalmas lényéből, akinél hercegi és bárói rangot viseltek a nyomorultak, a toprongyosok, a külsejükkel visszataszítók, mert ezek nagyobb önmegtagadásra készítették. Minden szilárd reformátori keresztyénsége mellett Önként soványra böjtölte magát a kínai éhínség idején, csakhogy együttérzését így is megmutassa s bizonyágtételének éle ne vesszék. Ellentéte volt, hogy amaz nálunk született s azután Némethonban élte le szenti életét; de ellenszolgáltatás is volt érte, mert emez meg Németföldről való felsarjadás után — alig pár év különbséggel, mint Erzsébet — úgy cserélt hazát, hogy bibliai értelemben vett szent életének kivirágása egészen a mienk lehetett.

Volt valami benne az Árpádházi Boldog Margit élhivatás- és történelmi küldetéstudatából. De a kiválasztottság nála nem vált önző, csak a maga kegyességét ékesítő centripetális keresztyénséggé. Alázatosan hordozta azt a megvilágosodást, hogy Isten őt szent megbízással felkente, hogy legyen nyugtalanító felkiáltó jellé az ő nagy tékozló ja: a missziói talentumait különösen tékozló magyar nép számára. De hogy ezt tehesse, nem zárkózott el a Nyulak Szigetének mégis csak szűk, vízmosta határai közé. Hogy éles legyen az ébresztő felkiáltójel, az Óceánok hátán is végighúzta annak fekete vonalát s egy magyar szívet takaró kínai sírdombban tette alája végtestamentumának fekete zárópontját.

Lorántffy Zsuzsanna lényéből is volt benne, akinek a Krisztus gyalázatát is hordozni tudó keresztyének voltak a legkedvesebbek. Akinek a lelkében a magyar nők közül — beleértve a Szent István korától folyó időt is — elsőnek ébredt fel az evangélium tovább származtatásának szent ösztöne s az az érzés, hogy nekünk magyar keresztyéneknek van valami keresni valónk Kelet felé. Nem véletlen, hogy a Lorántffy Zsuzsanna nevéről elnevezett Nőegyesület volt hazánkban az első, amely Kunst Irén kínai munkájára testületileg felfigyelt. Volt valami benne a Petrőczy Kata Szidóniából, aki a magyar hívő nők közül elsőnek szolgálta írással

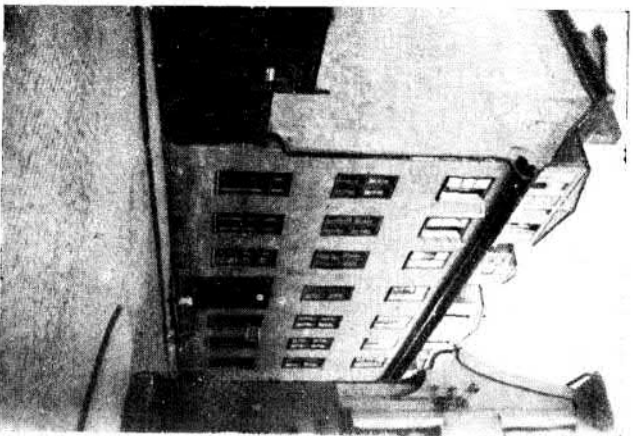

"Itt vagyok, Káldy engemet."

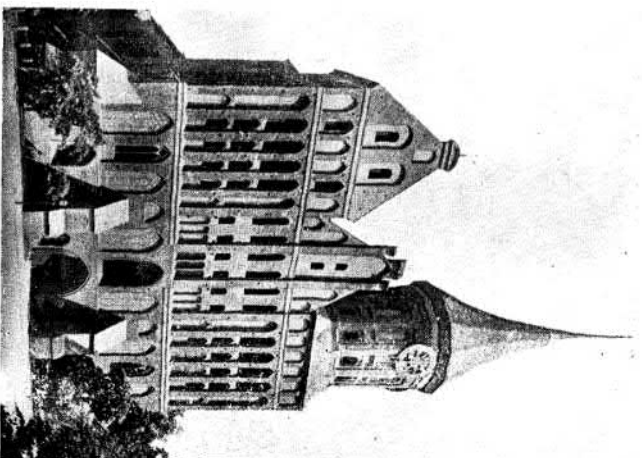
"Légy hív mind halálig és ottted a csomó
az Élet koronáján." Fel. 2, 10.

Káldy László

1932 május 2-án, az utolsó ilthonlét utolsó estéjéről.

A ház, ahol született: Königsberg, Holländer-u. 2.

A Königsbergi evang. dóm, ahol keresztelték.

Jamisch-mama.

A szülők.

Gábor Vilmos, pallásanóra.

Doloschall Sándor, konfirmáció telkése.

is a szabaddá tett Ige ügyét: levelezett, énekeket és elbeszéléseket, építő cikkeket írt és fordított. Mindebben hasonlítottak egymáshoz, csak Kunst Irénnek nem volt olyan borús a hangja és lelki égboltja, mint a XVII. század harcos idejének nagyasszonyáé, aki látta le-tűnni a kurucok csillagát s felsötétleni a magyar éjszakában a barna éjjelt. Kunst Irén nyugodtabb idők boldogabb énekesé, aki előtt megnyíltak a keresztyén öröm legragyogóbb egei.

És volt valami benne Mária Dorottyából, a legnagyobb magyar nádorasszony igazi tudatos ébredést lelkéből. Szinte egészen megegyezik imájának szövege az övével, aki a múlt század harmincas éveiben a nádori palota Dunára néző ablakaiból, hét éven át naponta térdenállva könyörgött azért, hogy az Úr küldje el ide az ő Keresztjének határozott bizony ságtetőjét. S eközben tekintete belesuhant az ablak alatt kibontakozni kezdő pesti házrengetegbe s azon túl, messze az alföldi sívó homokba. Szinte megáll az ember lélezete, amikor 75 évvel később majd ugyanezen szöveggel küldi Kunst Irén imasóhaját egy levélben Kínából hazánk felé. De mit mondok! Nem is egyben! Szinte kivétel nélkül valamennyiben! És ez a rokonság annál meglepőbb, mert Kunst Irén Mária Dorottyát a történeti közelség dacára alig ismerte. Pedig ő volt a XIX. század magyar lelki ébredésének első gyűjtőpontja, csak ez a közbejött szomorú abszolutizmus, majd felújuló racionalizmus idején a köztudatból kiment. Másban is hasonlít hozzá Kunst Irénünk. Mert volt benne a Mária Dorotya szervezőképességéből, az Isten Országa munkájánál szinte nélkülözhetetlen nagy lelki horizontjából, a kicsinek nagy jelentőségét meglátó szeméből, a másokért: egyesekért és népekért, közeliakért és távoliakért, jelenért és jövődőért való kérlelhetetlen felelősségérzetből s a hegyeket mozgató hit kezdeményező szent merészségéből.

Mindezekből azért volt oly sok Kunst Irénben, mert sok volt benne abból az Istenből, aki őket is századokkal előbb formálta; az Úr Jézusból, aki őket is megragadta s a Szentlélekből, aki munkálkodik és el-

hív: ott, akkor és úgy, ahogy és amikor Isten szent tetszése jónak látja.

A korszak is, amelybe munkássága esik, rendkívüli jelentőséget kölcsönöz életének. Átéli ott künn a kínai forradalmat, császárság és köztársaság váltakozását, a vörös uralmat és a nemzeti felbuzdulást, a keresztyénség előtti csodálatos kaputárast, majd megint a becsukódás különböző fokozatát. Itthon is: Európában részül kapja a békének kulturális felkészülés szempontjából leginkább kézrejátzó éveit, de a világháborút is, — bár eleinte akarata ellenére. Később világosodik ki, hogy erre is azért volt szükség, hogy tgy még mélyebb sorsközösséggel fonódhassék hozzánk, még jobban tudjuk őt mi is a miénknek érezni.

*Nem Kunst Irénnek van szüksége, hogy érdekei-
jen minket az ő élete és munkája, ő már megkapta a
hűség koronáját és vele mindent. Nekünk van szüksé-
günk az ő élete és munkája iránt való érdeklődésre.
Azért is, hogy pótoljunk valamit abból a sok mulasz-
tásból, amelyet, míg élt, vele és munkájával szemben
mi: egyesek, egyesületek, gyülekezetek és egyházak el-
követtünk. Nem neki, nekünk van szükségünk őreá.
Nekünk: kereső, kutató, a Krisztus felé még csak
botorkáló, hol hitelenségtől, hol emberi buzgalomtól
túlizzó lelkeknek. Aki volt már az Ő gazdag élete kö-
zelében, most, hogy egy hatalmas lezárt kötetben lép
elénk, az érzi, hogy ez az élet tele van radioaktivitás-
sal, kincsekkel, a Meggyújtott Gyertya, a Hegyen Épít-
tett Város fényével; a Mustármag és Kovász áldott
csodáival. Üzenetekkel a vergődő lelkekhez; meghívók-
kal a még künn veszteglőkhöz; szerződtetésekkel a
piacon hivalkodókhoz; illusztrációkkal a keresztyén
nevelők: szülők és oktatók számára; bibliai igazságok
napjainkban való megtestesülésével; az első keresztyén
idők élettitkának leleplezésével, — mindazzal, amit
igehirdetők, gyülekezeti és egyesületi vezetők, vala-
mint a missziói munka felelősséges hordozói veszteség
nélkül alig nélkülözhetnek.*

*Hogy jut el ez a nagy gazdagság, az isteni meg-
nyilatkozásoknak s az emberi odaadásnak ez a szin-
dus gazdagsága mindezekhez? Magyar falvakba és*

nagy városokba? A magyar Sión nagy megbízatású őrállóinak látás-közeibe? A még e világ káprázatába bebilincselte s Jézus-nélküli életet élő művelt és egyszerűbb leány seregekhez, akiknek boldogabb élethez jutása oly nagyon ott volt a szíven s akiket leveleiben és egyéb írásaiban oly sokszor és oly nagy szeretettel szólongat? Vasárnapi iskolába és csendes családi körökbe? Hittanórákra és vallásos estére? A misszióért már égő és még nem égő lelkek oltárára? Miként teljesülhet Kunst Irén hő vágya: többé ne hiányozzék az evangélium magyar népe Kína hatalmas ember-tömegeinek evangélizálásában? — Mindez ennek a könyvnek és íróinak elsősorban önmagukhoz intézeti s imára roskasztó kérdése.

E nagy cél előmozdítása — a misszió felséges Urának magasztalása mellett — e könyv minden sorának vágya.

Kunst Irén élete Istentől reánk bízott nagy kincs. Talentum, melyet jaj lenne elásni.

Tizenegy nap kellett, míg messze Kínából Kunst Irén halálhíre érkezett hozzánk. Vájjon mennyi idő kell, míg az ő életének és munkájának termékenyítő élethíre eljut mindenüvé s mint életet sugárzó szent áldászapor megáztathatja a lelkileg tán legszárazabb, de új missziói ébredésre és tenyésztésre váró magyar ugart?

G. A.

ÖNÉLETRAJZ.

(Vázlat.)

Arra kértek, hogy írjam meg életrajzomat. Bár nehezemre esik, mégis megpróbálom az Úr dicsőségére. Ha visszagondolok elmúlt életemre, nem tudom eléggé Isten bölcs előrelátását, atyai jóságát és megváltó kegyelmét dicsérni. Ő vezérelte életemet, ingyen kegyelméből magához vont, megtartott és elválasztott szolgálataira a pogányok között. (János 15, 16.)

1869. december 21-én születtem Königsbergben, messze Poroszországban. Atyám kereskedő volt, Édesanyám régi nemes családból származott. Már kicsi koromban felajánlott Istennek, bár ő maga még nem volt megtért.

Az evangélikus dómban kereszteltek.* Egyetlen gyermek voltam. Szeretett Szüleim szigorúan, de nagy gyengédséggel neveltek. Első vallásos emlékeim arról beszélnek, hogy korán imára fogtak és fontossá tették előttem a vasárnap megszentelését. Bizonyos körülményektől kényszerítve, königsbergi háztartásunk feloszlott. Ennek következtében kedves Atyám időnként Németországban utazgatott, míg Édesanyám velem Magyarországra jött 1880-ban és itt, mint német nyelvmesternő, családban vállalt állást. Engemet magamat egy darabig intézetbe adott és minden erejével azon fáradozott, nemcsak hogy kifogástalan iskoláztatásban legyen részem, hanem, hogy különórákat fizetve, az angol, francia és részben az olasz nyelvet elsajátíthassam.

Az Úr így már gyermekkoromban Magyarországra hozott, ahol először Debrecenben, majd Budapesten

* 1870 március 27-én. — A rövidebb soros fejezetek betoldások az 1903-ban, a missziói iskolába való jelentkezéskor írt német önéletrajz, másrészt 1931-ben egy teológus konferencián tartott előadás nyomán.

jártam iskolába. Itt a szeretetteljes Janisch mama vezetése alatt álló Veress Pálné (akkor Zöldfa) utcai Nőképzőben tanultam, ahol a haza iránti szeretetet mélyen oltották gyermeki szíveinkbe és ahol, Isten kegyelméből, a polgárit és a tanítónői képezdét is elvégeztem. Isten Lelke már korán befolyásolta lelkemet. Már kislány koromban szerettem volna jó leány lenni. Sűrűn eljártam templomba a Deák-térre. Nagyon féltem a pokoltól. Nagyon féltem a haláltól, ha dörgött az ég. Gondolatban sokat foglalkoztam Istennel. Legbensőbb vágyam volt, hogy Isten gyermeke lehessen. 13 éves koromban rettenetes aggodalommal töltöttek el a bűneim s amellet a kételyek is elborítottak, úgyhogy minden kedvem elment a többi gyermekek módjára való játszadozástól. Elhatároztam, hogy meg fogok javulni. De ebből nem lett semmi. Csak olyan maradtam, amilyen voltam.

Bár csendes, szerény kis lány voltam, tovább éreztem bűnös voltomat és féltem a haláltól és pokoltól. A kegyes Janisch mama, Győry Vilmos, szelíd vallásánárunk példája mélyen hatott reám. Kívántam is jó lenni, de saját erőmből próbálkozva reá, sok kudarcot vallottam.

Ez így ment a konfirmációmig. 14 éves voltam akkor.

Édesanyám kívánságára Doleschall Sándor tiszteendő úrnál konfirmáltam a Deák-téren és ezen órák igen kedves emlékeim maradtak. De az igazi lelki békét nem találtam meg.

Tudtam, hogy bűneim igen súlyosak. Az oltár előtt úgy sírtam, zokogtam; az egyházfi kérdezte, hogy rosszul vagyok-e, mert nem tudta megérteni, miért sírok. Arra gondoltam: Én most úrvacsorát fogok venni, de milyen bűnös vagyok. Ez 1884. június 8-án volt. Szentháromság I. vasárnapja. Aztán kicsit megnyugodtam: az Úr megbocsátja bűneimet. De igazi békességet nem találtam. Lelkemben ott volt a vágy valami más után. Nem tudtam megtalálni, hogy mire is lenne szükségem. Vágyódtam Isten után, vágyódtam békesség, új

élet után, de határozottan nem tudtam, hogy mi az. Elmentem gyakran a lelkészi hivatalba. Ott a nekem oly kedves Doleschall Sándor lelkész úr azt kérdezte tőlem: „Hogy vagy?” „Jól.” „Hát hogy van Édesanyád?” „Jól.” — De sohasem kérdezte: „Kisleányom, békességed van-e, követed-e az Úr Jézust?” Nekem pedig erre lett volna szükségem. Nem volt, aki segített volna rajtam! Nem ismertem senkit, aki igazán követte volna az Úr Jézust.

Már 17 és fél éves lehettem, lelki küzdelmeim egyre nagyobbak lettek. Olyan sötét volt előttem minden, hogy nem is tudtam sokszor, hol vagyok. Hogyha akkor autó járt volna, elgázolt volna, mert olyan sötét volt minden a szemem előtt. Gondoltam, most már abba hagyom a keresést, hiszen úgy sincs senki, aki igazán követné az Urat.

Az ezután évek is sok kísértésnek és lelkiküzdelemnek ideje; bár lelkem folyton kívánczolt Isten után. Sok kétely zaklatta lelkemet: Vájjon Isten meghallgatja-e imáinkat? Krisztus valóban Isten Fia-e? Vannak-e még igazán hívó lelkek e világon, mint azt a Bibliában olvassuk? A konfirmáció óta olvasni szoktam az Újtestamentumot. Már okleveles tanítónő lettem, de a lelkemben mély sötétség uralkodott. Minden hiába van — felhagyok a kereséssel — nincs béke, nincs szabadulás!

Akkor az Úr irgalmas keze nyúlt felém és sziklára állította lábamat.

Az 1887-iki ősszel Édesanyám, aki addig tanítással tartott el mindkettőnket és páratlan odaadással gondoskodott neveléséről, egy angol nőt kért fel, hogy angol társalgási órát adjon nekem. Általa ismerkedtem meg az akkor a Hold-utcában levő Skót Misszióval.

1886-ban Édesatyám Königsbergben meghalt. 1887. júniusában lettem az állami tanítónői vizsgát, amely magyar- és németnyelvű iskolákban való tanításra egyformán képesített. Ekkor már együtt laktunk Anyámmal s Anyám és én órádással kerestük meg kenyerünket.

Ez az angol nő mindig, lelki beszélgetést kezdett velem. De akkoriban már arra jutottam: „Úgy sincs értelme lelki dolgokról beszélni! Ez nála is bizonyosan csak szóbeszéd, talán ő sem követi igazán az Urat!” Ő azonban mindig újra kezdte és hívott. „Vasárnap jöjjön el; olyan szép leányegyletünk, nőegyletünk van.” A Hold-utcai miszióiskolába hívott. Egyszer eljött értem. Ha már egy tanárnő három emeletet megtesz értem, gondoltam, el kell mennem. De azt is gondoltam: Egyszer elmegyek, többet nem. De aztán mentem kétszer, háromszor is, többször is és többé nem volt olyan vasárnap, hogy el ne mentem volna. 16 éven át egyetlen vasárnap volt, amikor nem mentem el.

Nem sokára buzgó látogatója lettem a Vasárnapi Női Körnek, melynek egyik kiváló buzgó tagja Pushlin Róza volt, mostani özv. dr. Misleyné. A Női Kört dr. Moody András lelkész nővére, Erzsébet és Knipping Vilma, meg Müller Matild tanítónő vezette és íme, szívem hullámjai csendesedtek. Eltűnt a sötétség és Krisztus felragyogott lelkemben.

Egy hétfői reggelen történt, amikor szobánkat takarítottam, a Moody kisasszonytól vasárnap délután kapott képes bibliai vers a padlóra esett. Lehajoltam érte és e szavakat olvastam: „Igaz beszéd ez és mindenképen méltó, hogy ahhoz ragaszkodjunk, hogy Krisztus azért jött a világra, hogy a bűnösöket megtartsa, akik közül első én vagyok.” (I. Timótheus 1, 15.)

Mint villám futotta át lelkemet: „... . hogy a bűnösöket megtartsa, akik közül első *én* vagyok!” Tehát Jézus az *én* Megváltóm, meghalt az *én* bűneimért. Végtelen béke és boldogság töltötte be lelkemet. Hiszen eddig is tudtam, hogy Jézus a Megváltó, de most et-tudtam hinni, hogy az *én* Megtartóm, hogy Jézus drága vére *én* érettem folyt, az *én* bűneimet hordozta a keresztfán és hogy Isten megváltott gyermeke vagyok az Ő ingyen kegyelméből. És — életemet Neki szenteltem.

Életem megváltozott. Magam sem tudtam, de megváltozott, mert ahol az Úr lakozást vesz a szív-

ben, ott a maga Lelke által újjá tesz mindent. Egyszer megtudtam, hogy megváltoztam. Eleinte Édesanyám is igen ellenkezett. „Micsoda dolog, hogy egy fiatal leány mindig a bibliaórákra szaladgál, mindennap olvassa a bibliát és térdnállva imádkozik? Ki látott ilyent?! Mit csinálsz?” De egyszer aztán már nem szólt. Ekkor a nagynéném kezdte. Azt mondta Édesanyámnak: „Minek engeded mindig odamenni? Színházba, bálba meg nem mégy vele?” Édesanyám azt mondta: „Hadd menjen, mióta odajár, megváltozott.” — Boldog voltam, hogy ezt hallottam. Színházba sem mentem. Minden megváltozott.

Alig, hogy magam békét nyertem, már is felébredt a lékemben a forró vágy, hogy elmehessek a pogányok közé, akik még nem ismerik a Megváltót és akiknek nincs senkijük, aki elvezetné őket az élet vizének kútforrásához. Afrikába kívántam menni a négerekhez, de Isten hívása másfelé szólt.

Egy vasárnap délután, éppen Epifániás — Vízkereszt — volt, 1889. január 6. Rendes vasárnapi szokásom szerint Bibliámmal a dívány mellé ültem, amelyen Édesanyám kissé pihent. Felnitottam és kezdtem olvasni. Akkor hirtelen, mintha az Úr Lelke elvitt volna messze-messze földeken át Kínába. Nem! Kínába nem szerettem menni, hiszen a kínai olyan régi műveltségű nép, ferdeszemű, copfos! Nem, azokhoz nem megyek!

De az Úr nem engedett. Megmutatta nekem, mily bűnös, gyenge, alkalmatlan, semmire sem képes és tehetetlen vagyok és így lassanként összetörte akaratoságomat, míg végre egy nap leborultam Előtte, így kiáltva: „Uram, én egészen érdemtelen és alkalmatlan vagyok a Te szolgálatodra. De ha mégis használni akarsz, akkor küldj el, ahová Te akarsz!”

Az a gondolat, hogy mint misszionáriusnak majd végtelenül sok nélkülözést és jóval több küzdelmet kell kiállnom, mint bármely más pályán, csak még jobban hevített s a különböző élethar-

kokat addig is a később reám várókkal szembeni edzésre használtam fel.

1895. májusában megtanultam eltekinteni a pillanatnyi érzelmektől és egyedül Krisztusra támaszkodtam. 1896. decemberében az Úr szinte érezhetően a közelembbe lépett és én hallottam szavát: Eltörlöm a te vétkeidet, mint a fellegeket és a te bűneidet, mint ködöt... és a te vétkeidről többé meg nem emlékezem. — Jézus szabadító erejét az eddiginél nagyobb mértékben megtapasztalhattam és megismerhettem, hogy ő nemcsak bűnbocsátó, hanem a bűntől meg is Szabadító: Akit a Fiú megszabadít, az valóban szabad.

Hosszú várakozási idő következett. Mint özvegy anyám egyetlen leánya, első feladatomban mellette volt, aki oly feláldozó szeretettel nevelt. De néha, időnként majdnem elvesztettem a reménységet, hogy valaha ki-mehessek. Az Úr közben-közben biztatott Igéje és Szentlelke által. A Skót Misszió lelki otthonom lett, majdnem tizenhat éven át. Majd dr. Moody András felejthetetlen angol prédikációi alkalmával, meg a hét-közi vegyesnyelvű összejöveteleken, majd idősb. dr. Szabó Aladár lelkész által a Hold-utcai teremben tartott vasárnapesti órákon bőven táplálkoztam az Élet vizével és lelki mannával és boldog közösségben éltem Isten gyermekeivel. A mélyen tisztelt Doleschall Sándor lelkész úrral is meglett megint a lelki egyetértés, miután fájdalmas betegségében ő is megtalálta élő Megváltóját a Bethesdában és áldással hallgattam beszédeit.

Az Erzsébet-körúti imateremben vasárnapi iskolát kezdtem. Útközben összeszedtem az utcán játszódozó gyermekeket, valláskülönbség nélkül és sokszor csapatostul vonultunk be a terembe.

Szorgalmasan gyűjtöttem a pogánymisszióra. Éveken át vezettem a Skót Misszió második vasárnapi iskolai csoportját. Az Úr megáldotta munkámat a Kék Kereszt Egyesületben is. Mindenki dicsért és csodált. Ekkor az Úrnak össze kellett engem törnie. Benső nyomorúság és megpróbál-

tatás tüzes kemencéjén vitt keresztül úgy, hogy az én vélt igazságomból nem maradt meg semmi, de semmi sem, csupán csak Annak a kegyelme, Aki szeretett engem és Önmagát adta értem. Úgy-hogy az apostollal, ha bár lelki szegény módra^ de mégis elmondhattam: „Élek többé nem én, hanem a Krisztus él énbenem.”

Egyideig egy leányegyletet kezdtem, későbben pedig néhány komoly kis leánykával minden kedden este a külmiszióért imádkoztunk.

Az utóbbi években — 1903 előtt — a misszionárius pályával való foglalkozás gondolata háttérbe szorult, jóllehet a miszióért állandóan imádkoztam és céljaira gyűjtöttem. Anyám is jobban rászorult az én istápolásomra, különösen halála előtt az utolsó két évben, mivel mindkét szemére zöld hályogot kapott. Megoperálták, majdnem megvakult, s így ettől fogva az ő eltartása is teljesen az én gondom volt.

Megint csak Epifániás volt. Hazasiettem a kis külmisziói óráról és amint az Alkotmány-utca Hold-utcai vége felé közeledtem — mi a Hold-u. 23. sz. alatt laktunk —, az Úr így szólt hozzám: „A pogányokhoz akarlak küldeni.” „Uram, tudod, hogy szívesen mennék, de ki fog Édesanyámról gondoskodni?” — volt a feleletem. „Én fogok róla gondoskodni” — monda az Úr. „Ha Te gondoskodsz róla, akkor jól van”, — mondtam. Éppen négy héttel rá — 1903. február 3-án — az Úr magához vette drága jó Anyámat rövid betegség után. Ő is az Úr gyermeke volt és békésen szenderült át a jobblétre. Broschkó esperes úr szolgálta ki neki az utolsó vacsorát. Ugyanő temette.

Történt, hogy az év április havában Budapesten járt egy kínai misszionárius: Mr. Graham Brown, aki hét évig munkálkodott Kínában, a Kínai Belföldi Miszió (C. I. M.) szolgálatában. Vasárnap délelőtt idősb. Szabó Aladár lakásán tartott istentiszteletet a Városmajorban. Textusa: II. Királyok 4, 1—7. volt. Majd kedden és pénteken a Skót Miszióban, szerdán pedig a Kék Keresztben beszélt. Mindenütt jelen voltam. A

szerdai összejövetel után odamentem hozzá és így szoltam: „Mr. Graham Brown, tudom, hogy engem is az Úr Kínába hívott. De nem tudom, hogy jussak oda.” Erre a Kína Belföldi Misszió címét és néhány iratát nyújtotta át nekem. Egyike az 1900-i nagy boxer-lázadás alatt vértanúhalált szenvedett misszionáriusokról szólt. De aztán hirtelen ezt mondta: „Nem is kell Angliába mennie! Nekünk most Németországban is van missziói házunk: a Fekete-erdőben!” És azzal megadta a Liebenzelli Misszió címét. Azonnal írtam. De kitérő választ kaptam: „Most egyelőre nincs hely.”

Nem akartam még tovább várakozni, hiszen már úgyis 33 éves voltam, meghaladtam a misszió felvételi korhatárát. Elhatároztam, hogy a várakozási időt arra használom fel, hogy résztveszek Malchéban a Bibliahaus egy rövid bibliai kurzusán. Ernst Lohmann lelkész, aki örményországi útjain többször megfordult Budapesten, jól ismert. Az ő ajánlatával könnyen felvételt nyertem és néhány boldog hetet töltöttem az Úr által oly áldott házban.

De októberben már Liebenzellből jött a válasz, hogy felvételt nyertem és azonnal jöjjenek.

Nehéz volt a válás, de Isten vezetése volt. Liebenzellben ott találtam Dabi Gyulát, egyikét azon misszióba készülő ifjaknak, kiknek búcsúzó ünnepélyén nem régen én is jelen voltam a Hold-utcában. Akkor egyrészt örvendeztem, másrészt keservesen zokogtam, mert szívemben felmerült újból a kérdés: hát én mikor mehetek majd?!

Már 1904. Áldozócsüörtökjén, május 14-én, magához hívott Coerper nagytiszteletű úr, a Liebenzelli Misszió vezetője és értesített, hogy ősszel kimehetek Kínába. Három heti szabadságot kaptam, hogy haza utazzam és rendezzem ügyeimet. Akkor is a Mennyei Atya kegyelmes segítségét tapasztaltam. Kis szalkszentmártoni házunkat azonnal eladtam; pesti lakásomat, melyet egy barátnóm lakott, felmondtam. Bútoraimat vagy eladtam, vagy elajándékoztam, Édesanyám ékszereit a missziónak adományoztam. Nem volt könnyű mindentől megválni, de az Úr parancsa: „Menjetek el széles e világra . . .” (Máté 28, 19—20.) kényszerített

az engedelmességre. Az Úr dicsőségére bevallhatom: nem bántam meg, mert az Úr Jézus beváltotta ígését, Velem volt. (Máté 19, 29.) Nemcsak nem szűkölködtem, hanem még a világháború idejében is kegyelmesen gondoskodott rólam.

Már szeptemberben útban voltam Kína felé. A Német Nők Missziói Ima-Szövetsége — Deutscher Frauen Missions-Gebet-Bund — felvette gondomat és vállalta eltartásomat. Velem utazott egy idősebb testvér: Kumm Paulina, aki másodszor ment ki és akit nagyon megszerettem.

Útban voltam ugyan Kína felé, de a kínaiak iránti szeretet nem volt meg a szívemben. Amikor a gőzös Hátsó-India Penang nevű kikötőjéhez közeledett, először láttam meg a kínaiakat a maguk természetes állapotában. Nem modern európai öltözetben, hanem amint ott a kikötőben dolgoztak: félmeztelenül, borzas copfjuk fejük köré tekerve, piszkosan hordták az áruterheket fel s alá a hajón. Amint megpillantottam őket, félelem és undor fogott el: Hát ezek közé menjek? Hiszen ez annyi, mintha meg kellene halni! — Paulina testvérhez siettem és elmondtam neki érzelmeimet.

— Inkább visszafordulok, mondám, de ezek közé nem megyek.

A gőzös fedélzetén állva, megint néztem őket. Akkor hirtelen megjelent előttem Krisztus töviskoronával és hangja szívemben ezt súgta: „Nekem még más juhaim is vannak, azokat is elő kell hoznom és hallgatni fogják az én szómat. . .” Hiszen ezekért a más juhokért is viselte Megváltóm a töviskoronát! Ezekért is ontotta drága vérért és most küldeni akar közéjük, hogy ők is hallják az Ő hangját és megtérjenek és legyen egy akol és egy Pásztor!

Akkor eltűnt az undor és félelem az én szívemből és az Ő szeretete töltötte be. Szeretni tudtam ezeket a piszkos kínaiakat és ez a szeretet, hála az Úrnak, nem szűnt meg még akkor sem, mikor 1910-ben házainkat lerombolták és felégették, holminkat megsemmisítették. Szeretni tudom őket most is, amikor az Úr kegyelméből harmadszor vagyok köztük.

Gözösünk 1904. október 17-én ért Sanghaiba, ahol a China Inland Mission otthonába fogadott néhány napra. Aztán — már kínai öltözetben — egy angol gőzösre szálltunk, mely a Jangcse folyamon felvitt Csangsába: Hunan fővárosába. Ide október hó 31-én értünk.

Kínai élményeimet, ha az Úr megengedi és élek, majd máskor beszélem el. Egész életem az Úr csodálatos vezetése alatt áll és kegyelmét szavakkal leírni lehetetlen.

Szolgáljon e rövid vázlat is arra, hogy az Úr neve dicsőíttessék és, hogy forrón szeretett Hazánk fiai és leányai között mind többen kövessék annak hűségese Megváltóját. Adják át Neki életüket és ha Ő talán egyiket vagy másikat használni akarja e sok milliós birodalomban az Ő országa terjesztésére, életüket az Úr oltárára téve, örömet feleljenek: „Itt vagyok, küldj engemet!”

„Légy hív mindhalálig és neked adom az Élet koronáját!” (Jelenések 2, 10.)

1934. június hó.

Kunst Irén.

A magyar protestáns egyháztörténetnek meg kell tanulnia egy új nevet: a Kunst Irénét, aki az első magyar misszionáriusnő volt és életét feláldozta az evangélium hirdetésének nagy ügyéért. Az ő emlékezete is öregbíti azt a csillagködöt, mely a „tanúknak föllegéből” tevődik össze s megáll a magyar evangéliumi egyház hajléka felett, nappal mint fényes felhő, éjjel mint tűzoszlop.

Dr. RAVASZ LÁSZLÓ ref. püspök.

KUNST IRÉN MAGYARSÁGA.

Írta: *Dr. Molnár Gyula* ítélőtáblai bíró,
a Magyar Ev. Misszióegyesület világi elnöke.

Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én;
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt e föld kerekén.

(*Petőfi.*)

Kunst Irén *nem született* magyarnak, de megszerette árva nemzetünkéi.; lelke — mint egykor Jonathan lelke Dávidéval — összeforrt velünk. Szíve magyar szívvé vált s az maradt utolsó dobbanásáig. Hogyan történt ez a csoda? Tökéletes választ erre a kérdésre csak Isten tudna adni, aki a szíveket formálja, de egyet-mást megértet mégis e csodából az, amire Kunst Irén életrajzi eseményeiből itt rámutathatok.

Kunst Irén szülővárosának, Königsbergnek, mind-edig nem volt a magyar közérdeklődéssel semmi kapcsolata. Németország sok más városában jártak theologusaink, történelmi eleink és nagyjaink. Königsberggel csak a világhírű bölcsész-lángelmének, Kant Imánuelnek a nevével kapcsolatban találkozunk, aki itt született s élt, végezve a maga rendkívül mélységekbe hatoló filozófiai vizsgálódásait. Anyja azonban nem volt német, hanem svéd, akinek ősei Cederstolpé-ből származtak s innét datálódó, előkelő nemesi ranggal bírtak. A kis Irén 10 éves korában került édesanyjával hazánkba; előbb rövid időre Debrecenbe, majd 11—12 éves korában Budapestre. Itt a *magyar nőnevelés* úttörő s akkor legáldottabb intézményének, a Veres Pálné Nőképző Intézetnek a kötelékébe jutott. Ennek a lelkes, honszeretetre nevelő intézetnek a kebelén forrt össze először Kunst Irén lelke a magyarság lelkével; itt lett a félig német, félig svéd leánykából tüzes magyar honleány. A tanárok és tanárnők nagyobb részt olyanok voltak, akik, ha mint gyermekek is, átélték az 1848. kö-

rüli időket, majd az elnyomatás szomorú másfél évtizedét. Személyes élményük volt sok mindenről. így az intézet igazgatónöje, *Janisch Józsefné* is átélte Budavár ostromát s bár ő is idegenből származott szülei révén, a legmélyebb biblikus kegyességet, abban az időben párját ritkító határozottsággal kapcsolta a honszeretet reális gyakorlásához.

Még ősz fejjel is elragadtatással nyilatkozott *Csiky Kálmánról*, a később egyetemi tanárrá vált történelem-tanáráról, aki úgy látszik, nemcsak történelmet tudott tanítani, hanem értett ahhoz is, hogy tragikus sorsú nemzetünk történetét eleven lélekkel úgy szólaltassa meg, hogy tanítványainak szíve örökre elpecséltessék az izzó honszeretetet s magyar hazánk számára. Amikor Kunst Irén magyarságáról emlékezünk, fonjunk koszorút a hálás megemlékezés virágaiból Csiky Kálmán halhatatlan neve köré is. Az ő történelem-tanítása nyomán ismerte meg Kunst Irén a magyar faj tragédiáját; az ármányok által felidézett viharokat, mik e népet érték, tépték s látta meg, hogy a bösz viharban mikép állt. mint küzdött magára hagyottan pusztuló nemzetünk.

„A Kárpátoktól le az Aldunáig,
Egy bösz üvöltés, egy vad zivatar!
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar!”

Oh, hányszor volt egy ezredéven át úgy, ahogy itt Petőfi a szabadságharcról írva, sorsunkat elzokogja. De nemcsak az általános szabadság kivívása körül folyó nehéz harcok, hanem az evangéliumi szabadságért szenvedett hosszas tusák is kiemelhették népünk rendkívülségét az idegenből jött s igazságot kutatni szerető lélek előtt. E világ kufár lelkei nem egyszer csúful elhagytak, magunkra hagyva mások prédájára adtak bennünket. De feltűnhetett Kunst Irénnek az is, hogy az Isten tudott idejében csodát tenni, mint Izrael népével s nagy lelkeket támasztott sokszor idegenek között is, kik — miként őket isteni Uruk — örökké megmaradó szeretettel szerettek meg bennünket! Mindezek megismertetésében nagy szerepe lehetett vallástanárának, *Győry Vilmosnak*, aki magyarságát a legmagyarabb Lutherániá-

ból: Dunántúlról hozta. Csoda-e, ha aztán ilyenné kívánt válni s tényleg ezek közül való volt a mi drága Kunst Irénünk!?

Térjünk hát vissza élete történetének azokra az eseményeire, amik napnál világosabban mutatják, hogy ő nemcsak *magyarrá* lett, hanem mindvégig az is *maradt*. A tanítónőképzőben buzgón készült magyar tanítónőnek. Kínába is az a gondolat vezette, hogy a *magyar nép rokonaihoz* megy. Hunan tartomány, ahol dolgozott, a *hunokra* emlékeztette. A Kínából írt első leveleiben kitért azokra a *nyelvészeti* eredményekre, amelyekre a kínai és a magyar nyelv összehasonlítása során jutott. *Tálszemlélete* tele van magyar reminiszenciákkal. Amikor Csangját meglátja a Sziang-folyó két partján, rögtön Budapest jut az eszébe. Még a Gellérthegye is megvan, írja lelkendezve; csakhogy ezt Johlunak hívják s a tetején nem citadella, hanem bálványtemplom van, írja szomorúan. Sokszor eszébe jut hasonlatnak a dunaparti Szalkszentmárton képe, ahol édesanyja életében nyári tanyájuk volt. ír a magyar mezei munkákról s egy levelét aug. végén így kezdi: „Odahaza is már elmúlt bizonyára a Szent István-nap körüli hőség!” A haza s a magyarság mellett való kitartása, a nagy világjárókat: művészeket, tudósokat és gyakran még misszionáriusokat is jellemző *nemzetközi vonás* mellett, külön is megbecsülendő. Bár a Német Nők Missziói Imaszövetsége tartotta őt el, — s ennek folytán természetesen ápolnia kellett erősen a német kapcsolatokat — mégis mindig magyarnak vallotta magát, nemcsak hazánkban, hanem Kínában és Németországban is. Legutóbbi németországi tartózkodása alatt a Liebenzelli Missziói házban időzve, büszkén fizette, mint magyar, az idegekre kivetett újabb adót. így nevezte magát: *Első magyar misszionáriusnő Kínában*. Pedig így is nevezhette volna: A Német Nők Missziói Iniaszövetségének első munkása a világmisszióban. Ez a cím — világviszonylatban — többet jelentett volna és mi magyarok ezt annál kevésbé sérelmezhattük volna, mert végeredményben „az első magyar misszionáriusnő” kínai munkájáért mi, *fájdalom, vajmi keveset* tudtunk tenni. Az annak idején fennállott azon reménység, hogy a Magyar

Evangéliumi Külmissziói Szövetség majd mihamarabb átveheti Kunst Irén eltartását, megghiúsult. Később sor kerülhetett volna erre, azonban Kunst Irén a maga egyenes lelkével úgy látta, hogy az őt először munkába állító német egyesület iránti köteles hűség most már ellene szól ennek az átkapcsolódásnak. De viszont nagyon a szívéen volt, hogy legyen a magyaroknak Kínában *dolgozó misszionáriusuk* s bennszülött munkásuk. Még jó maga ki sem ért Kínába, már a Princesse Alice-n, az első hajón, mely őt 1904-ben Kínába vitte, így írja levelében: „Higyjétek el, ez az elválás, a hazámtól való elszakadás leginkább fáj és amint gondolataim az előttem messze elterülő tengeren át hazám felé szállnak, csak azt kívánom, hogy *elmenetelem egész hazámra nézve áldásos legyen*. Kedves testvéreim, ne felejtsetek el, hogy testvéretek vagyok és támogassatok, hordozzatok imáitokkal! . . . Kedves testvéreim, nem is hiszitek, mily boldog vagyok, hogy *hazám e nagy adósságát leróhatom* és ha meghalnék is, tudom, hogy lesznek köztetek, akik követnek és a részbe lépnek!”

Az utóbbi időben különösen imádkozott azért, hogy valaki a magyarok közül lehessen Kínában az utóda. Mily hálával tudta fogadni e tekintetben a legkisebb biztató jelet is!

Megindító ez! De nemcsak a különösebb ünnepegyességgel bíró első levelében ír így. Későbbi leveleiben nem egyszer sugárzik felénk ez a megvilágítás.

Nevét nem változtatta meg, ám nagyon megható, hogy mintha még ez is foglalkoztatta volna az 1900. év folyamán. Az első prot. gyülekezeti ébresztő lapban, a Keresztyén Evangélistában 1903-tól megjelent német, angol fordításai, átdolgozásai, néhány önálló építő cikke ezzel az álnévvel jött: *Nagy Verona*. A Hajnal első számaiban megjelent — Kínából küldött — egyik levele alatt ott találjuk neve után zárójelben: Nagy Verona. Majd egy másik levélben így írja magát alá: Nagy-Kunst Irén. Hogy mennyire összeforrt előtte a magyarság és Jézus ügye, meghatóan látszik abból is, hogy Önéletrajzának 1934. januárjában írt vázlatában a befejező sorokban: Jézusról, mint *Hazánk Megváltójáról* beszél s e szót: *Hazánk*, nagy betűvel írja.

Pihenő éveiből a köteles német körutak mellett mindig nagy részt szentelt a többletmunkaként vállalt *magyar körutaknak*. Szinte alig akad hazánkban olyan táj, ahol egy-egy kisebb-nagyobb ref. vagy ev. gyülekezetben meg nem fordult volna, ahol ne emlékezzenek derűt sugárzó, jóságos szelíd arcára. Milyen élénken élnek emlékezetünkben a Kínából hozott apró tárgyak, miket a kínai nép lelkének ismertetése végett bemutatt; s mialatt ezt tette, *magyar lelkek megmentéséért viaskodott*. Mialatt bemutatta a kínai nők elnyomorodott lábához szabott cipőcskéket, szolgált egyúttal Jézus Krisztusnak drága Evangéliumával, hogy áldott eszköze lehessen elnyomorodott lelkek megépülésének. Miközben felmutatta a pálcikákat, amelyekkel a kínai ember a rizkását kanalazza, oh, hány magyar lelket tanított meg táplálkozni az örök élet kenyérével.

Drága Irén Nénink, köszönjük Neked mindezt! Hogy magyarrá lettél, hogy bennünket Isten gyermekeként is annyira szereltél, hogy mindhalálig hű voltál! Porsátradat nem takargathattuk be gyengéden a drága honi földbe; a haretéren maradtál, Kína földjén. Hadd zarándokoljunk el legalább lélekben sírhalmodhoz; hadd ültessünk sírodra magyar virágokat: piros muskátlikat. Pirosló szirmuk hadd beszéljen Jézusnak bűnt eltörlo *piros* véréről, melyben egyedül van szabadulás; a vérről, mely mialatt váltságot és mennyei polgárjogot szerez, egyúttal a földi hazának is igazán hű fiaivá avat bennünket. De hadd beszéljen a magyar virág *zöldje*, — levele is nekünk; hadd szóljon hervadhatatlan reménységről, hogy az Úr szeretete által jó lesz minden. Hogy az Úr, aki kegyelméből Kunst Irént nekünk adta, nem feledkezik meg ezután sem rólunk, árva magyarokról. Támaszt Szent Lelkével fiaikat, leányokat, kik megnyílt szemekkel meglátják itthon is s kint a misszió nagy munkamezején is, hogy mily *fehérek* immár a mezők az aratásra . . .

KUNST IRÉN LELKI FEJLŐDÉSE.

A legparányibb fűszál fejlődése áhítatra kelti a szemlélőt. Mennyivel inkább egy hívő lélek fejlődése! A 8. zsoltár írja csodálatba esik, amikor a csillagokon látja Isten ujjainak művét. Ki lehet-e fejezni azt az érzést, amit akkor kell éreznünk, amikor nemcsak az Úr egyszerű gyermekén, hanem az ő nagyra választott eszközén látjuk, mimódon formált, gyúrt, idomított dolgozott, *mintázott* rajta a nagy életformálónak, a Háromságos Szent Istennek titokzatos keze.

Kunst Irén lelki fejlődését figyelve önéletrajzi vallomásaiban, nem érezzük-e, hogy szent helyen járunk, ahol saruink leoldódnak. Mindent nem láthatunk ott sem, itt sem a fejlődés menetéből. De néhány személyt szerelnénk közelebről bemutatni, akiket Isten nála felhasznált.

A szülők.

Édesapja, Kunst Ottó, Károly; Lajos 1836-ban született Poroszországban. Mint kereskedő vette nőül 1869-ben von Cederstolpe Jenny, Izidora, Malvin, Aurórá, von Cederstolpe Ferdinánd főhadnagy leányát, aki 1835-ben született. Az apa széleslátókörű és világviszonylatban mozgó kereskedő volt, akitől akaratot és mozgékonyt örökölt. Édesanyja előkelő svéd családból származott, amelynek nemesi rangja megfelel a magyar báróságnak. Az anya hatalmas, robosztus természetéből elég sok látszott a szintén imponáló természetű Iréne. Azonkívül ritka nyelvtelenségét, a kutató elmét és a magasabbrendű élet utáni vágyódást tőle örökölhette. Önéletrajzában hálással nyilatkozik a szülők, főképp pedig az *édesanya* istenfélelemben folytatott neveléséről. A szülők boldogsága azonban nem volt árny nélkül. Különösen az édesanyjának kellett érzékeny fájdalmakat hordozni. Kunst Irén tudott erről. Ez a fájdalom mély mélabúval járta át az ő fiatal lelkét, de erről a fájdalomról sohasem beszélt; azt mélyen a szívébe

rejtette. Talán már ekkor tanította őt az Úr arra, hogy a más, hozzá közelálló keresztyén testvérek tökéletlenségével járó *fájdalmakat* tudja *némán* hordozni.

Egész 34. életévéig él édesanyjával s így természetesen, hogy a szülők közül neki jutott nagyobb szerep az ő életében. Nevelte édesanyja azzal is, hogy már kicsi korában Istennek ajánlotta föl, de azzal is, mikor nem értette meg, hogy Isten mimódon akarja azt megvalósítani. Mikor Isten a maga módján belenyúlt a kis Irénke életébe s tudatos megtérésre, majd a külmiszióba hívta, az anya nem ismert rá az Úr útjaira s elég sok nehézséget támasztott. De végeredményben így is csak — saját tudtán kívül — nevelő munkát végzett. Nevelt még mélyebb megalázkodásra, a gyermeki kötelesség legszentebb felismerésére, hűsége, imádkozásban való kitartásra. Igen jó fényt vet ez Kunst Irén kegyességére, aki nem úgy tett, mint sokan, hogy a szülői ellenzés után, vagy az Istennek, vagy az embernek való köteles engedelmességet tagadják meg, amelynek mindegyike a kényelmesebb módhoz tartozik. Soha egy pillanatig sem gondolt arra, hogy a misszió Urának szánt szolgálatát a gyermeki kötelesség alól való önfelmentés árán valósítsa meg. Mint egyetlen gyermek, kitartott édesanyja mellett még másfél évtizedig azután, mikor már meglátta, hogy az Úr Kínába küldi. Pedig az évek múlásával mindjobban kockáztatta a missziói intézetbe való felvételét. Hiszen 30 éven felül már nem igen szoktak misszionáriusokat képezni. — A Luther Nagy Kátéjának szelleme látszik meg ezen. Azé a Lutheré, aki a IV. parancsolatról szóló magyarázatban *a szülője mellett gyermeki tisztét* teljesítő leány szolgálatát szentebbnek tartja az összes szentek szolgálatánál.

Csodálkozhatunk-e azon, hogy az édesanya egy darabig nem ismer reá leánya vezettetésében Isten útjára? Hiszen annyira elszokott akkor már a világ attól, hogy valaki egészen elégesse magát az áldozati oltáron! Az ő anyai szemei számára is egészen újszerű volt ez s amellet törekenynek, gyengének ismert leányát a missziói munka viszontagságaitól nagyon féltette. Jézus anyja sem tudott ráismerni a Fia útjára. Pedig ő is kezdetől fogva ott kívánta tudni gyermekét az isteni kül-

detés szolgálatában. — Azért mi inkább azon csodálkozunk, hogy az édesanya végül is mindent megértett. Kunst Irén sok megtérési örömet élt át munkája nyomán itthon és a pogányok között. De akinek vannak tapasztalatai e téren, az egy-egy kínai megtérését sem veszi nagyobbnak, mint azt, hogy *végül* édesanyjának is felragyogott ugyanaz a Krisztus, Aki neki.

Az iskola.

Iskolai életében két.egyén volt rá nagy hatással: Janisch Józsefiné és Győry Vilmos.

Janisch Józsefiné, szül. Steinweg Hermina az Országos Nőképző igazgatónője volt. 1820 június 22-én született. Rövid életrajza megjelent Vargha Gyulánétól a Mustármag 1904. májusi számában. Komoly hívő lélek, nagy műveltséggel. Már leánykorában figyelhette a Mária Dorottya nádorasszony körül megindult lelki ébredést s ő maga is bibliaolvasó és igazán Jézust követő életet élt. Átélté Budavár ostromát s amikor az ágyúgolyók röpködését látta, csak még mélyebben hűséget fogadott Istennek. A szabadságharc lezajlása után férjével együtt, aki az egyik szabadságért küzdő lap szerkesztője volt, menekülnie kellett s a sok szenvedés és anyagi veszteség még jobban Isten gyermekévé érlelte. A száműzetésből hazatérve, az 50-es években nevelőintézetet nyitott. Hazafias iránya sok nehézséget gördített eléje, de ő imádkozott és kitartott. A kath. papok szemében azért volt szálka, mert sok katolikus leány is az ő intézetébe járt. A legjobb családok gyermekei nevelődtek nála. S mikor 1878-ban az *Országos Nőképző* választmánya meghívta igazgatónak, haladékat kért, míg az Úr elé viheti *imában,* a nagy kérdést. Csak mikor megértette, hogy ez Isten akarata, akkor nyugodott meg a választáson s a felelősségteljes állást mindvégig híven töltötte be. Növendékei mint anyjukat tisztelték. Még a férfiak is csak „*Janisch-mamának*” hívták. A szeretetet, mellyel ő maga csüngött az Úron, igyekezett a leánykák lelkébe is átplántálni, mert tudta, hogy minden tudásnál és műveltségnél többet ér az élő hit. Minden napon háziistentiszteletet tartott. Reggelenként a *Bibliával* kezében jelent meg az egybesereglett

növendékek előtt. Ebből olvasott s azt pár egyszerű szóval megmagyarázta. Az intézet rendesen jobbmódú leányain kívül más gyermekei is voltak: a *szegények* és az *árvák*. Ezeknek kézimunkázott. Még a tanórák közt is ott volt a kezében a kötés — a szegények számára. Minden karácsonykor 12 szegény gyermeket látott el tetőlől-talpig ruhaneművel s a jelek szerint ő volt az első, aki Budapesten karácsonyi ünnepélyeket rendezett, ahol az adományok átadása közben beszélt a legnagyobb örömről: Jézusról és az érte való életről. — Bár tapintattal volt katolikus növendékeivel és munkatársaival szemben, azért a gyertyát nem rejtette véka alá. Egyszer egy fiatal tanítónő lelkesülten mondta, hogy épp most volt a Szent Antalnál. „Miért nem fordulsz egyenest Jézushoz?” — tette fel neki szelíden a sokatmondó kérdést. 1901. július 9-én halt meg. — Örülünk, hogy e pár sorban megbecsülhettük az ő emlékét, mint az ev. egyházunkkal szorosabb kapcsolatban levő mai *Veress Pálné Leányintézet* első igazgatónőjének emlékét. Bár most is ilyen bibliás szellemű és puritán életű hívő nők állanak nagy leánynevelő-intézeteink élén!

Lám, ilyen vezetőt állított Isten annak az intézetnek az élére, mely hét éven keresztül nevelte Kunst Irént. Szinte nem is értjük: hogyan, hogy már ebben az időben nem jutott el a Jézusnak való boldog életátadás küszöbéig? Mutatja, hogy az ő szíve sem volt valami *könnyen bevehető vár* s még inkább: a szeme látóvá nyíló szem. Hiszen ezekben az időkben panasz-kodik arról: nincs senki, aki igazán követné Jézust! — De ha a legnagyobbat nem is, ő maga is úgy érzi, hogy *sokat* kapott Janisch-mamától. A szeretetnek azt a személyt nem válogató készségét, amelynek később nála annyi boldog élvezője volt itthon is s künn Kínában is az Úr kicsinyei közt, Janisch-mama példájára vezethető vissza az is, hogy a szegények és nélkülözők mindig a szíven voltak s előttük a szó bizonyágtételét, mint majd később látjuk, mindig igyekezett egybefonni a *segítő szeretet* bizonyágtételével.

Győry Vilmos, mint budapesti Deák-téri lelkes, hitoktató volt az Országos Nőképzőben s így került

Kunst Irén közelébe öt éven át, egészen 1885-ben bekövetkezett haláláig.

Győry Vilmos 1838. január 7-én született Győrben. Édesapja az ottani ev. népiskola tanítója volt. A tehetséges ifjú konfirmációi ígéül ezt kapta: Akinek sok adottság van, attól sok kívántatik. Német, francia, angol, olasz, spanyol, portugál, dán, norvég, svéd nyelveken beszélt, illetőleg olvasott és fordított. 1861-ben lelkésszé avatják s a következő évben, 24 éves korában, az ország legnagyobb színmagyar evang. gyülekezete, Orosháza lelkésze lesz. 1876-ban Székács József püspök halála után a pesti magyar egyház választja meg. 1885 április 14-én javakorában hal meg. A túlfeszített munka ölte meg szívét. Tagja volt a Tud. Akadémiának s költői munkássága folytán több irodalmi társaságnak. Sokat ír és fordít, de mint lelkipásztor is nagy munkát fejt ki. Különösen szíven van az ifjúság ügye, de az árvák ügye és a börtönmisszió is. Szoros barátságban volt Szász Károly ref. püspökkel, aki halála előtt a betegágyon meglátogatta. Frissen írt s a feltámadásról szóló húsvéti énekéről beszélgettek. Több éneke az ev. énekeskönyvnek most is becses kincse. Szász Károly róla tartott emlékbeszédében így szól: „Győry Vilmos földi élete munkájának nem sok salakot kell levetnie . . . Mert ő már itt is eszményi légkörben élt s szelleme szárnyait a föld porától tisztán tudta tartani.” Mint *hitoktatóról* ez évben, halálának 50. évfordulóján tartott országos ünnepségen, Pékár Gyula, a Luther-Társaság elnöke, nagy elragadtatással emlékezett meg. Neki is hitoktatója volt s szinte ugyanazokat, a vonásokat domborította ki, mint Kunst Irén: főleg szelídséget.

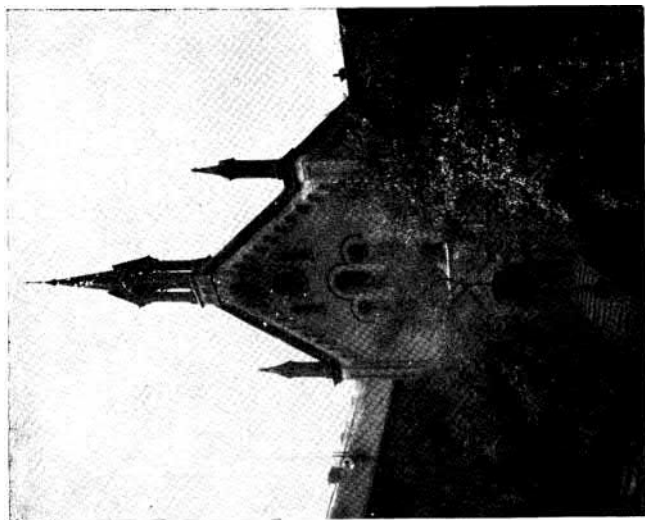
Győry Vilmos volt az első Kunst Irén nevelői közt, aki *a külmisszióval* is foglalkozott. Megírta *Egedé János* dán ev. lelkész, Grönland misszionáriusának az életrajzát. Tette ezt egy olyan korban, amikor hazánkban már a régiebbek közül senki sem, az újabbak közül még senki sem foglalkozott az Isten országának ezzel a sokszor Hamupipóke-sorsra kárhoztatott munkájával. Itt megint találunk valami feltűnőt. Hogyan, hogy Kunst Irén nem tesz említést erről? Hogy Győry Vilmostól hallott először a külmisszióról! Talán elmosó-

dott az emlékezetében, mert egyébként sokszor nagy elismeréssel szólt, mily sokat köszönhet hitoktatójának, amint azt egykori munkatársa: id. Victor János igazgató is kiemelte emlékbeszédében, amelyet a Deák-téri német Nőegyletben tartott. Viszont egy dolog megmagyarázódik. Az, hogy miért tudott előtérbe nyomulni megtérése után *oly hamar* Kunst Irénnél a külmisszió gondolata. A hitoktató munkája szóban és írásban formálhatta ehhez a megfelelő tudatalatti világot.

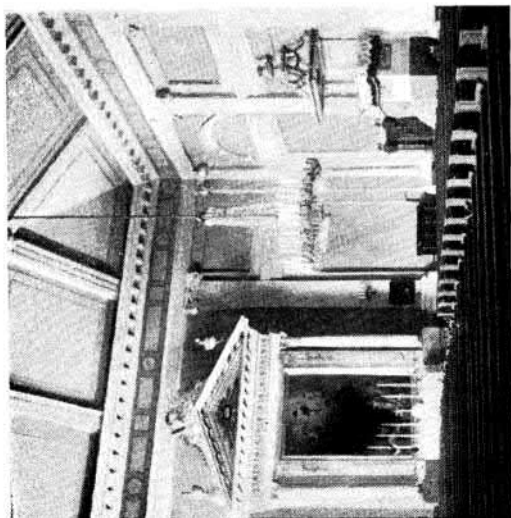
Az egyház.

Egyházi részről a hitoktatón kívül még konfirmáló lelkészéről, *Doleschall Sándorról* kell megemlékeznünk. Ő egyben az *első* azok között, aki nemcsak formált Kunst Irén lelkén, hanem aki áldott visszahatásokat is kapott Kunst Iréntől.

1830. november 26-án született Modorban. Besztercebányán volt ev. lelkész, majd a zólyomi egyházmegye esperese. 1875-ben választotta lelkészül a pesti német egyház. Kiváló szónok, nagyműveltségű teológus, szervező tehetség. Sokat foglalkozott egyháztörténeti tanulmányokkal, mint az egyetemes egyház levéltárosa. 1887-ben kiadta a pesti ev. egyház történetét. Dacára annak, hogy teológiai irányzata racionalisztikus volt, komolyan gyakorolta a lelkipásztori tevékenységet, főleg a *konfirmációt*. Így jutott közel Kunst Irénhez, bár a családdal korábban is összeköttetésben volt. Legközelebb Kunst Irénhez a Bethesdában töltött súlyos betegsége vitte a 90-es évek elején. A betegség azzal végződött, hogy amputálni kellett a jobbkarját, de ő félkarral is tovább végezte lelkészi szolgálatát. Ekkor már megszűnt az a panasz, amivel Kunst Irén korábban illethette konfirmáló lelkészét. A nagy betegség és a lelki világosságban egyre fejlődő nagy leány hűséges bizonygatói az egykor racionalista lelkészt odasegítették a *golgotai Megváltóban* való hithez. Bár korábban maga Doleschall is ellenezte a külmisszióba való készülést, a belső fordulat fordulatot hozott ebben is és Kunst Irén boldogan élvezhette egykori konfirmáló lelkészével a legmeghittebb lelki beszélgetéseket s *az együtt való imádkozás* áldásait.

A Hold-utcai templom.

A Deák-terti templom oltára, mely előtt konfirmált.

Maria Dorottya,
a milli századbeli lelti ébredés
első munkása.

Dombofer György,
szász orv. dekanus.

Dombofer György budai orv. felkérés, Maria Dorottya munkatársa.

A névtelen.

Kunst Irén 1887-ben leteszi a tanítónői képesítést s ezzel új határvonalhoz érkezik. Most jön lelki felébredésének esztendeje, mikor a család, az iskola és egyház hatásán túl formáló tényezőként jelentkezik a *lelki közösség*. És pedig az a lelki közösség, amely a *Skót Misszió* keretében fejtette ki a múlt század utolsó harmadában az egész magyar keresztyénségre kisugárzó áldó hatását.

A választó vonalnál egy *névtelen* jelentkezik. Angol kisasszony, akinek neve sehol sincs feljegyezve. Bizonyos, hogy ő volt az első eszköz Kunst Irénnek az Úrhöz való határozott meghívásában. Kicsit feltűnő, hogy ennek a nyelv tanárnőnek a nevét misszionáriusnőnk sehol sem említi. Pedig látjuk az önéletrajzban, mennyi szeretettel, kitartással, fáradozással végezte ő a hívogató munkáját s hogy Kunst Irén is mennyi melegséggel állít emléket neki. Talán azt akarta hogy ezáltal is dicsőíttessék az itt a földön *névtelenek szolgálata*. Önkéntelen utalás van ebben arra, hogy maga Kunst Irén is sokszor végzett névtelen szolgálatokat, hogy legyen valami meglepetés és új öröm az örökkévalóságban is. Az életrajzkutató kikutathatná az illető angol nyelvtanár nő nevét, de a fenti gondolat jegyében hagyja, mint ahogy Kunst Irén is hagyta.

Mária Dorottya és a magyar lelki ébredés.

A Skót Misszióhoz érve, egész sereg név jelentkezik, akiknek több-kevesebb szerepük volt Kunst Irén határozottabb lelki életének megindulása, sőt továbbfejlődése körül. De mielőtt ezekről pár szót szólnánk, ki kell térnünk a Skót Misszióra s a *magyar lelki ébredés előzményeire*.

Ez pedig *Mária Dorottya*hoz visz bennünket. Ő hozta a szikrát a racionalizmus és holthit alatt senyvedő magyar lelki terepre. Még pedig Németországnak ébredésekben legáldottabb földjéről, *Würtembergből*. Mint Lajos würtembergi hercegnek és Henrietta, Nassau-Weilburg-i hercegnőnek leánya, 1797. november 1-én született, valószínűleg Bayreuthban. Kirchheim unter Teckben nevelkedett. Édesanyja egyike a legmélyebb

lelki életű nagyasszonyoknak, akiket az Isten országa története felmutat. Különösen Steinhofér és *Hofacker* írásai és prédikációi voltak rá mély hatással. 1819-ben kerül a legnagyobb és legkedvesebb *magyar nádornak: Józsefnek* oldalára s mint az ő hitvese, 28 évet tölt hazánkban. Férjét is bibliaolvasóvá tette. Mikor meg akarták akadályozni abban, hogy gyermekeit maga vezethesse be a keresztyén hit igazságaiba, bibliamondásokat veretett aranyból gyermekei tányérjába. Családjá lelki életén kívül nagy gondja volt Mária Dorottyának, hogy mit tehetne a *magyar nép lelki ébresztésére*. 1832-ben indítást kap, hogy kezdjen el rendszeresen imádkozni azért, hogy az Úr küldje el az Ő Keresztjének bizonyágtevőjét ebbe az országba. Hét éven keresztül naponként imádkozik ezért a budai Várnak a Dunára, Pestre s a mögötte elterülő nagy magyar rónaságra néző ablakai mögött térdelve. Az Úr ezt az imádságot 1839-ben különös módon hallgatta meg. A Skót Presbiteri Egyház 1838-ban tartott nagygyűlése határozatából a következő évben dr. Keith, dr. Black, M'Chyne és Bonar András misszionáriusok Palesztinába mentek. A Szentföld felé közeledve dr. Black leesett a tevéről és dr. Keith kíséretében kénytelen volt visszafordulni. A Dunán felfelé hajózva igyekeztek Budapestre. Lelki szempontból nem volt valami vonzó nekik ez a hely s azért csak egy éjjelt akartak itt tölteni. Budapest felé közeledve, hevenybetegség vette le lábairól a misszionáriusokat, úgy hogy kénytelenek voltak itt ágynak dőlni. A mindenre figyelmes Mária Dorottyá értesült az esetről. Nemcsak ápoltatásukról gondoskodott, hanem az Úr kezét látta a dolgok ilyen alakulásában. Kérte a misszionáriusokat, hogy maradjanak Budapesten s a Szentföld helyett itt kezdjenek munkát. Így indult meg, *egy evangélikus nádorasszony imái és kérései nyomán*, a Skót Misszió munkája Budapesten. A Lánchíd építése akkoriban kezdődött. A sok angol és egyéb külföldi munkás gondozása is kész alkalomként kínálkozott a több nyelven beszélő misszionáriusoknak. A Skót Misszió, Mária Dorottyá kedvelt lelkészének, *Bauhofer György* (született Sopronban, 1806-ban; Somorjáról Budára került lel-

késznek 1844. október 20-án) első budai evangélikus lelkésznek a fővárosba kerülésével, szorosabb kapcsolatba jutott az itteni prot. lelkészekkel. Úgy hogy ez a Misszió kovász lett nemcsak a zsidók térítéséhez, hanem a mélyen alvó magyar evangéliumi keresztyénség felébresztéséhez. Míg József nádor élt, bár áskálódások folytak, mégis zavartalanul fejthette ki áldott úttörő tevékenységét Mária Dorottya, Az ébredési mozgalom legbensőbb magja az ő és Bauhofer személye köré helyezkedett el, úgy hogy az a Skót Misszióknak is felette állott. Hisz Mária Dorottya és Bauhofer előtt egy a mindkét prot. egyházra kiterjedő s a *történeti egyházakat is megmozgató* magyar lelki ébredés gondolata állott. Az így megindulni készülő ébredési mozgalmat azonban meggátolta József nádornak 1847-ben bekövetkezett halála. Hiába biztosította végrendeletikig a nagy nádor, hogy hűséges hitvese az ő halála után is gyermekei mellett hazánkban maradhasson. A bécsi kamarilla, főként Metternich nem tudta megbocsátani Mária Dorottyanak a magyarokkal való tüntető együttérzését. Viszont a Habsburg-ház katolikus mivolta felett külön is örködő klérus nem tudta megbocsátani a Nádorasszonynak igazi bibliás, élő keresztyén hitét. Hiába volt a házasságlevél és végrendelet, Mária Dorottyt *elszakították* gyermekeitől, magyarjaitól s a meginduló evangéliumi ébredés tüzének közvetlen közelből való ápolásától. Mária Dorottya Páthmosza a Schönbrunn egy kis kastélya lett. A hűség azonban többször visszahozta, ha álruhában is. S ezt nemcsak arra használta fel, hogy gyermekeit magához szoríthassa, hanem arra is, hogy magyar lelki testvéreivel a legbensőbb közösséget ápolhassa: közös bibliaolvasás, imádkozás és úrvacsoravétel formájában.

Egyben azonban megszegyenítette Isten az ellenséget. Meghalni hazajöhetett. Azt mégsem akadályozhatták meg, hogy 1855. tavaszán anyai örömeik előtt álló leánya mellett az édesanya szolgálatát teljesíthesse. A várás ideje alatt megbetegedett s március 30-án itt halt meg köztünk s itt is van eltemetve.

Mindenesetre a *szabadságharc* súlyos kimenetele is hozzájárult, hogy a szép lendületet ígérő egyházi

lelki ébredés megtorpant. Bauhofer ugyan még Mária Dorottya halála után kilenc évig állt az őrhelyen; de az evangéliumi szempontból színtelenebb és inkább a kultúra általános ambícióihoz igazodó egyházi irányzat került felül; a csendes természetű Bauhofer mögött nem állt többé a nagytekintélyű Nádorasszony s a megindult ébredési mozgalom annyira letűnt a szinterről, hogy az még a hívők köztudatából is kiveszett s ma úgy kell a feledés hamurétegei alól *kiásni* ezeket az összefüggéseket: *Isten vonalvezetésének* drága nyomait.

A Skót Misszió.

A Skót Misszió pesti munkája szintén megsínylette Mária Dorottya halálát, valamint a szabadságharc utáni abszolutizmus minden lelki szabadságot is megbénítani akaró nyomását. De mert külföldi erőkre támaszkodott, hamarabb felocsúdíthatott s már a 60-as években nagyobb lendülethez jut. Főleg, amidőn 1864-ben — épen Bauhofer halála évében — *dr. Moody András* személyében igen komoly, kiváló kharizmákkal megáldott evangéliumi lélek került az élére.

Ez a Moody András állt a Skót Misszió élén akkor is, amikor 1887. őszének egy egyszerű vasárnap-délutánján először lépte át Kunst Irén annak küszöbét. Moodyról 40 éves magyar szolgálati jubileuma alkalmából Szalay József, nagybecskereki ref. lelkész így ír az általa szerkesztett *Keresztyén Evangélista*, az első magyar ébredési egyházi néplap, 1904. január 1-i számában: „1864-ben, mikor dr. Moody e hazába jött, egy angol így jellemezte hazánkat: „Sok itt a protestáns, de kevés az evangélium.” Merle D'Aubigné, híres francia egyháztörténetíró, — akinek előszavával jelent meg Bauhofer névtelenül kiadott könyve a magyar protestantizmus történetéről, — így nyilatkozott rólunk: „Mondatól élni, holott megholt légy.” És a skót szabad egyház közgyűléséből eme hívást bocsátá hozzánk: „Ébredj fel te, aki aluszol.” Evangéliummentes, aluvó, holt volt a mi egyházunk 1864-ben. És most, 1904-ben? Hisz most se dicsekedhetünk nagyon. De hogy mégis elmondhatjuk, hogy ... ma már van vallásos, élő keresztyén hit, munkálkodás, élet, egyszóval ébredezés az

álomból, felkelés itt-ott a halálból, ezt megint Isten után elsősorban dr. Moody András úrnak köszönhetjük, ki az ő folytonos kitartó munkálkodásával egyre ébresztgetett bennünket s aki a maga életével, tanításával . . . mint elevenítő jó kovász, folyton erősebben és «rősebben áthatotta ezt a nagy magyar élettelen testet: a református egyházat.»

A német ref. egyház.

Abban az időben, amikor Kunst Irén a Skót Misszióval összekötetésbe került, a Hold-utcai összejöveleken, a Skót Misszió együtt dolgozott az ú. n. *német református egyházzal*. A történelmi hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy ezt a ref. egyházat, nagyobb-részt, korábban a Deák-téri német ev. egyházhoz tartozó komoly, hívő lelkek kezdeményezték, ők az akkori lelkész erősen észvallású, liberális igehirdetésében nem tudtak kellő lelki kielégülést találni. Hozzájárult az is, hogy ugyanakkor a Prot. Árvaház is, — amelyet pedig a pietista irányú Bauhofer György nem kis részben ugyanezen, mélyebb hívő életre vágyódó s külföldről hozzánk került német evangélikusok segítségével alapított, — a pozitív és mélyebb kedélyű keresztyénségtől idegenkedő ev. lelkészek vezetése alá került. Ezek nem nézték jó szemmel a vasárnapi iskolát s az ott szintén tartani szokott bibliaórákat. Mivel pedig ugyanakkor az egész vonalon egyformán az *Unió*, a két prot. egyház közötti különbségek elszintelenítésére való törekvés dívott, a kis csapat úgy segített magán, hogy az ev. egyházból való formális kilépés nélkül ref. keretek között helyezkedett el. Ez a ref. egyház akkori vezetőségének a mélyebb kedélyű keresztyénséget jobban megértő bölcsesége és éleslátása folytán teljes mértékben sikerült is, anélkül, hogy a kis csapat a rettegett „szektává” vált volna. A kis kör a német ref. egyházban megkapta a maga nagyobb belső mozgásszabadságát és mint a fejlemények igazolták, nemcsak egy-egy intézménnyel gazdagította meg — végeredményben — az egész magyar ref. egyházat, hanem nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az evangéliumi ébredés tüzei közelebbről szolgálják azt.

A jó is az egyik oldalon, a helytelen magatartás is a másik oldalon a *vezetőségen* fordult meg. Mert egyébként az az intenzív evangelizációs munka és élet, amely ezekben az alakulatokban kibontakozott, a magyar ref. egyháztól akkor még ép oly *idegen* volt, mint a szintén csak a maga nehéz megélhetési és kulturális gondjával elfoglalt s ébredésre szoruló evang. egyháztól. Kitént ez abból a sok ócsárlásból, sőt üldözésből is, melyben a Hold-u. szellemét a ref. hivatalos körök is illették, még azután is, hogy *dr. Szabó Aladár* személyében magyar ref. lelkész csatlakozott az ébredési mozgalomhoz. Viszont ez magyarázza azt is, hogy ha valaki a Holdutcai közösségbe az evangélikusok közül valahogy belekerült, annak ott *nem kellett* magát idegennek érezni, hiszen a szellem mélyen evangéliumi volt s mint az elmondottak mutatják, — Mária Dorottyától kezdve evang. imádságok és kezek is dolgoztak a Sión e drága Vár-részletének kiépítésén. Ezért érezhette ott magát otthonosan pl. Madzsar János, másik evangélikus misszionárius-jelöltünk is, akit később a Lipcsei Misszió nevelt s akit a kiképzés alatt bekövetkezett halála akadályozott meg, hogy kiérkezhessek a külmisszióba. Így is azonban a magyar ébredés útjának nyitott szívű figyelője hálával gondol a ref. egyház azon őrállóira, akik az evangélium hódító tüzeinek falaikon belül helyet adtak: hogy ez az esetleges hiányai ellenére is nélkülözhetetlen *lelki közösség a történeti egyházon* belül úgy találjon otthont, hogy annak áldásai átszármazhassanak mind a két protestáns egyházra.

Ezek között az áldások közt volt Kunst Irén döntő jellegű megtérése és a külmisszióba való' elhivatásának megismerése.

Megtérése.

Megtérése nem történt egyszerre s az nem is a hirtelen izzó megtérések fajtájából való. Nincs benne semmi methodisztikus. Egész sereg ember forgolódik körülötte. A már említett *dr. Moody*, *Moody Erzsébet*, az ő nővére, azután a német ref. egyház lelkésze: *König*, *Knipping Vilma*, *Müller Matild*: a Skót Misszió elemi

iskolájának tanítónői, valamennyien az Úr Jézus mentő szeretetétől telített, kedvesebbnél kedvesebb lelkek. Az első hatás már olyan, hogy az első vasárnapi óra óta nem tud szabadulni az Ige utáni vágytól. De itt is igazolódik: a szíve nem volt könnyen bevehető vár. A legcsodálatosabb azonban az, hogy a döntő pillanatokat, mind a megtérés, a Krisztus golgothai váltásának elfogadása, mind a külmisszióba való elhivatása terén, — nem a Hold-utcai nyilvános összejöveteleken, nem lelki vezetőkkel való meghitt beszélgetés közben, hanem ott-hon, egyedül élte át! így esett aztán, hogy megtérését nem más ember művének, sem a maga teljesítményének nem tekintette, hanem Isten művének. Akkor fejezi ki magát ebben a tekintetben legtalálékosabban, amikor egy teológuskonferencián így összegezi a történeteket: „Mikor Jézus megtalált.... Nem én Őt, hanem ő engem.”

Még az is jellemző, hogy nem látomása van, nem életveszedelem, nem egy mély fájdalom sodra viszi az életátadás boldog küszöbére, hanem az Ige, amely takarítás közben egy bibliai jelzőről elébe hull. És milyen Ige! Nem az érzelmet, a fantáziát, a nagy felsőbbrendű élet utáni vágyat felkorbácsoló Ige, — mint nzt egy tizennyolc éves leánynál várhatnánk, — hanem a kettős igazságot bejelentő Ige: Jézus a bűnösök megtartója, a bűnösök közt pedig első én vagyok. (I. Tim. 1, 15.) Sokszor hallott és sokak számára mindvégig csak laposnak tetsző kijelentések ezek, melyek felett unott egykedvűséggel suhanunk el. De őt a Szentlélek erejével ragadta meg s ezért lett számára végleges döntő fordulattá. Megtérésében több a kijelentés, mint az élmény. Ebben is látszik északi öröksége. S viszont ez meglátszik egész térítő munkáján, amikor evangélizálásában másnál sem törekedett misztikus hatásokra, a saját személyét fel nem tolt. Onnét felülről kapott legtöbbet, mást is csak ehhez akart segíteni,

G. A.

A VÁRÁS IDEJE.

Kunst Irén életében hét szakaszt kell megkülönböztetni: I. Születésétől 1887. őszéig: megtéréséig, az Úrnak való életátadásáig. A *lelki fejlődés* korszaka. II. A misszióba való elhívásától: 1889. elejétől 1904. szept.-ig, a kínai misszióba való kiindulásáig. A *várás* és felkészülés ideje. III. 1904. októbertől 1913. áprilisáig: az *első kínai szolgálat* ideje. IV. Az *első itthoni időzés* 1913. májusától 1921. januárjáig. V. A *második kínai szolgálat*: 1921. januártól 1931. februárjáig. VI. A *második itthoni időzés*: 1931. márciusától 1932. nyaráig. VII. A *harmadik kínai szolgálat*: 1932. szeptemberétől 1934. novemberig. Az utolsó idők.

Olyan ez a hét korszak, mint a hétkarú arany gyertyatartó. Egy Kéz tartja az egészet s mind a hét kar fehér gyertyáján ugyanannak a Léleknek a csodái égnek és világítanak.

Vannak, akik megtérésük tudatos átélése után még sokáig kénytelenek várni, míg elhívásukat is felismerik. Kunst Irénél nem így állt a dolog. Alig egy évvel az 1887. év nevezetes őszi vasárnapja után, 1889. január 6-án megkapja már a munkára hívó szót: a *külmisszióba*. Érdemes megállni annál a mozzanatnál, hogy a hívó szó felismerése éppen vízkereszt napján következik be. E napon egyházunkban a napkeleti bölcseségről szól az evangélium. Ebben az evangéliumban álltak eléje először napkelet színes fajtáinak képviselői. S a délelőtt hallott evangélium készíthette elő azt a titokzatos délutáni jelenetet, amelyet Önéletrajzában oly megkapóan ír le. Ez is mutatja, hogy az egyház élete is belejátszódott a Kunst Irén életére döntő pillanatokba. Az, hogy először Afrikára gondolt és csak belső harc után engedett helyet a Kínára vonatkozó isteni indításnak, megint mutatja, hogy Kunst Irén mennyire nem a saját romantikus lelki vágyának a

varázsa alatt állt, s hogy neki is meg kellett ismernie az ösztöke ellen való rugódozást.

De míg a munkába való elhívásra nem kellett soká várnia, annál hosszabb ideig, *másfél-évtizedig* tartott, amíg a missziói parancs foganatosításához foghatott. Ez a várás, az abban való kitartás, egyike Kunst Irén legbecsesebb korszakainak. Mennyien adták volna fel ily hosszú próba után a reményt s álltak volna el a kiküldetés gondolatától. A várakozás utolsó évei alatt benne is el-elhalványult közben-közben: vájjon el fog-e jutni valaha Kínába, — de maga a bizonyosság, hogy neki oda kell készülnie, — *nem ingott meg* soha.

Sokan vannak, akik a várást értelmetlennek és inkább a keresztyén élet negatív korszakaihoz tartozónak tekintik. Pedig Isten senkinél sem dolgozik úgy, hogy várási szakaszokat ne juttatna bele az életébe. Varasokat, amelyek úgy hatnak, mint gátak és akadályok, de amelyeket Isten a Jákob lajtorjájának lépcsőfokaiul szán. így volt ez Kunst Irénél is. S nemcsak így volt. hanem ő ezt fel is ismerte. Várakozásának nemcsak az volt az értelme, hogy édesanyja mellett hűségesen teljesítse gyermeki kötelességét, hanem az is, hogy *belső tisztulásokon* menjen keresztül. Különösen 1895. és 1896. voltak nevezetes évek, amikor mélyebb belső összetörésen, a csődök csödjén, a hívő ember csödjén, belső érlelődéseken megy keresztül. Ez egyrészt a hívő életben az emberi résztől való nagyobb eltekintésre, mélyebb megalázkodásra, a saját akaratának félretételére, — másrészt Jézus vére egyetlen bűntörő erejének mélyebb meglátására vezette. Mindkettő olyan, amire minden keresztyénnek, főképp pedig a misszionáriusnak feltétlenül szüksége van. Isten iránti hálával kell itt megállapítanunk, hogy Kunst Irént a *kereszt* feltétlen győzelmes erejében való hit nem szédítette bele a perfekcionizmusba, vagy a darbizmusba, ami abban az időben oly sok kedves keresztyénhez közelálló kísértés volt. Megmaradt a Luther látása mellett mindvégig alázatosan: Simul peccator, simul Justus! — a keresztyén ember sohasem felejtkezhetik meg arról, hogy megváltott és megigazított, de arról sem,

hogy bűnös, akinek a legszentebb pillanatban is a kegyelem teljes irgalmára van szüksége.

A várás ideje azonban nemcsak lelki érlelődés, hanem az Isten országa munkáiban való *gyakorlat* ideje is volt. Jó, ha a külmisszió munkása a belmisszió kezd. Alázatos, apró-cseprő itthoni szolgálatokon, mint aki voltaképp itthon is meglátja, mennyi az aratnivaló s hogy a saját utcáját, városát és gyülekezetét is mennyi missziói alkalommal s felelősséggel rakja tele az Úr. Nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni. Szépen ír erről ő maga, — bár szemérmes rövidséggel — ön-életrajzában és élénk színekkel az ő hűséges barátnője és legrégebb munkatársa, özv. Misley Sándorné következő fejezetünkben. — *Itt csak a Kék Keresztben* végzett munkára térünk ki. Azért is, mert szerelnénk a múlt század végén kibontakozó lelki munkák ezen ágáról is kis rajzot nyújtani.

A magyar Kék Kereszt munka a Brit és Külföldi Bibliatársulat munkásaira vezethető vissza. Nevezetesebb lendületet azonban *id. Biberauer Tivadar* bekapcsolódásával ért el.

A Biberauer-család, amely az egész magyar lelki ébredés történetében nevezetes szerepet nyert a múlt század közepétől, Bajorországból sarjadt. Az ősoket innét még az első ellenreformációi üldözések idején űzték ki hithűségük miatt. Ausztriába, majd Nyugat-Magyarországba került a Család. Biberauer Tivadar édesatyja, *Mihály* gráci lelkész volt és meleg baráti, sőt komasági viszonyban volt Haubner Mátéval, a nagy szerepet vivő dunántúli ev. szuperintendenssel, aki az abszolutizmus idején törhetetlen hazafiségéért Kufsteinben várfogságot is szenvedett.

Biberauer Tivadar 1829-ben Grácban született. A 48-as eseményeket Bécsben élte át. Résztvett az ottani szabadságért indított mozgalmakban s a Szt. István toronyból várta a felszabadító magyar honvédeket. Fogságot is szenvedett. 1853-ban, 24 éves korában jött hazánkba, mint a szab. osztrák—magyar államvasút-társaság mérnöke. Mint Máv. főfelügyelő, pályafenn tartási főnök ment nyugalomba. Hétközben sokat utazott, de a vasárnapot annál inkább megszentelte. Igazi

hazájának Magyarországot tekintette, Ő gyűjtötte Budapesten össze a komolyabb hitéletre vágyó német és svájci evangélikusokat és reformátusokat. Nagy része volt Bauhofer György budai ev. lelkész mellett a Prot. Árvaház megalapításában: 1859. Hasonlóképpen a német református leányegyház s a Hermina-úton levő Bethánia-árvaház létrejövésében. Ő alapította König bir. német lelkésszel és dr. Bakody orvossal a Bethesdát: az első magyarországi diakonissza kórházat. Az evangéliumi sajtó iránt is nagy érzéke volt. Megindította a Keresztén Népbarátot és kiadta az első evangéliumi gyermeklapot, az Örömhírt. Nagy szeretettel csüngött a vasárnapi iskolán. Az ő alapításának mondható 1859-ből a Prot. iparosképző is, amelynek első titkára volt s ahol ő tartott először bibliai órákat.

Kunst Irén a 90-es években kapcsolódott bele a Kék Kereszt munkába, amelyet akkor Biberauer Tivadar vezetett. Egy vezető tag elbeszélése mutatja, hogy az ő alázatos és bátor aktivitása mimódon szegényítette meg e téren is a férfiakat. „Arról tanakodtunk, hogy mi a Kék Keresztben inkább csak elméletileg foglalkozunk a kérdéssel. Letárgyaljuk egymás előtt és nagyobb részt józan életű egyénekből álló közönség előtt az alkohol káros hatását és azt, hogy mit kell tenni az iszákosok megmentésére, de valóságos iszákost nem is látunk. Míg efelett magunkat vádoltuk, egyszerre csak nyílik az ajtó és belép egy magas, nyúlánk termetű fiatal leány. Utána 5—6 züllött korcsmatötelék. Ügy szedte őket össze a vasárnap délutáni korcsmázásból, a pálinkás boltok ajtajából s hozta őket a mentő igéhez. Ez volt *Kunst Irén!*”

A Kék Keresztben ismerkedett meg Kunst Irén az itt ugyancsak tevékenykedő Perényi-Családdal. Ez az ismeretség azért is áldott volt, mert ez a család, különösen Perényi József polg. isk. igazgató és neje hűséges támogatói voltak Kunst Irén munkájának azután, hogy ő kiment Kínába. Perényi József sok szép evangéliumi éneket fordított. így Kunst Irén iránti szeretetből lefordította azt az éneket, amellyel őt 1910-ben Hongkongba érkezésekor a vak leányok fogadták: „Oh, mennyei szép napsugár.” (Ezt e műben közöljük is. L. 59. o.)

Vasárnapi iskolai, leányköri és szegénygondozó munkája még a nevezetesebbek s azonkívül az a missziói imakör, amelyik 1900-tól kezdve jött össze havonként. Ennek olyan fiatal leány-tagjai voltak, akik közül nem egy szintén készült a misszióba s bár ezt nem tudták megvalósítani, nagyobb részük hűségesen kitartott a külmisszió támogatása mellett.

Még csak *a szegény-kávéről* legyen szabad felemlíteni egy személyes emléket. Utolsó itthonléte alkalmával mentünk Angyalföldre egy szeretetvendégségre. A Nyugatinál nagyon összefacsarodott Kunst Irén szíve, amikor egy rongyos, sápadt, vézna gyermekes asszony nyújtotta ki kérésleg a kezét. A szeme könnyes lett és így szólt hozzám: „Miért nem gyűjtik ma össze úgy a szegényeket, mint az én időmben? Szegénykávéra! Az egyik asztalnál ültek a vendéglátók, a másik asztalnál az utcáról behívott, ágrólszakadt szegények. Az volt a szeretetvendégség, hogy aki csak tudott, hozott a szegények asztalára. Azután olvastunk, énekeltünk, imádkoztunk velük s hívtuk őket Jézushoz . . .”

Ebben az időben az Isten országa munkája és a háztartás vezetése mellett Kunst Irén édesanyjával együtt magánórákat is adott. A munkások nyaranta ugyancsak rászorultak egy kis pihenőre. Szalkszentmártonban volt egy kis házuk, amelyet még Németországból hozott pénzükön vásároltak. Később is úgy volt, Kínában is, meg európai szabadsága alkalmával is, hogy Kunst Irén pihenő idejét is felhasználta lelki munkára.

Szalkszentmárton
is ennek emlékét őrzi. Erről számol be Pap Géza ottani ref. lelkipásztornak egy kedves cikke, amely a *Keresztyén Család* 1936. évi naptárában is megjelent. A szerző szíves engedelmével közlünk e cikkből részleteket.

„Amikor megjött a szomorú hír Kunst Irén hősi haláláról, a legközelebbi vallásos esténket teljesen neki szenteltük. Az összegyöveltel végén látom, hogy itt is, ott is olyan megilletődés ül az arcokon, könny hull a szemekből, mintha közeli hozzátartozót siratgatnának.

— *Szegény kisasszony!* — *De páratlan finom lélek volt,* — *mondja szomorúan Kovács néni, mintha magának beszélne.*

— *Hogy?! Ismerte Kovács néni őt?*

— *Hogyne ismertem volna, hiszen éveken keresztül szomszédok voltunk.*

— *Hol?*

— *Itt, Szalkszentmártonban. Az volt a házuk, ahol ma a postahivatal van. Ott lakott a kisasszony az édes-
anyjával együtt.*

Egyszerre mindenkinek volt mondanivalója, mert az öregebbek mind tudtak valamit abból az időből.

— *Mi közvetlen mellettük laktunk,* — *kezdi Jenei Sándorné, mint aki boldog emlékek kirakosgatásához fog.* — *Mindennapos voltam náluk mint kis szolgálóleányuk. Inkább csak nyaranta laktak itt, de több éven. Volt az udvarukon egy „szaleli”; minden vasárnap délután ott tartottak összejövetelt. Mindenkit szeretettel fogadtak. Itt egész délután Hozsánna és Hallelujah éneket tanultunk. A kisasszony Bibliát olvasott, magyarázott, szép történeteket mondott. Már akkor tudtuk a „Fel barátim, drága Jézus”-t s a „Kövesd a Jézust” s még sok szép más éneket. Nem is igen csináltak mást egész nyáron, csak folyton kézimunkáztak, templomba jártak és összejöveleket tartottak a hívek számára. Máshová nem igen jártak, mint hogy estéknént elmentek sétálni. Útközben minden ismerőst kedvesen megszólítottak s elbeszélgettek velük. Ezért is mindenki nagyon szerette őket. A mi családunkat különösen szerették a kisasszonyék. Édesanyám mindig ott volt a bibliórájukon. Kapott is a Kunst mamától egy szép imakönyvet és Bibliát ajándékba.*

— *Nem tudná megmutatni valamelyiket?* — *kérdeztem tőle.* — *Nem sok időbe került s a kezemben volt a kedves ajándék, amelyet most Horváth néni használ lelki tápláléknak, öreg, piroskötésű könyv, Szabó Aladár teológiai tanár, ma budapesti lelkész, elmélkedéseket és imákat tartalmazó könyve: a Lelki Harmat. Fedőlapján csak úgy, mint a belsején meglátszik, hogy sok kéz és szív használta már.*

Az első elsárgult lapon ez a feljegyzés áll: Balogh Józsefné ez az imádságos könyv. Ajándékozta Kunstné önágyasága és leánya, Kunst Irén kisasszony 1899-ben április 24-én.

Megilletődve forgatom a sárgult leveleket s egyre világosabban áll előttem a nagy misszionárius alakja,

— *Tessék nézni, ez a két szekrény is az övéké volt. Amikor a kisasszony a misszióba ment, akkor vet-tük meg tőle. Én egyszer felmentem velük Pestre, ott sokat jártam a kisasszonyékkal a Hold-utcai istentisz-teletre. Sok szeretetvendégséget rendeztek, azokon én is ségédkeztem.*

— *Amikor kiment a kisasszony Kínába, gyakran írt édesanyámnak. Mikor meg hazajött Magyaror-szágra, lejött ide is Szalkszentmártonba s végigláto-gatta az ismerősöket. Csupa jószág és szeretet volt mind-kettő. Takács László jómódú gazda, szintén szomszéd-juk volt. Most is boldogan beszéli el, hogy őt, mint se-besült katonát, Kunst Irén Budapesten betegsége alatt többször meglátogatta.*

— *Mikor az öreg nagyságos asszony meghalt, in-nen, az ő volt kertjéből vittek a sírjára két zsák földet, mert ez volt a kívánsága.*

Végigjártam a többi szomszédokat, ismerősöket, az ő bibliaóráinak volt tagjait. Mindenkinek volt egy áldó szava, szeretetteljes megjegyzése a kisasszonyról. Nem-csak az ajándékba adott bibliák, imakönyvek, szekré-nyek és levelek maradtak meg kedves emlékül utána. Megmaradtak azok az igék, amelyeket ő vetett, azok az énekek, amelyeket ő tanított s azok az imádságok, amelyeket ő fohászokodott itt Szalkszentmártonban, mert azok a lelkek, akik az ő közelében éltek és ismer-ték meg Jézust, ma is hűséges követői a Mesternek!

A várás véget ér.

Két szeretet versenyzett egymással Kunst Irén szí-veben. Az anyához láncoló szeretet s a messze Kínába küldő Jézusnak engedelmes szeretete. A verseny min-des súrlódás nélkül folyt le s az édesanyának 1903. feb-ruár 3-án, 69 éves korában bekövetkezett elhunytával ért véget. Temetése február 5-én volt a Hold-utca 23.

sz. gyászházból. Gyászejelentésen ritkán állnak olyan joggal olyan kifejezések, aminők Kunst Irén édesanyjáén: „erős hittel Megváltójában . . . forrón szeretett, gyengéd, hű anyám ... Én vagyok a feltámadás és az élet, aki Énbennem hisz, ha meghal is él. . ideiglenes nyugóhelyére, ahol a dicsőséges feltámadást várja.”

Az ezután következő események gyorsan peregnek egymásulán és részletesen le vannak írva az önéletrajzi töredékben. Most már csak a kiképzés sorára és a misszióba való elindítás percére kell várni. Isten kirendel mindent. Kirendeli Mr. Graham Brownt, a kínai misszionáriust, akinek éppen ez évben kell hazánkba jönnie s akitől Kunst Irén megtudja, hogy most már Németországban is képeznek ki a *Kínai-Belföldi Misszió* szolgálatára. Az sem hozza zavarba, hogy az első jelentkezés pillanatában a Liebenzelli Misszióban egyelőre nincs hely. Ez is arra volt jó, hogy még szélesebb felületen tudjon bekapcsolódni a misszió nagy hálózatába: megismerkedvén Malcheval, a német keresztyén női munkának ezen áldott és messze kiágazó központjával. Még egy próba a Hold-utcában, Daby Gyula misszionárius-jelölt búcsúzásakor: Hát én mikor mehetek majd? Azután 1903. őszén Liebenzell ajtójárása. Feltűnő gyors előhaladás a kiképzésben, 1904. május 14-én pedig az az Áldozócsütörtök, amelyen nyilvánvalóvá lett, hogy még ez év őszén *mehet* Kínába. S majd végül szeptember 11-én a megható búcsúünnepély Liebenzellben. Íme, mily gyorsan megy annál, aki tud várni!

Magyar testvérei közül *Szabadi Aranka*, fiatalkori barátnője, vett részt ezen s az Olajág 1904. dec. 1-i számában mély megindultsággal számol be róla. Nagy közönség volt a kibocsátó ünnepélyen. Szabadi Aranka a szept. 12-én induló Kunst Irént egy darabig el is kísértte. Az ő soraiból értesül először a magyar keresztyénység e nagy eseményről. Annak teljes súlyát átérző s jövőbeli nagy jelentőségét előre sejtő sorok olvashatók itt: „Az első magyar misszionáriusnő, — ki meghallván az Úr hívó szavát, elment azok közé, kik még teljes lelki sötétségben élnek és bálványokat imádnak,

hogy hirdesse az evangéliumot. Istennek csodálatos szeretetét, ki megszülött Fiát adta, hogy azok is, ha hisznek benne, örök életet nyerjenek. Ennek horderejét *most még* felfogni nem tudjuk. Csak az Úré legyen érte hála és dicsőítés! Hiszem, hogy ezután már lesznek többen is, kik készek mindenről lemondani, teljesen átadván magukat az Úrnak: követik parancsát abban, hogy „elmenvén, tanítsanak.” G. A.

LELKEM KÍVÁN TÉGED.

*Lelkem kíván téged, óh kegyelmes Uram!
Pajzsom a Te neved, véred boldogságom.
Csak Téged, csakis Téged, Uram, csakis Téged,
Csak Téged kíván lelkem, Uram, Téged.*

*Lelkem kíván Téged, óh Jézus, segíts meg,
Hogy mind halálomig híven kövessék!
(Csak Téged, stb.)*

*Lelkem kíván Téged, örömben, bánatban,
Uram, mindörökké Te vagy boldogságom.
(Csak Téged, stb.)*

*Lelkem kíván Téged, légy Te én vezérem!
Várom ígéreted, óh tölts be egészen!
(Csak Téged, stb.)*

*Lelkem kíván Téged, Jézus, Isten Fia,
Veled osztályrészem dicső szép korona.
(Csak Téged, stb.)*

Mc. Granahan J.-tol angolból fordította Kunst Irén. Megjelent a Hozsannában. 132. sz.

Dr. Moody András, a Skot Misszió felkészé.

Moody Erzsébet.

Kunsi Irén — 1900 körül — Kék-Kereszt jelönnnyel.

Uiberauer Richard.

Az ő nevéhez fűződik a Skóci Misszióval
huzamos időn át együtt dolgozó Hold-
utcai német ref. egyház és a Kék-
Kereszt magyarországi munka megta-
pítása. Az utóbbiban az ő vezetése alatt
dolgozott Kunsi Irén az 1890-es években.

ÁTTEKINTÉS A KÍNAI MISSZIÓRÓL.

Valamikor Kína népe is az egy igaz Istent imádta, azt az Istent, aki az idők elején minden emberrel megismertette magát, de akinek ismerete elhomályosodott az idők folyamán a bűnbe esett ember szívében és elméjében. Ti (úr), Sang-ti (legfőbb úr) a mindmáig megmaradt neve kínai nyelven ennek az eredetileg ismert Istennek. Amennyire a kínai irodalom legrégebb emlékeiből és a Sang-tire vonatkozó mai vallásos gondolkodásból még megállapítható, azt mondhatjuk, tiszteletreméltó ennek az ősi kínai istenfogalomnak a tisztasága. Nyoma sincs annak, hogy a kínai őskorban más istenek is osztoztak volna ennek az egy Istennek a tiszteletében. De Róma 1: 19—23. szomorú beteljesüléseképpen Kína népénél is megindult a világos istenismeret elhomályosodása s Isten, „a legmagasabb menny legfőbb ura”, mindjobban elvesztette személyisége eleveenségét s azonosult a világrenddel, az azt mintegy kiábrázoló égboltozattal. A Sang-ti és ti-en (a menny) most már egyet jelent, de a messze múltnak ma is eleven hatásaként a mennynek ez a többé-kevésbé személytelenné vált tisztelete megtartotta központi jelentőségét a kínai nép vallásos gondolkodásában és gyakorlatában, noha az utolsó két és fél évezred folyamán részint Kína talaján támadt, részint kívülről jött vallási alakulatok jelentős szerephez jutottak a kínai lélekben.

Mindenekelőtt Kongfucse élete és munkássága (551—478) vált döntő jelentőségűvé Kína számára. Ez a száraz, minden vallási melegség nélkül való erkölcs-tanító azt mondta ki és fejtette ki tanításában, ami a kínai léleknek legsajátosabb tartalma. Amint azonban személyisége nem egyéb, mint a kínai nyárspolgár tökéletes megtestesülése, úgy tanítása is a kínai nyárspolgár rideg, óvatos s főleg hagyománytisztelő bölcseségének kifejtése, amely a felsőbbség és alattvaló, férj és feleség, szülők és gyermekek; idősebb és fiatalabb test-

vérek, barátok ötfelé elágazó viszonyának helyes szabályozásában látja a kínai nép s ezzel együtt az emberiség boldogulásának biztosítékát. Kongfucse hatása pártját ritkítja az emberiség tanítómestereinek sorában. Népének tisztelete egyre magasabbra emelte, míg végre istenként az oltárra állította (57. Kr. u.), sőt 1906-ban — tehát már a mi korunkban — mindennek betetőzése-képen az ég és föld istenével egyenrangú istennek nyilvánította egy császári dekrétum s noha azóta rombadőlt a kínai császárok hatalmas trónja, Kongfucse tekintélye még a forradalom megrázkódtatását is diadalmasan túlélte. Jelentőség tekintetében egyáltalában nem mérkőzhetik Kongfucseval Kína másik nagy bölcse, Laoce. Kongfucseval szemben, aki mint gyakorlatias gondolkodású kínai minden figyelmét az életfolytatás kérdéseire összpontosította, Laoce az elmélet embere, aki mindazonáltal egy jellegzetesen kínai természetbölcséletet és azon felépülő életbölcseletet alkotott. A kínai vallásos életben ma is szerepet játszó taoizmus reá vonatkozik ugyan, mint mesterére, de erre vajmi kevés alapja van. A mai taoista papok közönséges varázslók, akik messze elsodródtak Laoce életeszményétől. Kr. e. 250 táján érkezett Kínába Buddha tanítása is. A kínai kultúra és szellemi élet számára akármilyen korszakalkotó tény is ez, a buddhizmus csak azon az áron tudott gyökeret verni Kínában, hogy messzemenőleg átformálódott s így is csak bizonyos körre szorítkozik szerepe és hatása. Nagy tévedés, amit gyakran hallunk, hogy a kínaiak buddhisták. A kínai lélek képtelen volna arra, hogy befogadja Buddha tanítását, főleg a maga eredeti formájában. Akármilyen furcsa és érthetetlen is számunkra, a való helyzet Kínában az, hogy a konfucianizmus, taoizmus és buddhizmus nem határolható el ott olyanformán, mint nálunk az egyes felekezetek. A kínai ember vallása a három keveréke. A leghatározottabban Kongfucse nyomja rá a maga bélyegét a kínai ember életére, mert az nagyban és egészben az ő erkölcstanához szabja azt. Ha ellenben bajba jut, ha valami vállalkozás, pl. házépítés előtt áll, akkor a magát Laoce követőjének valló bűbájoskodó taoista paphoz hajtja babonás hajlandósága, s ha halálán van, akkor Budd-

hának, mesterük tanításától messze eltávolodott papjaihoz fordul, lelke üdvéért szertartásokat rendel és buddhista rítus szerint temeteti el magát. Utat talált végül Kínába Mohammed vallása is, amelynek követőit — Tibetet is hozzászámítva — mindössze körülbelül 9 millióra becsülik. A mohamedánizmus sajátos jellegéből következik, hogy teljesen elszigeteli magát és nem hat saját határain túl a nép életére.

A keresztyénség — a monda szerint — Tamás apostol révén jutott el Kínába. Nem tudjuk, hogy ebben az adatban mennyi a történeti valóság. Az azonban tény, hogy a nesztoriánus keresztyének missziója a VII. században jelentékeny eredményt ért el. Erről tanúskodik az 1625-ben Szinganfuban, Senzi tartományban talált feliratos kő, amely arról szól, hogy 635-ben Kínába érkezett szent könyvekkel egy Olopun nevű szerzetes, aki császári engedély alapján új tanítást hirdetett és templomot épített. A császári kegy nem tartott sokáig. 845-ben már császári parancs tiltja a keresztyénség terjesztését. A nesztoriánus keresztyénség mindazonáltal még századokon át fennmaradt. A velencei kereskedő, Marco Polo, aki a XIII. század második felében járt Kínában és a ferences misszionárius, Monte Corvino János, aki 1292-től 1328-ig munkálkodott ott, említést tesznek a kínai nesztoriánusokról. Ettől fogva azonban nyomuk vész. Különben Monte Corvino missziója is eredményes volt. Nagy tekintélyre tett szert, 1307-ben Kambalu (Peking) érseke lett és állítólag ezreket keresztelt meg. De az 1368-ban bekövetkezett dinasztia-változás ezt a missziói munkát is megakasztotta. A Rómából kiinduló misszió a jezsuiták munkájában folytatódott. A híres jezsuita misszionárius, Xavéri Ferenc, adta meg reá az indítást 1552-ben, közvetlenül Kína partja előtt bekövetkezett halálával. A jezsuita misszionáriusok természettudományi ismereteik, technikai készségük révén vezető szerephez jutnak még a császári udvarban is. Egyikük, Verbiest páter állítólag egymaga 300 ágyút öntött. Missziói módszerük a megszemenő alkalmazkodás módszere, amely saját táborukban is nagy és hosszú vitákra adott alkalmat, de amelynek mégis vagy 300.000 lélek megnyerése volt az ered-

menye. Elkövetkezett azonban most is a visszahatás. Véres keresztyénüldözés tört ki, amely egy évszázadra lehetlenné tette a római katolikus missziói munkát. A múlt század első felében indult meg ez újra egyre jobban kiépített fölkészültséggel. A számbelileg mindenestre tekintélyes eredmény tekintetében azonban csak találgatásokra vagyunk utalva. Van római katolikus missziói statisztikus, aki 1 és $\frac{1}{3}$ millióra, van, aki több mint két millióra becsüli a római katolikus kínaiak számát. Akár egyiknek, akár másiknak legyen is igaza, az tény, hogy a katholicizmus nem tud különösebben hatni a népelet egészére, már csak azért sem, mert sem a magasabb iskolázás, sem az irodalom terén nem fejt ki a protestantizmushoz mérhető tevékenységet.

A protestáns keresztyénség az alapvetéssel járó belső és külső harcok lezajlása után csak a XVIII. század elején tudta megkezdeni az evangélium terjesztésének munkáját. Amerika, majd India felé keltek útra első követői. Ne maradjon azonban említés nélkül, hogy már ezekben az időkben is ráterelődött figyelme a kínai misszió nagy feladatára. Nem kisebb ember, mint a nagy filozófus, Leibniz (1646—1716) foglalkozott a kínai misszió tervével. A XIX. század elején az egész protestáns keresztyénségen végigvonuló ébredésnek kellett eljőnie, hogy az általa fölébresztett missziói felelősségérzet meglássa a kínai misszió feladatát is. Az angol Morrison Róbert volt az első, aki elvitte a protestáns keresztyénség üzenetét a kínai népnek. 1807 szeptember 8-án szállt partra Makaóban, tehát nem Kína földjén, hanem csupán Kína kapuja előtt. Kína akkor ugyanis még mereven, megtöretlen hatalma teljességével elzárkózott minden elől, ami idegen és főképen a keresztyénség elől. Morrison azonban a maga hit által megacélozott akaratával rést tört az alapvetés munkája számára. Teljes alázatossággal és önmegtágadással látta meg, hogy mi az úttörő feladata. Nyíltan nem hirdethette az ígét a lelkek ezreinek, tehát rávetette magát a bibliafordítás munkájára, amely az evangéliumot hirdető missziói munkának nélkülözhetetlen előfeltétele. Bibliafordítása, az első kínai bibliafordítás, minden idők egyik legnagyobb szellemi teljesítménye. Majd,

hogy misszionárius utódainak megbízható segédeszközt adjon kezébe, szigorú tudományos módszerrel földolgozta a kínai nyelv egész anyagát. Nagy, magyarázatos szótára 6 nagy kötetben, 4595 oldalon 40.000 szót tartalmaz s egyben gazdag tárháza a kínai népre vonatkozó néprajzi, földrajzi és vallástörténeti ismereteknek. Közben a titkon, zárt ajtók mögött végzett igehirdetése is — néha csak 3—4 főnyi hallgatója volt — megteremtette gyümölcsseit. 1814 július 16 volt az a nevezetes nap, amikor Morrison Gae-Akot, az első megtért kínait megkeresztelhetette. Az évek folyamán tízre szaporodott fel azoknak a száma, akiket megnyerhetett a Krisztusnak. Közülük különösen Liang-Afa szerzett neki sok örömet. Idővel lelkésszé is avatta s így az első kínai lelkész kiképzésével és felavatásával is úttörő munkát végzett. Morrison mellett még Bridgeman, Milne és különösen Gützlaff nevét kell megemlítenünk, mint akik szintén kivették részüket az úttörés nehéz munkájából.

Azonban épp úgy, mint Morrison, tulajdonképen valamennyien csak Kína zárt kapui előtt munkálkodhattak. Kína ellenszegült évtizedekig annak, hogy földjére idegenek tegyék lábukat. A nyugati hatalmaknak természetesen nem állhatott sokáig ellent. S az 1842-iki nankingi szerződés nyomán, amely őt kínai kikötőt megnyitott a kereskedelem számára s Honkongot átengedte Angliának, rés támadt a misszió számára is. Sajnos, a misszió akkor még nem látta és tanulta meg, hogy a politikai átalakulások nyújtotta előnyök nem mindig előnyök az evangélium szempontjából. A nankingi szerződés ugyanis az ópiumnak nyitott kaput. Anglia látta, hogy az ópiumtermelés milyen jó üzlet s ezért kényszerítette Kínát, hogy engedje meg az ópiumbevitelt s így lett Kína, amely alig ismerte az ópiumot, egy évszázadra az ópium rabja. Az evangélium tehát az ópiummal egyszerre lépett Kína földjére. A nankingi szerződést követte a tiencsini 1858-ban, amely vallás-szabadságot is biztosított a katolikus és evangélikus keresztyének számára. A nyugati fegyverek döngetésére egyre több kapuját volt kénytelen megnyitni Kína. Kénytelen-kelletlen tette s a beözönlő idegeneket, így a misszionáriusokat is. izzó gyűlölettel fogadta. Majd

minden évtizedben egy vérfürdő tanúskodik arról, hogy ez a gyűlölet nem csillapul. A misszió csak lassan terjeszkedhetett. 1861-ben Kínában, amelynek a lakossága az emberiség egyötödét tette, csak 90 protestáns misszionárius működött. Ezek is majdnem valamennyien a tengerparti városokban telepedtek le, beljebb hatolni sem nem tudtak, sem nem mertek s így — a Jang-cse-kiang partján levő egyedüli hankai missziói állomás kivételével — az óriási birodalom belsejében egyetlen missziói állomás sem volt. Volt 11 olyan tartomány, ahol egyetlenegy misszionárius sem volt látható soha. így érthető, hogy 1860-ban még csak 1200 protestáns kínai keresztyén volt, holott Indiában ugyanakkor már 138.731 lélekre rúgott a keresztyének száma, Igaz, Indiában már 1706-ban megszólalt az evangélium Ziegenbalg ajkán, de viszont Morrison is, tudjuk, már egy fél-századdal azelőtt, 1807-ben paríraszállt Makao szigetén. Egy angol missziói orvos, Hudson Taylor munkásságához fűződik a korszakalkotó fordulat, amikor az evangélium követői elindultak Kína belföldi tartományainak még teljesen sötétségborította területei felé. Taylor 11 évi Kínában való munkálkodás után értette meg és fogadta el engedelmesen Isten megbízatását, hogy egyenest Kína belső tartományai számára szervezzen missziói társulatot. — Az a nap, amelyen ezt a nagy feladatot hittel megragadta, méltó arra, hogy följegyeztessék a missziótörténet lapjaira: 1865 június 25. volt, egy vasárnap. Szabadságidejét töltötte éppen otthon Angliában, Brightonban, a tenger partján. Ekkor kérte Istentől, amint zsebbibliájába bejegyezte, az első „24 ügyes, készséges munkást”. Megkapta, majd évről-évre egyre többet. Az 1876-ban kötött csifui szerződés hivatalosan is megnyitotta egész Kínát az európaiak előtt és ez az új helyzet Taylor munkájának is hatalmas lendületet adott. Négy évvel a csifui szerződés után Taylor társulata, a China Inland Mission (Kína-Belföldi Misszió) újabb és újabb tartományokba hatolva be, már 70 állomáson dolgozik. A misszionáriusok serege nőttön-nő. Soraikban ott vannak a legelőkelőbb családok gyermekei, tisztek, cambridgei egyetemi hallgatók, híres sportemberek. 1887-ben Taylor 100 újabb

missziói munkaerőt kér az Úrtól s megtörtént a hihetetlen dolog: egyetlenegy évben csakugyan százan állnak zászlaja alá. Ezek az évek, évtizedek az előretörés nagy idői a kínai misszió egész harcvonalán. Taylor példája egyre többeket ragad magával. Egyik egyház, missziói társulat a másik után indítja el Kínába követeit. Mire elérkezik a század vége, Kínát 528 főállomás és 2300 mellékállomás hálózza be. Kialakul az orvosi misszió: 124 orvos és 59 orvosnő munkálkodik. Kiépül a misszió iskolai szervezete. A misszió 2000 iskolájában 37.600 gyermek nevelődik. S ezzel együtt nő természetesen a keresztyének száma is. A számok beszélnek: 1873: 9715, 1883: 21.560, 1893: 55.093, 1898: 99.281 az úrvacsora vételére jogosult keresztyének száma. De ez nem jelenti azt, hogy az evangélium most már túl van minden nehézségen és föltartóztatlanul haladhat előre a maga útján. Ellenkezőleg. A kínai lélekben mind magasabbra tornyosodik a gyűlölet, az elkeseredés az idegenek ellen s 1900-ban a boxer-lázadás rettenetes vérfürdőjében robban ki. Ez az evangélium népének szörnyű vérkeresztisége. 105 protestáns misszionárius és misszionáriusok 52 gyermeke halt vértanúhalált. Közülök nem kevesebb, mint 58 misszionárius és 20 gyermek a Kína-Belföldi Misszió kötelékébe tartozott, ami érthető is, hiszen Taylor misszionáriusai épp azokban a belső tartományokban munkálkodtak, ahol az idegenek ellen való gyűlölet a maga teljes féktelenségében tombolt. S nemcsak emberéletben esett kár. Missziói állomások egész sorát égették föl a boxerek. Úgy látszott, hogy rombadől mindaz, amit misszionáriusok nemzedékei fölépítettek. S a boxerek vérszomjas gyűlölete rávetette magát a kínai keresztyénekre is, akiket fajuk árulóinak, az idegenek cinkostársainak tekintettek. Az egyik — óvatos — becslés 5000 protestáns kínai vértanúhaláláról beszél. Az ellenük évszázadok óta parázsló bizalmatlanságnál fogva még többet szenvedtek a római katolikusok. Allítólag 35.000-re tehető vértanúik száma. És a századforduló mégsem a kínai misszió összeomlásának éve, hanem hatalmas föllendülésének kezdete. Újra nyilvánvalóvá lett, hogy a vértanúk véréből gazdag áldás fakad. A vértanú-missionáriusok helyére

újak állottak s a misszió munkásainak serege azonnal több mint 100 fővel megnövekedett. A következő esztendőben munkába állottak között találjuk a mi boldogult Kunst Irén testvérünket, aki, mint tudjuk, 1904-ben ment ki. Hunanhan kap munkateret, abban a tartományban, amely a legtávolabbi elzárkózott az evangélium elől, de végül mégis megnyílt. Taylor, a nagy úttörő életének szép hozzá méltó befejezése, hogy itt, a csang-sai állomáson hal meg 1905 június 3-án, Ezekben az években nagy, szinte nem is remélt változások előszele érezhető mindenfelé az óriási kínai birodalomban. Sok mindenféle — így az aránylag kicsiny Japánnak, a nyugat tanulékony tanítványának az orosz óriáson aratott győzelme — arra készíteti Kínát, hogy kimonduljon maradiságából. 1907-ben végre is hajtja az iskolai reformot. A modern politikai gondolkodás is egyre merészebben tért hódít. 1911 októberében bekövetkezik a kínai forradalom s megdől a mandzsu császárok trónja. Olyan változás ez, amelynek a lehetőségéről még álmodni sem mert volna a világ. Ha nem járt is ezzel együtt, mint az első pillanatokban látszott, a konfucianizmus összeomlása, a keresztyének már modern műveltségüknél fogva is előtérbe kerültek. Hiszen a forradalom vezére, Szunjatszen, protestáns lelkész fia volt s egy ideig maga is keresztyének mutatta magát. Az első parlamentnek is 60 tagja, vagyis 10 százaléka keresztyén volt. A kínai emberben föltámad az igyekezet, hogy elsajátítsa a nyugati műveltségét s ez nagy jelentőségű szerepet juttat a misszió iskolaügyének, amely most már kiépül az elemi iskolától föl a misszió által létesített keresztyén főiskoláig és egyetemekig. Az 1923. évi statisztika szerint a 7114 elemi és a 333 középiskolának 293.143 növendéke és a 24 főiskolának, illetve egyetemnek 2811 hallgatója volt. Eddig a földműves és a kispolgári lakosság mutatott fogékonyságot a keresztyénség iránt, most a művelt osztályok és különösen azok ifjúsága hallgatja készségesen az evangélium üzenetét. Amikor Mott János és Sherwood Eddy 1913 január 30-tól március 29-ig akkoriban az egész keresztyénségben figyelmet keltett evangelizációs körútjukat tartják, a diákok ezrei tódulnak meghallgatásukra s tekintélyes volt azoknak a szá-

ma is, akiket az ige meg is ragadhatott. Egyáltalában nem szabad természetesen azt gondolnunk, mintha a keresztyénség ellenfél nélkül maradt volna. Sőt új erőre kapott a konfucianizmus és a buddhizmus és szövetséges társra találtak az Európa és Amerika felől beáramló különböző, a keresztyénséggel ellentétes, hitetlen áramlatokban, amelyek sorában mint a legharciasabb megjelenik századunk harmadik tizedében az orosz szovjet istenellenes propagandája. A misszió munkáját megnehezíti a merőben bizonytalan politikai helyzet is. Kína a forradalom óta szinte szüntelen polgárháború hazája. A zavaros helyzetet kihasználva, rablóbandák garázdálkodnak mindenfelé. Nyomasztó a gazdasági helyzet is. Békés munkával elhárítható elemi csapások, föltartóztatható járványok zúdítanak nyomorúságot a lakosságra. Isten országa azonban mindezek ellenére terjed, a keresztyén egyház épül. Akármilyen óvatosan kell is értékelnünk a statisztika számait, mégis jellemzők. 1912-ben 324.890 lélekben határozza meg az összes protestáns keresztyének számát a hivatalos missziói statisztika. Az 1923. évi megállapítás szerint ez a szám 795.075 lélekre emelkedett. Tehát egy évtized alatt több mint a kétszeresére! Isten országa előhaladása azonban nem a mi gondolataink szerint történik. A közvetlenül mögöttünk levő évtized nem ennyire gazdag aratásnak az évtizede. Összefoglaló statisztikai kimutatás nem jelent ugyan még meg a kínai misszióknak erről az évtizedéről, de bizonyos következtetések lehetségesek. Így megállapított 1932-ben, hogy a kínai úrvacsorára jogosult keresztyének száma 488.539. Ha ezzel összevetjük az 1923. évi statisztikai 402.539 úrvacsora vételére jogosult keresztyénét, amikor keresztyén összesen 795.075 volt, most — hozzávetőleges becsléssel — aligha tételezhetünk föl többet egymillió keresztyénnél. Mi ennek az oka, hogy a keresztyénség számbeli, statisztikailag kimutatható előrehaladása ennyire meglassúdott az előző évtizedhez képest? Emberi okoskodással keresve a magyarázatot, mindenekelőtt a már említett folytonos nyugtalansággal járó politikai és a súlyos megpróbáltatások egész özönével járó gazdasági válságban kell keresnünk ezt. S ezekben a körülményekben

találjuk viszont annak a magyarázatát, hogy az utóbbi években miért csappant meg annyira a misszió európai és amerikai munkaerőinek száma — itt közrejátszik az európai és amerikai gazdasági helyzet is — s hogy miért kevesbedett meg a bennszülött lelkipásztorok száma is. 1923-ban a misszió külföldi munkaerőinek száma 7663, 1927-ben fölemelkedik 8250-re, de 1930-ban lezuhan 6346-ra s ezeknek is 18 százaléka szabadságon volt. 1923-ban 1966 a felavatott kínai lelkipásztor, 1932-ben pedig csak 1865, holott a gyülekezetek szaporodtak és növekedtek. Bénítólag hatnak a nehéz körülmények a misszió iskolai munkájára is. Ezekkel a szomorú tényekkel azonban szembeállíthatók azok az örvendetes és sokatmondó jelek, amelyek a kínai léleknek az evangélium után való vágyódását bizonyítják. A keresztyénség elleni gyűlölet sok hervűtt a keresztyénség iránt való komoly érdeklődésbe csap át. A kantoni diákság még nem is olyan régen valósággal tombolt a keresztyénség elleni gyűlöletben, az ismert Stanley Jonesnak pedig már meg kellett ismételnie előadásait, mert olyan tömegek tódultak meghallgatására, hogy a legnagyobb teremek sem tudták befogadni őket. S ez más városokban is megisméltődött körútja alkalmával. S mindennél többet mond, hogy Kína immár évek sora óta az a darabja a földkerekségnek, ahol a legkapósabb a biblia. A Brit és Külföldi Bibliatársulat által eladott bibliák és bibliai részek évről-évre 4 millió körül járnak, így az elmúlt két esztendőben 3,902.000 példányról 4,296.000 példányra emelkedett az eladott példányok száma. S világos, hogy ez a sok milliós példányszám nem keresztyének, hanem a kereső és vágyakozó nemkeresztyének között kel el, mert hiszen a keresztyének legtöbbször különben is van bibliája. Tehát Kínáról is elmondhatjuk a mi Urunk és Megváltónk szavával: „Az aratni való sok, de a munkás kevés,” Ha a keresztyének száma nem emelkedik úgy, amint szeretnők, ne csüggedjünk el, hanem szívleljük meg az Úr szavát: „Kérjétek azért az aratásnak az Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába.” Kérjük az Urat, hogy amikor épp ilyen nagy aratás idején kiszólitotta az aratók sorából a maga alázatos és hűséges szolgálóleányát, Kunst Irént,

ne hagyja üresen a helyét, hanem állítson helyébe aratót, még pedig ne is egyet és éppen a mi sorainkból, hogy ne szakadjon meg kapcsolatunk Isten országának ezzel a nagy munkájával, amely meg akarja nyerni a Krisztusnak Kína százmillióit!

BR. Podmaniczky Pál

ISTEN NAGY SZERETETE*

*Óh, mennyei szép napsugár, — Isteni szeretet,
A nagy világban szertejársz — Újítni lelkeket.
Az éj homályt eloszlatja — A napnak tűzfénye,
És öröm vonul bánatra — A sírók szívébe.
(Óh Istentől leküldetett — Csodálatos nagy szeretet!
Értem buzog, érted buzog, — Mindnyájunkért hön fellobog./*

*Hogy bűneimnek éjébe — Keresztnek fájáról
Szeretet fénye özönle, — Fölkeltem álmomból.
Mert ő oly híven szeretett — Forrón, odadóan,
Szívem is mindenkéfelett — Szolgálja boldogan.
(Óh, Istentől leküldetett, stb.)*

*A nap, a csodás hatalom, — Mely éltem öröme,
Isten-küldötte, Jézusom, — Csak ő lesz örökre!
Őhöz a csendül énekem — már itt, hol jaj és kín,
És egykor majd, ha látom fenn, — A menny szent terein
(Óh, Istentől leküldetett, stb.)*

* Énekek a Megmentő dicséretére! Perényi József fordítás-
gyűjteménye.

BARÁTNŐ ÉS MUNKATÁRS EMLÉKEZÉSEI.

Irén komoly, zárkózott természet volt, aki akkor olvadt csak fel, ha a Megváltójáról tehetett bizonyosságot.

Már korán a lelkek mentése, az Űrhöz vezetése volt a legnagyobb öröme, úgyszólván főcélja. Hogy ezt megtehesse, nem sokalt semmi fáradságot, nem volt túl messze semmi s nem volt túl alacsony s túl züllött senki.

Kezdte azon, — *s milyen kitartással!* — hogy *vonakodó barátnőjéhez* egy télen keresztül minden vasárnap elment, hogy hívja a „Leányegyesületbe”, míg végre sikerült az neki: *folytatta az idegen gyermekeken.*

Míg én a Hold-utcai iskolától kaptam csapatomat a vasárnapi iskolába s gyermekes örömet találtam abban, hogy szürke és kék szemtől kezdve a feketéig, ragyogjanak felém a gyermekszemek, addig Irén *az utcán kóborló* gyermekeket szedte össze s vitte magával a Skót Misszió Erzsébet-körúti termébe.

Esténként a *gyárak* kapujához ment s ott hívogatta a leányokat a csütörtöki kézimunka-estére, amit egy barátnőjével, Mőse Laurával tartott. Kézimunka közben énekeltek és bibliai verseket tanultak. Nagyon sok leány járt oda. Irén nagy szeretettel vette őket körül.

Eljárt Irén a *tömeglakásokba*, ahol gyakran húsz egyén is lakott egy szobában. Traktátusokat osztott és meghívta őket az imaórákra.

Hetenként egyszer a *szegényházba* ment; felkereste a protestáns lakókat; mindegyikhez volt egy-egy vigasztaló szava. — Ha volt valami kívánságuk, teljesítette.

Jártunk a kórházakba, vittünk 100—200 kis virágcsokrot, rákötvé egy-egy bibliai verset. Ezt „*virágmisszióknak*” neveztük.

A „*szegénykávékra*” kézzel írott meghívókat kaptunk, hogy a hét folyamán osszuk szét az utcán. Neki

ez sem volt nehéz; meg mert hívni jobb öltözetűt is, de nem riadt vissza züllött kinézésűtől sem. Tudta, hogy ilyeneknek van a legjobban szükségük arra a vigasztaló tanításra, amit ott hallhatnak s arra a szeretetre, amellyel ott, fehéren terített asztaloknál kiszolgáltuk őket.

Még a részeges emberektől sem félt. Beszélt velük ittás állapotukban is, de felkereste, mikor józanok voltak s a lelkükre beszélt, hogy hagyják el az ivást.

Majdnem mind olyan munka volt ez, amely önmegtagodást kíván s amelyben az öröm egyedül az volt, hogy az Úrnak szolgált vele s megtapasztalta, hogy az ő igája gyönyörűsége s az ő terhe könnyű.

Jó iskola volt ez az élet a későbbi évekre, amikor Kínában önmegtagodást, türelmet és szeretetet a végsőkéig kellett s lehetett gyakorolni. Három évvel előbb mentem férjhez, mint ő kiment. Tudtam, hogy kiment, de nem leveleztünk.

Már harmadik éve kint volt Irén, mikor Cirkvenicán volt vasárnapi iskolai tanítványommal, Szabadi Arankával, nyaraltunk. Irén közös barátnőnk volt. Sokat beszélt nekem róla s kínai munkájáról s hazamenve, összecsomagolt egy csomó „*Keresztény Evangélistát*” — Nagybecskereken Szalay József ref. lelkész által szerkesztett lapot és német missziói lapot, amelyekben Irén levelei voltak közölve. Én nem ismertem ezt a lapot s nagy örömmel fogadtam benne Irén leveleit.

Talán második levele volt az útról, mikor a tengerparton kínai teherhordókat pillantott meg. Azok a piszkos emberek olyan rossz hatást keltettek benne, hogy megriadva gondolta, hogy ezek közé kell mennie és szeretett volna visszafordulni.

Az imádsághoz folyamodott. Rövid volt ez, de éppen elég: „Uram, taníts meg őket szeretni!”

Ez a szó visszhangra talált szívemben s én magamnak is *ugyanezért* imádkoztam.

Leveleit tovább olvasva, láttam, hogy már ő szereti ezt a népet, amely nem tehet róla, hogy az igaz Isten nélkül jár s oly sok szenvedés közt él, — különösen asszonyai.

Nem csoda, hogy szerette, hiszen olyan könnyű, azokat szeretni, akiket *Isten maga* köt a lelkünkre.

Ezen levelek hatása alatt elhatároztam, hogy megpróbálok Kínáért dolgozni. 1907 március 17-én megtartottam első előadásomat Veszprémben, azután leveleket írtam másfelé is. Talán érdekes lesz megnézni, hogy jött össze 1908-ra első munkásunknak, Jang evangélistának fizetése:

Budapest, Lorántffy-Egyesület	50.—	K
Lorántffy diakonisszák, Budapest	78.60	„
Szabadi Aranka gyűjtése Budapest	21.—	„
Vargha Gyuláné, Budapest	2.—	„
Tarján Istvánné, Budapest	5.—	„
Kandó Sándorné Budapest	2.—	„
Lorántffy-Egylet, Csurgó	20.—	„
Nagybecskereki egyháztagok	32.50	„
Zilahi Élő Ker. Szövetség	31.10	„
Sántha J., Dersea Dorohoi (Románia)	10.—	„
Veszprémi gyűjtés.....	189.—	„

Összesen: 441.20 K

Irén kimondhatatlan örömmel fogadta ezt a megmozdulást s hogy a vele dolgozó *Jang urat* választottuk munkatársunknak. Még jobban örült, mikor 1909-ben arra kértük, válasszon egy kis vak leányt számunkra, akit mi akarunk neveltetni. Előző héten fogadott be egy kis leányt, akinek nem volt eltartója, így gondolván: Majd ad az Isten azt is, ha ide hozta a gyermeket.

Milyen boldog volt, mikor éppen Magyarországból jött imájára felelet. S megkaptuk a 8 éves *Sziao Ü-t*: Kis drágakőt. Most már *Kong Ellának* hívják s általunk el-tartott tanítónő ugyanott, ahol neveltették. 1910-ben elvállaltuk a szintén vele dolgozó *Vasel Matildot*, vak leányok tanítónőjét. Irén mindig nagyobb örömmel gondolt a Magyarországon folyó munkára s mikor 1913-tól itthon volt s mikor másodszer visszajött is, sok helyre elment, megjelenésével s szavaival szítani a tüzet e munka érdekében.

Ez a közös munka nagyon közel hozott egymáshoz, a Krisztus szeretete s a kínai népért égő szeretet összeforrasztotta a szíveinket mindörökre.

Irén nagyon nehéz időket élt át Kínában. Mikor *kiment*, Kína belsejében még szörnyen idegenkedtek az idegenektől, kiket „fehér ördögöknek” neveztek. Katonai kíséret nélkül nem is mehettek az utcára s kapujukba is őrség volt kirendelve.

Hiába hívogattak asszonyokat házukba, nem voltak hajlandók bemenni, félve isteneik bosszújától.

Bibliás asszonyával útnak indult s ez a *kínai* asszony gerjesztett bizalmat a többibe s így lassankint behívták házaikba, vagy a gyerekekkel az utcán kötött ismeretség révén jutottak be.

Ha már befogadták, szívesen is látták, teát főztek, a csészét nagy illedelmesen *pár hetes* törülközőbe megtörülvé, átnyújtották a vendégnek. S meg kellett inni!

Megesett, hogy gyermekek és nők azért mertek bemenni, mert a kertben *ismerős virágot* láttak. Ilyen úton-módon jutottak az evangéliumhoz.

Irén az első 9 év nagy részét a vak leánykák iskolájában, Csangsában töltötte, mint annak egyik vezetője. Ezt *azért nyitották*, hogy ne csak tanítsanak, hanem cselekedetben is bemutassák a *krisztusi szeretetet*. Megszánták azt a tengersok vak leányt, tudván azt, hogy milyen sokat megölnek saját szülei, mivel nem tudják hasznukat venni.

Eleinte *alig* kaptak *növendéket*. Képesek voltak inkább megölni gyermeküket, mint hogy a bálványok haragját magukra vonják.

Azóta már többször megnagyobbították a csangsai iskolát, s ma több épületből áll.

A nagylányok, kik kötéssel keresnek, külön laknak s ellátásukat maguk fedezik.

A felnevelt lányok között van több tanítónő, zene-tanító, kántor, bibliásasszony.

Ha ezek a vak leányok olvassák a Bibliát, bizony-ságot téve saját életükkel, nagyon nagy hatással vannak az asszonyokra s több megtérés s keresztelés van már munkájuk nyomán.

1910-ben lázadás volt Kínában. Kirabolták őket is és Csangsában a templomot is felgyújtották. De mindez nem félemlítette meg Irént. S nem is csalódott

Istenben, Ő mindent tudott pótolni. 1911-ben forradalomtól, később a vörösök rablásaitól szenvedtek.

Mikor a nagy háború után Irén visszament, eleinte nem tudta elhatározni magát, melyik állomást válassza. Mint idősebbnek, szerettek volna nyugalmasabb helyet. Pl. Paokingba tanítónőnek. Hívta Vasel Matild Csang-sába is vissza; de ez mind túlcsendes volt Irén *áldozatokra kész* lelkének.

Ő sohasem kedvezett magának — írja róla Vasel Matild — és az evangéliumot egyformán hirdette szóval és cselekedettel. Tulajdonképen félénk természet volt s milyen bátor tudott lenni, s nyugodtan szembeállni a veszedelemmel!

Egyszer csónakon utazott két kereskedővel. Egyszer csak „Megállj!”-t kiáltottak a partról a rablók, rájuk szegezvén a fegyvereiket.

Irén felvett egy csomag traktátust, felmutatta s a rablók tovább engedték őket. A kereskedők pedig leborultak a csónakban s úgy köszönték meg, hogy életüket megmentette.

Azután Czingcsót választotta magának lakhelyül s onnan fáradhatatlanul járta a szomszédos falvakat, legtöbbször gyalog.

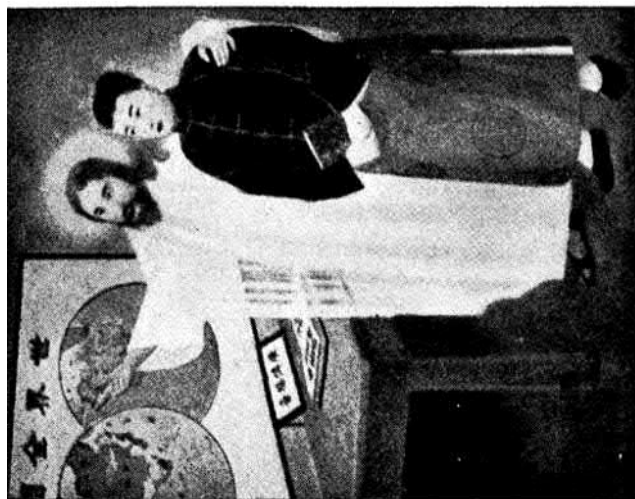
Kedvenc helye Tongtao lett, ahol az első megtért a polgármester felesége volt, akit, azt hiszem, sokan ismernek Tai-tai néven. Férje csodálatosképen megengedte, hogy megkeresztelkedjék kis fiával, Jánoskával együtt. Utóbbi időben már egész szép keresztyén gyülekezet fejlődött Tongtaóban s Irén harmadszori kimenetelekor azt választotta lakóhelyül. Ott szerette volna nyugalomra hajtani fejét, de ez a vágya nem teljesedett be.

Ezen utolsó kimenetelekor, nagyon marasztotta Vasel Matild. Azt felelte: „Mit gondolsz! Hát ki hirdesse akkor Tongtaóban és környékén az evangéliumot?” Mostanában azt is mondta: „*Mindenüvé elvittem az evangéliumot, ahová az Úr parancsolta nekem.*”

Sok-sok lélekhez szólott alkalmas és alkalmatlan időben. Mert a rablókhoz is Jézusról beszélt, mialatt holmiját zsákokba rakták.

*Hudson Taylor,
a Kína-Belföldi Misszió megalapítója.*

Jézus mutatja egy kínai ifjúnak a világ térképét.

*Cooper telek'sz,
a Liebencelli Misszió igazgatója.*

Kunst Irén első Kiráda indulásu előlt.

Mindenki tisztelte a fehérhajú nőt. Jóságával, szeretetével, önfeláldozásával tiszteltté tette a keresztyén hitei. Saját dicsőségét sohasem kereste, mindig csak Istenét.

Fővágya volt, hogy Tongtaoba, az ő helyére magyar munkás menjen. Szeretett volna már életében egy fiatal erőt maga mellé, akit bevezetett volna a munkába s szomorúan látta, hogy eddig alkalmast még nem hívott el Isten.

Nagyon boldog volt, mikor Babos ref. lelkész Erdélyből kiment, de ez nem oltotta el vágyát, mert azt szerette volna, ha az ő munkáját folytatná magyar.

A régi kapcsolat megvan. Vaséi Matild missziónáriusnő, Kong Ella tanítónő és Liuné asszony, Irén bibliásasszonya képezi jelenleg a Magyar Ref. Külmiszioi Szövetség kínai ágának feladatát.

Többre nem tudtunk menni, sőt a rossz gazdasági viszonyok miatt és hogy a régi kínai adakozók most kétfelé adnak, a másik ágak is küldenek, úgy állunk, hogy 1934-re nem gyűlt be csak a fele a szükséges pénznek.

Ez szerintem nem bizonyítja azt, hogy mindenütt lehetetlen lett volna többet adni, hanem azt, hogy még most sem értette meg a magyar keresztyénség azt a nagy hivatást, amit Krisztus Urunk, mint utolsó kívánságát és parancsát kötötte lelkére.

Ha ezt megérti, s ha megérti azt, hogy ez egy nagy kiváltság s nem áldozat, akkor áldozatot is fog tudni hozni, fog tudni lemondani valamiről, hogy adhasson a pogányoknak.

Én eddig is úgy vettem a munkát, mint Istentől kapott feladatot, s ahogy ő mutatta az utat, úgy mentünk.

Nem hiszem, hogy az Úr akarata lenne, hogy megálljunk, vagy az elvállalt feladatot ne teljesítsük, azért most is csak az aratás Urát kérhetjük, hogy támasszon Kínának új barátokat és ne engedje ellanyhulni a régieket, hogy elvállalt kötelességünknek eleget tehesünk, mert szégyen meghátrálni.

Ha Isten akarata az, hogy kedves Irénünk óhajta s teljesüljön s kimenjen valaki Kínába, akkor ő

támaszt alkalmas egyént, meg is mutatja nekünk — s akkor a módot is megadja hozzá.

Missziót csak ilyen hittel s bizodalommal lehet csinálni, mert azt nem mi végezzük, hanem az Úr maga, mi pedig azon megtiszteltetésben részesülünk, hogy I. Kor. 3, 9. szerint Isten munkatársainak nevezetünk. Ne legyünk méltatlanok e szép névhez!

özv. dr. Misley Sándorné.

A misszió munkása olyan, mint az égő gyertya. Magát emésztő fénnel ég. Tékozolja az erőit s kincseit, de maga nem tud róla. Ilyen elégő gyertya volt Kunst Irén élete. Megállni mellette, s csodálkozva járnai gazdag magvető és kévehordó életének mezőin, nem emberdicsőítés, hanem Isten magasztalására kínálkozó alkalom s megtermékenyülés a legmélyebb missziói ihletésekkel.

D. D. RAFFAY SÁNDOR ev. püspök.

AZ ELSŐ KÍNAI SZOLGÁLAT.

Princess Alice, 1904. szept. 16.

Kedves Testvéreim az Úrban!

Az Úr kegyelméből itt vagyok a Norddeutscher Lloyd „Princess Alice” nevű gőzösén, mely Sanghai felé visz. Szept. 11-én volt a búcsúzó és felavatási ünnepély, melyen Kumni Paulina testvérral együtt Krisztus Urunk szolgálatára szenteltettünk. Nem mondhatom, mily boldog vagyok, hogy ezen hosszú évek óta táplált vágyam teljesült és hogy az Úr engemet arra akar méltatni, hogy evangéliumát a pogányok között hirdessem. *Nem elég, hogy megbocsátotta bűneimet,* hogy megtisztította és megújította szívemet, de még meg sem emlékezik álnokságaimról és bizalmával ajándékoz meg és ily szent hivatást bíz rám, hogy azoknak, kik még sötétségben ülnek és bálványokat imádnak, az Isten csodálatos szeretetét hirdessem. Aki egyetlen egyszülött Fiát adta, hogy ők is, ha hisznek benne, örök életet nyerjenek. Mily nagy és csodálatos az Úr szeretete! Mily türelemmel viselt engemet életem minden ösvényén, míg végre össze bírta kevély szívemet törni. Míg végre beismertem azt, hogy énbennem semmi, de semmi jó nincs, hogy semmi vagyok és akkor felemelt a porból és új étellel, az Ő szent életével ajándékozott meg. És most Benne élek és ü bennem.

Szept. 12-én indultunk el Liebenzellből, a szeretett testvérek áldásától kísérve! Mennyi szeretettel halmoztak el mindnyájan az utolsó napokban! A leányok és asszonyok, kik között munkálkodtam, csokoládét, pénzt, gyümölcsöt hoztak az útra, hogy sok is volt és mindújabbán gondoltam, hogy íme, igaz az Úr Jézus szava: „Keressétek először az Isten országát és annak igazságát és mindenenek megadatnak néktek!” Mindenünnen jöttek az üdvözetek és áldáskívánatok, de még *hazából is* nagy meglepetés ért. Az „*Első magyar missziótársulat*” gyönyörű szép zsebbibliával lepett

meg, mely most is velem van, amint a hajó fedélzetén ülve írok és reátok, szeretett testvéreim és édes hazámra gondolok. Higgyétek el, ez az elválás, a hazámtól való elszakadás leginkább fájt és amint gondolataim az előttem messze elterülő tengeren át hazám felé szállnak, csak azt kívánom, hogy elmenetelem egész hazámra nézve áldásos legyen. Kedves testvéreim, ne felejtsetek el, hogy magyar nő az, aki Kínába megy, ne felejtsetek el, hogy testvéretek vagyok és támogassatok, hordozzatok imáitokkal! — Zürichen és Milánón át Genuába értünk és szept. 14-én hajóra szálltunk. A „Princess Alice” pompás nagy gőzös, kényelmes berendezéssel, sok száz utas, köztük körülbelül 50 a hit-térítő, legtöbb az angol, azután német, svéd és — *egyetlen egy magyar*.

Kedves testvéreim, nem is hiszitek, mily boldog vagyok, hogy hazám e nagy adósságát leróhatom és *ha meghalnék is, tudom, hogy lesznek köztetek, akik követnek és a résbe lépnek*. Nincs nagyobb boldogság annál, mint testestül-lelkestül magát az Úr kezébe adni és neki szolgálni, Már első nap délután Kumm testvér megbetegedett és én is rosszul éreztem magamat, amint csak a kabinba mentem. Az éjjel oly gyengének éreztem magamat, mintha nagy betegségből lábaltam volna fel. De mégis dicsértük az Urat! Tudtuk, hogy Ő meggyógyíthat, ha akarja, de készek vagyunk szenvedni is, ha kívánja; testünket is az Ő kezébe helyeztük és egyéb kívánságom nincs, mint hogy Jézus dicsőítessék az én testemben, *akár halálomnak* általa. Csütörtökön, szept. 15-én délben Nápolyba értünk. Mily jól esett a nyugalom! Nem is kívántam a partra szállni, csak a hajó fedélzetéről néztem a Vezúvot, melyből időnként tűzoszlopok emelkedtek és a gyönyörű fekvésű várost, — mindenben az Isten hatalmát és dicsőségét bámulva. A nyugodt éjjel után megerősödve indultunk útra. Ma az idő oly szép és nagyon jól érzem magamat testileg is, lelkem pedig áldja az Urat és megemlékezik jótéteményeiről. Az ellátás nagyon dús, de feltettem magamban, hogy csak annyit eszem, mintha otthon volnék; a keresztyén evésben, ivásban is mértékletes legyen és mutassa, hogy e világot nem szereti.

Az utasok közt vannak *kínaiak* is, de európai öltözetben, copf nélkül. Kettő közülök az egyik baptista hittérítővel Angolországban volt és most visszatérnek hazájukba, hogy ott segítsék munkájában.

Van két megtért néger is a hajón, kik tarka, „Heils-armee” jelvényével ellátott öltözetben járnak körül, -azután még egy hindu dajka, két vagy több arab, japán hölgy is utazik velünk. Lássátok, milyen színes társaság! De még a hajó munkásai közt is nagyon sok a kínai férfi, kik kínai ruhában, hosszú copffel, a mosást és vasalást végzik, ebédkor meg a „punkákat” mozgatják. A punkák az étterem mennyezetén megerősített függönyök, melyeket a meleg napokban legyezőként használnak. A hőség meglehetősen; olyan, mint nálunk nyár közepén. Nápolyt elhagyva, aznap délutánján a Messzinai-tengerszoroshoz értünk. Jobb kezünk felől Szicília, baloldalon pedig Olaszország terül el; gyöngyöri látvány volt az európai part, minél inkább elmaradt tőlünk. Vájjon meglátjuk-e még egyszer? És gondolataink *hazaszárnyaltak*. De szívünk nem szorult el, felnéztünk a magasba: Jézus felettünk, előttünk és körülöttünk és tekintetünk előre irányult azon ország felé, *hová Ő küld*. És amint magam körül néztem, egy kínai munkás állt közelemben, mintha az Úr azt akarta volna mondani: „*Ezeket kell szeretned!*”

A tenger egészen csendes, az idő gyönyörű, az Úr megadta testünk egészségét és semmiben meg nem fogyatkoztunk. Vasárnap, szept. 18-án, első vasárnapunk a tengeren! Reggel magunk körül gyűjtöttük a gyermekeket. Az ebédlőben angol istentisztelet volt, délután két és fél óraker pedig német istentisztelet. A délutánt a hajó fedélzetén töltöttem bibliámmal. Igazai mondva, szívem nagyon megszorult, midőn a Liebenzelli Miszsióházban töltött kedves órákra gondoltam, ahol a lelki táplálékban igazán bővölködtünk. Vágyódtam a testvérek közössége után, de akkor az Úr oly kegyelmesen megvigasztalta az én lelkemet, ezt mondván: „Íme, én veletek vagyok minden napon mind e világ végezetéig.” A zsoltárróval felkiáltottam: „Tenálad egyébben nem gyönyörködöm!” (Zsolt. 73, 25—26.)

meg, mely most is velem van, amint a hajó fedélzetén ülve írok és reátok, szeretett testvéreim és édes hazámra gondolok. Higgyétek el, ez az elválás, a hazámtól való elszakadás leginkább fájt és amint gondolataim az előttem messze elterülő tengeren át hazám felé szállnak, csak azt kívánom, hogy elmenetelem egész hazámra nézve áldásos legyen. Kedves testvéreim, ne felejtsetek el, hogy magyar nő az, aki Kínába megy, ne felejtsetek el, hogy testvéretek vagyok és támogassatok, hordozzatok imáitokkal! — Zürichen és Milánón át Genuába értünk és szept. 14-én hajóra szálltunk. A „Princess Alice” pompás nagy gőzös, kényelmes berendezéssel, sok száz utas, köztük körülbelül 50 a hit-térítő, legtöbb az angol, azután német, svéd és — *egyetlen egy magyar.*

Kedves testvéreim, nem is hiszitek, mily boldog vagyok, hogy hazám e nagy adósságát leróhatom és *ha meghalnék is, tudom, hogy lesznek köztetek, akik követnek és a résbe lépnek.* Nincs nagyobb boldogság annál, mint testestül-lelkestül magát az Úr kezébe adni és neki szolgálni. Már első nap délután Kumm testvér megbetegedett és én is rosszul éreztem magamat, amint csak a kabinba mentem. Az éjjel oly gyengének éreztem magamat, mintha nagy betegségből lábaltam volna fel. De mégis dicsértük az Urat! Tudtuk, hogy ő meggyógyíthat, ha akarja, de készek vagyunk szenvedni is, ha kívánja; testünket is az Ő kezébe helyeztük és egyéb kívánságom nincs, mint hogy Jézus dicsőítessék az én testemben, *akár halálomnak* általa. Csütörtökön, szept. 15-én délben Nápolyba értünk. Mily jól esett a nyugalom! Nem is kívántam a partra szállni, csak a hajó fedélzetéről néztem a Vezúvot, melyből időnként tűzoszlopok emelkedtek és a gyönyörű fekvésű várost, — mindenben az Isten hatalmát és dicsőségét bámulva. A nyugodt éjjel után megerősödve indultunk útra. Ma az idő oly szép és nagyon jól érzem magamat testileg is, lelkem pedig áldja az Urat és megemlékezik jótéteményeiről. Az ellátás nagyon dús, de feltettem magamban, hogy csak annyit eszem, mintha otthon volnék; a keresztyén evésben, ivásban is mértékletes legyen és mutassa, hogy e világot nem szereti.

Az utasok közt vannak *kínaiak* is, de európai öltözetben, copf nélkül. Kettő közülök az egyik baptista hittérítővel Angolországban volt és most visszatérnek hazájukba, hogy ott segítsék munkájában.

Van két megtért néger is a hajón, kik tarka, „Heils-armee” jelvényével ellátott öltözetben járnak körül, azután még egy hindu dajka, két vagy több arab, japán hölgy is utazik velünk. Lássátok, milyen színes társaság! De még a hajó munkásai közt is nagyon sok a kínai férfi, kik kínai ruhában, hosszú copffel, a mosást és vasalást végzik, ebédkor meg a „punkákat” mozgatják. A punkák az étterem mennyezetén megerősített függönyök, melyeket a meleg napokban legyezőként használnak. A hőség meglehetősen; olyan, mint nálunk nyár közepén. Nápolyt elhagyva, aznap délutánján a Messzinai-tengerszoroshoz értünk. Jobb kezünk felől Szicília, baloldalon pedig Olaszország terül el; gyönyörű látvány volt az európai part, minél inkább elmaradt tőlünk. Vájjon meglátjuk-e még egyszer? És gondolataink *hazaszárnyaltak*. De szívünk nem szorult el, felnéztünk a magasba: Jézus felettünk, előttünk és körülöttünk és tekintetünk előre irányult azon ország felé, *hová Ő küld*. És amint magam körül néztem, egy kínai munkás állt közelemben, mintha az Úr azt akarta volna mondani: „*Ezeket kell szeretned!*”

A tenger egészen csendes, az idő gyönyörű, az Úr megadta testünk egészségét és semmiben meg nem fogyatkoztunk. Vasárnap, szept. 18-án. első vasárnapunk a tengeren! Reggel magunk körül gyűjtöttük a gyermekeket. Az ebédlőben angol istentisztelet volt, délután két és fél óraker pedig német istentisztelet. A délutánt a hajó fedélzetén töltöttem bibliámmal. Igazat mondva, szívem nagyon megszorult, midőn a Liebenzelli Miszsióházban töltött kedves órákra gondoltam, cthol a lelki táplálékban igazán bővölködtünk. Vágyódtam a testvérek közössége után, de akkor az Úr oly kegyelmesen megvigasztalta az én lelkemet, ezt mondván: „Ime, én veletek vagyok minden napon mind e világ végezetéig.” A zsoltárróval felkiáltottam: „Tenálad egyébben nem gyönyörködöm!” (Zsolt. 73, 25—26.)

Este meg kedves órát töltöttünk a hajó. fedélzetén az angol testvérekkel. Urunkat dicsértük énekkel.

Hétfőn délben *Port-Szaidba* értünk. Arab hajós csónakkal a parthoz vitt. Barna, színesbe öltözött alakok. A köröskörül verandával ellátott házak igen érdekes képet mutattak. A házakban, bent csupa boltok vannak és a kereskedők hangos kiáltással belépésre késztetik az arramenőt. Tarka ruhákat, finom csipkét, legyezőket, déli gyümölcsöket kínálva. A rongyosan öltözött kis fiúk szolgálatkészen követik az idegent. Be *sajnáltam*, hogy nem bírtam velük beszélni és velük arról szólni, aki őket szereti, aki őket is üdvözíteni kívánja. Ellátogattunk a *Brit és Külföldi Bibliatársulatba*, mely értékes munkát végez a kikötőben megforduló hajókon. így például sok iratot ad a japán háborúba menő orosz hajókra, hisz katona-utasai közül sokan biztos halálba mennek. Néhány szükséges dolog bevásárlása után újra csónakba szálltunk, amely ahelyett, hogy hajókra vitt volna vissza, messze az orvoshoz vitt, de szerencsére nem volt otthon, így minden baj nélkül gőzösünkre vittek. Éppen akkor érkezett be egy nagy angol gőzös katonasággal, körülöttünk csak úgy hemzsegett a víz csónakoktól, a hajósok értelmetlen kiáltásai a különben is nagy lármába vegyültek. Este a hajónk tovább ment. A Szezezi-csatornába értünk, mely Ázsiát Afrikától elválasztja. Messze, messze nem láttunk mást sárga homoknál, csak itt-ott egy bokor, vagy pálmafá. Egy helyt a tűz lobogó lángjánál ülő beduinokat, meg tevéket láttunk, vagy nád- és földkunyhókat.

Most a *Vörös-tengeren* vagyunk. Visszaemlékezem az Úr hatalmas csodájára, mint vezette át Izraelt száraz lábbal a tengeren és felfohászkodom az Úrhöz, hogy őrizzen ezentúl az izraeliták hitetlenségétől, akik minden csodák dacára is kételkednek, hogy vájjon az Úr köztük van-e, vagy sem: pedig valahányszor elcsüggedünk, vagy mások ellen zúgolódunk, *hasonlók* vagyunk hozzájuk.

De most Isten veletek! Levelem nagyon is hosszú már. Ne felejtkezsetek meg rólam, de hordozzatok imáitokkal!

Kunst Irén.

Indiai-óceán, 1904. szept. 28.

Kedves Tetvéreim az Úrban!

Az Úr nagyon jó és kegyelmes. Még eddig semmi-féle vihar nem ért bennünket és semmi baj. Vasárnap este már félték, hogy vihar lesz, mert a tenger nyugtalan volt, a víz felfreccsentett a fedélzetre, de az Úr megóvott. Én egy hittérítő feleségének betegágyánál ültem, akit operáltak. Ők is Kínába mennek. Ez a beteg nő Pesten született, *atyja magyar férfi*, aki a 60-as években Amerikába vándorolt ki és aki most ott él. Így csak a hullámok zúgását hallottam. Elgondoltam, ha most valóban valami baj volna, hogy *kész volnék-e* mindenre. És kész voltam: bűneim meg vannak bocsátva, minden saját életemet, ami átkot és halált érdemel, Jézussal halálba adtam és most övé vagyok, az Ő tulajdona, ha Ő kívánja, *akárhog is kész vagyok* az életemet letenni, ha azt kívánja. De hiszem, hogy elvezet baj nélkül Kínába, hogy ott hirdessem az Ő dicsőségét. Szombaton, szept. 23-án *Adenhez* értünk. Aden a Vörös-tenger kijáratánál fekszik és az angolok birtokában van. Külsőleg kevés szépséget mutat; nagy, zord sziklák lábánál épült házakból és laktanyákból áll. Alig, hogy a gőzös a tengerben horgonyt vetett, számtalan csónak és gőzös közeledett a legkülönbözőbb emberekkel. Hinduk, arabok, európaiak és négerek hangos kiáltással kínálták áruikat: strucc tollakat, strucc tollas boákat, kosarakat kagylódíszből, élelmi-szereket stb. Az árut kosarak segítségével húztuk a fedélzetre és abban küldtük le a megalkudott összegeket. Nagyon érdekes látvány volt, alig győztem nézni. És ha nem tudtam volna, hogy az én helyem Kínában van, *akár ott is maradtam volna* azzal az örömhírral: „Ügy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Szívem szeretetre buzdult *különösen a néger*ek iránt, kik már annyit szenvedtek a fehérbőrűektől és úgy látszott, az utasok még folytatni akarták az igazságtalanságot. Volt köztünk, aki a szegényeket meg akarta csalni és kevesebb pénzt adott a megalkudottnál. Egy szegény néger gyermek sírva kérte az illetőt, hogy adja meg a megalkudott bért, míg végre

mi misszionáriusok megszántuk és így pénzét megkapta. De *nem szégyen* ez az európai művelt világra nézve? A hittérítők életük veszélyeztetésével mennek ki, hogy a pogányokat világosságra hozzák és azután ilyen és még ennél is rosszabb példát látnak a többi európaiakban. Csak azt mutatja, hogy a műveltség nem elég. Az emberi szív gonosz ifjúságától kezdve; csak egy van, aki azt megjobbíthatja, megújíthatja, *az Úr Jézus*; aki szíve vérét ontotta miértünk. Jézus nélkül az emberi szív a régi marad.

Mennyit szenvedtek már a négerék embertársaiktól, pedig az Isten őket is úgy szerette, hogy az egyetlen „egyszülött Fiát adta, hogy minden valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen!” — Pénteken, szept. 30-án holdvilágnál értünk *Colombóhoz*, Cejlon-sziget fővárosához. De csak reggel szálltunk partra. Az Úr megint minden bajtól megőrizett, úgy-hogy szívem hálával és dicsérettel telt meg.

Minden nap annyi meg nem érdemelt jószág és kegyelem! Colombóban sok misszionárius elhagyott bennünket, amennyiben Indiába mentek. A két Heilsarmee szingaléz is, akik öt hónapig voltak Angliában a Salvation Army konferenciáján, itt szállt ki. Egy csónak a parthoz vitt; a csónakba igen jó, támasszal ellátott falépcső vezet a hajóról. Körülöttünk a legkülönfélébb hajók és csónokok közlekedtek, Voltak kisebb-nagyobb gőzösök, vitorláshajó, a bennszülöttek hosszú, keskeny csónakja, melyet csak a vízben levő hosszú rúd tarthat egyensúlyban és két összekötözött fa, mely járműnek szolgál. Utóbbiaknak nagy sokasága vette körül a gőzöst és a rajtalevő majdnem meztelen fiúk nagy ügyességgel ugráltak a tengerbe a bedobott pénzdarabokért . . .

Colombóba érve egészen új világ tárult elénk. Minden más egyszóval. A szem mindenütt barna alakot lát, itt turbános, színes kabát és szoknyaszerű kendőbe öltözött hinduk, ott egy szingaléz hosszú fekete hajjal és sárga fésűjével, ott majdnem meztelen vízholdók stb. Hatan voltunk együtt, sötét szemüveggel, kalappal és fehér áthuzattal ellátott ernyővel. Felfegyverkezve indultunk az indiai napnak, mely még ezen évszakban is

már korán veszélyes. A jenviksák és bérkocsik nagy számban állnak ott. a fényesbőrű bennszülöttek minden oldalról körülfognak és beszállásra készletnek. Miután nem tudunk megalkudni, egy angol rendőrbiztos segítségünkre jön, két óráért egy és negyed rupit, magyar pénzben egy forintot fizettünk. Egy bennszülött kalauz is hozzánk száll, ez angolul beszél, róm. katolikus. Utunk először a fahéjkerthez visz, onnan a múzeumba és onnan tovább egy kis buddhista templomba. Mindenütt a tropikus növényzet, kenyérfák, magas kókuszdió és más pálmák stb. De a legérdekesebbek a buniunfák. ezeknek több százra menő gyökere az ágakból nő a földre. Úgy látszik, mintha megannyi fa állna egymás mellett, a gyökerek törzseknek tűnnek fel. Egyik nagyon széles volt. gyökerei közt több bennszülött állt, meg ült, ételüket fogyasztva vagy mással foglalkozva.

A *buddhista templom* épen épülőfélben volt, így csak Buddha nagy, csúnya, rettentő szobrát láttuk és egy másik szobában egy kisebb márványszobrán s egyéb imádási tárgyon kívül itt láttunk két sárga ruhába burkolt buddhista papot. „Buddha *nem tud* segíteni, mert nem élő Isten!” — mondta egyikünk a közelben álló paphoz szólva angolul. „Hisz ez buddhista pap”, — monda egy bennszülött ijedten. „Nem baj. Jézus, aki segíteni tud. a buddhista papoknak is üdvözítője!” Innen a *Wesleyanisok* templomát, leánynevelő intézetét és bibliaraktárát tekintettük meg. Az intézetben, a fehérbe öltözött kisebb-nagyobb hindu leányok épen kézimunkával foglalkoztak. Itt tanulják szeretni az Úr Jézust s azután családjukban és környezetükben világosságot terjesztenek. A bibliaraktárba léptünk, a barnaarcú férfiak szolgáltak ki. Néhány lapot és könyvecskét veszek, azután tovább visz utunk, vissza a kikötőhöz; alacsony házak, melyeknek az utca felől nincs ablakuk. Villák, szép áruházak mellett, sűrűn találkoznak fedeles, cigánykocsikhoz hasonló kocsikkal, melyekbe zebu, a bennszülöttek púpos marhája van befogva. Két szingaléz-könyvecskét a „Princess Alice” fedélzetén ajándékoztam el, egyiket egy buddhista szingaléz árusnak, aki nagyon elszomorodott, midőn meg-

mondtam neki, hogy Buddha nem tud segíteni, met nem hall és nem lát s hogy Isten élő Isten és hogy az Úr Jézus értünk meghalt és hogy semmiféle víz nem bírja a bűnt elmosni, egyedül a Jézus vére, — de nem tudom, hogy megértett-e mindent. A bennszülöttek ébenfa-tárgyakat, vert csipkét és ékszert árulnak a hajón, különösen a drágakő-árusoktól alig lehet szabadulni, azt mondjuk nekik, hogy nem veszünk ékszert, mert van *egy drágakövünk*, amely mindennél értékesebb. Az Indiai-óceánban sok repülőhalacska láttunk és estefelé a tenger fényének örültünk. A sötétben egyszerre fényes csillagok látszanak a vízben, vagy némelykor nagy fényes foltok. Oh milyen jó az Úr, mily nagyon kegyelmes, úgy visel és hordoz minket, mint a saskeselyű fiait. Október 7-én estefelé *Szingaporeba* értünk. Szingapore legnagyobb az eddig látott kikötők közül. Nagy sokaság várta a gőzös megérkezését, mely ezegyszer egészen a partnál kötött ki. Két hidat emeltek a hajóra, először az angolok jöttek fel az érkezők fogadására, utánuk a bennszülöttek tódultak fel a málnák stb. elszállítására. Köztük sok volt a kínai, hegyes szalmakalappal, néhányan rongyba öltözve a hajó belsőjébe mentek és a gőzösnek szükséges szén behordásánál segédkeztek. Általában annyi Szingaporeban a kínai, hogy az ember már *Kínában* gondolja magát. Pénteken reggel kínaitól vont kétkerekű riksába szálltunk és a városon keresztül a botanikus kertbe vitettük magunkat. Szingapore igen nagy város, de legnagyobb-részt egyemeletes házakból áll, hol bennszülöttek, meg kínaiak laknak. Ajtó-ajtó mellett, ablak nem látszik sehol. A kínai lakása vagy boltja sötét és piszkos. Egyik boltban több kínai! A padon, asztal körül, lábukon ülve teát szürcsöltek. Másutt szép bolt, — mindenféle kínai áruval. A kereskedő hosszú copfjával egész méltóságteljesen áll ott. Amott kínai gyermekek játszanak az atcán, itt kis meztelen bennszülöttek. Kínai asszonyok bevásárlásukat végezve, hazafelé indulnak. Bizonyára szárított halat, hagymát vittek, mert azt látni legtöbb helyütt.

Amott gyümölcsárusok hosszú sora közeledik, Tnanogot, lemonokat. banánokat, cukornádat stb. árulva. —

Egyik ház előtt a nép összecsoportosult. Mi az? Ravatalon sárga, boltozott koporsót visznek, felül piros takaróval annak jeléül, hogy a koporsó üres. A kínaiak még életük idején gondoskodnak *koporsóról*. A piros szín a szerencse jele. A halált a kínai nem tartja boldogságnak, hanem retteg, mert nem ismeri Jézust, az élet Fejedelmét, aki a halál fullánkját, a bűnt elvette és aki azt mondja magáról: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki Énbennem hisz, ha meghal is él.”

Útközben két *ópiumházat* is láttunk. Az ajtó be volt ugyan téve, de a felirat felvilágosítást ad arról, hogy ott az ópiumszívást, azon borzasztó szenvedélyt lehet követni, mely áldozatait testileg és erkölcsileg tönkreteszi. Szegények! Nem tudják azt, hogy van Üdvözítő, Szabadító, aki megtörte a bűn hatalmát, így nem kell szolgálni a bűnnek, hanem tagjainkat az igazság fegyvereiül állíthatjuk. Hála az Úrnak! Pedig *édes hazánkban* is hányan vannak, akik tudják ezl gyermekkoruktól fogva s mégis azt mondják az Isten parancsolataira: „Nem tudjuk megtartani.” — Persze, hogy nem tudod megtartani saját erődből, de rordulj az Úrhoz! Ő megfeszítettett térted, Ő felvitte a te bűneidet testében a keresztfára, hogy te a bűnnek meghalván, az igazságnak élj, ő meghalt, hogy te a bűnnek meghalj vele együtt. Ő feltámadott, hogy te új éleiben járj! Oh kérlek, állj ezen sziklára, sajátítsd el ezen elvégzett tényt, hogy te megfeszítettél a Krisztussal, s a bűnnek nem lehet hatalma rajtad. (Róma 6.) És hidd el, az Úr kész minden szent élethez szükséges erőt veled közölni. (II. Péter 1, 3—4.) Amit Ő követel, Ő maga kész azt bennünk végbevinni. (Ezékiel 36.) Az Úr ígérte, hogy Ő olvan emberekké tesz bennünket, akik parancsolatait megtartják és abban járnak. E célból a' Úr Jézus saját életét közli mivelünk. Ha tehát továbbra is a bűnnek szolgálsz, csak magadat okolhatod!

Oh, szereteim, ez már a harmadik napja, hogy ezt a levelet írom, de remélem, hogy ma, okt. 11-én elvégzem. Ma éjjel és tegnap este sokat gondoltam haza és *imádkoztam* értetek, mert nem is hiszitek, mennyire szeretlek mindnyájatokat. Már két napja, hogy szél eilen megyünk. A tenger háborog, tegnap nagy esőzés is

volt, sokan tengeri betegségben feküdtek. Én, hála az Úrnak, különben elég jól érzem magamat (tegnap [egge.lt](#) kivéve), csak nagyon fáradt vagyok és nem bírok enni. De amint egy kicsi erőm van, írok, mert szeretném leveletem elvégezni. Az Úr nagyon kegyelmes: amikor leggyengébbek vagyunk, legközelebb van hozzánk, mint egy édesanya: legkisebb gyermekét Ie^jb-ban dédelgeti.

Térjünk vissza Szingaporeba! Még el akartam nektek mondani, hogy cölöpökre épített posványos víz felett házakai is láttunk, melyekben a bennszülöttek a szárnyasokkal és szélesfülű kecskékkal együtt tanyáznak. De most Isten veletek! Máskor többet! Szeretettéi üdvözöl testvéretek,

Kunst Irén.

Csangsa, 1904. nov. 8.

Szeretett Testvéreim az Úrban!

Már érzem annak hiányát, hogy oly régóta nem írtam nektek, de most, ha az Úr engedi, megírom nektek, hogy mi történt eddig velem. Utolsó levelem Szingaporéból szólt, azóta Hong-Kongban is voltam és egy éjjelt az ottani Lelenházban töltöttem, mely a Berliini Misszió kezében van. Hong-Kong gyönyörű fekvésű város, hegyektől környezve, a Lelenház is hegyen fekszik és onnan gyönyörű kilátás nyílik az egész városra. Igen kedves emlékezetű a nap, amelyet ott töltöttem. Meglátogattuk a Rajnai Missziót és a „Vak leányok otthonát” is. A *vak leányok* itt Kínában igen szomorú életet élnek, senki sem viseli gondjukat, még a saját anyjuk is a gyalázatra, bűnre adja. Nem szörnyű-e? A „Vakok otthonában” most 40 gyermek van, akik írni, olvasni, kézimunkát és másfélét tanulnak, hogy életképesek legyenek, de különösen megismerkednek Jézussal, a világ Világosságával, aki még a vakoknak is világossága és ki magát az Ő kezére bizza, azt biztosan vezeti az élet minden göröngyös útján és minden viharon keresztül a biztos kikötőbe, a mennyei otthonba. A kedves kicsinyek két szép éneket is énekeltek előttünk: „Engem szeret Jézusom”, — meg „Fogd, Jézus, kezemet és vezess engem!” *Mi is ilyen munkát szeret-*

nénk kezdeni Hunanban. Imádkoztatok a szegény vak leányokért Kínában!

Hong-Kongból *Sanghaiig* még három napi utazás volt. Az Úr szép időt és csendes tengert adott, hisz tudja, hogy romlandó edények vagyunk, megemlékezik róla, hogy porból valók vagyunk és miképen az atya az ő fiain, azonkép könyörül az Úr az Őt félőkön. Október 16-án, vasárnap este értünk Sanghaiba. A „Prinzess Alice” a Wang-folyó torkolatánál megállt és egy kicsiny gőzös szállította az utasokat a két órai távolságban levő városba, Sanghaiban több európai városrész van, s az utcák mégis kínai jelleget viselnek. Öt napig időztünk ott, mert többféle dolgunk volt, aztán ismét hajóra szállva a Jangcsén, Hunan fővárosa, Csangsa felé vet-tük utunkat, hová *október 31-én* érkezünk meg. Út-közben Gsinking, Jüancsó' és Hankó városokat láttam. Ez az utazás persze nagyban különbözött a Prinzess Alice-on való utazásról. A gőzös nem volt oly nagy és kényelmes, öltözetünk már kínai volt és eledelünk is részben az volt. De azért igen jól találtuk magunkat; olyan boldog voltam, hogy nem is mondhatom nektek, különösen, mikor az egyik éjjel kicsit nagyon is kínai volt. De majd sorjában elmondom néktek.

Tehát Sanghaiban egy kisebb angol gőzös másod-osztályú kabinjába szálltunk, melyben csak két fapad volt ágy helyett, meg egy kis fali asztal. Mellettünk a közös teremben sok kínai férfi volt, többen ópiumot szívtak és ez az erős, émelygős szag hozzánk is behatolt a nyílásokon keresztül úgy, hogy alig tudtam elaludni. Mellettünk a hangos társalgás pedig körülbelül két óráig folytatódott. Ennél kínaiabb, de nem kellemet-lenebb volt az első éjjel Csinking és Hankó közt. Jüancsóból két kínai asszonyt hoztunk magunkkal, akik közül az ifjabbat férje, aki eddig is nagyon rosszul bánt vele, el akarta adni. A szegény nőt félig kiéheztetve a misszióba hozta anyja, aki vele együtt menekült az üldözöktől. Négyen voltunk tehát egy kabinban. A két kínai nő a padlón aludt, mink pedig a fapadokra ki-terítettük a pukajt és a rossz levegő, a be nem zárható ajtó és számtalan bogár dacára, igen jól aludtunk; és az Urat egész szívből dicsértük, hogy erre méltat min-

ket. A bogaraknak meg parancsolt az Úr, úgyhogy, amint jönni készültek, megint csak vissza fordultak és helyükön maradtak. Elmondom most, hogy mi a pukaj. Az ágynemű, vagyis tulajdonképpen egy nagy kék paplan, amit duplán matrac helyett használnak. Ebbe vánkost, takarót csomagolnak, az egészet egy kókuszdió-gyékény-nyel körülveszik és zsinórral körülkötik. Nappal, ha a fedélzeten sétálgattunk, a kínaiak megálltak és bámultak, de nagyon illedelmesen viselték magukat. Kumm testvérnek volt alkalma néhány nővel beszélni és azoknak Jézust, az üdvösség útját hirdetni. Vallásos iratokat is osztottunk és azokat nagy örömmel fogadták. Reggelink rizskásából és teából állott, délben *kínai ebédünk* volt, amelyet kis tálacskákban tálalnak, ezekből két pálcza segítségével szedik ki az ennilót. A kínai étel igen ízletes; volt hal, csibe, bambusznádfőzelék, rántott tojás, édes burgonya és másféle. A napot olvasással, írással, tanítással töltöttem. A kapitány és kormányos egyik hajón egy elsőosztályú kabint engedett át nappali használatra, úgyszintén megengedték a felső fedélzeten való sétálást. Ebben is az Úr kegyelmét ismertük fel. Úgy kértük, hogy adjon helyet, hol Vele zavartalanul találkozhatunk és íme, mily csodálatosan hallgatta meg kérésünket! „Az Úrnak szemei az igazokon és fülei az ő kiáltásukon.” (Zsolt 3, 16. és a 145. Zsolt.) A Jangcse folyó partjai igen érdekes képet mutatnak. Majd falvak mellett haladtunk el, melynek házai kőből épültek, máshol csak bambusznádra tapasztott sárból épültek. A bennszülöttek, többnyire kékbe öltözve, a partról bámulták gőzösünket... Az alacsony házak közül kitűnik egy-egy épület szépsége és nagysága által: a bálványtemplom és a mandarin lakása. Egyik város közelében magas tornyot láttunk, melytől a város szerencséje függ a babonás lakósok véleménye szerint. Általában szeretik, ha a *templomok* magasabbak, hogy a levegőben levő szellemeket megnyerjék. Néhol egészen sík a föld, a házak a távolból hasonlatosak a mi alföldi falusi házainkhoz. A mellettük levő magas rizsszalma-kazalok a mi asztagjainkra emlékeztetnek. Ha nem láttam volna egy-egy bivalyt őrző hegyes kalapú, bambusznádból készült köpennyel ellátott

kínait, majdnem édes hazámban képzeltem volna magamat. Általában mindenütt keresgéltem, hogy találjak valami hasonlatosságot. A Jangcse-folyó igen-igen széles, csak kár, hogy vize oly sáros; egészen sárga, homokszínű, ez nagyon zavarja a szemet a szép tájék szemlélésében. A Jangcse-folyót elhagyva, a Tungting-tavon keresztül a Vang-folyóba értünk. Itt igen érdekes házakat láttunk. Ezek a folyó közepén tutajra épült fanyádházak, melyeket az emberek állandóan laknak. Végre magas cölöpökre épült háznak hosszú sora . . . és előttünk terül el *Csangsa*, Hunan fővárosa. A kínaiaknak nagy tömege várja a gőzös megérkezését. De íme. zsebkendők lobognak és megtudjuk, hogy testvéreink várnak. Hála az Úrnak, hogy idáig segített bennünket! Isten veletek!

Kunst Irén.

*

Csangsa, 1904. nov. hóban.

Szeretteim az Úrban!

Október 31-én értünk ide. A testvérek a hajóállomásnál vártak és jó is volt, mert a cölöpökre épített fanyádházak és a homokduckokon összetolagott sokaság látára mégis minden öröm és hálaérzet dacára az idegenszerű érzete fogta el szívemet. A bámulok sokasága és a vígan ide-oda szaladó malacok közt vezető úton, a duckos part azon helyére értünk, hol az angol testvérektől *fogadásunkra* kölcsönzött szép csukott hordószékek vártak; beszálltunk, az emberek a rudakat a vállukra kapták és népes, véget nem érő utcákon keresztül új otthonom felé vittek.

A kínai utcák igen keskenyek, úgyhogy négy ember nehezen mehet egymás mellett, kocsik nem közlekednek, az emberek hordószékben mennek, vagy közepén két félre osztott taligákon, ahol jobb oldalon, meg baloldalon is ül egy ember, azaz rendesen nő vagy gyermek. A terheket rendesen bambusznádra kötve viszik. Az utcákon egyik bolt a másikat éri; ezek olyan formák, mint a mi városligeti bódéink, egész nyitottak, ablak nélkül. Némelyikben már európai árut is árulnak, mert Csangsa nyár óta az európai kereskedelemnek megnyílt. De most nézzük, hogy mit árulnak e boltokban? Egyik-

ben többféle kínai gyümölcsöt és zöldséget, másokban ételeket szolgálnak ki, megint másokban bambuszkosarakat készítenek, itt egész sor asztalos bolt, ott bálványokat faragnak stb. Mindent látni kell, anélkül, hogy az ember megnézné, mert *nézni* nem illik.

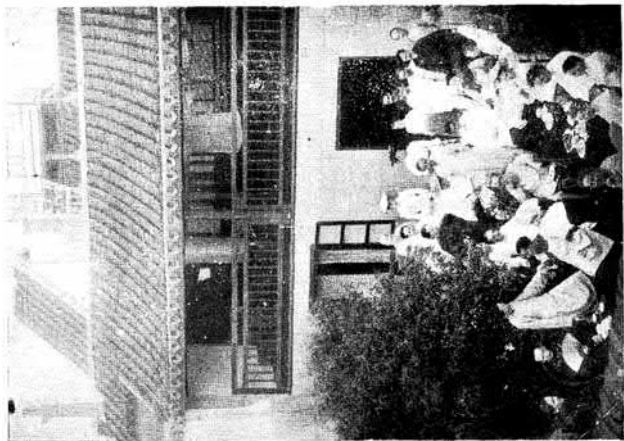
A boltok előtt hosszú, keskeny, rendesen fekete címtáblák lógnak, arany vagy piros, *fentről lefelé* olvasható betűkkel.

Ott fehér papíralakok lógnak a bolt előtt, annak jele, hogy valaki meghalt. A bolttulajdonos feleségén fehér kabát van, a fehér szín *gyászt* jelent. Most nézzük az embereket! A férfiakon kabát és nadrág van, rendesen kékszínű, vagy más is; lábukon fekete cipő, vászonharisnyával. A tanult emberek hosszú, bokáig érő kabátot viselnek és lógó, hosszú copfot, míg a munkásosztály azt rendesen bambuszarabbal feltűzi, amiért is nekünk tekerni kell hajunkat, mert különben férfiaknak tartanának. A nők is rendesen csak kabátban és nadrágban járnak, csak az előkelők viselnek szoknyát is. Hajukat tekerik, két keresztbe tűzött fényes hajnyílalal, a hajba virágot is szeretnek tűzni. A homlokot fülön kicsit túl érő, fekete homlokkötő, fényes kövekkel, díszíti. A lábuk olyan kicsire van szorítva, nem értem, hogy még menni tudnak, nem túlozva: csak négy-öt ujj szélességnyi a hossza.

Az arc festését szépnek tartják; már a kis gyermekek arcát is festik; szépnek tartják a homlok és az alsó ajak közepére festett piros foltokat. A kis gyermekekre cifrán díszített sapkát adnak.

A házaknak csak kapuja nyílik az utcára. De most *házunkhoz* értünk. Két bolt közt keskeny sikátor vezet a kapuhoz, ez nyitva áll egész nap. Belépünk az első udvarra, aztán Sziao evangélista fogadószobáján át a másik udvarra érünk, mely közepén fődött; jobboldalt az evangélista lakása. Most a mi tulajdonképeni lakóházunk áll előttünk, ez egy emeletes faépület.

A *testvérek* élénk jönnek, megölelnek, megcsókolnak. Mily jó is megint egyszer otthonosnak is éreztem magamat. Ha Jézus enyém, testvért találok mindenki-ben, akit Ő megváltott; hiszen akik Golgothán, Jézus vére-

*Eggyüttét Csangsóban Hudson Taylorral,
aki e jelenet után két órával meghalt.*

Miss Iren első kínai képe.

*A középső épület az ég istenének egykori szentélye.
Később a rendőrség állomása, majd tea-ház.*

Egykerekű kínai onmibusz kis fiúk számára.

ben megtisztultak, szeretik is egymást, mert tudják, hogy egy testnek tagjai. (I. Kor. 12, 27; Eféz. 4, 4.)

Egy a mi reménységünk, egy cél felé törekedünk, t. i. hogy átváltoztassunk az Úr Jézus ábrázatjára, hogy (II. Kor. 3, 18.) hozzá hasonlatossá legyünk. (1. Ján. 3, 2.) Valakinek pedig ilyen bizodalma van, megtisztítja magát és örül minden alkalomnak, amikor énjét halálba adhatja és az eszközöket is szereti, amelyeket az Úr a tisztításra használ. Csak aki egészen megsemmisült, aki tudja, hogy saját igazsága semmi, részesülhet az Úr Jézus életében. Az Úr Jézus nemcsak azért jött, hogy bűneinket eltörölje, de új életet is közöl velünk és mennyei Atyánk előtt kedvessé tesz, mert a Jézus, a Bárány képét látja bennünk. (Eféz. 1, 6.)

Szeretett testvéreim az Úrban, nem érdemes-e minden bűnt levetni, hogy az élönkbe adott célt elérjük és a mennyei hivatásnak jutalmát, az életkoronát elvegyük?

Az első épület balfelében van a ké-tang: a fogadószoba a nők számára. Itt minden reggel házi istentisztelet van kínai nyelven, amelyen a házbeliek és néhány keresztyén nő vesz részt. Ezt rendszeren Sziao evangélistánk tartja. Persze, még nem sokat értek, de a kijelölt bibliai ige nyomán a beszéd folyamatát követhetem. Nem is hinnétek, hogy mily értelemmel és bölcseséggel bírnak a bennszülött evangélisták, úgy Sziao, mint a másik kettő, aki vasárnaponként a nagy imateremben beszél. Ma pl. Pál II. lev. a Thessal. 3. rész 5-ik verséről *beszélt*. Rámutatott az Úr Jézus nagy türelmére, aki mikor szidalmaztatott, senkit sem szidalmaz vala és mikor szenvedé, senkit nem fenyeget vala, Istennek hagyván a bosszúállást. Pedig az Úr Jézus bűnt nem tett, a mi bűneinket hordozta az ő tes'ében a fán és ő nekünk is értelmet adott (I. Ján. 5, 20.), hogy őt megismerjük és járjunk az Ő nyomdokában. Öröm nézni, mily buzgósággal prédikál, meg az ő felesége is, aki a nők számára kedden és pénteken délután tartott összejöveteleken segít. Pedig a nő, meg a gyermekek is súlyos betegek voltak és csak alig lábbadtak fel; maga sem erős, de dicséri az Urat. Ezeket a délutáni összejöveteleket legjobban szeretem. Alig győzöm várni,

olyan érdekesek és oly könnyen érthető minden. A nők-höz nagyon egyszerűen kell szólni és többször ismételni, mert a kínai nő nem tanult gyermekkorában semmit; ritkán akad, aki olvasni tud.

Elmondom nektek egy ilyen összejövétel lefolyását. A fődött udvarra padokat raknak, úgy körülbelül százan férhetnek el. Már három órákor megtelt a hely nőkkel és gyermekekkel. Hangos beszéd és zszibongás hallatszik. Amint lejövünk, elhallgatnak és minden szem csak rajtunk függ, hiszen sokan a környékről jöttek be, hogy az idegen nőket lássák és hallják.

Némelyik meg is elégszik a nézéssel és az első énekszónál ijedten elmegy, de a többiek ott maradnak, hogy az idegenek beszédét is hallgassák. A vezető testvér ismételten elolvassa a kínai papírra írt énekverset és azt magyarázza. A múltkor pl. azt énekeltük: „Elöttem tárva egy kapu.” Akkor felmutatott egy „ajtó” betűt. Kínai nyelven minden szó egy külön betű! Ajtó annyit tesz, mint „men”. Kérdő hangon kell kiejteni, ez a „men” betű ajtóformájú. A testvér azlán elmondja, hogy a mennybe csak egy ajtó vezet, egyetlen egy ajtó és ez az ajtó: az Úr Jézus, aki magáról mondja: „Én vagyok az ajtó.” „O shi men.”

Elmondta nekik, hogy minden embernek van bűne és akkor felmutatott egy papírbabát, melynek hátán nagy bátyú volt. A bűn kizár a mennyországból, a bűn boldogtalanná teszi az embert, az Úr Jézus, Istennek Fia lejtött a mennyből, meghalt a keresztfán minden ember bűnéért és aki hisz a Jézusban, annak bűnét elveszi az Úr Jézus és a mennybe veszi magához. Előbbi szavaknál a papírbaba hátáról leoldozta a batyut. Még elfelejtettem mondani, *hogy* röviden imádkoztunk az óra elején, ima előtt a testvér ezt mondta: „Mos! imádkozni fogunk. Ha imádkozunk, Istenhez szólunk, Jézusnak, Isten Fiának nevében és Isten hallja és meghallgatja a mi imánkat, Isten szeret minket. A bálványok nem hallják, ha őket imádják, szájuk van, de nem szólnak, szemek vannak, de nem látnak, füleik vannak, de nem hallanak.” (115. Zsoltár.)

A nők rendszeresen figyelemmel hallgatnak, de közbe-közbe hangosan ismétlik a mondottakat vagy kérdése-

ket intéznek. A testvér után még valamelyik kínai nő szól. Közbe-közbe ugyanazt az énekverset énekeljük, ha a hangos beszéddel újonnan érkezők a figyelmet megzavarlak. Végén ismét rövid ima. A nők közül többen még ülve maradnak, hogy a mindenütt és minden alkalommal szokásos teában részesüljenek. Ezt r'edeít csészével levelestül isszák. — Még sűrűbben látogatják *a vasárnapi összejöveleteket* a nagy imateremben, ahol a férfiakon kívül körülbelül kétszáz nő van együtt. De, kedves testvéreim az Úrban, az ember szíve elszomorodik, ha e talán messze falukból összesereglett sokaságot látja, kik közül sokan talán először és utolszor hallják Isten igéjét és azt nem értik. Meri tudnotok kell, hogy a kínai nők oly tanulatlanok, hogy a legegyszerűbb fogalmakat sem értik, azonkívül annyi a kínai nyelvben a nyelvjárás, hogy már nem sok mérföldnyi távolságban nem értik egymás beszédét. Azért kérlek, kedves testvéreim, hogy buzgón imádkozzatok, hogy Isten világosítsa meg a pogányok szemét, hogy a Krisztus dicsőséges Evangéliumának világosságát lássák és megtartassanak.

Gondoljatok e több száz milliónyi népre, kik nem ismerik az élő Istent, tömjént égéinek az ő isteneiknek, ételeket raknak az ő bálványaik elébe, akiktől rettegnek és nem ismerik a Jézus szeretetét, aki szereteti minket és adta magát érettünk! Oh mily nagy a mi felelősségünk, akiket megmosott vérével, akik megkóstoltuk az Istennek beszédét és a jövő világnak erejét, ezen tudatlan pogányokkal szemben. Nem szent kötelességünk-e Istennek élni az Ő nevének dicsőítésére? Tudom magamról, hányszor engedtem restségemnek, mikor az Úr éjjel vagy korán reggel felébresztett, pedig az igazi tanítvány azt mondhatja magáról: „Felserkent minden reggel, felserkenti az én fülemet, hogy hallgassam Őt, mint Tanítómestert.” (Ézsaiás 50, 4.) Elmondhatod-e Jézussal: „Az én *füleimet* általfűrtad”? Kész vagy-e mindent hallani, minden utat megjárni, még ha kereszt és halál is állanak végén? Ne mondj oly sokat reggel: én ezt, meg amazt fogom tenni. — hanem hallgasd, *hogy az Úr mit szól neked.* „Az Isten az, Aki ezt cselekszi bennetek; mind hogy akarjátok, mind hogy

véghez vigyétek.” (Fil. 2, 13.) Azért add magadat egészen az Úr kezébe; minthogy nem az Isten volt az, aki megcselekedte benned az akaratot, azért nem is tudta véghezvinni a kezdetet. Azért vagy nyugtalan, azért vagy oly bizonytalan cselekvésedben, mert nem figyeltél az Úr akaratára. Az Úr Jézus élete mindenben tetsző volt az Atya előtt és azért nem törődött az emberek tiltakozásával. (Máté 16, 21—23.) És a te életed is csak akkor lesz igazán tetsző Isten előtt, ha lépésről-lépésre a Szentlélek vezetésének engedsz.

Igazi testvéri szeretettel üdvözöl testvéretek,

Kunst Irén.

*

Előrebocsátottuk

ezt a négy levelet minden kihagyás és minden megjegyzés betoldása nélkül. Milyen frissek és üdéek ma is, pedig nem egynek még a nyomtatott betűje alatt is megsárgult azóta a papír. Elibénk lép belőlük az a mozgalmas élet, amelybe útja a misszionáriust viszi. Az a sokoldalú szellemi érzékenység, mellyel minden földrajzi, népi, kulturális, természeti, világi benyomást feldolgoz. Mintha nem is az Úr „semmiel mással nem gondoló”, együgyű gyermeke járná az utat s írná a beszámoló sorokat, hanem egy modern világjáró, akinek érdeke, hogy minél tarkább, színes írásokat küldjön haza a közönségnek. Magas intelligenciája nyilvánul meg ebben és a sok nyelvvel való bajlódás ellenére is zamatos, szemléletes, magyaros stílusa. De viszont az a nyitott szemű keresztyén is, aki maga mögött hagyta a kolostorok alacsony és keskeny boltíves folyosóit és az evangélium derűjével néz a teremtésnek a világi életben is megnyilvánuló rendjére. Elénk dobban azonban ugyanakkor a mindenben biznyságtévési alkalomra éhes s a mentő szeretet forrásától túlcsoorduló szív. Aki, mikor vásárol és múzeumot tanulmányoz, akkor is mindenben hasonlatot lát nagy lelki mondanivalóihoz. S mikor az emberforgatagban egy ember hozzáütődik, akkor is minden póz nélkül arra gondol: nem ez-e. az a pillanat, amikor, ha hallgatok, rajtam fogják megkérni egyszer ennek az embernek a lelkét.

Kunst Irén leveleinek legnagyobb része a már említett Szalay József nagybecskerekí ref. lelkész szerkesztésében kiadott: *Keresztyén Evangélista* c. evangéliumi néplapban jelent meg az első kínai szolgálat idején. E lappal már itthonléte alatt is szoro-

sabb kapcsolata volt. 1903-ban 17 és 1904-ben 11 bibliai elmélkedés és ébresztő történet jelenik meg tőle német és angol átdolgozásokból. Álnévként már ekkor a Nagy Veronát használja. A misszióból küldött levelek azonban saját nevével jelennek meg. És pedig 1904 okt. 15-én az első. 1905 végéig 13 levél, majd 1906-tól 1913-ig 7 levél. A levelek egy része külön litografált sokszorításban is megjelent Kunst Irén szűkebb magyar baráti köre számára. A Magyar Ev. Keresztyén Külmisziói Szövetség lapjában az első kínai időből csak két levél jelent meg Kunst Irénünktől. És pedig 1907 augusztusában két Jüancsóból, 1907 február 6-án, majd 1907 május 1-ről, keltezett levél. Ekkor még csak az Ébresztő c. ifjúsági lap röpviv-melléklete volt a Hajnal. Nagy nyereség volna ezeket a leveleket mind s teljes terjedelmükben kiadni. Helyünk erre nincs. Reméljük azonban, Isten egyszer még erre is alkalmat ad. Mert valóban nagy öröm és teljes lelki élvezet Kunst Irént egyszer csupán a levelein keresztül nézni. Mennyi gyengédség és báj, fáradhatatlan figyelem van, nem is szólva az Isten igéjének szent fűszeréről — minden levelében, akár a nyilvánosság, akár csak magánosok számára szántakon. Az orvosok a szívet még nem tudják tükrözni. Kunst Irén levelei oly mély szívtükrök, melyek az önfeledtség s keresetlenség szent pillanataiban mindennél gazdagabban árulják el, mily sok tüzeltel s mégis mily végtelen kedves, az Úr Jézus által megdicsért értelemben gyermeki lélek volt ő.

Felosztás.

Az első kínai szolgálat 1904 október 31-től 1913 áprilisáig tartott. Kisebb szakaszait keresve, a kép ekként alakul: 1. Az első csangszai szolgálat 1905 május 30-ig. 2. Sziangtán 1906 március 27-ig. 3. Jüancsó 1909 áprilisáig. 4. A második csangszai szolgálat a vak leányok intézetének vezetésével 1910 júniusáig. 1910 áprilisában kitör a lázadás, menekülés Hankóba. 5. Ujabb Sziangtan-i szolgálat 1910 június 12-től 1911 júliusig. 6. A harmadik s utolszai csangszai szolgálat 1913 áprilisáig.

Hunanról és Csangszáról

1913. év nyarán magyarországi körútjának előkészítése alkalmából a Hajnalban a következőket írja Kunst Irén: „Hunan tartománynak 22 millió lakosa van. Fővárosa, Csangsa, a Sing-folyó partján. 220.000 lakosa van. Magas fal veszi körül, melynek kapuit este bezárják. A Liebenzelli Misszió kívül az amerikai pres-

biteri egyház, a Keresztyén Szövetségek, a Wesley-féle és a Norvég Misszió is testvéries egyetértésben munkálkodnak itt egymás mellett; Van még egy amerikai árvaház és egy amerikai missziótól fenntartott főiskola és kórház. Evangélikus kórház kettő van. Nagy katolikus misszió is folyik itt.

A Liebenzelli Missziónak Csangsában két állomása is van. Egyik a déli kapun kívül eső külvárosban, a másik a fallal körülvett belvárosban. Mindkét állomás a rombolás és tűz martalékává lett 1910-ben a forradalom idején.

A külvárosban van a nagy kápolna, a vasárnapi fő istentisztelet színhelye. Itt lakik Jang úr családjával, aki a Kína-Belföldi Misszió evangélistája. Van itt >még egy népiskola és bibliaiskola is nők számára. A Belvárosban, azon a helyen, ahonnan 1905 j.ún.i 3-án Hudson Taylor, a Kína-Belföldi Misszió megalapítója az Úr hű szolgájaként a dicsőségbe költözött, épült a Vakok Iskolája. Ebben működtem én 4 évig. Itt vak leánykát nevelünk. Itt van a- Kis Drágakő és Margitka, a magyarok két kis nevelt leánykája is. Ez női állomás. A nőket a külvárosban is felkeressük otthonaikban. Az esti evangélizáló összejöveteleket leginkább férfiak látogatják. Ezt a munkát a belvárosi teremben, ahol nincs miszisionárius, önkéntes munkások végzik. így két evangélista növendék: Lo, és Li. Úgy a kül-, mint a belvárosban van fizetett bibliásasszony, aki segít a nők közti munkában. A vakok iskolájának bibliásasszonya a jó családból való s kedves Hu-né. A csangasai; Liebenzelli Misszió keresztyénéinek száma 100 körül van. Ezeken kívül van több kereső lélek. Ilyen terepen dolgozott Kunst Irén.

Vasel Matild emlékkönyvünk számára írt soraiban erről az időről a következőket örökíti meg: *„A vakok iskoláját Kumm Paula testvér 1908. tavaszán alapította. Idegei összeroppantak s a következő év októberében végkép el kellett hagynia Csangsát. Ettől kezdve együtt dolgoztunk. A vakok közti munka akkor még a kezdet kezdetén volt. 3 tanuló volt, akiket Kunst Irén tanított írni, olvasni, miközben ő maga is tanulta a vak írást. Mihelyst azonban ideje engedte, felkerekedett házi látogatásokat folytatni, traktátust osztogatni. „Azért küldettem Kinába, hogy az evangéliumot hirdessem. A vakok közti munka nem az én főmunkám!” De azért itt is nagy hűséggel és odaadással végezte dolgát: úgy is, mint tanítónő, úgy is, mint lelki gondozó, úgy is, mint az elhagyott vakok anyja, úgy is, mint betegápolónő, vagy mint a*

*kicsinyek derűs játszótársa. Roppant kedvesen tudott a kicsiké-
kel foglalkozni, történeteket elmondani stb. S mily hüen imádko-
zott a vakokért! Naponta mindenegyest a kegyelem trónja elé
vitt. Hűséges munkája is hozzájárult, hogy az ittléte alatt a vak
gyermek száma megnégyszereződött. — 1910 áptilisban Csang-
sában lázadás tört ki, amely a külföldiek életét veszélyeztette. Az
összes evangéliumi összejöveteli helyiségeket feldúlták és felpör-
költék. Én éppen Paokingban voltam. Szegény Irén testvérnek
egyedül kellett átélnie a nehéz napokat.*

*Még két evangélista-növendékről szeretnék megemlékezni.
Li és Lo urak. Mindketten a vakok iskolájában laktak, mivel a
főállomáson nem volt hely. Irén testvér hetenként többször adott
nékik órákat a Szentírás tantárgyaiból. Ugyancsak beható előké-
szítésben részesítette őket, hogy utcai kápolnáinkban hirdethessék
az evangéliumot. Li úr még ma is szorgalmas, derék evangélista-
ként dolgozik honfitársai közt. Sok lelket vezetett az Ürhoz. Lo úr
úgy szerette Irén testvért, mint anyját s úgy is tisztelte. Lo korán
halt meg gégesorvadásban.”*

Vasel Matild sorai azért is drágák nekünk, mert ő már a
liebenzelli kiképzés alatt együtt volt Kunst Irénnel. Megható mó-
don ecseteli, hogy már akkor mennyire kivált az ő soraikból ko-
molyságával, szorgalmával és tehetségével.

Öröm is, fájdalom is igazolja ezt nála. Volt sok *öröme*. 1. így mindjárt az első év adventjében, amikor először vett részt megtért pogányok keresz-
telésén. 2. Majd 1905 júniusában, amikor megadta neki az Úr azt az örömet, hogy találkozhatott Hudson Taylorral, még pedig an-
nak hirtelen, csendes és csodálatosan jött elhunyt előtt egy-két
órával. Nagy örömünkre erről képünk is van. 3. Szeptemberben,
mikor sikeresen leteszi az első nyelvi vizsgát. 4. 1906-ban, mikor
először kerül önálló és szabad evangélizáló utakkal egybekötött
missziói beosztásra Sziangtánba. 5. 1909-től, majd 1911-től a vak
leányok intézetének szép fejlődése az ő vezetése alatt. 6. A szeretet,
amellyel körülvették. Ott künn és itthonról is. Munkatársai: a
hűséges Vasel Matild, akit 1911-től, Jang bennszülött evangé-
lista és neje, akit 1907-től a Kunst Irén munkájáért különösen
felelősséget érző magyarok tartanak. 7. A kis vak leány, Drága-
kő: Sziao-U, akit 1909-től, kis gyermekkorától az Örömhír ol-
vasói, a magyar gyermekek tartanak el egész 1921-ig, amikor feb
növe Kong Ella néven, mint vak tanítónő áll munkába a csangjai

intézetben. 8. Gyámoltjai Siona, Erzsébet, Johanna, serdülő vak leányok, akiknek történetét *Das glückliche Klehblatt* — A boldog lóheiiével címmel írt meg még 1912-ben s amely aztán csinos kiadásban került a német missziói olvasóközönség ezrei elé. 9. Az itthoni missziói ébresztés első tavaszi fészései, melyet oly hűségesen hordozott imáiban, a vállalt kínai munkások számára adakozó magyar testvérek, s egyesek, akikben a misszióban s éppen a kínai misszióban való szolgálás vágya éledezett, s azok is, akik leveleikkel felkeresték. Mind megannyi örömforrások az ő számára.

De jöttek fájdalma is. 1. A kínaiak részéről az istentiszteletek megzavarása. Volt idő, amikor katonák őrzik a missziói ház kapuját s katonai kíséret nélkül nem mehet sehová anélkül, hogy meg ne támadnák. 2. Már hitre ébredt lelkek visszaesése. 3. 1907-től a forradalom fenyegető közelsége; 1910-ben annak csakugyan bekövetkező kitörése, a menekülés, a rablók pusztító munkája. 4. 1911-ben újabb lázadás, Vucsang elpusztítása. 5. Munkatársának, Kumm Paujinának megbetegedése. 6. A sok bizonytalanság, míg a Vakok Iskolája megint nyugodt elhelyezést kaphat stb.

Mindez benne van megható szépen leveleiben. Habár csak kivonatosan s csak párat kiválasztva közölhetjük őket, átadjuk a leveleknek a szót. Ha rendszeresség és részletesség dolgában hagy is így sok kívánni valót maga után fejezetünk, mégis csak a legmegragadóbb s *legmaradandóbb* benyomást közvetítő tolmácsokra bizzuk az első, kilencéves kínai szolgálat missziói gazdagságának szent szimfóniáját. Hogy ebbe a szimfóniába néhány, egyes személynek szóló levél is belehangzik, senki sem fogja zokon venni. Kunst Irénnek nagyon nagy tömegekkel volt dolga, de mindig nagyon kedvesek és fontosak voltak az egyesek. Kivált, ha olyan valakiről volt szó, aki esetleg társa, utóda lesz a misszióban.

*

Csangsa, 1904. dec. 17.

Szeretett testvéreim az Úrban!

Holnap tesz két hete, hogy nagy örömnapp volt itt, mert huszonegyen vétettek fel *kereszttség* által a Jézus Krisztus közösségébe. Többen kívántak volna megkereszteltetni, de a többinek várni kell, míg a Szentlélek gyümölcseit hozzák és így az új élet bizonyítékát ad-

ják. A nagy imaterem zsúfolásig megtelt, férfiak és nők egyaránt kívánlak e ritkán látott jelenetnek szemtanúi lenni. A kezdő ének, ima és beszéd után először a férfiak, azután a nők, köztük két fiatal leányka, egyenkint megkereszteltettek, közben-közben a következő kis énekverset énekeltük:

*Követem, követem, követem a Jézust,
Bárhová, bárhová
Követem én őt,
Követem, követem, követem a Jézust,
Bárhová is vezessen, én követem.*

A pogányok a padokon felállva nézlek e jelenetet, de különben igen szépen viselték magukat. Oh ez oly örömnapp volt, melynek az angyalok a mennyben örültek, de amelyen a jó Pásztor is örült, aki életét adta a juhokért, ezekért a más akolból való juhokért is, hogy el ne vesszenek, hanem Örök életet nyerjenek.

Mindnyájuk arca örömlől sugárzott, hogy ők most vallhatták a Krisztust. Pedig itt Kínában *mást* jelent az, ha valaki azt mondja: Követem a Jézust, mint nálunk Magyarországon; nagyon könnyen meglehet, hogy üldözés és *halál* jut osztályrészül.

Engedjétek meg, hogy magyarra fordítsam néktek, amit egyik kedves testvérünk levelében ír: „Kövessétek a Jézust a szenvedés útján, emlékezzetek meg ezen igéről: „ezek követik a Bárányt, valahova megy.” Szerettem, oly fontos ez: „bárány lenni”, amint Jézus bárány volt. (Ézsaiás 53, 7—11.) És ha az Úrnak sikerült minmagunkat báránnyá változtatni, akkor úgy is járunk, mint bárány, mint *semmik*, mint mindenek szolgálója (Márk 10, 44.), akivel azt tehetik, amit akarnak. Tudjuk, hogy Isten az, aki küld s nincsen emberekkel dolgunk. És ha talán még nem tudtok a megvetetésnek örülni, úgy legalább hallgatni tanuljatok és könyörögjétek az Úrhoz, míg ő semmivé tett titeket, mert ő megnyitotta szemeiteket és meglátjátok, hogy ti milyenek vagytok, meg fogjátok magatokat utálni és az Úrnak a szenvedésért hálát adni. Meg fogtok tanulni azokért imádkozni, akik titeket bántanak és nem erőititellek a remény és várást, hogy utatok más legyen.”

December 27-én. Igen szép karácsonyt ünnepelünk. Karácsony estéjét testvéreinkkel itthon, a díszített gyertyáktól csillogó karácsonyfa körül töltöttük. Karácsony másodnapján pedig az iskolás gyermekek számára rendezett ünnepélyen vettünk részt, mely a nagy imaházban volt. A gyermekek, számra nézve 17-en, legelői ültek; előttük az ajándékokkal díszített karácsonyfa. A terem majdnem megtelt. Ének és ima után a gyermekek karácsonyi éneket énekeltek, három leányka magában kezdte, kettő keresztyén és egy *másik*, a kart pedig együtt énekeltek. Oh, nem is mondhalom nektek, mily érzés fogott el, midőn elgondoltam, hogy itt, Kína közepén is már örülnek Krisztus Urunk születésének és dicséretét éneklük. A keresztyének száma ugyan még kicsiny, de az Úrnak hatalmas nagy és Ő még nagyokat fog itt is cselekedni, hiszen már cselekedett is. Az ének után négy kis gyermek hosszút szavalt a „háromjegyű klasszikusokról”, kétéféle könyvből, mely keresztyén hitigazságokat tartalmaz.

Aztán H. hittérítő, a gyermekek tanítója az „Emmanuel” szó értelmét magyarázta, mely annyit tesz: mi velünk az Isten. „Emmanuel” nem azt teszi, hogy az Istent ebben vagy abban az országban kell keresni, hanem hogy az Isten lejött közénk, köztünk lakozott az Úr Jézus, az Ő egyszülött Fia képében és most is itt van köztünk; mert az Úr Jézus azt mondta: „Ahol ketten, vagy hárman együtt vannak az én nevemben, ott vagyok közöttük” és ismét: „Menjetek el, tanítsatok minden népeket!” „És íme, én tiveletek vagyok minden napon e világ végezetéig.” (Máté 1, 23; 18, 20; 28, 20.) Hálát adtam az Istennek, hogy a karácsonyt itt, a kínaiak közt ünnepelhettem. Hálát azért, hogy Ő a kínaiak Istene is akar lenni, hogy leszállott a mi földünkre; hogy atyai szíve a Jézusban feltárult minden embernek. Az Istln már az ótestamentumban is annyi ígéretet adott a pogányok részére! (Lásd Zsolt. 72; 8., 11., 17; Ézsaiás 25, 7; 42, 1; 49, 6.) És valamennyi ígéretet a Jézus Krisztusban: ámenek, Isten kész azokat beváltani, csak rajtunk múlik, hogy azt kérjük. Nem akartok-e ti is résztvenni a munkában, hű, szüntelen való könyörgéssel és ha itt lelkek megtalálják a világ

Világosságát, néktek is *részetek* lesz az örömben. Az ének után a gyermekek apró ajándékokban részesültek, de még a többi jelenlevők is narancsot és süteményt kaptak és mindenki boldogan ment haza. Őszinte szereleitél üdvözöl testvérelek,

Kunst Irén.

*

Sziangtán, 1905. június 20-án,

Szereltem az Úrban!

Május 30-án hajóra ültünk és minthogy nem volt kedvező szél, csak másnap este értünk ide. A hajósok nagy ügyel-bajjal taszigálták a hajót, meg húzták a parton. Az ulazás elég kényelmes volt, minthogy csak magunk, t. i. két testvér, a bibliásasszony, a szakácsunk, meg egy kis leány ültük a hajót. Útközben egyszer ki is szálltunk és az evangéliumot *prédikáltuk*. Sziangtánra érve, alig volt időnk a házat rendbehozni, a bútorokat stb. rendezni, mert szombaton, június 3-án visszahívtak Csangsára, hogy *Hudson Taylor* urat, a China-Inland-Mission megalapítóját lássuk, ki 73 éves korában még egyszer (tizenegyedszer) Kínába jött, hogy vágyának teljesítését nyerje. Is len ezen öreg szolgálja *húsz évig* imádkozott Hunan megnyitásáért és egyszer azt monda: „Ha Hunan megnyílik az evangélium számára, életmunkámat bevégeztnék tekintem.” És csodálatosak az Úr útjai! Hunan körülbelül négy év óta megnyílt az evangélium előtt és most az Úr megengedte még szolgálójának, hogy gyenge ereje dacára Kínába, Hunanba érjen, Csangsában az összegyűlt misszionáriusokat és a bennszülött keresztyéneket lássa. És aztán békésen, minden fájdalom nélkül örök nyugalomra tért, hogy hív munkájának jutalmát elnyerje. Június 3-án, szombaton délután Csangsa misszionáriusainak többsége összegyűlt s kellemes órát töltöttünk az öreg úr s gyermekei, azaz dr. Howard Taylor s neje társaságában és este nyolc óra tájban, miután még leánya levelét és bibliáját olvasta, minden küzdelem nélkül ki-lehelte lelkét. Holttestét még az éjjel gőzösre szállították. Másnap, június 4-én, vasárnap keresztelés volt Csangsában; két férfit és hat nőt vettek fel a gyülekezetbe. —

Kedden, június 6-án jöttünk vissza. A Sziang-folyó vize annyira megáradt, hogy a Sziang-ho, ugyanazon gőzös, mely körülbelül hét hónap előtt Csangsára hozott, a folyó közepén vetett horgonyt és az utasokat csónakokkal szállították partra, hol azután is csónakokkal közlekedtek és a házak szigetekként magasodtak ki a vízből.

Nagy bajjal szálltunk a csónakba a sebes ár miatt. Ezúttal az evangélista is velünk volt, kis gyermekével és feleségével, ki ijedten sikoltozott, amint a csónak himbálózott. Otthon oly nehéznek gondoltam az effélet és most alkalomadtával az Úr megadta a nyugalmat és bátorságot is. „Az én békémet adom néktek, — nem úgy adok én, mint e világ ad.”

A víz nem hatolt a fallal körülvett belső városrészbe, ahol mi laktunk. A csónakból kiszállva, a város népe igen barátságosnak mutatkozott és gyermekek és férfiak egész csapata házunkig követtek.

Ide érve, megint csak munkához láttunk, a legszükségesebbet kipakoltuk, mert már péntekre, június 9-re vendéget vártunk, t. i. dr. Keller urat és nejét, kik jelen kívántak lenni *itteni* munkánknak *ünnepélyes megnyitására*, mint a misszió hunani vezetői.

Vasárnap reggel fél kilenckor az Úr asztalához járultunk, kívülünk még öt más misszióhoz tartozó keresztényen is résztvett. Tizenegy órakor megnyitott a leápolna mindenki számára és nemsokára zsúfolva volt. A nők csendesen hallgattak, a férfiak a padokra állva szintén nagy figyelemmel hallgattak, amint dr. Keller úr, meg bennszülött evangélisták hirdették, hogy mi Jézust és csakis Jézust és pedig a megfeszített Jézust prédikáljuk, mert kivülről nincsen Üdvözítő és aki nem hisz benne, örökre elkárhozott.

Délután szintén ilyen jól látogatott összeövetelünk volt. Közben pedig, úgy mint már az azelőtti napokon, a nü-kéh-tang, azaz női vendégszoba megtelt nőekkel és gyermekekkel, kiknek Gunai-nai, a bibliásasszony az evangéliumot hirdette. Én is néhány szót beszéltem velük és harmónium mellett elénekelttem: „Jézus szeret engem” c. éneket. Hála az Úrnak, hogy *már én is* mondhatom e szegény lelkeknek, hogy milyen nagy Isten

szeretete, hogy az Úr Jézus szereti nemcsak a külföldieket, de a kínaiakat is és életét adta ő értük is.

Minden kedden délután 3 órakor (*magyar idő* szerint körülbelül d. e. 8 vagy $\frac{1}{2}$ 9-kor) nők számára, pénteken délután gyermekek részére és csütörtök este közös összejövetel van, amikor rendszeren a férfiak vannak többségben. Ezen esti összejövetelt Uang evangélistánk tartja. A délutáni összejövetelt P. testvér és a bibliásasszony. Képzeljétek, múlt kedden reám is került a sor. Nem is tudtam előre, de az Úr nagy örömet és bátorságot adott a szóláshoz és az asszonyok jól értettek; minden csak a Szentlélek ereje, ki egyrészt megnyitotta ajkaimat és megadta a szükséges szavakat, másrészt megnyitotta a hallgatók értelmét.

A többi délutánokon felváltva meglátogatjuk a nőket otthonaikban, már van néhány, aki jól érti az evangéliumot, egy öreg szomszédasszony minden nap jön, imádkoztatok érte. hogy megtérjen. A gyermekek összejövetelén száz gyermek volt, kik a bibliai verseket könyv nélkül megtanulják. Általában a nép itt barátságos, nem félnek az idegenektől. Amint az utcára lépünk, mindjárt van néhány gyerek, aki követ. Tegnap egy kis fiú kézenfogott és úgy ment mellettem; a nők pedig intenek, hogy jöjjünk be hozzájuk. Amint meglátnak, mind kijönnek házaikból. De azért még a bálványokat és őseiket imádják és ha van köztük néhány, akik megértették, hogy egy az Isten és Jézus az Isten fia, aki lejött e földre, hogy bűneinkért meghaljon és minden, valaki benne hisz, nem a „ti-ruh” = pokolba, hanem a „tieng-tang” = mennybe jut, — az még *nem elég!* Hiszen tudjátok, hogy nem elég mindezeket *tudni*, hanem az ember csak akkor idvezül, ha élő összekötetésbe jön Jézussal, ha maga kéri és elnyeri bűneinek bocsánatát és így bűneitől megtisztul és a Szentlélek erejében új életben él.

Szeretteim, akik közületek az Isten gyermekei, imádkoztatok e szegény pogányokért; de *értünk* is, hogy alkalmas eszközök legyünk az Úr kezében. Akik pedig még nem vagytok azok, titeket kérlek, imádkozzatok ti is, de mindenekelőtt térjete meg *magatok*.

Szeretettel üdvözl

Kunst Irén

Sziangtán, 1905. augusztus 3-án.

Kedves testvéreim az Úrban!

Az első gyermekóráát Sziangtánban szeretném nektek leírni. Körülbelül száz gyermek és harminc nő gyűlt össze, azok közül sokan kis gyermeket tartván karjukban, az ajtónál még férfiak is hallgattak. »Engem szeret Jézusom» éneket magyarázta a vezető testvér. Az éneket megtanulták és harmónium kíséretével elénekelték. Azután a vezető testvér egy nagy képet mutatott fel, melyen nyitott biblia látható. E kép segítségével megmagyarázta, hogy a biblia nem valami külföldi könyv, hanem Isten könyve, amelyet az embereknek adott, hogy benne örök életet találjanak. Azután papírszeletekre írt bibliaverset kaptak, hogy azt könyv nélkül tanulják.

Közelkező pénteken tizenhét leányka és nyolc fiú felmondta a verset. (II. Tim. 3, 15.) Buzdítottuk őket, hogy már *gyermekkorukban* szorgalmasan tanulják a szentírást. Mindenik gyermek egy-egy használt képet, újévi vagy egyéb üdvözlő kártyát kapott, mit *itthoni gyermekek* küldtek e célra. A gyermekek itt nagyon barátságosak és bizalmasak, kézenfogva mennek velünk az utcán, követnek, ha csak meglátnak és nevünket kiáltják, ami itt köszöntést jelent. De az *ellenség* hatalma igen nagy itt Sziangtánban. Több napig tartó nagy processziók voltak a bálványok tiszteletére. Ilyenkor ifjak és leányok a bálványoknak szentelik magukat, tőlük várván valamely betegség gyógyítását vagy egyéb segítséget. Felmagasztalva, nagy pompával, dob, harsona és másféle zenebonával a városon keresztülviszik őket. Külön foglalkozású embereknek *külön körmenetük* van, külön van pl. <a kereskedőknek, külön az iparosoknak, stb. Egy ilyen körmenet roppant sok pénzbe kerül és ha kettő vagy három egy keskeny utcán találkozik, a tolongásnak és zajnak nincs vége. Különösen kellemetlen volt e lárma az istentiszteletek alkalmával. A harmónium alig bírja a zajt túlhangozni és az ige hirdető hangja *nem is volt* hallható, amint az ördögi zenebona a nyitott kápolna előtt elvonult.

Egy csütörtök este úgy látszott, mintha nem volna vége, újból, meg újból vissza-visszatértek és amint e-

ültem a harmóniumhoz, hogy a kezdő éneket játszana, oly hatalmas volt a zaj, hogy egész erővel kellett játszani, mert éreztem: ez találkozása *két erőnek*, ez találkozás a sötétség fejedelmével. De az Úr győzött és Ő győzni fog végtére is, bármilyen erőtelen is az Ő hada bármily nagy is az ellenség ereje. Vesztes lesz mindenki, aki nem áll az Úr pártjára, mert Jézus győzni fog! Ti, akik az Úrban bíztok, imádkozzatok, hogy Jézus itt is minél előbb győzzön!

Az említett két este tehát az Úr megmutatta az Ő hatalmát, oly hatalmas esői és zivatart küldött, hogy a processziójárásnak vége szakadt. A kápolnáinkban ülők pedig ki nem mehettek és csak istentisztelet végeztével, amikor az égibátorúnak is vége volt, mentek haza. Különböznél minduntalan ki és be futottak volna, hogy a körmenetet lássák.

A körülfekvő helységekből sokan a városba jöttek a processzió, „füé” megtekintésére; ezen alkalommal hozzánk is benéztek és szájunkból életükben *először* hallották az evangéliumot.

Kérjétek az Urat, hogy az elvetett mag, ne vesszen kárba, hanem örök életre való gyümölcsöt hozzon. Sokszor reggeltől estig jöttek vendégek, kik közül voltak, akik örömmel hallgatták az evangéliumot. Egy fiatal asszony rendesen jön, férje két hétig tanítóm volt, neve Lo, de mivel észrevettük, hogy ellenkező állítása dacára még ópiumot szív, el kellett őt küldeni. Midőn az evangélista ezt véle közölte, igen türelmesen vette és azt felelte: „Én el akarom hagyni az ópiumszívást és Jézust követni és hogy a „kis nővérek” higgyék, hogy őszinték vagyunk, elhozom az „ősök tábláját” (a kínaiak t. i. az ősokeket is imádják) és előttük kettétöröm.” Ezt ugyan nem telte meg, de ő és felesége most a Csangszai Ch. I. M. kórházban vannak, ahol az ópiumszívással komolyan szakítanak. Mivel magam is néhány hétre Csangszában voltam, többször meglátogattam őket a kórházban. Amellett kiáltunk az Úrhoz, hogy ne csak az ópiumszívás borzasztó szenvedélyétől szabadítsa meg „Lo szien-szeng” urat, hanem úgy őt, mint feleségét Isten őszinté, hú gyermekeivé tegye.

Szeretettel üdvözl

Kunst Irén.

Borna 6, 11.

Útban Jüancsó felé! 1906. máj. 25-én.

Kedves Testvérem az Úrban,
 levelének igen örültem és sietek rá felelni. Mint a Keresztyén Evangélista Lapjából bizonyára olvasta, útban vagyok Jüancsó felé negyedmagammal, azaz Witt Henrik és neje, meg Trojahn Erzsébettel. Reméljük, hogy az Úr segítségével a jövő héten oda érünk és akkor adom fel e levelemet. Házzal ellátott csónakon utazunk és bár sok ház és kisebb-nagyobb helység mellett evezünk el, csak kevés nagyváros van utunkban. Csangsa és Jüancsó közt csak három missziói állomás van; a többi ezer meg ezer lélek még nem hallotta az evangéliumot. Különösen a nőknek *semmi* alkalmuk sem volt még. A faragott bálványok előtt földre borulnak, vagy a kapura ragasztott „ajtóbálvány” papírképét, az elődök tábláját, vagy az „ég és föld” „tien-ti” betűit stb. tisztelik. Ezeknek tömjénpálcikát, papírt égetnek, vagy tálacskában vizet, rizst, teát, gyümölcsöt stb. tesznek elébük. Szegény nép! Mindenütt a hegyekben szép bálványkapolnákat, templomokat látunk. A legszebb helyre építik. Nem azt mutatja-e ez, hogy e nép, amit imád, azt buzgón imádja és nagyra is becsüli? Vannak, akik tudnak *valamit* Istentől, kit vagy Sang-tinak, vagy „Tien-Iavie”-nak — a menny urának vagy nagyatyának — nevezünk számukra. Tudják, hogy „a mindennapi rizs” tőle származik, de nem tudnak atyai szeretetéről, nem tudnak egy Megváltóról, ki őket is szereti, őértük is ontotta vérét.

A múlt héten partra szálltunk s néhány asszonnyal beszélünk. Először is. más tájszólásuk volt. Végre megértették, hogy az üdvösségről, „tién-sang-ti fuh ki” — mennyei szerencsés boldogságról — beszélünk. Akkor meg az egyik asszony azt mondta: „Az nektek való, de nekünk nem való!” „Tietek is lehet az üdvösség, tietek is lehet” — feleltük mi. „Nem, nem, ilyen boldogság lehetetlen, hogy nekünk is lehessen”, — monda az asszony igen izgatottan, mert — azt hiszem — szerette volna elnyerni, de nem bírta megérteni, felfogni.

*A csungszj vakok intézete 1910 táján.
Az egyik leány kezében magyaroktól küldött baba.*

*Cen úr, tanító és
neje, Cenné, bibliás-
asszony. Álló alak
a fia, aki ősszel Jé-
zusban bízva meg-
lét. Leánya, kinek
férje, apósa, anyósa
még pogány.*

Bár a kedves testvérek otthon imádkoznának, hogy az Úr Szentlelke által világosítsa meg e lelkeket, hogy megértsék e drága Evangéliumot. Én 16 évig vá-
 rakoztam, míg az Úr kihozott ide. Eredetileg nem is Kínába szándékoztam, hanem Afrikába. Csak midőn saját akaratom megtört és az Úr kezébe tettem le éle-
 tetemet, nyithaíta meg előttem az utat. Ha kedves testvé-
 rem naponkint az Úr Jézus iránti engedelmségben jár, Ő majd vezérli. (Zsolt. 32, 8.) Igen örülök, ha hallom, hogy az Úr édes hazánkban is munkálkodik, *hiszem, hogy nálunk is lesz ébredés, mint más orszá-
 gokban*; csak az Úr gyermekei készen legyenek és egyek legyenek az Ő szeretetében. Mert, ahol az egység hiányzik, az Úr nem adhat áldást.

Sziantgánt márc. 27-én hagytam el. Ott ápr. 13-án nyolc lelket kereszteltek; a kedves kis Ló-né nem volt köztük, mert férje ellen, akit ópiumszívással vádolt egy másik férfi, nem akart nyilatkozni. Mivel az igazság nem került napfényre, nem merték megkeresztelni. Imádkozzék értük, kedves testvérem, hogy ez a meg-
 alázás benső hasznukra legyen! Igen örülök, ha ked-
 ves testvérem megint ír. Szeretettel üdvözli

Kunst Irén.

U. i. Bár az Úr mindinkább megjelentené hazánkban is Keresztjének erejét. Jézus áldozat a mi bűneinkért. De nem csak az. Mi megfeszítettünk övele együtt, meghaltunk, eltemett-
 tünk és, ahol ez hit által megvalósult, ott a Szentlélek egész erejében működhetik és a Krisztus élete bennünk is *túláradó* lesz.

Hochhaiser Mártát is szívélyesen üdvözölöm.

Jüancsó, 1906. dec. 20-án.

Kedves Erzsí Kisasszony!

Szeretett testvérem az Úrban!

Már két levelét vettem és egy képes levelezőlapot, de még eddig nem jutottam feleléshez. Köszönöm az Úrnak, hogy Erzsí kisasszonyban egy értünk imád-
 kozó, kedves testvérrel ajándékozott meg. Első levelé-
 ben említi, hogy többet szeretne tudni Kínáról és azért,

ha az Úr engedi, amint összeállítottam, a következőket kedves Erzszi kisasszonynak megírom.

Kína roppant nagy birodalom. 18 megyére oszlik, négyszáz millió lakossággal. Az élén császár áll, minden megyének kormányzója van. A kínai nyelv az uraltáji nyelvcsaládhoz tartozik, tehát a magyarral rokon. Az írás írásjelekből áll, egy-egy jel egy egész szót képvisel. Az idősebb családtagok felelősséggel bírnak a fiatalabbakért, de ezek viszont egészen azok hatalmában vannak. így a nagyapa, apa, nagybátya vagy bátya gondoskodni tartozik valamely elhunyt családtag hátramaradt családjáról, de pl. gyermekeit megölheti, ha nem engedelmeskednek. Sokhelyütt a kisleányokat kiteszik; de úgy látszik, itt Hunanban ez kekevésbé van szokásban. Itt Kínában háromféle vallás uralkodik: a buddhizmus, a taoizmus és Confuciusvallás. E három annyira vegyül, hogy alig lehet megkülönböztetni. Csak a barátok és apácák közt van különbség, mert a buddhista barátok és apácák feje borotvált, míg a taoistáké nem. Kolostorokban laknak, de azért kijárhatnak. Nem házasodnak, nem mennek férjhez, nem esznek húst, sőt jócselekedetnek tartják, ha a piacon halat, csibét stb. vásárolnak és azt szabadon eresztik. A nép nagyra becsüli őket. A kínaiak a bálványoknak egész sorát imádják. A nők kedvelt bálványa a „Kuan-in pusza.” Nagy számban vannak ég- és földimádók. Imádáskor tömjénpálcákat égetnek és a bálványokhoz földre borulva könyörögnek. Az ősök, vagy elődök imádása is általános. Táblácskákat állítanak fel házukban az elhunytak emlékére és ez előtt határozott napokon tömjénpálcákat égetnek és ételeket raknak eléjük azt véelve, hogy a halott hazatér és eszik. Ha valaki meghal, papírt (papírházak, hordószékek, pénz stb.) és tömjént égetnek a meghalt lelkekért és a papokat hozatják, hogy a lelket a pokol kínjaiból kiszabadítsák. Ilyenkor dobot ütnek, trombitálnak, durrantót égetnek, könyveikből olvasnak stb. A nő általában lenézett. Fejével férje lábánál alszik; az utcán, ha esetleg együtt mennek ki, férjét követi, nem megy vele egy sorban stb. A férfi több nőt is vehet, a feleségeit meg másnak el is adhatja. A leányokat fiatal

korokban feleségnek eladják és vagy már kis korokban kerülnek anyósuk házába, vagy csak a lakodalom alkalmával: 16—20 éves korukban. A leányokat, ha jobb családból valók, nem engedik az utcára, csak hordószékben, vagy este, ha más nem látja. A leányok általában véve nem járnak iskolába, csak kivételesen tanítják. A nők otthon a főzés mellett cipőik hímzésével és varrásával foglalkoznak. Az alsóbb osztályúak ezenkívül a földművelésnél is segítenek, az utcán gyümölcsféléket árulnak, vagy házról-házra is járnak árukkal. A városbeli nők a falusiaknál értelmesebbek, egyesek bármely európai nővel is felérnének, ha tanítanák őket.

A nők közti munka az igehirdetés mellett házi látogatásokban áll, mely alkalommal a szomszédnők és gyermekek is összegyűlnek, sőt még a férfiak is a másik szobából hallgathatják. Hogy itt Kínában sikerrel munkálkodhassunk, először is szükséges, hogy magunk ismerjük az Ural. De ez nem elég. Kell, hogy feláldozzuk saját akaratunkat, hogy mindenkor mondassuk: Édes Uram, bárhogyan is vezess, csak legyen meg a Te akaratod, hogy Te dicsőíttessél! Szükséges, hogy a Bibliát is jól ismerjük. Csak ha magunk megnyertük a teljes megváltást, hirdethetjük azt másoknak. Igen szükséges az angol nyelv, mert még a kínai hivatalokban is boldogulhatunk ezzel.

Igen hálás vagyok, hogy a főzést megtanultam. Nem értem a „finom konyhát”, de szükséges, hogy a misszionáriusnőnek legalább egy kis fogalma legyen a háztartásról is. Misszionáriusnőre tartozik Pál intése (II. Tim. 2, 24.): „...alkalmas a tanításra” is; de legjobb, ha Jézust magát kérjük: „Uram, készíts Te elő!” — és aztán használjuk fel az alkalmat, amint Ő adja. Ő a legjobban tudja, mire lesz szükségünk.

A Confucius hívei Confuciuszt tisztelik, ki igen jó tanokat hagyott hátra; minden jóra inti az embereket, de a lelket üdvözíteni nem tudja.

Köszönet a kedves bibliai mondásért, körlevelemet a Keresztyén Evangélistában bizonyára olvassa. Jézusában való szeretettel üdvözli
Kunst Irén.

(Levél Lené elhunytáról.)

Jüancsó, 1907. okt. 21-én.,

Az Úr áldását az ünnepekre!

Szeretteim az Úrban!

Megint három hónap múlt el, amióta Néktek írtam. Az Úr igen kegyelmesen vezetett át a nyár hátralevő részén. Még Erzsébet testvér erejét is csodálatos módon gyarapította. Nagy veszteség ért Lé-né halálával. Veszteség reánk nézve és a munkára, de nyereség az ő számára, mert Pál apostollal mondhatta: „Mert nékem mind életemben, mind halálomban nyereségem a Krisztus.” Nem tudott sokat, de Istentől született lélek volt. Idejöttkor még sokat adott a külsőségekre; ékszereit még szerette és lábát sem oldozta fel, de élete vége felé még csak egy kívánsága volt — nővérei megtérésén kívül —, hogy az Úr Jézus őt magához vegye; Őnála egyébben nem gyönyörködött e földön. Tavaly novemberben jött férjével együtt hozzánk Üendzsóra. Előbb Csangdéban üzletük volt, de készek voltak mindenüket elhagyni, hogy az Úrnak itt szolgáljanak. Lené csak körülbelül akkor volt keresztelve, mikor hozzánk jött. Reméltük, hogy idővel jó segítség lesz. Igen buzgó volt, fáradhatatlanul prédikált az asszonyoknak, ezért igen nagy próba volt számára, midőn az Úr betegséggel látogatta és a szolgálatra képtelen' lett. Már idejötté óta majd köhögött, majd a feje fájt. De körülbelül újév óta nehéz beteg lett. A mellbetegség, melyben már előbb szenvedett, újra erőt vett rajta. Később úgy látszott, mintha az Úr mégis megakarná tartani, mert mégis jobban lett, bár köhögése nem hagyta el. De megint csak rosszabbra fordult és augusztus 14-én az Úr magához vette. „Azért jöttem ide, hogy az Úr igéjét hirdessem és most semmit sem tehetek; még egyetlen lelket sem térítettem Jézushoz!” — így szokott panaszkodni. Végre megnyugodott az Úr akaratában. Belátta, hogy a betegség is az Úr kezéből jön; ő igehirdetéssel akart az Úrnak szolgálni, de Jézusnak más terve volt vele. Az iskolában is egy-egy osztályban más tantárgy van előírva. Az Úr Jézus akarta, hogy a betegségben öreá nézzen és Őt hité-

vel dicsőítse a pogányok előtt, kik mind reá néztek. És midőn megnyugodott az Úr szent akaratán, akkor Jézus őt magához vette a szenvedésből az Ő dicsőségebe. És bár életében nem láthatott gyümölcsöt, biztosan hiszem, hogy élete, betegsége és halála nem maradhat gyümölcs nélkül e városban, mert az Úr azt mondja: hogy a gabonamag, ha a földre esett és megronthad, sok gyümölcsöt terem.

Még hétfőn délután bent voltam nála; éppen erősen köhögött. Midőn jobban lett, azt kérdezte tőlem, hogy Jézus engesztelő áldozata valóban elég-e minden bűnei eltörlésére? Hisz ő úgy szenved, úgy köhög! Oh, mily öröm volt neki mondhatni, hogy Jézus meghalt a mi bűneinkért, vére megtisztít minden bűneinkből, az Ő áldozata elég, Ő az Isten Báránya, Ki e világ bűneit hordozta! — Megnyugodott... Imádkozni kezdett. Kérte az Urat, hogy bocsássa meg minden bűnét, vegye őt Magához. Ki gondolta volna, hogy az Úr oly gyorsan hallgatja meg kérését? Harmadnap délután férje egy pillanatra elhagyta; a mellette levő szobába ment, hogy a szabónak fizesse ki pénzét a halotti ruha készítéséért. Midőn visszajött, Lené már nem bírt beszélni és csendesen az Úrhoz tért. A szomszéd asszonyok rögtön beszaladtak, még mielőtt mi odaértünk; mert még meg akartak győződni, hogy mi a haldoklók szemét, szívet kivágjuk-e? Midőn a szobájába értünk, Lené szemei még félig nyitva álltak, mintegy bizonyítékul, hogy rágalruk hamis, amire figyelmeztettem is a körülállókat. Maga mondta, melyik ruhába öltöztessék. Három pár nadrág, három kabát volt rajta. Fején homlokkötőt, lábán új, virágtalan cipőt viselt. Még aznap koporsóba tették és a kápolnába helyezték. A nyitott koporsóhoz bárki is közeledhetett, hogy *a* sok rágalmazást elnémissük. Azután pedig néhány száz lélek jelenlétében megvolt az első gyászistentisztelet. Witt Henrik és Heinrichsohn Károly misszionáriusok megmagyarázták a jelenlevőknek és jövőmenőknek, hogy mi nem égetünk papírt, hogy a halottaknak utat nyissunk; nem is hívunk buddhista vagy taoista papot, hogy a lelket a pokol kíjaiból kimentsék. Hanem a mi reménységünk raz Úr Jézusban van, ki saját életével eleget tett a mi

bűneinkért: a pokol kínjaitól megmentett és az örökboldogság ajtaját megnyitotta számunkra.

Másnap a kápolnát feldíszítették fehér kendőkkel és falimondásokkal. Itt fehér a gyász színe! A koporsóra koszorút fontunk, melynek papírrózsáit Line és egy másik nő készítették. A koporsó mellett virágcserepek álltak. Pénteken reggel még egyszer összegyűltünk a koporsó mellett, melyre már szerdán este sokaság; jelenlétében ráenyvezték a fedelet. Ének, ima és testvéreink szívből jövő beszédei után, — mefyben, ha szerdán inkább a pogány hit ürességét és hiábalóságát mutatták, ez alkalommal inkább a Jézusban való hit élő reménységét, a feltámadást és örök élet gyönyörűségét hangoztatták, mint amelyben e kedves halottunk is részesül, — a koporsóra piros takarót tettek és a folyó partjához vitték. Ide mi, nők, hordszéken, a férfiak pedig gyalog kísérték. Minthogy a halottakat csak a keleti kapun vihettük ki, még nagy körutat kellett tennünk a város falán kívül, míg a város déli kapuja közelében levő csónakhoz értünk, mely a kedves halott földi maradványát visszaviszi Csangdéba, amint ez a kínaiaknál szokás és amint ő maga is kívánta. Nagyon kívánta ugyanis, hogy férje meg nem tért nővéreivel összetalálkozzék és azoknak az Úr evangéliumát hirdesse.

Az úton mindenütt előjött a nép, hogy a gyászmenetet bámulja, mely zene és röppentyűk ropogása nélkül vonult el előttük. Férje és Witte Hans misszionárius kísérte el a koporsót a kétheti úton Csangdéba, ahol a keresztyének nagy részvétellel fogadták és ünnepélyesen eltemették. A közeli időben várjuk Lé evangélistának vissza jövetelét; ő igazán odaadó hűséggel ápolta nejét. Kérjétek az Urat, hogy vigasztalja őt szomorúságában és sok örömet adjon neki az Érte való munkában.

A kedves Lené „meghalván, mégis szól”, mert az asszonyok minduntalan emlegetik és így alkalmunk van Jézus üdvözítő kegyelmét dicsérni. Reméljük, hogy az ő emléke még hatni fog a szívekben. Halála egyrészt szomorúsággal tölt el. Ha az üendzsói nőkre tekintek, kik közt most nincs egyetlen bennszülött keresztyén nő.

Másrészt kimondhatatlan örömet érzek, ha elgondolom, hogy az Úr Jézus e lelket vérevel megmosta és dicsőségébe felvette. A halál nem halál azoknak, kik hisznek, csak átmenet az örök életre, hol a Királyt az ő ékességében fogják látni a mi szemeink. Ha közületek meg vannak, kik nem tudják, hogy bűneitek meg vannak-e bocsátva, úgy kérlek, siessetek, mentsétek meg lelketeket, mert nem tudjátok, mikor közelget órátok! Ti pedig, kik az Urat szeretitek, várjátok az Ő dicsőséges eljövetelét és megadja néktek az igazság koronáját! Szeretettel üdvözlök testvéretek:

Kunst Irén.

*

Jüancsó, 1907. okt. 23-án.

Kedves Erzszi Kisasszony!

Köszönet május 8-án kelt leveléért. Kívánságának eleget tettem és egy körlevelet küldöttem és küldök, melyet tetszése szerint használhat fel. Levelében kérdez, hogy itt Kínában vannak-e ébredések? Igenis vannak, az Úrnak legyen hála! De még nem a mi megyénkben, de a közeliben, t. i. Kvédzsó és Üinnán megyékben, meg máshol is. A „miao” törzs közt már néhány ezren megtértek az Úrhoz, csakis a Szentlélek munkája által, mint talán a „Chinas Millionen”-ben olvasta is. Nálunk még szárazság van, csak itt-ott vannak az élet jelei. Nagy esemény volt tavasszal a Sanghaiban tartott konferencia: a missziók százéves jubileuma Kínában, melyre a birodalom minden részéből összegyűltek a különböző missziók tagjai és még Európából, Amerikából is mentek küldöttek. Nagy egyetértés és szeretet uralkodott a konferencián, bár 1170-en voltak jelen. A kimutatás szerint 3833 hittérítő van Kínában és 175.251 megkeresztelt kínai. A konferencia egész tartama alatt mindig voltak, akik imádkoztak egy felső szobában. A mi állomásunkról egyikünk sem volt ott a nagy távolság miatt, mert két-három hónap telt volna el a jövés-menésre és nem lehetett az alig kezdett munkát elhagyni.

Kérem, üdvözlje Somogyi Edith testvért és Molnár Ilonát. Utóbbi kérem, hogy bocsássa meg, de sorai akkoriban kiestek Erzszi kisasszony leveléből és csak

későbbben találtam meg. Köszönöm sorait. Az Úr áldása legyen kegyeden! Bátran előre! Jézus hitünk elkezdője és bevezetője!

Szeretettel üdvözli testvére,

Kunst Irén.

U. i. Bocsássa meg, hogy nem sokat írok de a körlevelet vegye levél gyanánt. Imádkozzék a lelkekért, kik oly sokszor hallják az igét, hogy átmenjenek az életre.

*

Házasságon Küejcsó felé, 1908. jan. 23.

Szeretteim az Úrban!

„Kegyelem, irgalmasság és békesség az Atya Istentől és az Úr Jézustól, a mi megtartónktól”, — ez legyen *újévi* üdvözetem a messze Keletről. Míg e sorokat írom, útban vagyunk Küejcsó felé, hogy ott két napot töltsünk és ha az Úr engedi, az Ő igéjét is hirdessük. Utazásunk Witt testvérek Gzingcsóra való utazása miatt lett szükséges, mert a misszió szabályai szerint nem maradtunk a férfitestvérekkel magunk a városban. Nehezemre esett már ez ideiglenes válás is kedves kis otthonunktól és a szeretett lelkektől, kiknek az Úr szeretetét hirdethettem. De az Úr kezében hagyom őket várva, hogy Ő megóvjá őket az ördög hatalmától és a megkezdett munkát Szentlelke által bennök folytatja távollétünk alatt is és talán éppen távollétünket használja fel, hogy szívükhöz szóljon és az evangélium utáni szomjat lelkükben növelessze, mert hiszen nem önkéntes útra megyünk, midőn elhagyjuk őket. Követem az Urat, ahová ő vezet, mert az ő útjai mindenkor jók és az Ő tervei bölcssek. Bár mi gyarlóságainkban nem is látjuk, így ezen utazás is bizonyára magunk, vagy mások javára válik. Az Úr neve legyen áldott! — Január 14-én hagytuk el Jüancsót. A kedves asszonyok elhalmoztak ajándékokkal, narancsal, süteménnyel és mással és elkísértek a hajóra. Voltak, kik legjobban velünk szerettek volna jönni. A hajó elég kényelmes, nagy kabinunk van. Magunk gondoskodunk ellátásunkról, ételünket a nagy „hó-pen”-en főzzük, mely egyszersmind kályhával is szolgál. Az Úr enyhe időt adott és kegyelmesen átvitt a számtalan sellőn az alacsony vízállás dacára. A hajósnép nagy erőfeszítéssel egyrészt a par-

ton kötélén húzza hajónkat, másrészt bambusznádakkal taszítja tovább. A vidék igen gyönyörű, erdős hegyek, magas sziklák közt itt-ott egyes lakóházak vagy egy-egy bálványtemplom vagy bálvány, amelyről a *barát* hosszú boton zacskót nyújt az arra menő hajókra, melybe a hajósok tömjént, papírt és rizst dobnak áldozatul. Szegény emberek! Oh imádkozzatok, hogy e nép felszabaduljon az ördög hatalmából és ismerje meg a drága Megváltót, ki úgy szeretett minket és saját vérével mosott meg bűneinkből! Jüancsóban utóbbi időben egy kis megmozdulás volt. Néhány férfi jelentkezett a férfiállomáson a keresztelezésre. a nők közt is volt egy kis ébredés. Li tai-tai felhagyott az ópiumszívással és elhatározta, hogy az Urat követni fogja. Naponkint imádkozik. Példája mást is buzdított az ópium elhagyására. Kérjétek az Urat, hogy új szívet adjon neki is és még használja mások áldására! Liné, a fiatalabb, decemberben elégette szülei emléktábláit, melyet a kínaiak imádni szoktak és a jelenlevők előtt bizonyosságot tett arról, hogy csak az élő Istent kell imádni. Sokat változott. Azt mondja, ő tudja, hogy Jézus megbocsájtoíta bűneit. Már nagy segítségünkre van a munkában. Mao-meí, a fiatal vak nő is igen szépen tudja elmondani, ha van, aki nem érti a mi szavainkat. Kár, hogy mindedig hazugságban élt; nem akarta, hogy tudjuk, hogy férje van az itteni szokás szerint és mindig leánynak mondta magát. De az Úr még megváltoztathatja az ő természetét is, mint megváltoztatta Jakabot. Ő igen jól érti az ígét. A vak asszonyok közül meghalt egy Gsing nevű, ki maga is imádkozott az Úrhoz és remélem, hogy az Úrnál van és ott látja, hogy nem esett el csak egy beszéd is mindabból a jó beszédből, melyet szólott vala az Úr... Mindenek meglettek! A *taoista apácában* is működik az Úr. Már kis korától kezdve apáca. Huszonnégy éves korában véget akart vetni életének. Midőn édesanyja meghalt, egy szikláról a folyóba vetette magát, de egy fehérszakállú öregember, a nép azt mondja: szellem, életét megmentette. Bárhogy is volt, mindenestre az Isten kegyelmes gondviselése, hogy életben tartotta és az ő Fia evangéliumával érintkezésbe hozta. Imádkozzatok érte is, hogy az Úr erősítse hitét és még

országa terjesztésére használja! Még többen vannak, kik szerelik az Úr evangéliumát hallgatni, de most névről nem nevezem meg őket; egyesüljete, kedves testvéreim, könyörögvén az Úrnak, hogy oszlassa el Jüan-csóban a sötétséget, építse országát és adja, hogy férfiak és nők dicsérjék őt, mint Megváltójukat. Adná az Úr, hogy jövőre nagyobb legyen a világosság és hogy sokan tudják az Úrban lévő örömet! Kérem az Urat, hogy szeretett *Magyarországunkban* növekedjék az Úrban hívők száma és hogy az Úr gyermekei szenteltessenek meg elmében, Jeleben és testben és tanulják megtartani a Krisztusban való egységet, mert ott parancsolja az Úr, hogy legyen áldás és élei mindörökké. Zsolt. 133, 3. Őszinte szeretettel üdvözöl testvéretek:

Kunst Irén.

*

Csangsa, 1909. május 10-én.

Szeretteim az Úrban!

„Napkelettől fogva mind napnyugatig legyen dicséretes az Úrnak neve, mert mindörökké vagyon az Ő irgalmassága!”

Április 15-ike óta megint Csangsában vagyok. Az Úr igen jó és kegyelmes, az ő neve örökké dicsérendő! Ha visszatekintek az útra, melyen vezetett, csak imádkozhatom az Ő türelmét, jóságát és bölcsességét, mellyel hordozott; a bölcsességét, mellyel utamat rendezte. Nehézségei is csak javamra céloztak, hogy levessem az ó-embert és felöltözzem az Úr Jézus Krisztust, átváltozzam az Ő ábrázatjára! Az Úr hű! Mi sokszor nem értjük mindjárt az Ő szándékát. A háborúságokban nem mindjárt dicsekedünk. Az emberi eszközre nézünk és nem a Mesterre, aki embereket használ, hogy munkáját bennünk elvégezhesse! És gyarlóságaink, hűtlenségünk dacára ő meg nem változik; tegnap és ma ugyanazon volt, mindörökké is ugyanazon leszen! — Az elválásnál sok könny folyt. Az asszonyok igen sajnálták, hogy elhagyom őket; búcsúajándékokat hoztak stb. Az egyik, aki sok keserűséget okozott nekem, kért, hogy bocsássam meg, hogy gonosz nyelvvel annyiszor megsértett, ő és mások megtérést ígértek. Elutazásom

napján már korán reggel összegyülekeztek és a hajóra kísérték. A vak Maomei legkeservesebben zokogott; oly nagyon szeretett volna velem jönni, de az ura nagyon ellenkezik az evangéliummal. Így csak az Úrra nézhetünk; hogyha az Ő akarata, még készítsen neki utat az itteni vakok intézetébe, ahol most egyelőre segíték Kumm Paulina testvér gyengélkedése miatt.

Az Úr elutazásom előtt megengedte élni azt az örömet, hogy az első Jüancsó-i keresztelési ünnepélyen jelen lehettem. Két férfiú vétetett fel az egyházba. Az egyik Cen úr, aki már sokat szenvedett hitéért, úgy idegenektől, mint családjától. Ő mint édesanyjának engedelmes fia, előtte térdelve szenvedte a büntetést. Édesanyja most már nem üldözi, de még nem hisz. Felesége férje példáját kívánja követni. A másik neve Tang: Witték előbbi kapusa. Ő március elején elégette „ég és föld bálványát”, nagy közönség jelenlétében és így bebizonyította, hogy az egy élő Istent akarja követni.

A keresztelés igen ünnepélyes volt. A feldíszített kápolnában nagy közönség jelenlétében a Szentháromságra kereszteltek, este pedig, szintén nagy sokaság előtt, ugyanott bizonyosságot tettek hitükről. Azután pedig kis körben még az úrvacsorát vették fel. A keresztelés után még egy örvendetes jelenet volt a missziói épület udvarában; Uné elhozta Kuan-in bálványát, a Tucsalád pedig a gazdagság bálványát. Ezeket sokak jelenlétében elégették. Azt hiszem, Uné azon kevesek egyike, kiben az Úr megkezdte munkáját. Ő előbb rossz asszony volt, de most szakítani kíván a bűnnel. Támogassátok imáitokkal! Imádkozzatok Cen úrért és Tangert, hogy az Úr hív követői legyenek és, így másokat is indítsanak az Úr Jézus követésére. Lé evangélistáért is imádkozzatok!

De most még tudni is szeretnék: *hogyan kerültem. Csangsába?* Már decemberben kérdezte Kumm testvér, hogy szeretném-e a vakok munkáját átvenni, ha ő tavasszal vagy esetleg később hazautaznék? Én ezen hívásban az Úr útját fedez lem fel és beleegyeztem. De egyhamarjában még el nem hagyhattam Jüancsót

és mivel Csang-sában pedig Kumm Paulina szerint jelenlétem még nem látszott okvetlen szükségesnek, utam február 20-ra tüzetett ki. De csak majdnem egy hónappal később indultam el.

Igen nagy kérdés volt, hogy ki kísérjen el, mert magányos nő nem mehet ilyen hosszú útra és különösen Wittné nem akart magányosan elengedni. Kértem az Urat, hogy ő gondoskodjék útítársról. És gondoskodott. Az asszonyok, meg a leányok mind szerettek volna velem jönni, de nem lehetett, mivel visszautazásukra is kellett gondolni. Cen úrra gondoltam. Úgy terveztem, még egy öreg asszonyt is viszek magammal. Akkor hallom, hogy Cen úr édesanyját szándékszik meglátogatni, aki az ősszel Kvédzsóban levő két fiához költözött. Így megint csak elvettem e gondolatot. Egy hétfői napon búcsúzni mentem Génekhez. Cenné is, mint a többi asszony, azt mondta: Én elkísérem Csang-sáha. „Maga nem jöhet, Cenné! Ha ketten jönnének, az jó volna.” „Férjem nem mehet, ő holnap Kvédzsóba megy” — volt a felelet. De az Úr meggátolta elutazását és midőn Cenné a csütörtöki vallásos estére jött, megint csak azt mondta: „Én elkísérem, a „sia-csút”, férjem is velem jön; ő egyelőre nem megy Kvédzsóba.”

Így gondoskodott az Úr. A testvérek is nyugodtan elengedtek ilyen jó kíséretben. Az előbb húsvét vasárnapra tervezett keresztelés április 20-ára tétetett, az utazás miatt. Witt úr szívélyes közbenjárásával egy kis hajót béreltem, háromkabinost, melynek egyikét én foglaltam el, a másikban Cenék aludtak, a harmadik pedig konyhának és ebédlőnek szolgált. Együtt étkeztünk. Cenné majdnem egész úton gyengélkedő volt. Cen úr főzött és mosta az edényt, kiséperte az ebédlőkabint, egyszóval mindent nagy örömmel végezett. Mert ezt is az Úrnak tette, amit más kínai nem tett volna s így szép bizonyosságot tett az Úrról. Az út sok veszélyes folyamörvényen, vízesésen vitt keresztül. Egykétszer hajónk neki ment egy sziklának. De az Úr hatalmas keze tartott s a hajósnép láthatta, hogy mivelünk van az élő Isten. Éjjel is az Úr ölében voltam. Jól esett a gondolat, hogy otthon értem imádkoznak, mikor vagy elhagyott, magányos parton kötött ki a csónak,

vagy nagyobb kikötőhelyen, a sok ismeretlen csónak közepett aludtunk.

Egy éjjel tolvaj jött hajónkra, de Cen úr felébredt idejében és a tolvaj üres kézzel távozott. Más éjjel egy elhaladó hajó népe a mi embereinkkel civakodni kezdett, de az Úr megátolta, hogy baj legyen. így léptenyomon az Ő szabadítását láttuk és együtt dicsértük az Ő nevét. Kabinom kicsiny és alacsony volt. így többnyire a földön ültem; talán a portól kelésem támadt a felső lábszáron, amely néhány napig fájdalmas volt. Csak feküdni szerettem, de az Úr ezen csendes időt is javamra fordította és lelki áldásban részesített. A közbeeső három vasárnapon pihentünk. Partra szálltunk és minidig volt alkalmunk az evangéliumot szóval és írásban terjeszteni. Senkkóban és Csangtekban is kikötöttünk. Az ottani misszionáriusokat meglátogattam. Ezen táborhelyeken szívesen látják a vendégeket, mert úgyis ritka; csak egy nehézség van, hogy nem szívesen eresztik tovább. Csangtekban Lepping Berta testvérrel találkoztam, ki más négy testvér kíséretében útban volt Jüancsó felé. ahol helyettem fog működni. A többi négy testvér útja Kvédzsóba és Uinnanba vitt.

Csangteket elhagyva, egy nagy tavon kellett át-eveznünk: a Tong-Ting tavon. A hajósnép már hajnal előtt útnakeredt, de a ködben eltévesztette az utat. Két óráig ide-oda eveztek, végre meghallgatta az Úr kérésemet és a helyes útra vezette őket. Csangtekban láttuk az első gőzhajót; a Tong-Ting tavon is találkoztunk eggyel. Látszott, hogy a civilizációhoz már közelebb érünk. Kedvező szél támadt, így felhúzták a vitorlát és bár a Siang-folyón felfelé mentünk, elég gyorsan haladtunk előre. Csakhogy persze nem volt valami kellemes, ha a hajó majdnem egészen oldalra feküdt.

Csütörtökön reggel megláttuk Csangsát. Három „riksa”-ember húzta kétkerekű kocsim, a szép boltos, népes utcákon keresztül a déli kapun kívül levő Fuh-In-tang-unkba vitt, ahol a testvéreket éppen ebédnél láltam. Kumm testvér éppen a napokban kelt fel egyhónapi betegágyból. Jöttémnek igen örült.

Mindjárt másnap a vakok iskolájában megkezdtem a három vak leányka tanítását; a tanítás közben ma-

gam is tanultam. Mária az idősebb húsz éves, igen kedves leány, ki sokat imádkozik; Kneikhen 13 éves és a 8 éves Csenpó, akiért egy misszionáriusné fizeti az eltartást. Reméljük, hogy a leányok száma szaporodni fog idővel. Genék egy hétig Csangsában időztek, aztán ugyanazon hajóval vissza indultak Jüancsóba. Nehezen váltak az előttük kedvessé lett helytől, a keresztyén élet bőségéből a rideg pusztába. Négy hétig voltam Csangsában, midőn Kumm testvér egészsége megint rosszabbodott és szükséges lett, hogy a főváros egészségtelen levegőjéből távozzék és a hegyek közt üdülést keressen. Az Úr jóságából Kakas-hegyen, Hunan megyében, ez idén üdülőházat építenek a liebenzelli testvérek számára, míg az elkészül, egy kedves, szaltmával fedett házban lakunk, mely sokat emlékeztet szalkszentmártoni házunkra. Mivel egyedül nem mehetett, eljöttem vele egy-két hónapra. Ám valószínűleg másnak engedek helyet. A kilátás gyönyörű és a levegő egészséges. Hála az Úrnak, itt jobban érzi magát. Adná az Úr, hogy megerősödnék, hogy még Kínában maradhasson!

Még Csangsába utazásunk előtt értesültem, hogy magyarországi barátaink Jang evangélista eltartását vállalják. Ez igen nagy örömet szerzett; egyrészt, hogy hazánkban is vannak lelkek, akik a missziói ügyért érdeklődnek és azt tettel is megmutatják; másrészt, mert *éppen Jang evangélista az illető, aki első kínai nyelvmesterem volt, kinek megtéréséért sokáig kértem az Urat.* Azt megadta és most ezen örömet is adja hozzá. Jang komoly, őszinte ember. Tudom, hogy nemcsak eltartásáról gondoskodtok, de számíthat imáitokra is! *Úgy-e?* Arról is értesültem, hogy *az én eltartásomra is gyűjtöttetek.* A gondolat valóban nagyon édes és szívből örülök, hogy hazám fiai és leányai is felébrednek és látják feladatukat, kötelességüket a pogányok közt. De úgy-e, Szeretteim, ha valamit teszünk az Isten országa érdekében, azt nem az embereknek tesszük, hanem az Úrnak és így nem is a személyt nézzük, hanem azt, akit az Úr választ: I. Sám. 16, 10—12. Azért ezen ügyben is sokat imádkozzatok, hogy megtudhassátok az Úrnak jó, kedves és tökéletes akaratját. És ha esetleg

az Isten jó, kedves és tökéletes akaratja, hogy *ne a Kunst Irén részére, de másnak gyűjtsetek*, akkor is szívesen fogtok adakozni, úgy-e? És én épp oly édes gyümölcsöt látok abban, mintha számomra tettétek volna.

Az Úr áldása legyen mindnyájatokon! Tudom, köztetek is vannak, akik az Úrnak szolgálni szeretnétek a pogányok közt. Várjátok az Úr idejét! Ő meg fogja nyitni az utat. Csak bátran előre!

A Jézus szeretetében üdvözöl testvéretek:

Kunst Irén.

*

Csangsa, 1909. május 29.

Kedves Testvérem az Úrban!

Kedves levelének és levelezőlapjának igen örültem és köszönöm az Ön és mindazok szeretetét, kik megemlékeztek rólam. Valóban igen jól esik itt a távolban otthonról hírt hallani és különösen azon várva-várt hírt, hogy *hazánkban is ébredezni* kezdenek az Úr gyermekei és buzgólkodni kezdenek a misszióért! Hála az Úrnak! Igen köszönöm az imáitokat is, hisz itt szükségünk van rá. Különösen útközben igen megnyugtató volt éjjel a gondolat, hogy otthon (az idő 6—7 órával különbözik) este bizonyára értem imádkoznak. Az Úr most Kínában nagyokat cselekszik. Itt-ott *ébredések* voltak, de még többet várunk. Várjuk, hogy meglátogassa Hunant is kegyelmi esővel, nem csak cseppekkel, mint eddig tette.

Csangsában is láthatták a Szentlélek működését február utolsó vasárnapján és március elején, — hála legyen az ő szent Nevének! Megtisztította gyermekeit és néhány pogány is felébredt bűneiből. De bizonyára még nagyon sok áldásban fog részesíteni, ha kitartoan kérjük és várjuk. *Hunannak nagy része még nem halotta* az evangéliumot. Bár megnyitná az Úr!

Igen örültem, hogy egy kis afrikai árvát akartok nevelni; az szép dolog. Ha egyszer Kínára is jut pénztek, úgy a vak leányákra gondoljatok, kiknek sorsa igen szomorú, de kedves otthont találhatnak Kumm testvér Vakok Intézetében. írni-olvasni itt is tanulnak. Egyiknek eltartása havonként 3 dollár, azaz 6 márka.

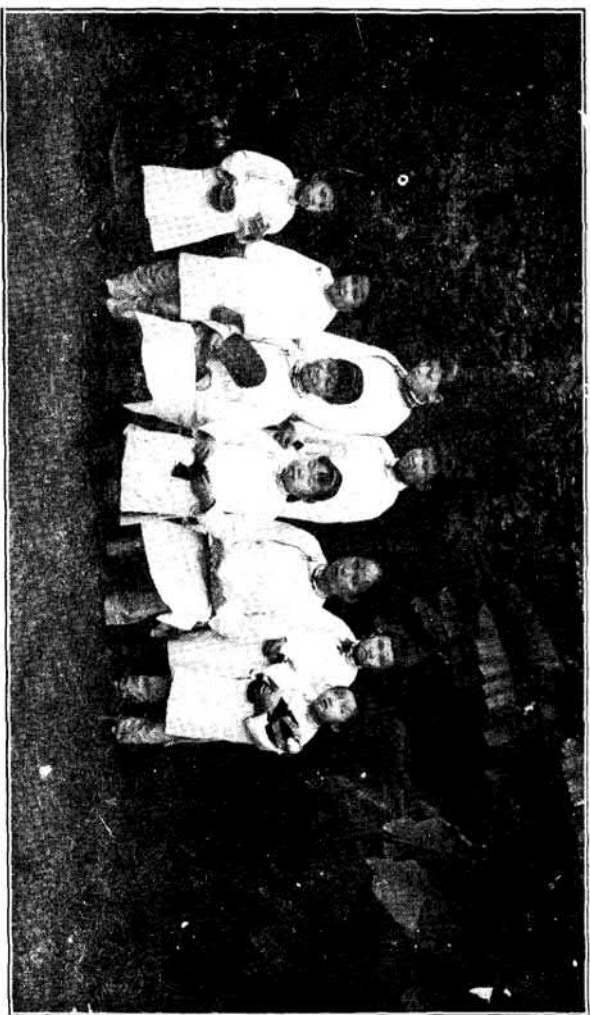
De az Úr vezéreljen, talán más feladata van számotokra. Egyelőre Kumm testvérnek Vasel Matild testvérel segíteni fogok e munkában, vagy ha esetleg mégis haza kellene mennie, távolléte alatt átveszem a munkát. Kérjétek az Urat, hogy Ő igazgassa az utamat, Ő meg fogja cselekedni. *Még nem tudom, mi az ő szándéka velem a jövőre:* a vakok tanítása-e, vagy más iskolai munka, vagy falusi helyek evangélizálása, vagy el küld-e egy még meg nem nyílt városba? Én magamban egyikre sem vagyok képes, de hisz Benne a bőség. Benne a győzelem. Várom az Urat; Ő léptenként fog vezérelni!

Köszönöm a Deák-téri híreket. Broschkó tisztelendő úrnak kérem, adja át üdvözlömetem. Épp úgy Irma testvérnek, Edit testvérnek, Molnár Ilonának és Sebestyén Margitkának és mindazoknak, kik reám gondolnak. Az üdvkívánatokat is szívből köszönöm. Kis Witt Margitka elutazásomkor igen jól érezte magát; öt foga volt, magányosan állt, de még nem bírt járni. Szülei is jól vannak. Lé evangélista egy pár kínai függő falimondással és legyezővel ajándékozott meg és kért, hogy folyton imádkozzam érte.

Csangsában még nagy örömben is részesített az Úr. Nyi-Liét látoghattam meg még halála előtt. Nyi szabó és neje Hengsóból költöztek Csangsába. Nyiné ott hirtelen megbetegedett rokonai házában, akik mindent elkövettek, hogy hitében megtántorítsák és pogány babonára beszéljék rá. De ő állhatatos maradt és azt mondta: „Ha meghalok, csak a testem hal meg; de ha tireátok hallgatok, a lelkem is elvész!” Férjét is üldözték. Április 22-én délután meglátogattam. Sápadtan, behunyt szemmel feküdt ágyán, midőn hallotta, hogy vendég jött, akit nem ismert. Ereje megfeszítésével felnyitotta szemét s üdvözölni próbált. Már napok óta nem evett semmit. Az Úr emlékeztetett, hogy két narancsot vigyek neki. Megitta az egyiknek a levét. Nagy öröm volt erős hitét látni; erőtlensége dacára bizonyosságot tett az Úr kegyelméről és vérének tisztító erejéről. Még aznap este az Úr magához vette. A keresztyének maguk közt gyűjtést rendeztek temetésére, melyhez mi is hozzájárultunk, hogy így pogány rokonainak ne le-

Csongói bibliáiskola. Elöl európai ruhában Wohleber misszionárius felesége ül, háttul kínai ruhában Kunst Irén, a legmagasabb, Középen egy fiatal asszony nővérgyel, Nemréty négy tolvajta záradékban volt apáca, most az Úr Jézus Krisztus tanítványja. Az itt látható asszonyok közül már többet biblialis asszonyként működnek a misszióban. Kínai nőtársak szerint a tolvajok szoknyájában, az asszonyok nadrágban járnak.

Csángosai nők: fejünyok bambusz- és banyárfák árnyszámban a kertben. Dr. Keller fényképezte le őket, amikor múltján a forradalom alkalmával három hézig csónakon laktak s Isztin kegyelméből újbol beköltöztek a városba.

hessen beleszólása a temetési szertartásokba. Az Úr-
nak Kínában is vannak szentjei. Azon munkálkodunk,
azért imádkozunk, hogy azoknak száma szaporodjék
és ha az Úr visszajön, Kínában is legyen egyháza, mely
elkészültén várja.

Szeretettel üdvözli testvére:

Kunst Irén.

*

Csangsa, 1909 november hó.

Szeretteim az Úrban!

Megint csak hosszabb ideig nem írtam nektek
akaratom ellenére. De az Úr tudja, sokszor gondoltam
rátok és imádkoztam értetek. Néhány hétig a Kikong-
sanon voltam szeretett K. Paulina testvérrrel, de már
július elején visszajöttem Csangsára és- a nyár hosszabb,
legmelegebb részét itt töltöttem, de az Úr keze megtar-
tottaü és megóvott. Szeptemberben Wohlleber testvérek
tértek vissza az üdülésről, de csak, hogy csomagoljanak
és készüljenek hazafelé. Október elején Kumm Paulina
tesívér is visszajött, de még gyengélkedett. így végre is
belátta, hogy bár nehezére esik az elválás és megszere-
tett munkájának megszakítása, az Úr terve, hogy haza-
menjen, így október vége felé ő is *elhagyott*. A keresz-
tyének sok könnyel váltak el tőle és nekem is hiányzik.
De reméljük, hogy az Úr megadhatja erejét és még
visszahozhatja közénk.

Az Úr még három vak gyermekkel ajándékozott
meg. Úgy hogy most hat leányunk van. Egyik egy
evangélista leánya Sziang-cangból, kinek szülei élnek
és így az iskola végeztével valószínűleg visszatér család-
jához. A többi öt mind elhagyott, gyámoltalan, kik ha
mi vagy más emberbarát nem könyörült volna rajtuk,
a legnagyobb lelki, testi nyomorban élnének. Hála az
Úrnak, hogy ezen gyermekeket hozzánk vezette, de bár
még többet vezetne hozzánk, mert van itt még igen sok
vak leány, akivel senki sem törődik, akiről senki sem
gondoskodik. Legkisebb leánykánkat, a négy éves Fri-
dát is csak Isten gondviselő kegyelme őrizte meg. Édes-
anyja kitette egy keresztyén kórház kapujához és mi-
dön kitudakolták, ki az édesanyja, az asszony egyene-
sen kijelentette, hogy ha nem tartják meg, ő bizony

megöli. Azok meg hozzánk küldték. A szegény gyermek otthon oly rossz bánásmódban részesült, hogy a legkisebb zajnál összerezzen, testén még az elviselt ütések nyomait viselte. Eleinte azt hittük, hogy néma, de az Úr meghallgatta imánkat és megnyitotta ajkait és itt a boldog gyermekek körében ő is megtanult *nevetni* és a rendes ellátás és ápolás mellett egészségi állapota is javulni kezdett. — A tizenkétéves Mártát megfagyott lábakkal vitték a Hanyangi missziói kórházba. A szegény gyermek a kínai lelencházban növekedett. A lelencház egy asszonyra bízta a gyermekeket, ki koldulásra használta. Koldulás közben megfagyott a két lába, úgy hogy amputálni kellett. A missziói orvosnő megsajnálta a szerencsétlen gyermeket, aki szándékosan feloldozta lábáról a köteget, csak hogy meg ne gyógyuljon, mert félt attól a perctől, midőn el kellene hagynia a barátságos kórházat és a régi nyomorába visszatérni. Hozzánk fordult és kért, hogy vegyük fel. A gyermekek eltartásáért az Úrra nézünk és ő még nem szégyenített meg. Németországban és üt kint támasztott barátokat, kik egy-egy gyermek gondviselését vállalták. Az iskola, eddig a csangszai missziói területen volt, de különböző körülmények szükségessé tették az iskola más városban való elhelyezését. Sziangtánra tervezték, de mivel az ottani ház egészségtelen és kevésbé alkalmas ilyen célra, az Úrra nézünk, hogy segítségünkre jöjjön. Az Úrnál nincsen lehetetlen; övé az ezüst és az arany és ne gondoljátok, hogy e munka haszontalan. Kína északkeleti és déli részén van ilyen intézet, melynek növendékei sokaknak áldására lettek. Csak gondoljatok a vak *Dzmugra*, Mandzsúria vak apostolára! A mukdeni kórházban tért meg, a pekingi vakok intézetében megtanult írni-olvasni és azóta az evangéliumnak buzgó apostola lett Mandzsúriában. Hat év alatt a bálványimádás vidékén százötvenen kereszteltettek meg buzgó munkássága következtében. Néhány száz lélek köszönheti Krisztusban való hitét és még többen lettek újabban az általa vetett magnak gyümölcsei. Így az Úr a vakokat is használhatja nevének dicsőítésére. A mi leányainkra fordított gond és szeretet élő bizonyosság a Jézus szeretetéről a pogányok előtt. De most Isten veletek! Midőn levele-

met olvassátok a lapban, már közel lesz a karácsony ünnepe. Sok áldást kívánok mindnyájatoknak! Adjon az Úr néktek új erőt. hogy el ne lankadjatok, meg ne fáradjatok. Ésaías 40, 31; 42, 4., hogy elvégezhesétek örömmel a szolgálatot, melyet az Úr reátok bízott.

Szeretettel üdvözöl és könyörgésetekre számít az
 Úrban testvérelek: *Kunst Irén.*

*

Hankó, 1910 április 18-án.

A ti javaitoknak rablását örömmel szenvedvén . . .

Zsidók 10, 34.

Szeretteim az Úrban!

Csak két hete, hogy Hankón voltam, hogy a három újonnan jött testvért, Deninghoff Klárát, Sechares Margitot és Gramenz Erzsikét Csangsára kísérjem és most megint itt vagyok. Ez alkalommal akaratom *ellenére*.

Szerdán este az egyik tisztviselő háza előtt, tőlünk nem messze, nagy néptömeg a rizs árának leszállítását kövelelte. A rizs ára ugyanis naponta növekedett. Bár az országos rizsraktárakban volt elég rizs, az előljárók nem akarták a jövő hónap előtt megnyitni. Midőn ketőt a zavargók közül elfogtak, a nép dühe még növekedett és a kormányzó (futai) életét kívánták, ha kérésüket nem teljesítik. Megígérték, hogy csendesesen elszélednek, ha a két embert szabadon eresztik és a rizs árát megszabják. Az este megütölkék a nagy „kong”-ot, kijelentvén, hogy másnap minden adás-vevés szüneteljen, míg az ügy tisztába nem jön.

Én már aggodalommal feküdtem le; nem is vetkőztem le teljesen, hogy megrohanás esetében hamar készen legyek. Mert itt Kínában minden ilyen esemben a *külföldieket* okolják. De bár az utcáról hangos hangokat hallottunk, házunk körül minden csendes maradt. Éjfélkor felébredtem. Valami félelmes teher nehezedett lelkemre, kértem az Urat, hogy bocsássa meg, ahol hívebben szolgálhattam volna és kértem, hogy őrizzen meg minket és a városban lévő misszionáriusokat. Nem sejtettem, hogy milyen szükséges volt az ima! Aztán csendesesen tovább aludtam.

Reggel hírül hozták a városból, hogy a tömeg a

Kína-Belföldi, a Norvégiai s a Wesley-missziókba be-
tört, mindent rontva, rabolva, pusztítva. Testvéreink
életüket úgy menthették meg, hogy a hátulsó ajtón
menekültek. Azt hittük, hogy evvel véget ért a zavargás,
de csalódtunk. A tömeg kijelentette, hogy a „futai”, a
kormányzó életét kívánja és ha azt nem ölheti meg,
külföldit akar gyilkolni, hogy ezáltal a kormányzót ve-
szedelembé hozza, mert ez a külföldiekért felelős.

Reggeli után rendes reggeli ájtatosságunk volt és
bár Jang úr ismételtén hozzánk futott, hogy a menekü-
lésre rávegyen minket, mégis haboztunk. Akkor egy
keresztyén nő, a mi szeretett bibliás asszonyunk sógor-
nője jött hozzánk azon hírrel, hogy a zavargók délben
megint útnak indulnak; először a rizsboltokat fosztják
ki, azután pedig a ki nem rabolt missziókra törnek.

Egy biztonsági tisztviselő, kinek házában lakik, tit-
kon üzenté ezeket és kért, hogy meneküljünk. Igen ne-
hezen hagytam el a vak leánykákat, de az? reméltem,
hogy nagyobb biztonságban vannak, ha *nincsen* kül-
földi körülöttük.

Egy bibliás asszonyunk gondjaira bíztam őket és
a többi liebenzelli testvérekkel — összesen hatan vol-
tunk, Vasel Matild éppen két hónappal ezelőtt Gramenz
Erzsi testvérrel Paokingba indult — kertünk hátsó aj-
taján, a dombokon keresztül a folyóhoz menekültünk.
Egész mérsékelt lépéssel, üres kézzel mentünk. Én csak
német bibliámat és régi esernyőmet menthettem, nehogy
feltűnést okozzunk.

Az Úr Jézus nagy kegyelmesen segített. Szívünkbe
az ő békéjét adta és minden veszedelmet távol tartott
tőlünk. így értünk a folyómenti utcához, ahol egy pil-
lanat alatt nagy tömeg gyűlt össze. De az Úr itt is örkö-
dött felettünk. Néhány szent iratot vittem magammal
és ezt a férfiak szívesen fogadták kezemből, míg a kí-
sérő három katona gyorsan csónakot bérelt. Beszálltunk
és szerencsésen a nagy gőzshöz értünk, mely Isten jó-
ságos gondviseléséből éppen Csangsán volt. A zavargás
miatt reggel óta nem indult el.

Ott már többen voltunk és számunk még egyre
szaporodott. A misszionáriusokon kívül eljöttek a vá-
mon alkalmazottak is, meg az angol konzul és neje.

Szívünk hálával telt meg. hogy Isten ily kegyelmesen megtartolta életünket, midőn egyszerre itt is, ott is nagy füstöt láttunk a városból az ég felé emelkedni. A zavarók meggyújtották a különböző missziók épületeit, a kormányzó palotáját, a nyilvános iskolákat és más épületeket.

Délután fél három óraker hírül hozták, hogy a zendülők a mi helyünkön is voltak, mindenütt raboltak, pusztítottak, még a vak gyermekek paplanait, ruháit és a cselédek holmiját is feldúlták, széttépték. A bibliás asszony gyorsan elvezette a vak leánykakat sógornőjéhez és mint most hallottuk, később az evangélista családjával csónakot béreltek és így menekültek. Mert Jang úr élete” sem volt biztonságban és bizonyára ő is mindenét elvesztette. De az Úr alkalmat és kegyelmet adott, hogy a „mi javaink rablását örömmel szenvedhessük”. Zsidók 10, 34.

Este Hankó felé indultunk. Az urak egy része az előbb említett nagy gőzösön maradt, míg mi egy másikra szálltunk át s pénteken este értünk Hankóba. Megérkezésünk valóban megható volt. A parton a különböző missziók tagjai várták a gőzöst és még mielőtt kikötött volna, kérdezősködtek mindegyikünk felől, hogy életben vagyunk-e? Hála az Úrnak, igen. Minket a Kína-Belföldi Misszió házába vittek, hol nagy szeretetben részesültünk. Egyik-másik ruhafélével is segített legnagyobb szükségünkön.

A csangasai hírek még nem jók. A konzul nem engedi meg a visszatérést. így nem marad egyéb tenni valónk, mint imádkozni és várni az Úr idejét. Néhány hadihajó és sok katona ment Csangsára. Még más helyütt is volt nyugtalanság. Itt Hankóban is nagy a nyomor.

Szeretteim az Úrban! Imádkozzatok e szerencsétlen népért, e szerencsétlen városért, hogy az Úr ne bűneik szerint bánjon velük, de könyörüljön rajtuk és töltsé ki a bűnbánás és könyörgés lelkét és amint most ezren a Sátán hangját hallgatták, seregesen az Úrhoz térjenek és idvezüljenek!

Az Úrban nagy szeretettel üdvözöl testvéretek:

Kunst Irén.

Szangtán, 1910 november hó.

Szeretett testvéreim az Úrban!

Bocsássatok meg, hogy oly sokáig nem írtam, de nem volt érkezésem az írásra. Hála az Úrnak, most nyugodtan munkálkodhatunk, a nép ismét barátságos és bizalmas hozzánk. Bizony, jól esik ez a kiállott félelem s a sok ellenségeskedés és gyűlölet után, mellyel lépten-nyomon találkoztunk. Nem emlékszem, hogy megírtam-e a nyáron átélteket? Júniusban jöttem vissza Sziangtánra. Itt nagy drágaság volt. Alig lehetett rizst kapni. A malmok régóta nem jártak. A nép közt az a hír volt elterjedve, hogy azért nincs rizs, mert elvitték a külföldiek. Általában minden rosszat a külföldieknek tulajdonítanak. Éjjel-nappal kértük az Urat, hogy adjon jó aratást. A gabona szépen nőtt, de egyszer csak halljuk, hogy férgek támadtak a gabonában a sok eső miaít. Reményünk megint süllyedni kezdett. Egy éjjel az eső csak úgy ömlött. Kértem az Urat, hogy szüntesse meg; de az Úr nem engedte, hogy azt kérjem; dicsérni kezdtem és megnyugodtam akarátán. És valóban dicséretes az ő bölcsessége és jósága mindörökké. Az a nagy eső, mely oly veszélyesnek látszott a mi gyarló szemünkben, megölte a férgeket és megmentette a gabonát.

Augusztus második felében más veszély fenyegetett bennünket. A néplázitók Sziangtánra is eljöttek és kicsibe múlt, hogy a csangasai jelenetek itt is nem ismétlődtek. Egyszer a mi misszióinkhoz közel egy meghalt gyermek fejét kosárba helyezték, szájába körtét dugtak, mintha azzal akartuk volna szegényt magunkhoz csábítani. De éppen ez vetett világot gazságukra, mert a hullán meglátszott, hogy régi, míg a körte friss volt. Több ezer ember nézte a kosarat s csak Isten oltalma volt, hogy akkor éjjel nem történt semmi. A lázitók azután nemsokára eltávoztak. Szeptember óta velem van Vaséi Matild testvér, kivel a vak leánykák tanításában és nevelésében osztozom. Az Úr októberben *hétre* szaporította számunkat a kis „Ma”-val, akit, ha az Úr akarja, *Magyarország* fog eltartani. A leánykák velem együtt: sok áldásban részesültek az elmúlt félévben.

Jobban megismertük az Urat, hogy ő nekünk meg-
örző Atyánk, kinek hangjára a népek dühe éppen úgy
megszűnik, mint egykor a galileai tenger háborgása és
a szél zúgása. A múlt évi veszteség és nyugtalanság ideje
igen tanulságos volt rám nézve s nem szeretném nélkü-
lözni életemből. Októberben hat lélek kereszttelkedett
meg. Köztük Jangné, a csang sai evangélista rokona, ki
a vak leányoknak főz és mos; aztán Tu evangélista
nagyanyja és még 4 férfi, úgy hogy az itteni keresztyé-
nek jelenlegi száma: 16. Van azonban közöttük néhány,
aki nem elég buzgó; kérjétek az Urat, hogy mindegyik
világosság lehessen saját házában. Máté 5, 15—16.

Arra is kérjétek az Urat, hogy e városban elevenít-
sen meg sok lelket és a sötétség hatalmából kiszabadít-
ván őket, átültesse az ő szerelmes Fiának országába.
Kol. 1, 13.

Most még szeretném megköszönni néktek, kedves
testvéreim az Urban, mindazon adományt, mellyel ró-
lam és az itteni munkáról gondoskodtatok, mindazt a
szeretetet, mellyel irántam viseltettetek. Tudom, az Úr
Jézusért teszitek, mert én nem vagyok arra méltó. De
kérem az Urat, hogy az életem és munkám őt dicsőítse
úgy hazánkban, mint itt a pogányok között. Efézus 5, 1.

Szeretettel üdvözöl, az Úr áldását kívánva, testvére-
tek az Urban: *Kunst Irén.*

145. zsoltár 1, 2. Róm. 14, 7—8.

Csangsa, 1912 július hó.

Az Urban szeretett kedves D.-né!

Már régóta nem írtam és nem is vettem kedves
tevéjét. Nem tudom, hogy van? Csak nem feledkezik
meg kedves barátairól? Vagy annyira el van foglalva?
Hogy van kedves férje? Van-e már családja? Édes-
anyja jól van-e? Mi itt nagy változásnak vagyunk
szemtanúi. A régi mandzsu uralkodóház ledőlt és vele
sok korlát, szokás és akadály. De kérni kell az Urat,
hogy az új kormány keresztülvihesse jó terveit és hogy
az Úr oly férfiakat állítson a nép élére, kik az ő akara-
tát értik és az Úr dicsőségét keresik. Mert bár sok-

helyütt elvetették a bálványokat, még nem tértek az élő Istenhez.

Itt Hunanban a katonaság még a bálványokhoz ragaszkodik és ellenzi azok megsemmisítését. Mi, hála az Úrnak, jól vagyunk és nyugodtan végezhetjük munkánkat, a novemberben hajón töltött idő kivételével. Most új iskolát építünk. Mennyei Atyánk oly kegyelmesen gondoskodott rólunk, hogy megadta a szükséges pénzt. Talán októberben behurcolkodhatunk. Most 12 vak leányunk van. Laokhen Irmuska Paokingbam van iskolában; még imádkozik-e érte? Pauer Irmáról már régóta nem hallottam semmit; nem is tudom, hogy már kiküldték Afrikába, vagy még Berlinben van-e? Még be szokott-e járni a Bethánia-Egyletbe? Ha igen, kérem, adja át szeretetteljes üdvözetemet Vargha Gyulánénak és az Egylet minden tagjának és kérje őket, hogy ezen változásnak idejében annál hívebben imádkozzanak Kínáért, nehogy a bálványimádásból hitetlenség örvényébe kerüljön, hanem hogy az Istenhez forduljon. H. Márta hogy van? Kérem, kedves Erzsike, adja át neki mellékelt leveletem. Az iskolában most szünet van, de azért mindig van valami teendő. Pénteken női óra van, háromszor esténként és vasárnap vallásos összejövetel, csütörtökön imaóra. Nagy örömmel látogatom a nőket házaikban; hívjuk őket női órára és beszélünk nekik az Úr Jézus megváltói kegyelméről. Kérem, imádkozzanak értük! Tisztelettel k. férjének és édesanyjának, szeretettel öleli kedves Erzsikét, testvére az Úrban:

Kunst Irén.

U. i. A kedves kis révfülöpi emléket utólag is köszönöm.

*

Csangsa, 1913 január 20.

Szeretett testvéreim az Úrban!

Midőn mostani leveletem írom, gondolatban nrrar otthon vagyok köztetek. Mert ha az Úr úgy akarja és élek. tavasszal *hazajövök* és így ez talán utolsó levelem hozzátok Kínából. Otthon aztán személyesen elmondhatom az átélteket és látottakat, ha kérdeztek. Meri emlékezetem nagyon rossz, gyorsan felejtök és azért majdnem naponként kérem az Urat, hogy adja meg

nekem, hogy el ne feledkezzem arról, amit tapasztaltam és átéltem és adja nékem, hogy arról bizonyosságot is tehessek mások előtt: azoknak hasznára és az Ő neve dicsőítésére. Ezúttal két drága lélek hazameneteléről szeretnék néktek írni, mert tudom, érdekelni fog. Az egyik egy 18 éves fiatal leány, *Deiszüin* a neve, már gyermekkorában hallotta az evangéliumot és fiatalon megkeresztelkedett. Atyja buzgó munkása az Úrnak. Jóakaró barátok egy jó nevelőintézetbe küldték Deiszüint Kinkiangba és ott nemsokára kitűnt szorgalma, szolgálatkészsége által. Főtörekvése volt pogány tanuló-társnőit az Úrhoz vezetni. Egy illatozó virághoz hasonlított, kinek jó illata az Úr dicsőségére való volt. Szeptemberben újból visszautazott az iskola kezdetére harmadmagával, de már néhány nap múlva megbetegedett. Nemsokára magához szólította az Úr, akit szeretett. Mint korán megérlelt kalászt vitte mennyei csűrűbe, hogy ott éjjel-nappal szolgáljon Neki és lássa országát, bár földi szolgálata oly rövid volt, oly hirtelen félbeszakadt. Betegségében írt levelében „For ever with the Lord” — Mindig velem Uram — c. gyönyörű éneket küldte nagyanyjának kínai nyelven, mintegy sejtve, hogy nemsokára ott lesz az Úrral örökre. Betegsége alatt ismételt bibliai mondásokat, mint: Úgy szerette Isten a világot stb. Csendesen magához vette az Úr, akivel már éleiben is öntudatos közösségben élt. Nagyanyja, atyja és mostohaanyja nagyon szerették a csendes, illedelmes, jó leánykát, de keresztyéni megnyugvással siratják. Az Úr azóta egy kis leánykával áldotta meg e drága gyermektelen családot, mintegy kárpótlásul a kedves Deiszüinért.

A másik szeretett lélek Jang evangélistánk *édesanyja*. A jó öreg most több évi szenvedés után bemehetett az örök nyugalomba, ahol Isten maga letörli a könnyeket szemekről, ahol nincs többé fájdalom és sóhajtozás, a mennyei hazába, ahol Jézus maga készített helyet számára is és mindazok számára, akik benne hisznek. Midőn Jang evangélista megtért, édesanyja nagyon ellenkezett. Szidta, üldözte, mert most már nem akart áldozni meghalt atyjának, nem akart papírt érte égetni. De Jang evangélista a fővárosba hozta anyját és

egész családját és itt nemsokára az öreg szíve is megnyílt az evangélium, az Úr szeretete előtt. Hitt és megkeresztelkedett. Most már több éve volt keresztyén, de mivel mindig gyengélkedő és beteges volt, sokszor elégedetlenkedett. Az utolsó esztendőben változás látszott benne; sokat imádkozott és lelke megnyugodott, türelmesen szenvedett. Egy kívánsága volt, hogy az Úr magához vegye. Január 20-án csendesen átszenderült jobblétre és holnap már egy hete, hogy földi maradványait a hegyen levő temetőhelyre kísértük, ahol várja az órát, melyben mindazok, kik a sírban vannak, az Isten Fiának hangját hallják és kijönnek; az öreg anyóka az örök életre, de azok, akik nem hittek, örök kárhozatra. Jang evangélista úgy zokogott, mint egy gyermek, midőn édesanyja halála napján meglátogattuk. „Többé nem hívhatja nevemet; mindig csak engemet hívott, hogy emeljem és segítsen.” Jó, hogy ismeri azt, aki azt mondja, hogy vigasztalja a szomorkodót, mint férfiút, kit anyja vigasztal.

Tavaly egyszer arra kértelek benneteket, hogy Csangsa környékéért is imádkozzatok. Nem tudom, közületek ki tette? Annak öröme megírom, hogy az Úr meghallgatta imáját, mert két helyen lehetett helyet bérelni és fiókállomást nyitni. Egyik hely a folyó másik oldalán, körülbelül 6 órányi távolságban, a másik csak 2—3 órányi távolságban a fővárostól. E helység neve Dongszán (Keleti hegy), ott 8 évvel ezelőtt próbálták már az Úr igéjét prédikálni, de akkor nemsokára meg hiúsult a terv és azóta a nép szíve oly keménynek látszott. A forradalom alatt az evangélium legnagyobb ellensége elesett, az egyetlen abból a faluból és midőn W. úr egyszer ott keresztül utazott és a vendéglőben, ahol az éjszakát töltötte, az Úr igéjét hirdette az összegyűlteknél, egyik férfi azt kérdezte: Miért nem nyit itt kápolnát, tudok én házat, melyet arra a célra kibérelni lehetne? W. úr az Úr indítását látta ebben, kibérelte a házat és most egy keresztyén házaspár lakik ott állandóan, testvérek pedig felváltva látogatják a helyei és az: összesereglett férfiakkal, nőkkel és gyermekekkel az Úr életadó evangéliumát hirdetik. Már van ott egy meseterember, ki szorgalmasan eljön és hisz, sőt a vasár-

napot is megtartja. Egy asszony és egy-két más lélek is érdeklődik. Imádkozzatok, hogy sok drága lélek megtérjen és más hely is megnyíljon az evangélium előtt. Ezen idő az „alkalmas idő” az egész kínai népre nézve. Ha ezen alkalmas időt elmulasztjuk, Kína talán sohasem lehet keresztyén országgá. Kérjétek, hogy ezen időben sokan találják meg az Urat és hogy a *nép vezetői* is ismerjék meg, hogy mik valók ezen nép békességére.

Október elseje óta az új házban lakunk, a vak gyermekek száma is megint szaporodott; most tizenötven vannak, köztük egy apró, alig két éves, kit anyja a hankói kápolna kapujánál kitett. Most még köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, kik szeretettel ránk gondoltak és adományaikkal karácsonyi örömet szereztek. Kérjétek az Urat, hogy ő indítsa *utamat hazafelé*, ő óvjon és vezéreljen lépésről-lépésre, hogy minden az ő dicsősége legyen! Az Úr áldása legyen veletek.

Szívélyes üdvözlettel:

Kunst Irén.

„Egyszer magával vitt. Az egykori hírheft Nlugebäude mögötti utcába mentünk. Egy özvegy lakott ott, aki tömegszállást tartott fenn s abból élt. Mintegy 20 ember volt bezsúfolva egy szobába. Semmi bútor. Szalmazsák, szalmazsák mellett a padlón! A legkülönbözőbb emberek heverték rajtuk. Egyik nevetett, a másik civódott, a harmadik a legdurvább kifejezésekkel beszélt és Irén egész csendesesen járt fel-alá köztük. Hívogatta őket istentiszteletre, az iszákosokat a Kék Kereszt-Egyletbe, osztogatott keresztyén iratokat s ígérte, hogy máskor is meglátogatja őket. Amikor végre a nyomasztó levegőből a szabad utcára jutottunk, így szóltam: „Irén, hogy tudsz ilyen lakásokba menni?” — „Ezeket az embereket is Istenhez kell vezetnünk, különben elvesznek. Jézus sokkal többet tett miértünk”, — hangzott a felelet. Bámulatra méltó volt, mi mindent tudott tenni szeretetből s mily nagy türelemmel, s hogy soha sem fáradt bele!”

MOSE LAURA

„Szívem örömtől dobog, ha arra gondolok, hogy 9 évi távollét után hazámat és mind a szeretetteket viszontláthatom.” így ír valaki 1913. május 21-én, a Lüizow-hajóról, a Földközi tengerről. Alig volt nála boldogabb utasa a nagy hajónak.

Először Liebenzellbe megy és Németországban tart körutat. Német vezetősége azonban teljesen méltányolja, hogy Kunst Irén a *magyaroké* is. Így hosszú időt enged az egy évesnek gondolt európai szabadságból Magyarország számára. A Hajnal 1913. májusi száma felhívást közöl, hogy a nyáron, illetőleg ősszel megkezdődő körútra kik akarják Kunst Irént meghívni. Jelentkező bőven van. Augusztusban tényleg megérkezik hazánkba. Ezt a hónapot részben Budapesten, részben Keszthelyen tölti üdüléssel. Aug. 20-án résztvesz a bpesti hívő csoportok svábhegyi kirándulásán és megkezdi a misszió iránti érdeklődést ébresztő előadásait. Mielőtt körútjához fog, a Hajnalban hatalmas, ébresztőhangú kürtöt fúj meg.

„Ha elgondoljuk, hogy Kína 400 millió lakosa közt csak 320.000 a keresztyén és, hogy Magyarország csak egy misszionáriust tart el e roppant nagy birodalomban, — azt hiszem — ezekből elég világos lesz előttünk, hogy nekünk magyaroknak t ö b b e t kell tennünk a pogányokért. Ne várjuk, kezeinket tétlenül összetéve, a jövő feladatait. Engedjük, hogy az Úr megmutassa nekünk, hogy mit kíván tőlünk a jelenben. És ha megértettük, cselekedjünk! Ha növekednek a feladatok, megadja az Úr az azokhoz szükséges erői és pénzt is.

Előttünk van Bosznia-Hercegovina. A Monarchia birtoka. Csodálatos, hogy még eddig tétlenül állottunk az ebből folyó feladattal szemben. Ne csodálkozzunk azután, ha, mert mi most elmulasztjuk az alkalmas idő felhasználását a mohamedán lakosság evangélizálására,

majd eljön az idő, mikor ők bátorodnak neki annak, hogy a mieinket térítsék az Izlámra!”

Milyen prófétai hang ez! Alig 9 hónappal a szarajevói golyó eldördülése előtt. Mennyire igazolta az azóta lefolyt két évtized az Izlám missziójának akkor senkitől nem várt előretörésének *bejövendölését!*

A szervezett körút szept. 13-tól nov. elejéig dr. Misléy Sándorné rendezésében a következő sorrendben folyt: Pécel, Veszprém, Pápa, Léva, Losonc, Nyíregyháza, Szatmár; Tekeháza, Máramarossziget, Derecske, Budapest, Mezőtúr, Cservenka, Nagybecskerek, Nagy-kikinda, Makó, Brassó; Marosvásárhely, Kolozsvár, Zilah, Debrecen, Poroszló, Pécs, Kaposzsekcső, Kisújszállás. Okt. 26-án a Bethániában, majd este fél 7-kor a Deák-téri Ev. Nőegylet rendezésében volt vallásos estély. E körútnak legnagyobb eseménye a Skót Misszió Vörösmarty-u.-i nagytermében tartott *szeretetvendégség*. Annyian jelentkeztek, hogy a résztvenni kívánók nagyobb csoportja kénytelen visszafordulni. Jelen volt György Endre nyűg. keresk. miniszter és Claparède Sándor, a magyarok lelkes svájci barátja. A Hajnal beszámolója megjegyzi: „Valahányszor Kunst Irént Pesten hallottuk, mindig más és más tárgyról, de mindig érdekesen: a nagy sötétséget élénken festve és akaratunkat a segítségnyújtáshoz magával ragadva beszélt... Végül dr. Molnár Gyula törvényszéki jegyző tartott hatalmas és a gazdag programtól már-már kifáradó közönséget felrázó, magával ragadó bibliamagyarázatot. örvendetes jelenséggént kell azt is feljegyeznünk, hogy az *összes* egyletek s az *összes* felekezetek képviselve voltak a közönség körében: Hogy mindnyájan egyik legyenek!”

Az úti programból néhány helyet el kellett hagyni. Nov. 2-ára Kunst Irénnek váratlanul Darmstadba kellett mennie. Itt volt egy kör, amely rendszeresen hozzájárult az ő eltartásához. Innét egy württembergi faluba ment, azután Liebenzellen át Düsseldorfba, hogy a Német Nők Szövetségének konferenciáján résztvegyen. Azután Berlinbe megy, majd a vidéken egy keresztyén úrinő kastélyában tartott szeretetvendégségen beszél. Utána Stettinben a C. E. leányszövetségnek szolgál.

Majd két hétre Malcheban köt ki, a Biebelhausban, abban a kedves lelki fészekben, ahol 1903 nyarán, mielőtt Liebenzellből megjött a hívás, töltöit először igen áldott napokat. Örült, hogy egy magyar leányt is talált itt. 1914 januárjában Berlinben van. Különböző körökben tart előadást, ahol újabb kínai gyermek eltartását is vállalják. A karácsonyt még a malchei bibliai házban töltötte. Újév után ismét több várost látogat meg Németországban s csak tavasszal kerül megint hozzánk.

Második látogatásának elejére, áprilisra, esik a budapesti kínaiak közti misszió megkezdése. Erről külön fejezetünk szól. Egyébként a múlt év őszén elmaradt helyek látogatásával tölti ki programját. Április 19-én indul: Pestszenilőrinc, Felsőszeli, Ótura. Vágúj-hely, majd Eperjes meglátogatására, ahol Mayer Endre theol. tanár rendezésében az ev. kollégium nagytermében tart előadást s több napot tölt az ottani diakonisszatothonban. Június elejéig marad hazánkban. Abban a tudatban járja tájainkat, hogy szept. 17-én Somogyi Edittel, a most először kimenő újabb magyar misszionáriusnővel indul Kínába. Nagy *búcsúünnepélyt* tartanak tiszteletére május 20-án, áldozócsütörtökön. Dél-előtt a Kálvin-téri templomban van missziói istentisztelet. Ezen br. Podmaniczky Pál felsőszelii ev. lelkész és Kónya Gábor mezőtúri ref. lelkész beszélnek. Este a Deák-téri ev. díszteremben van missziói szeretetvendégség, amelyen Raffay Sándor ev. lelkész mond megnyitót, dr. Szabó Aladár bibliamagyarázatot s Kunst Irén pedig előadás keretében vesz búcsút.

Közben kitör a *háború*. Nagyot változik a kép. 1916 őszén ugyan újból felcsillan a remény, hogy ki tud menni Kínába, de az egy évi szabadságból *hét és fél év* lesz. Ha ugyan lehet ezt szabadságnak venni!

A háború alatt csak gyéren. 1917-től pedig egyáltalában nem jelenik meg a Hajnal. Minden figyelmet lefoglalnak a rendkívüli idők s Kunst Irén itt-ott fellelhető leveleiből csak rapszodikus képet tudunk nyújtani erről a néhány esztendőről. Munkájának fonadékából csak néhány filmszalagot lehet kivenni. Ezek egy része személyes foglalkozás *egyeseikkel*, akiknek a kínai misz-

szióba való vágyakozását táplálja s nyelvi és egyéb önképzési lehetőséggel felkészülésüket egyengeti. Idetartozik K. E. is, akihez a Kínából közölt, személyre szóló levelek szólnak, ő közben egy hívő kolportőrhez megy férjhez. Most arra gondol, hogy mint misszionáló házaspár mehetnének ki Kínába. Annyival is inkább, mert egy gazdag amerikai úr nagy összeget ajánlott fel 50 kínai kolportőr eltartására, akik közül egyelőre csak 5 jelentkezett. Fájdalom, a szóbanforgó férjnek a háborúba kell bevonulnia, ahol végkép eltűnik. Az eltűnéssel járó hosszas bizonytalanság nem kedvezett a kedves gondolat megtestesülésének.

Az egyéni munka mellett a *nagyobb körhöz* szólót sem hanyagolta el. A legnehezebb háborús időkben is minden évben megfordult hazánkban s csendesebb ütemben bár, itt-ott vidéki látogatásokat is tett. 1915-ben a Lorántffy Diakonissza Egylet Család-utcai otthonában van főhadiszállása. 1917 nyarán hosszabb időt tölt hazánkban. Felhívás jelenik meg missziói körút megrendezésére, azonban az egyre súlyosbodó háborús bonyodalmak megakadályozzák a komoly keresztülvitelt.

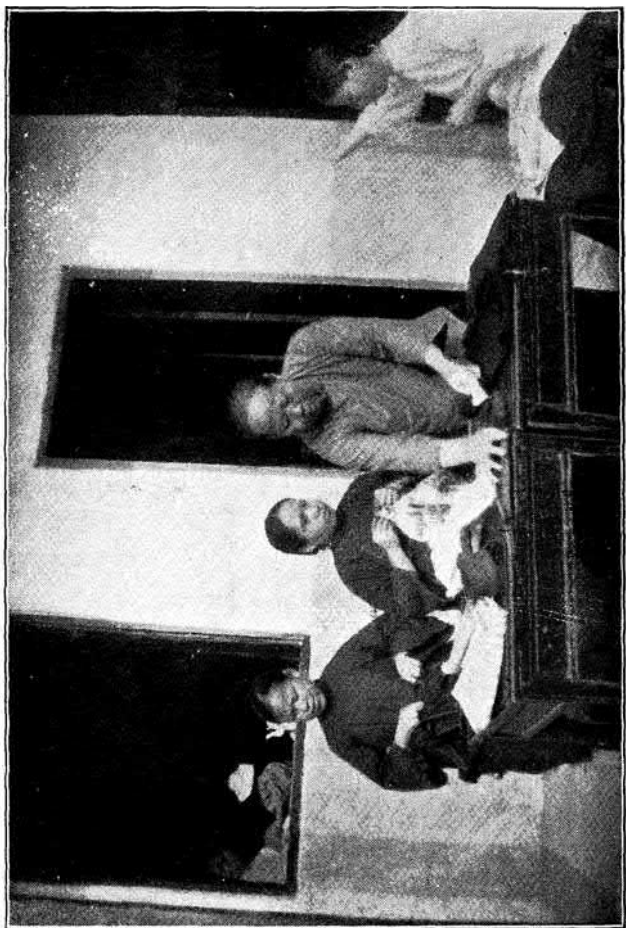
A *német körutak* is hiányosak ebből az időből. 1916 tavaszán érkezik Liebenzellbe. Április 10-től tart körutat Badenben. Majd Stuttgartba kerül s május végéig Würtenbergben, majd megint 3 hétig Badenben tart körutat. 1916 októberében Annabergben pihen, majd a környéken jár körül. Decembert és karácsonyt Liebenzellben tölti. 1917-ben, a később ismertető budapesti kínai munka mintájára *Berlinben* kezd az ottani kínaiak között munkát, amelyről a Német Nők Missziói Szövetségének lapja, a *Mitteilungen* augusztusi száma hoz ismertetést: „Az Úr kegyelméből a sziléziai pályaudvar közelében bukkantam először kínaiakra, majd felkerestem őket a lakásukban. Egy fiatal leány volt velem, mint munkatárs. Volt nekik egy helyiségük, ahol esténként összejött mintegy 30—10 kínai. Alkalmam volt egyenként beszélgetni velük: részben kínai, részben német nyelven. Az egyik, Li nevű, határozottan vágyakozó volt. Két Budapestről ismert kínait is találtam a férfiak között. Remélem, ha Pomerániából visszajövök, felkereshetem őket és sikerül összejevetelt tartanom ve-

lük a misszió Vilmos-úti helyiségében. Már kaptam pénzt is, amely néhány tea-összejövételre futja.”

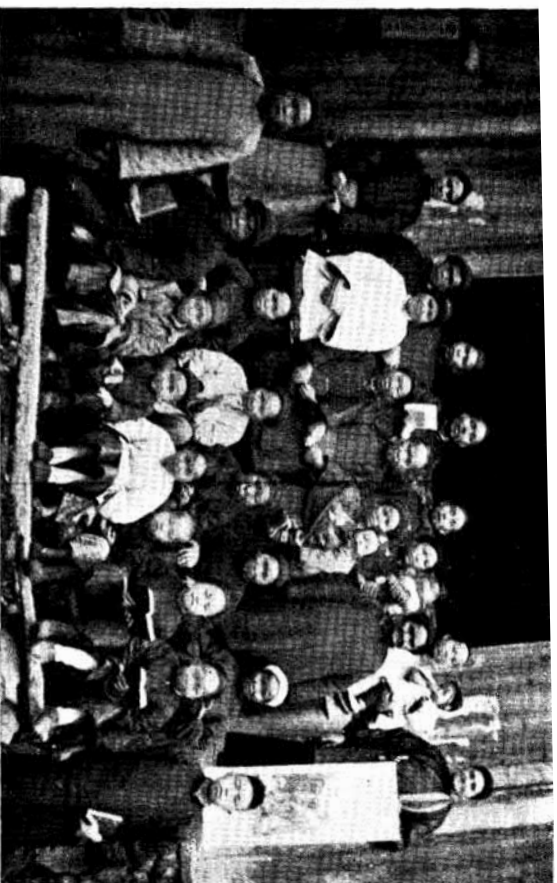
Úgy látszik, Pomerániából azután már nem tudott Berlinbe menni, hanem hazajött 1917 nyarán s ekkor tölti *leghosszabb időzését* egyvégben hazánkban, amennyiben 1918 május 10-én indul csak megint Németországba. Ebből az útból május 11-én ír *levelet* Soltész Gyulánéhoz, aki egy *missziói körnek* a szervezését végezte az utóbbi időkben Kunst Irén munkájának támogatására. Ehhez a körhöz a háború második felétől Kunst Irén külön sokszorosított körleveleket intéz. Főleg tiszántúli körök vannak érintve e kapcsolatokkal. Mint már említettük, a Hajnal szünetelt s egyéb folyóiratokban sem állt nyilvánosság Kunst Irén rendelkezésére, így ezek a körlevelek tekinthetők a Kínából a Ker. Evangélistában megkezdett, majd a Hajnalban közölt levelek folytatásainak. Tele vannak meleg szervező szeretettel, az itthoni lelki munka iránti felelősséggel. 1917-ben már a budapesti kínai munka is megszűnt s így szinte ezekre a körlevelekre s a körlevélben érintett körökre zsongorodik az ő minket közelebről érintő missziói munkája.

A *második körlevélben*, mely 1918 júniusában, Liebenzellben kelt, ismerteti a kínai misszió háború alatti eseményeit.

„Kína az elmúlt esztendőkből is sok zavargás színhelye volt. Rövid ideig újból császársággá lett. Az első forrongásnak még nincs vége. Japán arra igyekszik, hogy az alapjában megrendített nagy birodalmat befolyásolja, hogy azután alkalmas időben hatalmába kerítse. Isten meghallgatta gyermekei imáját és megőrizte szolgálait és szolgálóleányait és amennyire eddig értesültünk, a misszió munkája Kínában folytatódott. Valóban nagy előzékenység az ellenséges nemzettől, hogy testvéreink még mindig szabadon hirdethetik az evangéliumot. Hála az Úrnak, még levelezhetünk velük és pénzzel is elláthatjuk őket átutalások útján. Az Úr meg is áldotta testvéreink munkáját, ami örömmel és hálával tölti el szívünket. Tavaly 133 lelket nyertek meg az Úr számára. Csangsának már 300.000 lakosa van. Úgy Csangsában, mint külállomásain: Long szán, Kvétóser

*Csángsai vak leányok a missziói házban.
Vezetőjük irányításával saját ruhájukat varrják.*

A tanguai gyülekezet.

Felső sorban balról jobbra: Tang evangélista, két tanuló, Csung az első keresztyén, kezében könyve. A második sorban a fehér ruhás Liang, tőle második alak Liangé bibliai asszonyok. A jobb szélen ottl Kuanst Irén szoborosa.

és Beklaszan több lélek tért meg. Pünkösdkor 34-en keresztelkedtek meg, karácsonykor újból 8-an. Összesen 30 férfi és 12 nő. A vakok iskolájából Vasel Matild azt írja, hogy semmiben meg nem fogyatkoztak, bár a háborús viszonyok miatt csak kevés új gyermeket vehettek fel... Hangcsó városában és környékén többen tértek az Úrhoz. Ott dolgozik Lo evangélista, aki a magyar ifjúságért oly sokat imádkozó és korán elhunyt Lo Miencsang atyja. (Róla következő fejezetünkben halunk.) Honkiangban egy második orvosra volna szükség. Kína 500 missziói orvosa közt csak kettő a német-magyar egy sincs. Valóban nagyon megszegényítő . . . Sziangtanban Dorst Erzsébet és Rensber Margit testvérek munkálkodnak Li evangélistával és nejével. Itt is 8 új lélek vétetett fel az egyházba. Jüancsóban is 16-an keresztelkedtek meg, dacára annak, hogy erős az üldözés. Több testvér megsebesült; reméljük, hogy már jobban vannak.

Ami engem illet, a hó végén ismét missziói útra indulok. Gondoljatok rám és kérjétek az Urat, hogy élő víznek folyásai származzanak szolgálataimból. Mily nagy Isten áldása mindenütt a mezőkön. A mennyei Atya jóságosan gondoskodik rólunk, bár ne feledkez-nénk meg a háláról! I. Kor. 15, 58.

Ez a körlevél azért is kedves nekünk, mert említést tesz arról a Szüiningről, ahol 16 évvel később elhunyt.

Ezek a körlevelek a következő helyekre mennek le: Berettyóújfalu, Bodrogkeresztúr, Debrecen, Derecske, Hosszúpályi. Királyszállás, Kisújszállás, Makó, Nagyvárad, Nyíregyháza, Poroszló, Püspökladány, Zilah és Zsáka. Ezenkívül Budapest és Nagybecskerek. Egyik ilyen levelében hálásan tekint vissza az 1917 őszétől 1918 májusáig tartó magyarországi időzésére. „Az Úr sok kegyelmet adott otthon-tartózkodásom alatt. Sok új ajtót is nyitott, sok új örömben részesített. Hogy is tudom kellőleg meghálálni! Bár az Úr nagy kegyelmében az adott áldást mindenütt állandóvá tenné, édes hazánk a misszió számára is virágzó kert lenne és nálunk is támadnának ifjak és ifjú nők, kik életüket az Úrnak a pogányok közti munkára szentelnék ... Igen szép napokat töltöttem Homokoson. Elvállalták egy kínai bibliás-

asszony eltartását. *Franzesfelden, meg Pancsován is voltam ...*”

Rendkívül megragadó ez év — 1918 — utolsó napján, dec. 31-én kelt 3. körlevele, melyben a vesztett háború feletti fájdmát és látásait is megszólaltatja.

„*Lelküink az Urat várja, segítségünk és pajzsunk Ő. 33. zsoltár.*”

*Éz legyen az én újévi üdvözetem Hozzátok, Szeret-
teim az Urban! Már régóta vágytam Nektek írni, de nem
voltam idehaza. Először is 3 hétig voltam Berlinben,
azután pedig Westfáliában és Lipcsében jártam. Az Úr
velem volt, utat nyitott, megőrizett és megáldott. Okt.
elején a Stuttgartban tartott nagy gnadaui őszi konfe-
rencián vettem részt és nagy áldásban részesültem. Az
Úr előkészített a bekövetkezett nagy eseményekre! (A
háború tragikus vége!) Mikor remegve néztem a jövőbe,
az Úr a következő kis példák által megerősítette lelke-
met és azért Néktek is elmondom. Modersohn lelkész
egy kis hajóinasról beszélt, akinek azt parancsolták,
hogy másszon fel a magas árbocra. De amikor az árboc
közepére ért, lenézett, meglátta a háborgó tengert, az
ingó hajót és ijedten így kiáltott fel: „Leesem, leesem!”
— „Nézz felfelé, nézz felfelé!” — hangzott a parancs-
szó. A gyermek megtette. Felnézett az árboc csúcsára és
szerencsésen felért. — Ebből a tanulság, hogy ne néz-
zük a szenvedések és veszélyek hullámain, hanem néz-
zünk felfelé: a mi Urunk Jézus Krisztusra.*

*Kínából jó híreket kapunk, hála az Úrnak! A külső
állapotok nagyon szomorúak, de ez a nehéz idő a misz-
szióra nézve „aranykor”. Mert sokan keresik az Urat.
Különösen a pünkösöd valóságos örömnép volt. Csang-
sában 25 férfi és 18 nő vétetett fel a keresztség által az
egyházba. Mily kegyelem, hogy testvéreink ezen véres
időben is örömkévéket hozhatnak az Úr elé. Hunan so-
kat szenvedett a háborútól. Csangsa nagy üzleteit mind
kirabolták. Az embereket, különösen a nőket borzasztó
félelem fogta el. A Vörös Kereszt a város több részében
a misszionáriusok felügyelete alatt menhelyeket állított
fel. Testvéreinknél kb. 700-an találtak menedéket. Ká-
pólnájuk zsúfolásig megtelt. Egy esti összejövetel utáni
reggelen 6 férfi jelentkezett ezzel: „Mindnyájan hi-*

szünk!” A pünkösdkor kereszteltek közt egy 78 éves öreg néni is volt, aki ragyogó arccal mondotta: „Most már elkészültem, most már jöhet az én Megváltóm. Ha holnap jön, annál jobb . . .” Adja az Úr, hogy mindannyian fényljünk, mint csillagok e világon, az elfordult és elvetemedett nemzetség között. Filippi 2, 15. Kedves testvéreim, ne szűnjetek meg imádkozni a miszsióért! Ne lankadjatok el, tudván, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban!

Amióta az utolsó körlevelemet írtam, szeretett hazánk sok változáson ment keresztül. De ő, az Úr, ugyanaz maradt és mindörökké ugyanaz léssen. És ez a hűségben, kegyelemben, hatalomban változatlan Úr a mi Istenünk, Segítségünk és paizsunk. Azért ne rettegjünk és ne csüggedjünk. 46. zsoltár.

A világtörténelem erős lökéssel ment előre. Látjuk, hogy a Sátán feljő a nemzetek tengeréből. Jelenések 12. És hogy minden esemény gyorsan fejlődik. Csak attól kell tartanunk, hogy az Úr gyermekei közül sokan nem készülnek el a Jézus Krisztus napjára és hogy majd az Antikrisztus árjától elsodortatnak, — világosságuk kialszik majd az éjféli órában. Ahelyett, hogy fényesen világítanak azoknak, akik még sötétségben járnak. Mindez azért, mert idejekorán nem gyűjtötték a Szentlélek olaját . . . De bármilyen legyen az út: vezessen bár még nehezebb időkön át, a megpróbáltatás, inség, sőt a halál völgyén keresztül, Isten igaz gyermekei, az Úr megváltottai számára mégis üdvösséget jelent, mert ez az út az örök dicsőségre visz.

Mindezek az események utat törnek a békeség Fejedelmének, aki jó, hogy örök birodalmát felállítsa a földön. Áldjuk a mennyei Királyt, akinek hatalma megáll örökké. Alázkodjunk meg az Úr ítélő keze alatt és akkor ő még áldást fakaszthat minden szenvedésből. Vajha ezek a nyomorúságos napok arra szolgáljanak, hogy sokan megkeressék az Urat. Emlékezzünk meg, hogy a szenteknek békeséges türésre van szükségük és komoly, kitartó könyörgésre hazánkért és népünkért. Bár a halál árnyékának völgyében járnánk is, az Isten Bárányának piros vére az örök élet hervadhatatlan koronáját szerezte meg számunkra. És ezért a nyomorú-

ság közepette is örülhetünk: kimondhatatlan örömmel. Ezt az igazi szent örömet kívánom mindnyájuknak az új esztendőben . . .”

Ez a levél Liebenzellből kelt. 1919 júliusában Bécsben találjuk. 31-én újabb körlevelet ír innét, örül, hogy a liebenzelli misszionáriusoknak a háború elvesztése dacára sem kellett Kínát elhagyniok. Gregg nevű misszionáriusnő 6 napon át több missziói állomást látogatott Kína belsejében s munkássága folytán 258 nő éb redt új életre. „Jelenleg 15 főállomásunk van. 38 kül-állomással. 1253 keresztyén, 1054 hitkereső, 100 kínai segítő munkás dolgozik a mieinkkel. A bennszülött keresztyének 1086 dollárral járultak a kiadásokhoz. A vakok iskolájában több haláleset volt. Az Úr magához vette Sionát, Erzsébetet és a sánta Mártát. Az első kettő a boldog Lóherelevél-társaság tagja volt.

Ez év augusztusában 4 hónapi időzésre megint itthon volt Kunst Irén. Karácsonyra visszament Liebenzellbe. ahonnet 1920 március 11-én azt írja, hogy ha nem sikerül kimennie Kínába, akkor tavasszal megint hazajön. Ez a levele Heidelbergből kelt. Januárban résztvett a liebenzelli bibliai kurzuson. Február 6-án itt csodálatos imameghallgalást tapasztaltak. „*Coerper nagytiszteletű úr azt kérte reggel az Úrtól, hogy a mostani nehéz körülmények között — egy személy útiköltsége kb 25.000 márka — adjon valami külön alkalmat arra, hogy a beteges testvérek hazajöhessenek Kínából. És mi történt? Még aznap este Kínából sürgöny jött ilyen szavakkal: „A szabadságot igénylő misszionáriusok ingyenes utazása lehetséges! Úgy-e csodálatos?”*

A második kínai út előtt még *egyszer* volt itthon Kunst Irén. Májusban látogatja régi szokott helyeit. Mint új helyen, ekkor volt először Székesfehérvárott, május utolsó vasárnapján, 30-án. Az előadását hallgató diákok közül kettő lelkész lett. Mindkettő ma is hű barátja a missziónak. Közülök az egyik lelki megindulását Kunst Irén megragadó bizonyoságtételének tulajdonítja. Székesfehérvár volt utolsó látogatása. Búcsúünnepélyét részben Áldozócsütörtökön, külmissziói konferenciával kapcsolatban tartották. Ez volt az *első magyar külmissziói konferencia*, amelyen 3 misszionárius vett részt.

mint előadó: *Bufe Emil*, a kameruni, afrikai misszió munkása; *Pauer Irma*, volt egyiptomi misszionáriusnő a Szudáni Úttörő Misszió mohamedán munkájában s végül maga *Kunst Irén*. A legünnepélyesebb összejevetel a Skót Misszió imatermében volt. A szűkebbkörű búcsúztatás június 5-én folyt le a Bethánia nagytermében, szereletvendégség keretében.

Június második hetében már Németországban folytatja búcsúkörútját, jóllehet a kimenetelt anyagi és egyéb utazási nehézségek folyton bizonytalanságban tartják. Ezekről júliusi, majd szeptember 21-én kelt körleveleiben számol be. Kínában oly nehéz a helyzet, hogy a bennszülött munkások nagyobb részét elbocsátották, mert nem tudják fizetni őket. Örömmel írja azonban, hogy a munkások legnagyobb része a *saját keze* munkájával biztosítja fenntartását anélkül, hogy missziói szolgálatát elhagyná. Az amerikaiak felkínáltak dollárkölcönt a misszionáriusok kiküldéséhez, de mivel a Hudson Taylor-féle misszió elve, hogy *adósságot nem csinál*, nem fogadták el az egyébként nagyon olcsó ajánlatot. Erre 4000 dollárt adományként küldtek s még további segítséget is ígértek. A levélben beszámol arról, hogy Kínában milyen izgalmas idők vannak. Hunanban még mindig folyik a *polgárháború* s Csangsa környékén véres harcok voltak. Schoppné, misszionárius neje leveléből idéz: „Az északi és déli csapatok itt a közelben vívták a döntő harcot. A fegyverek csattogása, a haldoklók jajveszékelése házunkig hallatszott. A déliek győztek s most az északiak lemészárlása következett. És ezek a mieink, akik ezt cselekszik! A hunáni nép, akik közt munkálkodunk! Oh, hogy tudjam őket szeretni? Ezek valóságos állatok. De most még jobban értem a Krisztus szeretetét. Mily áldozat lehetett számára, aki tiszta és szent volt, közöttünk, bűnös emberek közt lakni. Mily nagy volt az ő szeretete, hogy azokat is bírta szeretni, akik gyilkoltak. Még két keresztyén katonát is elfogtak, s bár megígérték, hogy életben hagyják őket, mindkettőt megölték.”

Nem csoda-e. ha ilyen körülmények között mégis megingathatatlan volt a vágy az 51 éves Kunst Irénben: Csak *újból* s minél *előbb* Kínába menni! Valamikor az

első kínaiak, egyébként szelíd, ferde mandola szemeknek látása majd visszatérésre készítette. Most a vérben forgó szemekben sem lát mást mint nyugtalanító és rabulejtő statisztikát:

Egy misszionáriusra esik Afrikában 49.559 lélek
 Egy misszionáriusra esik Japánban 73.987 lélek
 Egy misszionáriusra esik Kínában 132.136 lélek.

G. A.

Kunst Irénre visszaemlékezni annyi, mint egy Istennek testet-lelket odaszentelő áldozat emlékét felidézni.

Amikor szolgálatról volt szó, azt mindig a legteljesebb értelemben fogta fel, akkor is, mikor szegény fiúkat, leányokat nyomorúságuk minden jelével vasárnap délután kézen fogva szeretettel odavezetett, ahol a vasárnapi iskolában velük beszélgethetett; akkor is, mikor egy beteg, nyomorgó kínai embert és ennek fiát kellett felkarolni; akkor is, mikor előkelő családhoz tartozó növendékeit oktatta, vagy amikor sok önmegtagadást követelő ápolást végzett beteg katonák között. Lehajolt a legmélyebben süllyedtekhez és mégis megőrizte érdeklődését minden magasztos dolog iránt; élvezni tudta, ha szépséggel találkozott, akár egy szép virágban, akár egy szép versben, vagy képben, vagy valami szép zenealkotásban; de mindenben azt kereste, mi vonatkozása van Mesteréhez, az Úr Jézushoz. Nem volt semmilyen intézetnek felavatott diakonisszája, de amit hőhe mondott a diakonissza jellemzésére, az ráillett Kunst Irénre: Lába a föld' porában járt, keze a hárfa húrjain volt, feje az Isten közelségébe emelkedett fel.

id. VICTOR JÁNOS.

A BUDAPESTI KÍNAI MUNKA.

Vannak emberek, akik nem tudnak pihenni. Kunst Irén ezek közé tartozott. Igazában csak egy pihenője volt: amikor csendes órát tartott. Ebben azután nagyon szigorú volt. Akárcsak Ziethen tábornok, a héléves háború híres hadvezére, akit egyszer a királya keresett épp akkor, amikor bibliájával a csendes kamrában időzött. Bekopogtak hozzá s jelentették, hogy itt a király. „Mondjátok meg őfelségének, hogy szolgálja most a királyok Királyával beszélget s azért nem fogadhat!” — De nemcsak maga számára követelte Kunst Irén a *csendes óra* kiváltságát. E sorok íróját is szent felhatalmazással nyugtatta meg afelől, hogy nincs az a sürgős munka, amelynek mulasztásáért valaki megvádolhatna, ha ezt az Úrral való együttlétünk kedvéért tesszük.

Egyébként azonban nem ismert pihenést. Valóján előtte állt az Ige: „Az én Atyám mindezeidig munkálkodik, én is munkálkodom.” Igazán nem vehette volna senki rossz néven, ha az egy éves pihenő alatt munkáját csupán az itthoni köteles körutak megtartására szorítja, őbenne azonban a misszionáriusnő s közelebről Kína szolgálata, *sohasem ment* vakációra. Sokkal jobban égett a szíve a tettvágytól, még inkább: a szeretet állandó kisugárzásától.

A szabadság alatti kínai munka *két részre* osztható. Az egyik: a *Kínában hagyott lelkekkel* való foglalkozás levelezésben, adomány küldésében és hűséges imádkozásban.

Lo Miencsang.

Ebből a fejezetből *Lo Miencsangot* kell kiemelnünk. Ő nemsokkal Kunst Irén Kínából való elutazása előtt jutott szorosabb kapcsolatba a magyarokkal. Alakja azért is nevezetes, mert ő volt az első és egyetlen, akinek eltartását a *Magyar Ev. Külmisziói Szövetség* vállalta. Tudvalevő, hogy — a többieket: Jang evangélistát, a kis Drágaköt, majd a lábatlan Mártát s a

misszionáriusok közül Vásel Matildot — a dr. Miskey Sándorné vezelése alatt levő s a Magyar Ker. Nő- és Leányszövetség keretéhez csatlakozó missziói sereg tartotta el.

Lo Miencsang 1913. ápr. 12-én nagyon kedves levelet írt a Külmissziói Szövetséghez, melyben megköszöni az érte hozott áldozatokat s imádkozást. Leveléhez saját képét mellékeli s mentegetőzve írja, hogy ezt a képet azért küldi, mert neki nincs más ajándékozni valója s viszont szeretné valamivel viszonzni a magyarok szeretetét. Levele megjelent a Hajnal szept. számában: fordításban, sőt kínai betűkkel eredeti formájában is. Ezt a kínai szöveget Emlékkönyvünk is hozza. Élénk benyomást kaphatunk arról, mit jelenthetett ez ágas-bogas szóerdőben eligazodni a nehéz nyelv megtanulásakor Kunst Irénnek! — Megható az a hűség, amellyel egy éves szabadsága, majd a háború alatti kényszerű itthontartózkodása idején az igazi lelki gondozó figyelmével fenntartja sűrű levélbeli érintkezését Lo Miencsanggal. Sajnos, a Lo Miencsanghoz szóló levelek nincsenek meg s így csak az ő Kunst Irénhez írt soraiból közölhetünk valamit. Lo Miencsang komolyan megállt az Úr Jézus követésében és odaadó volt a szolgálatban. A magyaroktól küldött tartásdíjából elvállalta egy tönkrement Csangsa-i honfitársa, nyomorult koldus *adósságának* törlesztését. Kínában ugyanis szörnyen virázkodik az uzsora s rengeteg sok az eladósodott ember. Tulajdon szájától kellett elvonnia a falatot, hogy az adósság törlesztésére minél több pénz jusson. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a tüdővész erőt vett a fiatal emberen. A betegséget felettébb súlyosbította, hogy 1914. júliusában egy missziói úton háromnapos esőben bőrig ázott és átfázott. 1915. nyarán boldogan írja, hogy jobban van s hogy betegsége idején mily sok áldásban részesítette az Úr. Ebből a levélből közlünk pár sort:

„Július 23-án kaptam levelét. Nagyon örültem neki. Szívvel köszönöm a sok bibliai mondást és a jó tanácsot is. — Ha az Úr megadja a hozzávaló testi egészséget, egész szívvel fogom az Ő munkáját végezni. Most nagyon gyenge a testem. Egy hétig nagyon rossz-

王所親愛的

各位先生道安。敬啟者。無別。自廿教士告訴我。各位先生常為我做禱告。因此心裏時常歡喜。至於去年八月之間。寄來之信。想必收到。設若沒有收到。也不要緊。信內只有幾句註。道謝各位尊兄之恩情。但現在好久沒有聽見各位先生之信。因此不知各位尊兄貴體平安。不平安。但曉得王必保護衆位都安。我裏頭願意親眼見面問安。只因路程太遠。不能有此力量來貴國請安。雖然在肉身這面。難得見面。但是在靈性這面。如同看見一樣。並且將來必永遠看見在 上帝的國裏。我們既有這難實的盼望。心裏不能不快樂。歡喜。時刻殷勤等待。王。因為這都是從 耶穌基督恩愛而來的。因此心裏有說不出盡三快樂。我現在沒有甚好東西相送。各位先生。

szul voltam; de mindig imádkoztam s jobban lettem. Július 15-én a Nanjót hegyre indultunk a misszionárius úrral. Éjjel nagy eső ért utol bennünket. A hajóba befolyt a víz. úgyhogy nem lehetett aludni. Facsaró víz lett a ruhám, a ládában levő különösen; nagyon átfáztam. — Betegségem idején sok lelki dologra megtanított az Úr. Megtanított rá, hogy szakítsak el minden köteléket, mely a világhoz nyűgöz, töltsék több időt imában az Ő társaságában. Azelőtt nem szerettem volna valami *eldugott kis helyen* munkálkodni. Most mind egy nekem akárhol, csak engedje meg az Úr. mielőtt magához vesz, hogy néhány éven át szolgálhassam . . . Édesapám kérte B. misszionárius urat, hogy vegyen számomra 3 koronáért orvosságot. Nem tudom, bevegyem-e? Ezt az orvosságot még Witt orvos rendelte számomra s már majd 5 korona árát bevettem, mégsem használt semmit. Pedig betegségem már amúgy is sok pénzbe került. — Remélem, hogy szeptemberben résztvehetek az itt tartandó bibliai kurzuson. Most nem osztogathatok reggelenként evangéliumi iratokat. Talvally már reggel 3 órakor kimentem osztogatni, pedig a jobb lábam fájt. De most nem tehetem; egész testem olyan gyenge. Kérem, legyen szíves megköszönni helyettem a küldött pénzt. Mindig szívből imádkozom mindnyájukért. Mindnyájuknak békeséget kívánok. Mindjárt elfáradok, nem bírok többet írni. . .”

Közben valamivel jobban lett. „Most olyan nagy reménység tölti el szívemet, mert az Úr mindenható, Ő meg tud gyógyítani.” — A javulás azonban csak átmeneti. Félévvel később utoléri a halál, amelyet megbékélten fogad s boldogan tér vissza az igazi „mennyei birodalomba.”

Kínai menekültek.

A másik kínai munka ebből az időből a *budapesti*. Az autó a Vilmos császár-úton elüt egy kínait s ez az eset teszi figyelmessé Kunst Irént, hogy Budapesten kínaiak vannak. Azonnal intézkedik temetése felől. Benkő István rákospalotai ref. s.-lelkészt kéri fel, hogy imádkozzék a koporsónál. A temetőben maga Kunst Irén imádkozik kínai nyelven.

Hogyan kerültek a kínaiak Budapestre?

Kínában, Hupeh tartományban a Jangcse folyó áradása folytán 1913-ban 70.000 ember jutott koldusbotra. Ezek azután előzönlöttek Európa világvárosait, hogy itt keressék meg valahogy a betevő falatot. Mintegy 50—60 kínai került Budapestre. Papirlegyezőket, kis kőszobrokat árultak az utcán, vagy kézügyességüket mutogatva, borotvaéles késekkel labdázva, mulattatták a szenzációra éhes pesti közönséget. Kunst Irén nagyon boldog volt, mikor itthon is kínaiakat talált. Nem törődött a pihenéssel, pedig akkor még nem sejtette, hogy a vakáció egy év helyet hét és fél évre nyúlik.

Otthonukban *meglátogatja* őket; szeretetvendégségeket rendez számukra a Család-utcai imateremben. Majd rendszeres *bibliaórákat* tart a Ker. Ifj. Egyesület helyiségében. Mindjárt az első alkalommal 30-an jöttek össze. Először nagyon bizalmatlanok voltak, mint ahogy a kínaiak nagyon bizalmatlanok. Gát volt az is, hogy túlnyomólag férfiak voltak s a kínai felfogás szerint nő nem lehet senkinek vallásos vezetője. Ezért egy darabig id. Victor János igazgató úr segített, ő beszélt magyarul s Kunst Irén tolmácsolta kínai nyelvre. Később azonban a szeretetnek és a sok fáradozásnak a bizonyosságtétele annyira *megvette* a kínaiak szívét, hogy nem volt szükség erre a körülményes eljárásra s Kunst Irén közvetlen szólhatott hozzájuk Jézus nagy szeretetéről.

Nagy szolgálatokat tett a kínaiaknak azzal, hog}' ügyes-bajos dolgaikban eljárta a hatóságnál, élelmiszersegélyt szerzett számukra s betegség esetén gondoskodott orvosról és orvosságról.

Körútjai révén a munkát nem végezhette egyedül. Ahhoz igyekezett *mások* segítségét is megnyerni. Különösen kivette ebből a részét K. E. úrnő, akivel már Kínából is levelezett. Élénk benyomást kaphatunk a részletekre vonatkozólag az ő visszaemlékezéseiből:

„Irén Nénivel együtt látogattuk a Német-u. és Sálétrom-utcában lakó kínaiakat. Nagyon szegényesen éltek ezek, úgyhogy még székük sem volt, amelyre K. I.

Nénit leültethették volna. Csupán egy katonaládájuk volt s erre ültünk le mindketten. Drágán, kedvesen, türelmesen foglalkozott velük. Fejünk felett lóglak a szárított halak. Az egyik sarokban különböző festékek piroslottak, sárgáltak, amelyek a legyezők s egyéb díszárak készítésénél kellettek. Az egyik helyen pici babára is találtunk. Kéthónapos lehetett. Egy kiváltázott nadrágyszerű gyermektartóban volt. . . — Minden látogatásnál egy bibliai verset, vagy bibliai történetet beszélt és magyarázott meg. Ének és ima sem maradt el soha. Egész szívével szerelte őket. A Sándor-utcában, az Ifj. Egyesület helyiségében kezdett estéket, Victor János igazgató úr folytatta, ha Kunst Irén távol volt. Míg folyt az összejövetel, a tea is folyt folyton a csészékbe. Ez az udvariaskodás és szeretet jele volt.”

K. E.-re annyival is inkább bízhatta a kínaiak személyes gondozását, mert ő akkor szintén készült a kínai misszióba és valamennyire már a kínai nyelvet is kezelte. 1914. július 13-án. Liebenzellből így ír neki:

„Ellátogathattál-e szorgalmasan a kínaiakhoz? — Itt küldök egy új éneket hozzá való szómagyarázattal és azon kívül külön postára adtam egy kínai énekeskönyvet a magad használatára és 4 Kátét. Ebből is lehet az asszonyokat és leányokat tanítani. Mellékelem az első JA kérdés kiejtését és fordítását. Nem szükséges, hogy te azt megtanuljad. Kezedbe fogod a kiejtést mutató szöveget és a kínai könyvben rámutatsz a jelekre, vagy a te könyvedben minden írásjel mellé írod a kiejtést. Pl. olvasod: Tien ti sir csöng náli lei di — és a leánykák egyenként ismétlik. Nem lehet sokat egyszerre venni, csak egy-két kérdést, majd magad látod. Minden utcába egy könyv jut. Az együttlakók együtt használják. Persze, kérni kell az Urat, hogy ne irigykedjenek, egyenetlenkedjenek. Azonkívül néhány traktátust is küldtem. Kérlek, adj mindegyik fajtából egyet-egyet. A nagybetűst ragasszák a falra. — Mondd meg, kérlek, hogy üdvözlöm őket: „Gán kjanszir csing an!” A Salétrom-utca 1-ben 3 szoba. Márton-utca 36. sz. alatt 2 szoba, Márton-utca 31. sz. alatt 1 szoba.”

Összesen tehát 5 szobára való kínai állt szorosabb lelki gondozás alatt.

1915. július 1-én Budapestről kelt soraiból megtudjuk, hogy a kínai munka még mindig folyik, a heti összejövetelek száma most már egyre olvad. A kínaiak nagy része ugyanis a háború miatt haza igyekezett. „Csak pénteken van a kínaiak órája. Az asszonyok elmentek, csak a kis 10 éves Czoszeng maradt itt. Azt írni és olvasni kezdtem tanítani.”

1916-ban a még megmaradt kínai csoport gondozása érdekében Liebenzellből kelt márc. 28-i lapján unszolással írja K. E.-nek: „Meglátogattad-e már a kínaiakat?” — Május 2-án újból: „Kérlek, látogasd sűrűbben a kínaiakat s mondd nekik, hogy mindennap imádkozzanak és hogy olvassák a Kátéi meg az újtestamentumot, hogy ne lankadjanak el.” Mennyi égő szeretet! Valószínű Luther Kis Káléjéről van szó. Ezt korán kínai nyelvre fordították s Kunst Irén említette, hogy ők Kínában a biblia mellett azt tanítják.

Liu-ék.

A budapesti kínai munkának két családban mutatkozott meg a gyümölcse különösebben. Az egyik a *Lhi-*, a másik a *Lu Le Csai-család*.

A *Liu-családnak* sokáig nem volt gyermeke. Azután itt Budapesten egymásután kettőt kaptak. Hála-sak voltak érte Istennek. Közben kitört a háború s az első leánykát *Sinan-nak*, Békecsillagnak nevezték el. Így jelezték, hogy mennyire óhajtoznak ők is a béke után. A kisfiút Jánosnak hívták. Ez a család hosszabb ideig maradt még azután is, amikor a többi kínaiak hazaszállingóztak. Kunst Irén így sokkal többet foglalkozhatott velük. S ők nagy szeretettel csüngtek rajta. — 1916 őszén, amikor újra felcsillant a remény, hogy Kunst Irén a háború dacára kimehet Kínába, a búcsúztatására tartott ünnepélyen Liuné is résztvesz két szép mosolygós gyermekével. Az ünnepélyen körülrajongják a kis kínaiakat, akiknek szüleiben Isten Lelke igen örvendetes módon munkálkodott. Mint tudjuk, Kunst Irén nem kapott hajót, mely Kínába vitte volna s így nem tudott kiutazni. Hosszabb távolléte azonban így is súlyosan érinti a Liu-családot. Nem volt, aki az állandóan ajtójuk előtt leselkedő nyomort elhárította volna.

Mire Kunst Irén visszakerült, már beiegen találja a kicsikéket. A felújított gondozás nem segít s a jó Pásztor hazaviszi először a kis Békecsillagot s három nappal később Jánoskát is. Kunst Irén kedvesen írja le a család történetét az Örömhír 1917. májusi számában. A temetést id. Victor János végzi. Az apa, Liu, maga készíti a két fejfát kínai betűkkel, ő fogalmazza a felírást. Az egyikre ezt írta: *Jézus szerette őt.* A másikra ezt: *A Megváltó szerette.* — Békecsillag koporsójánál az apa ezt a vallomást teszi: „Mióta te születted, hiszek Istenben és az Úr Jézusban. Most menj el hozzá a mennyországba!” — A szülők rajongásig szerették gyermekeiket. Ha Jézus nem lépett volna bele az életükbe, mennyire másképp folyt volna le ez a kettős temetés!

Lu Le Csai és fia.

Még későbbre nyúlik a *Lu Le Csai-ék* története. Ennél a családnál megkeresztelésre is került a sor, sőt a fiú misszionárius lesz s így ők a budapesti munka legteljesebb gyümölcshozama. Lu Le Csai 1869-ben született, egy évben Kunst Irénnel. 1914. elejétől 1916. végéig volt Budapesten. Feleségét Kínában hagyta, de kis fiát magával hozta. A háború kitörése után azért maradt Budapesten, mert ő még többet szeretett volna hallani az evangéliumról. 1916. őszén, mikor Kunst Irén amúgy is Kínába készült, elhagyja Budapestet azzal, hogy Bécsen át ő is Kínába megy. Kunst Irén inti, hogy ez nem fog menni; de a honvágy nem hagyta. Csak Bécsig jutott. Itt munkába állt. Kőművesek mellett dolgozott. Beteges teste nem bírta a hideget, 1917. végén kórházba került mellhártyagyulladásal. Kunst Irén Bécsben járva, csak úgy találomra érdeklődik Lu után s azt a felvilágosítást adják, hogy a kínaiak mind elmentek. Jellemző, ő még sem nyugodott s csakugyan meg is találta Lu Le Csait a kórházban. Kitoró örömmel fogadta ez Kunst Irént. Azonban bármily kedves volt is ez a találkozás, Kunst Irénnek hazánkba kellett jönnie s Lu Le Csait fiával Bécsben hagyta. 1918. febr. elején Nagyváradra kap sürgönyt a fiútól, hogy apja rosszul van s mindenáron kívánja látni. Kunst Irén

még az éjjel Bécsbe indul s ekkor megy végbe Lu Le Csaí *megkeresztelése* Péterkével együtt. Ő maga, a búcsúzó agg *Simeonra* való utalással. Simeon nevet, fia pedig a *Péter* nevet veszi fel. Paksi Ferenc, akkor Bécsben szolgáló magyar ref. táborigazgató végzi a keresztelést. Ő végzi a temetést is egy csütörtöki napon, febr. 10-ike körül. Aki ismerte Simeont, nem győzött csodálkozni, hogy szerethette valaki annyi kitarással ezt a feltűnő csúnya arcú embert.

Halála előtt Lu Simeon Péterkét Kunst Irénre bízta, aki azután a fiút magával hozza Budapestre. Itt először a Csia-családhoz, azután a német ref. egyház Hermina-úti Bethánia árvaházába kerül s innét jár iskolába.

1918. május 11-én Németország felé utazva írja Kunst Irén: „Péterke miatt tovább maradtam idehaza, mint előbb szándékom volt. . . Pesten sokat foglalkoztam Péterrel, *tanítottam*, meg a *ruháit hoztam rendbe*. Most a ref. teológia konyháján főzni tanul. Németországban nem találtam számára helyet, így ezt az ajánlatot az Úr kezéből fogadtam el...” — Péterkét ezutáni időkben Döbrentey Irén, Deák-téri tanítónő, Kunst Irén volt iskolatársa tanítgatta az elemi ismeretekre. Ez év húsvétján vesz először Péterke úrszentvacsorát Pesten.

Péterke 1919. decemberéig volt hazánkban. Kunst Irén 1920. márc. 11-én Heidelbergben kelt levelében így ír: „Péterkét elhoztam magammal Németországba és most a missziói házban van. írni-olvasni tanul és a kertben dolgozik. Még két kis kínai társat is kapott: egy 7 éves kis leánykát, a kis Alicet és a 6 éves kis Viktort. Szüleik Svájcban laknak, ahol atyjuk az államtudományokkal foglalkozik.” Ebből azt is megértjük, hogy Kunst Irén *Svájcban* is tartott körutat.

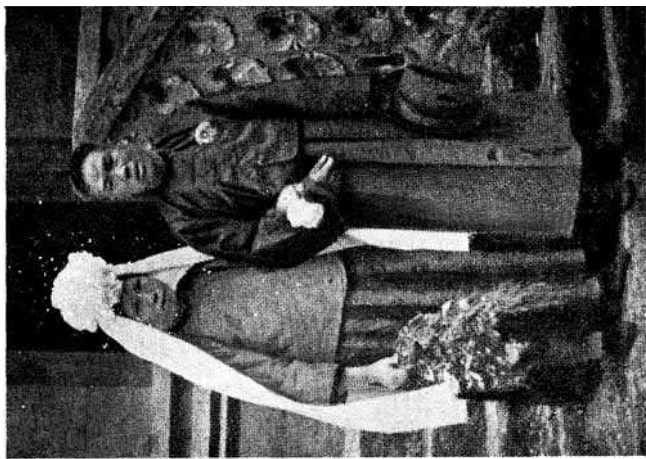
Péterke nagyon szeretett volna szintén kikerülni Kínába Kunst Irénnel, de pénzhiány folytán ez nem sikerült. Vasel Matild hazaérkezése után, Németországban Péterke kíséretében tartott körutakat s a kis fiú — 12 éves lehetett — mindenfelé nemcsak exotikus megjelenésével, de komoly és kedves lelki megnyilatkozásaival is nagyban segítette a missziói érdeklődés ébresz-

tését. Péterkét 1922 november 2-án búcsúztatják Liebenzellben és december 2-án száll hajóra Genuában. A ki menetel úgy vált lehetségessé, hogy a hajón inasi szolgálatokat vállalt s így félköltséggel utazhatott. Egy német misszionáriusnő volt az útitársa. 1923 márc.-ban Kunst Irén örömmel írja, hogy Péterke Kínába érkezeit és magasztalja az Urat, hogy ez lehetségessé vált. Későbbi történetéből itt jegyezzük fel, hogy Csangszában képezték *evangélistává*, 1930 április 22-én megnősült. Egy evangélista özvegyét veszi el, két kis gyermekkel. De feleségét már 5 hónappal később elvesztette. Vukingban volt főleg a munkaállomása; itt hirdette buzgón az Úr igéjét. Bernből 1931 jún. 17-én azt írja Kunst Irén, hogy Péterke beteg s általa küld minden ismerősnek üdvözetet. Kéri, hogy *imádkozzanak* érte. Ezt kérték a legutóbbi időkben is. Egyébként ő is mély fájdalommal értesült Kunst Irén elhunytáról; beígért emléksorai a könyv lezártáig nem érkeztek meg. E helyett azt a figyelmeztetést kaptuk, hogy Péterkének lelki nehézségei vannak s többet kell imádkozni érte.

Lu Simeon és Péterke történetét Kunst Irén külön kis füzetben írta meg 1918 végén. Ez „*Az öreg Simeon és Péterke*” címmel jelent meg, mint a missziói kis könyvtár 2. sz. füzete. A füzet Muraközy Gyula ref. lelkésznek *Péter-ről* szóló versével végződik. Ez a vers több, mint missziói idill. Önmagáért is kedves nekünk. Mutatja, hogy a missziói munka lírikus kincsekben is gazdag. Reméljük, ha Kunst Irén élete olvasottabbá válik, még folytatása is lesz a Péternek: K. I. munkájával kapcsolatos költeményeknek, missziói jeleneteknek. De a legértékesebb mégis az e versben, hogy misszióra serkentő hosszú ezüst nyílként villog a Kína felé suhanó magyar égen.

Azóta nem volt Budapesten a kínaiak közt missziói munka. Ki tudja, lesz-e még?

G. A.

Liu Péter és felesége.

Liu-né (pesti eszlát) és két gyermeke.

Lo Mencsang.

Lu Simeon.

PÉTER

*Péter a neve . . . kínai fiú . . .
Halovány, árva, szelíd, szomorú.
Napkeleti lomb elszállt levele,
. . . Könnyes valóság róla a rege.*

*A pesti ég, magyar csillagok
Ezer kis mécse este ráragyog.
Keleten, távol, alszik a világ,
Péter virraszt.. . betűzván bibliát.*

*S itt: „A szeretet nem fogy el soha”,
Feje lehajlik, keskeny, mandula-
Szeme elréved messze Keletig;
Az éjbe lát Péter . . . emlékezik . . .*

*Látja Kínát, a végtelen hazát,
Hol papírházak, hegyes pagodák
Között vigyorgnak nagy kő-istenek,
Elnézte őket rég egy kis gyerek.*

*Emlékezik . . . Nagy, imbolygó hajón
Dalolt a tenger éjjel altatón,
Péterke sírt, az apja ráhajolt...
Elhagyták a hazát és nyomort,*

*Az apró házat, a sápadt anyát,
Ki úgy ölelte búcsúzóban át,
Hogy búcsúkönnyét most is érzi még
S utolsó csókja szent, égő pecsét...*

*Emlékezik . . . Nagy országokon át
Tarka holmiját hordta a család ...
Legyezőt árult. . . Bűvészkést dobott,
Bús volt az élet. . . Nagy, nehéz robot.*

*S emlékszik: Pesten . . . álom, látomás?
Jött egy szelíd nő, szép, sötét ruhás.
Péterke félve nézte . . . Hátha szellem?
. . . Hozzájuk jött. . . szólt, szólt, otthoni nyelven.*

*Beszélt Valakiről, Aki az Élet!
Csodás Istenről, Aki emberré lett.
Szerelme átível, mint a szivárvány
S szíve fáj, bús, bűneinket látván.*

*Keresztjén hozta az eget idáig;
őnála a gondunk békességre válik.
Ő, Jézus, értünk vérét adta némán
S átlép diadallal sírok omladékán.*

*Péter apjára mély komolyság döbben;
— Ki vagy? — kérdezte. — Nő, Kínából jöttem.
Ott hirdettem szent Krisztusunk irgalmát,
~ Mindenkinék? — Igen. — Oh, nékem add át.*

*Emlékszik Péter . . . boldog, szép napokra,
Fénylett a ház, mint Mózes csipkebokra.
Hol bűnös ember megváltottra békül
S megtérésük lőn erre szent pecsétül.*

*Ledobta lelkük a sok babonát.
Vidáman ment az életút tovább,
így léptek át a poros éveken, —
S lángbaborult az élet hirtelen.*

*A háború jött. . . Sok hideg halott,
Kígyózó hadak . . . zúgó vonatok.
Sok tarka játék néma, elfeledt.
Nyomor szárnyalt a kis család felett.*

*És mentek volna hazafelé, messze,
S Bécsben az apja lerogyott egy este.
Péterke sírt, hangosan, mint az ínség,
Apját egy csöndes, nagy kórházba vitték.*

Jó pihenő volt. Érezte: utolsó . . .
 Futott az élet, mint a sebes orsó.
 Lázzal suttogott ajkán a lehelet,
 Péterke árván sirt az ágya mellett.

Feküdt idegen, csendes kórterembe'
 Őt hívta, várta, kérte s ő lépett be,
 Ki egyszer Krisztust nekik adta.
 . . . S itt mosolygott egy szép pillanatra.

Keresztelő volt. . . Számkivetett árvák
 Igaz hazájuk mégis megtalálták . . .
 Szent irgalommal ott járt Valaki,
 Keresztjéhez roskadt a kínai.

És sápadt, lassan felziháló atyja
 Fiát utolszor még megsimogatta:
 — Édesanyádnak üzenek, fiam!
 Férje hazaért. . . békességben van!. . .

Apjának Élet jegyzetté szívét el,
 Oda ment által. így lett árva Péter.
 Árva, ki Atyját mégis megtalálta
 S vitte tovább az Úr szelíd leánya.

Péter föleszmél. . . Messze rávilágol
 A pesti ég, a magyar csillagtábor.
 Azóta vár imádkozón, nyugodtan,
 Szíve vágya napkeletre dobban.

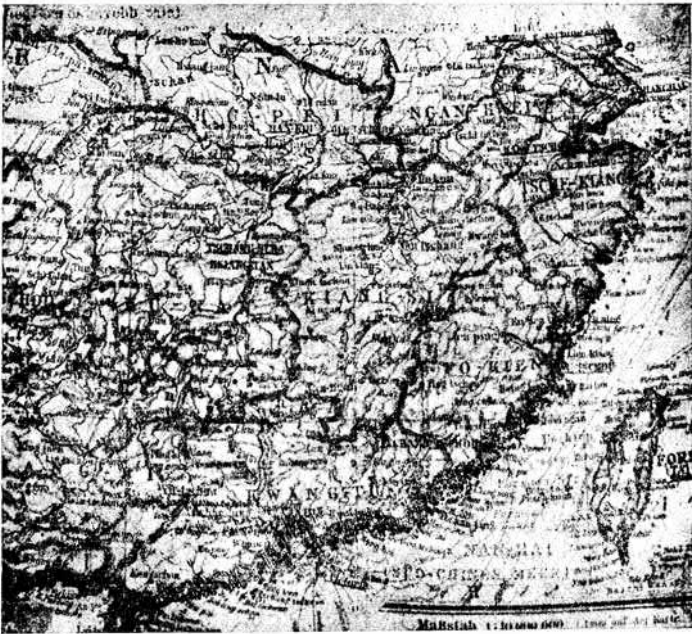
Keletre, ahol éjszakában járván,
 Millió lelken zsarnok, úr a bálvány.
 Száll, hogy sötétbe leláncolt raboknak
 Krisztus: a Fény, felragyogjon holnap.

Péter messze néz . . . Két karját kitarva . . .
 Otthon — minden nap — édesanyja várja,
 Bú, bilincs a lelkén, hogy lehull szavátul. . .
 De a szegénység áll előtte gátul.

*Ne hagyjátok el, boldog emberek,
Kikre anyáarc, szép otthon nevet,
S imádkozva Istenhez találtok ...
Péter vár, Kínáért esdve vár reátok:*

*Égő fényt vinni Nyugatról Keletre,
Tanítani szent, örök szeretetre!
Kínai fiú, vágyakozó árva...
Napvirradat felé szent útját hadd járja! ...*

MURAKÖZY GYULA.

Kína. Kunst Irén által járt részének térképe.

A MÁSODIK KÍNAI SZOLGÁLAT.

1921. januártól 1931. januárig.

Liebenzeil, 1, 1921. január 2i.

. . . Elutazásunk ugyan január 15-re volt határozva, de az én *magyar útlevelem* még nem volt itt. Hetekig vártam rá naponként, s mikor a dolog már nagyon a körmömre égett, expresszlevelet küldtem, Witt testvér pedig telefonált a müncheni konzulátusra, amelynek a budapesti belügyminiszter az útlevél kiállítására való engedélyt még december elején megadta. És mi volt a válasz?! „Németországba s az osztrák—magyar monarchiába állítunk ki útlevelet, de Kínába nincs jogosultságunk.” Erre még egyszer sürgönyöztem Budapestre. Aztán következett néhány nap aggóató várakozással. Január 13-án reggel jön hirtelen az utazási irodából a telefonértesítés, hogy a gőzös indulása elmarad január 30-ára; és pénteken jön a hír Münchenből, hogy az útlevél Kínába kiállítva Stuttgartban, a városi hatóságnál átvehetem. Január 17-én aztán szerencsésen kezembe jutott. Az Úr szívemet egészen lecsendesíté. Nem is hagy Ő minket erőnkön felül kísérteni, újra olyan csodásan megsegített Ő, Akinek égben és földön minden a hatalmában van. A *búcsúünnepen*, tekintettel gyöngeségemre, tökéletlen és nyomorult voltomra, aggodalmaskodni kezdtem. De az Úr így szólt hozzám: „Én küldelek téged” — és felegyenesített, s most Ő benne bízva, képes vagyok menni. Ő velem jön és pedig úttörőként előttem; Quack Margit és Tragbar Helen testvérek is velem jönnek. Kérem, gondoljanak utazásomra! Péter még, sajnos, nem jöhet velem a magas útiköltség miatt. Kérem, gondoljanak odakint való ellátásunkra is.

Isten tud gondoskodni. A Német Nők Missziói Szövetsége minden kedves imádkozó tagjának még egy szívélyes üdvözet és meleg köszönet minden segítségért és tapasztalt szeretetért. Bárcsak tovább is esdőleg állnának mögöttem az utazás alatt és Kínában, hogy az

én munkámból jó származzék az Ő országára és hogy Jézus, az én szeretett Mesterem és Királyom dicsőíttessék általam!

Trieszt, 1921. január 21.

„Mert ez az én reménységem, hogy semmiben meg nem szégyenülök, hanem hogy a Krisztus fog magasztaltatni az én testemben, akár életem, akár halálom által.”
(Filippi 1, 20.)

Szeretteim az Úrban!

Végre megtörtént az elindulás. Csütörtök reggel fél hétkor hagytuk el Liebenzellt; igen-igen kedves volt a búcsú, a testvérek énekkel és kürtársogással búcsúztak. Stuttgartban, ahol a nagy poggyászt feladtuk, szeretettel árasztottak el a testvérek. Sokan kikísértek a pályaudvarhoz, sírva búcsúztak, s mikor a vonat elindulni készült: „*Fogd két kezem kezébe!*” énekelték. Ulmban és Münchenben egy-egy testvérünk jött ki a vonathoz; onnan a messze, ismeretlen világba indultunk. De velünk van az Ő ígérete: „Nem hagylok el, sem el nem távozom tőled” és „Imé, Én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” Kufsteinban az útlevel- és poggyászvizsgálaton nagyon könnyen ejtünk át. De Brennernél egy kis kellemetlenségünk volt. Pénteken reggel 6 órakor értünk oda. A vonatban megtörtént az útlevelrevízió, a kézipoggyászt nem nézték meg, de a nagy poggyászt kirakták és ott hagyták. A fináncok nem nézték meg, a vasutasok nem akarták visszarakni; hiába volt minden beszéd, kérés és ígéret, nem mozdultak. Többen voltunk utasok, akik így jártunk. Voltak, akik Afrikába, Manilára, Japánba és Kínába utaztak. Szálljunk be, majd utánunk küldik a poggyászt tehervonattal! Néhányan visszamaradtunk a holmival. A két *fiatal* testvért előreküldtem Triesztbe, hadd aludjanak legalább egy pár órát, — én visszamaradtam. Először egy kis csendes vendégfogadó szobában ültem, azután bementem az állomásfőnökhöz és kértem, hogy miután hajónk 30-án indul és gyorsvonati

árt fizettünk, engedje meg, hogy holminkat gyorsvonattal szállítsák tovább; megígérte. Délután fél négykor valóban el is vitték — személyvonaton.

De az az időzés Brenner havas hegyei közt úgy testileg, mint lelkileg megerősített. Egy kis sétát tettem a hóban, a *kis templomba* is benéztem és ott a csendes magányban lelkemet kitöltöttem a mennyei Atya szívébe és oly jól esett!

Csendesen tudtam várni, hogy az Úr mit fog tenni; feltettem magamban, hogy én már a poggyász ügyében nem szólok és íme, délután azután meglett a segítség: elvitték. Én magam is arra a vonatra szálltam és szombaton délben értem Triesztbe, míg Margit és Helén testvérek már pénteken éjjel itt voltak. A holmi is szerencsésen ért ide. Ha az Úr úgy akarja, már szerdán hajóra szállunk és este indulunk. Gondoljatok ránk, hogy az út fáradalmait kibírjuk, szerencsésen odaérjünk és úgy a hajón, mint Kínában az Ő nevét dicsőítjük.

Colombo (Ceylon), 1921. március 5.

„Aki önmagát adta mindenkért.” I. Tim. 2, 6.

„Ilyen áldozatokban gyönyörködik az <Úr.> Az Úr készlet arra, hogy újból írjak Néktek. Eddig kilencszer kötött ki a hajónk, hatszor afrikai és ázsiai parton, azaz Port-Szaidban, Szuezbén, Szudánban, Masszauában, Perimben és február 25-én *Adenben*, ahol többen kiszálltak, köztük Schmidt és Wider honfitársaink, kik Abessziniában új otthonot keresnek. Wider *Vera tengeri vasárnapi iskolánk* szorgalmas tanítványa volt, német anyától született.

Szudánban partra szállva, megnéztük a várost és a bennszülöttek lakóhelyeit. Míg Port-Szaidban a szorgalmas arabok. Szudánban feketék rakták ki a deszkákat és pedig a fekete színnek mindenféle változatát láttuk. Viseletük is különböző; némelyek félmeztelenek, mások hosszú fehér öltözetben járnak; egyesek kopaszra nyírva, mások gyapjúhoz hasonló, hosszú, göndör hajjal. Énekelve dolgoznak, közben táncolnak a parton. Hajónk I. osztályában utazó misszionáriusok-

kai megnéztük az új, keletkezőben levő Szudán várost. A tengerben zebraszínű apró halakat láttunk, — egy nagyobb tarka halat is láttunk, feje veres, teste fekete, farka zöld. A városban külföldi, arab és bennszülött árusok boltjai láthatók. Minden sivár, csak egy-két háznak van kertje, a kertben pálma, oleander és más délszaki fák. A távolban kopasz hegyek. Egy görög, és egy arab iskola van a városban, továbbá görög és kopt templom, utóbbi épülőfélben.

A városon áthaladva, a bennszülöttek falujába igyekeztünk. Odaérve egynéhány fekete ifjú csatlakozott hozzánk; egyikük egy keveset beszélt angolul. Angol bibliai mondást és bibliai képet mutattam nekik. A házak vagy nádból, vagy falemezekből épülnek, magas lécekből készített kerítéssel, a bejáratnál fent kagylók. Fekete asszonyokat és gyermekeket láttunk, a gyermekek többnyire meztelenek. Az egyik asszony ötnapos kis fekete babát tartott karján, a kerítésen belül állt. Igen barátságosan mutogatta és azt mondta: baba! Rámutattam Jézus képére és magyaráztam; — úgy látszott, hogy megértette, miről van szó. A gyermekek mind körülvettek, a kisebbek lábujjhegyre álltak, hogy lássanak valamit, és egymást taszigálták, hogy halljanak valamit, persze nem értették. Mondtam, hogy Jézus, a Megváltó, mindenkit szeret, a gyermekeket is szereti és ha hiszünk benne, mennybe vezet. Tevéket is láttam; az egyiket kis gyermek vezette, a tevéen kétoldalt zsákok, a nyergen asszony ült. A tevék fekélyesek, roppant soványak. Dél felé járt az idő, hűs szél enyhítette a nap melegét, különben most vannak a leghidegebb napok, mondják. Már jó darabot mentem a pusztaságon át, midőn egy ifjút láttam utánam jönni. Megvártam. Kért, hogy magyarázzam meg a keresztyén irat értelmét, amit kapott: „Look unto me and be ye saved” és „Ján. 3, 16.” Értelmesen hallgatta és megköszönte. Bár adná az Úr, hogy ez a néhány, a sivatag homokjába vetett mag is kikeljen és örök életre érlelő gyümölcsöt teremjen. Igazi néger faluban voltam.

Amíg ezeket írom, a fedélzeten előttem egy indiai guggol, aki angolul beszél, szeret Jézusról hallani; Mol-lades a neve.

Próbálok a jó magból sokaknak juttatni. Az Úr különös kegyelmet ad az olasz nyelvhez, meg tudom magamat értetni és az Úrról is tanúbizonyságot tudok tenni az olasz hajósok előtt. Az első osztályban levő svéd misszionárius testvérek segítségével vasárnaponként énekelni szoktunk gitár kíséretében, majd az egyik, majd a másik fedélzeten, vagy a mi alsó kabinunkban, ahol most csak huszonkettőn maradtunk. Az afrikai parton sok kagyló, korall és szivacs volt, meg sok tengeri medúzát mosott a hullám partra.

Február 22-én értünk Masszauába. Ez olasz gyarmat, már régibb város. A kormányzó kertje igen szép. Egy kis kath. templom is van ott.

Hajónkon most még két magyar utazik; az egyik mérnök, Sanghaiba megy, a másik egy fregattkapitány, aki holland szolgálatba lép több osztrák tiszttel. . .

*

Sanghai, 1921. március 28-án.

Az Úr kegyelméből most szombaton délután szerencsésen megérkeztünk ide. Milyen öröm is az, hogy ismét Kínában lehetünk! Nekem úgy tetszik, mintha sohasem lettem volna távol. Két misszionárius jött az angol Kína-Belföldi Missziótól, hogy minket lesegítsenek és gondoskodtak is rólunk mindenben. A misszió otthonában nagyon melegen fogadtak bennünket, ami nagyon jól hatott reánk a hosszú, keserves utazás után. Milyen *nyájasan* átvitt és hordott is bennünket az Úr! Úgy voltunk a hajóban, mint kis gyermek a bölcsőben; és Ő ringatott bennünket a tengeren és habokon által. Ha viharok fenyegettek, hallhattam az Ő hangját: „Az én kezemben vagy!” — És Ő parancsolt a viharoknak, el kellett nekik múlniok és az Ő angyalai egyengették a mi ösvényünket.

Ha valami kissé nehezünkre esett, pl. az ételnek hordása piszkon, kőszénporon, nedvességen át és a konyha mellett álldogálás hosszú sorokban: akkor felsóhajtánk: *Ez is Jézusért van!* — s aztán abból is dicsőséges, kiváltság lett. Ha mások morogni kezdtek az egyhangú étkezés miatt, akkor nekünk szabad volt belekezdeni a hálaadásba. Igenis, mi újra megtapasztaltuk,

hogy az Ő kegyelme elég nekünk. Az Ő kegyelme képes minket mindenén átvinni, mintegy álomban. És mennyi alkalmam volt róla tanúbizonyságot tenni! Az Úr nekem sok kegyelmei adott az *olasz* nyelvhez; ifjabb nőtestvéreink kevésbé is munkálkodhattak a fiatal matrózok és a sok férfi közt. Általában fiatal testvérekre nézve szinte lehetetlen a fedélközön egyedül utazni, mert mi nők csak hatan voltunk és egy kis leány a sok férfi között, és végül még kevesebben. Bárcsak megóvná és öntözné és megsokasítaná az Úr az ő dicsőségére mindazt a magot, amit írásban és szóban ott kiszórtunk! Az Úrnak félelme tartotta fegyelemben a férfiakat és mi a hajó legénységének részéről is sok előzenyiséget tapasztalhattunk. Mikor búcsúzásnál a konyhában leadtuk a borraivalót, nem fogadták el tőlünk, és mi azt a *csangasai vakoknak* adhattuk. Szingaporetól Honkongig egész kínai város volt velünk a fedélzeten; közelünkben — a közép fedélzeten — voltak néhány százan feleségeikkel és gyermekeikkel. Naponta tettein náluk látogatást, hanem erről talán máskor.

Kérjétek értem az Urat, hogy az én életem egészen az *oltárra helyezve* maradjon és növekedjék és hogy én csakis Jézusnak feltámadási életében éljek és ne a saját életemet. Krisztus az én életem és halálom; saját mivoltom meghalása az én nyereségem; így kapok én mindig többet Krisztustól. Kérjétek, hogy minden alkalommal azon örvendezzem, mert sok gyümölcs csak akkor terem, amikor a búzaszem maga meghal. Ha az Úr is úgy akarja, *először Csangsára* megyek a vakok iskolájába. Úgy'-e, segítségemre lesztek, hogy az én hűséges Uram engem mindennel felszereljen, amire csak feladataimban szükségem van. Kéréseitek hatalmát az egész úton tapasztalhattuk. Ő mindent jól cselekedett, adjatok tisztességet a mi Istenünknek! Gondoljátok csak: a poggyászáért nem kellett semmi vitelbért fizetnünk!

Sziangtan, 1921. április 21.

Úgy tudom, hogy utolsó levelem Sanghairól szólt. Sietek a hiányzót pótolni és későbbi élményeimet is elbeszélni. Még az este volt imaóra és jól esett abban is résztvenni és azokkal, akiket azelőltről ismertem, kezet szorítani. A sok változás után jól esett olyan helyre jutni, ahol minden változatlanak látszott, — és mégsem változatlan. Mert elköltözött egy-két veterán a jobb házába, ahol nincs többé változás, hanem örök napfény ragyog. Egy japán gőzös elvitt aztán Hankóba, onnan pedig vonaton mentünk Csangsába. Ez is csodálatos dolog volt előttem: *vonattal* utazni Csangsába! Délután 5 órakor ültünk vonatra és reggel 8 óra után értünk Csangsába. A vonat elvisz olyan igazi kínai viskók és bálványtemplomok mellett, hogy bizonynal csodálkoznának a talán ezeréves templomok, ősi táblák és bálványok, mikor a vonat füttyentését hallják, — ha életök volna.

Csangsában a testvérek nagy örömmel fogadtak; alig győztük nekik az otthontörténeteket mind elbeszélni. Mily öröm *elsőnek* kijönni ily hosszú szünet után. A vak gyermekek és keresztyének is nagy örömmel fogadtak. Drágakő igen csinos nagy leány lett; már tanítja a kicsinyeket. Igen örült a küldött ajándékoknak, a szép kéksapkás babát és a magyar babát sehogysem akarta másnak adni. Emlékül elteszi.

Jang és felesége igen jól vannak; őt felavatták misszionáriusnak. Legkisebb fia angolul beszél, a másik segédorvos. Sokat kérdezősködnek *Magyarországról*, barátaik felől. Hála az Úrnak, hogy nem felejtettem el a kínai nyelvet; Ő megtartotta számomra és most használhatom; már több összejövetelet tartottam kínai nyelven. Mily boldogság úgy, mint régen, végigmenni az utcákon és a nőket meghívni, hogy jöjjenek vagy házilátogatásokat tenni, vagy vendégeket fogadni, nekik az egy szükséges dologról szólni, különösen, ha még nem hallottak róla. Az is igen nagy öröm, ha az ember látja, hogy a munka nem volt hiábavaló. Sokan, akiket gyermek- vagy ifjúkorukban tanítottunk, most már maguk is munkálkodnak az Úrért. így pl. a sziangtani evangélista. Li. mikor hozzánk jött, szakács volt, nem

tudott se írni, se olvasni és most ő vezeti itt az iskolát, ő prédikál és vezeti a férfimunkát. Felesége pedig egy kis vasárnapi iskolás növendékünk volt és most olyan szépen tud segíteni a munkában. Csak egy pár napig vagyok itt vendégként. Ha az Úr megengedi, *Czingcsó* lesz az én működésemnek színhelye. F. hó 26-án indulunk Gsangsáról; Quack Margit testvért házicsónakon viszem rendeltetési helyére, Hongkiangig, Tragbar Helen testvér Paokingba ment. Hongkiangról még 2 napi utam van hordszékekben. Június közepére érek oda, ha minden jól megy. Imádkozzatok értem. Az ottani vidéken *sok a rabló* s még alig van ott kínai katona. Itt most minden nyugodt, hála az Úrnak. *Czingcsó*ban Kuhs Elfrida testvér egymaga van Schild testvér halála óta; igen szép munkát végez. Imádkozzatok, hogy én is alkalmas eszköze lehessen az Úrnak. Úgy örülök, hogy odamehetek . . .

*

Czingcsó, Hunan, 1921. június 20-án.

34. zsoltár 4. Csütörtök óta itt vagyok rendeltetésem helyén. Még nem szoktam meg, de az Úr meg fog segíteni. Ketten vagyunk itt (kedves munkástársnőm neve Kuhs Elfrida testvér), messze elkülönítve a külvilágtól, kétnapi utazásra hordszéken a legközelebbi állomásoktól: Hongkiangtól és Sankiangtól. Egy folyó választ el a külvilágtól, melyen csak csónak visz át, oldalt erdő nélküli magas hegyek. Hongkiang közelében sok kisebb falu van, de közel hozzánk mind gyérebbek a helységek; egy falu majdnem üresen áll, mert *sok a rabló*, kirabolták. Itt körülbelül 100 keresztyén van, de sok a nehézség; imádkozzatok, hogy a gyülekezet szep-lőnélküli és szent legyen az Úr dicsőségére; még gyermekek a hitben. A bennszülött evangélista Huang nevű, a két bibliásasszony neve: Tu és Csa; utóbbit pénzszüke miatt talán el kell bocsátani. Van külföldi házunk kerttel. Az Úr legyen veletek! Sok szeretettel gondolok mindnyájatokra ...

Czingcsó, 1922. január 2-án.

Beköszöntött az újév és megújult vele a mi Urunk kegyelme. De vájjon hogy talál minket? Elmúltak a régiek? Újjá lett minden? Levetkőztük-e az óembert és felöltöztük-e az új embert, az Úr Jézus Krisztust? (Róm. 6, 6; Róm. 6. 4.) Az Úr a lehetetlent lehetővé tette, kivezetett Kínába és itt is új ajtókat nyitott, úgy hogy a zsoltárróval dicsekedhetem: „Kivitt engem tágas helyre.” A tizenkét év óta fennálló czingcsói főállomásunkon kívül még két mellékállomásunk volt idejöttökor. Az Úr ezek számát *öt*re szaporította.

Tongtaoról már előbbi körlevelemben írtam; csak azt szeretném hozzátenni, hogy a főszolgabíró most helyet bérelt számunkra és az első évben ő maga fizeti a házbért Isten iránti hálából. Sajnos, hogy maga még nem tért meg; nem akart a bűnnel szakítani és most a harmadik feleséget vette el; 300 dollárjába került, a közvetítőnek ebből 200 dollár jutott. Keresztyén neje mindent anygali türelemmel nézi és „*húgát*” imádkozni tanítja. A karácsonyi ünnepeket velünk töltötte, velem jött, mert újból ott voltam egy hétig. Mindennap este volt összejövetel a lakásunkon és van egy néhány lélek, akik követni akarják az Urat. Köztük egy Jangné nevű, aki már Czingcsóban hallotta az evangéliumot. Mikor elhagytam Tongtaot, igen nehezemre esett az a gondolat, hogy most Tongtao lakosait megint csak sötétségben hagyjuk. Nincsen ott senki, aki a kereső, szomjúhozó lelkeknek az élet vizét nyújtaná. Ki akarja ima tárgyává tenni, hogy az Úr tegye lehetővé, hogy Tongtaoba evangélistát állítsunk?

De most már Huejtongról és Kantangaoról szeretnék néktek írni. Novemberben útnak indultam Huejtongba, ahol a czingcsói keresztyének októberben helyiséget béreltek. Cseonéval (bibliásasszonyunk), a kantangai evangélistával, Suen úrral és egy holminkat hordó emberrel korán reggel Kantangaoról útra kelünk. Az Úr kegyelmesen távoltartotta a rablókat, akik mindenütt bőven vannak. Délután 4 óratájt értünk Huejtongba. Az út mellett leültünk pihenni és imádkozni.

Huejtong élénk nagyvárosi benyomást tesz. Kisebb Czingsónál. A déli kapu vitt be a városba. Mindenütt kíváncsian nézlek. Egy házból barátságosan köszöntek és behívtak; Huang és Csang nevű *rablók* voltak családjaikkal. Végre saját lakásunkhoz értünk. Az utca felől a főbérlő lakik, a konyhán át vezet az út az „imaterembe”, mellette egy nagy szoba és fent még három „szoba”, ablak nélkül és nagyon piszkos. Lemostuk az ágy deszkáit, friss szalmát hozattunk és kisépértük a két legjobb szobát, hogy legyen hová hajtanunk a fejünket.

Másnap reggel az Úr igen korán ébresztett fel. De jó is volt, mert már 7 órától kezdve jöttek a látogatók, úgy hogy még reggelizni sem lehetett rendesen; ebédről szó sem lehetett. Suen úr a férfiakkal foglalkozott, mi meg a nőket fogadtuk. Sokan a környékről jöttek a városba a „fimuniang” (földanya) bálvány imádására; igen vallásosak és buzgók a bálványok imadásában. „Ne imádjátok a bálványokat! Emberkéz csinálmányai, nem tudnak segíteni.” „Igazán hamisak a bálványok? Kit imádjunk hát?” — kérdezték ijedten. „Az egy élő Istent, aki az eget és a földet és a mindenséget teremtette.” — „Igen, igazad van, az eget és a földet kell imádni, mert ha az ég nem esik, a föld nem terem” — mondja az egyik asszony. „Dehogy! Nem úgy van! Istent kell imádni, az ég az ő háza és a föld az ő zsámolya.” — „Hogy imádjuk az Istent?” — kérdezték többen.

„Ne égessetek gyertyát, se tömjént; ő nem is kívánja, hogy áldozatok neki, még egyetlen fillér sem kell, hanem hogy lélekben és igazságban imádjátok.” „Tanítsatok hát, hogy mit mondjunk.” — „Isten, könyörül rajtam; én bűnös vagyok, ments meg engem, hogy ne jussak pokolba, hanem a mennyországba; — így imádkozzatok este, reggel! Mi emberek mind bűnösök vagyunk, születésünktől fogva, azért Isten elküldötte az ő egyszülött Fiát, kinek neve Jézus, az bűneinket magára vette és értünk meghalt egy keresztfán. Most mindenki, aki Jézusban hisz, örök életet nyer.” „Még *ilyen boldogság* is volna? Félek, hogy azt el nem nyerhetem” — mondták többen. — „Csak hinni kell,

akkor elnyerhetitek” — monda a bibliásasszony. — „Meddig maradtok itt?” — „Hétfőn megyünk.” — „Hétfőn? És mikor jöttök vissza?” — „Azt nem tudjuk; talán újévre.” — „Ne menjetek el, hisz addigra megint elfelejtjük, amit most hallottunk.”

Jött egynéhány beteg és három vak asszony; hallották, hogy mondtuk, hogy Jézus betegeket gyógyított és remélték, hogy Jézus megadja nekik. Nem voltak kíváncsiak a földiekre, nem kérdezték ezt vagy am azt. Kedden aztán gyalog mentünk vissza Kantangaora; körülbelül tíz órára volt szükségünk, mert útközben pihentünk és szórtuk a magot. Még sötétség előtt értünk oda; éppen jókor, mert reggel meghalt az egyik keresztyén és azt kellett az evangélistának másnap temetni. Jao nem volt nagyon buzgó, de halála előtt egy fehér alakot látott, aki bízatta: „Csak az igaz Istenben kell bízni, mert csak az a megbízható”, mire Jao felelte: „Abban bízom.” Sajnos, hogy özvegye, ki még pogány, szidalmazza a gyülekezetet. A kantangaoi munka igen nehéz; két kirekesztett egyháztag szégyenére van az Úrnak és a többieket is gátolja. De hiszem, hogy az Úr még itt is mindent újjá tehet.

Pénteken szándékoztam visszajönni Czingcsóra, de útközben hallottuk, hogy *rablók* vették körül a várost és hogy a kapuk zárva vannak. így tehát jobb híreket várva, visszamentünk Kantangaoba. Szombaton reggel a postástól hallottuk, hogy a mi utcánkat és a Folyó-utcát kirabolták, missziói házunkat nem bántották, a polgármestert vagy „csisit”, aki ellenük ment, harcban megölték és csak Huang evangélistának és Tien úrnak, a dr. Keller jelenleg Czingcsóban evangélizáló csoportja vezetőjének közbenjárására sikerült őket arra bírni, hogy ne gyűjtogassanak és hogy visszavonuljanak. Mily nagy volt az Isten megóvó kegyelme! Semmink sem vesztett el, a keresztyéneket is megőrizte az Úr. Az egyik házba betörték; Lóné két menyét térdre húzta és imádkozott; a vak sógornő is imádkozott szobácskájában és íme a rablók csak az előleső szobában törtek fel egy ládát és a hitetlen férj ruháit rabolták el. Lóné ugyanott levő ládáját nem törték fel és az új menyecske holmi-

ját sem bántották. Imádkoztatok Ló mészárosért, hogy már végre megtérjen.

Amíg december közepén megint Tongtaoban voltam. Czingcsóban *Jang*, egy *taoista pap* tért meg, aki 20 év óta vegetáriánus és kinek sok követője van. Huang és Cseng nevű bibliás testvér megjelentek egy nap a templomában és prédikálták az evangéliumot. „A ti tanotok jó, de Konfucius tana éppen olyan jó” — volt a felelete. Egy pár nap múlva ijelten a missziói házba jött; kereste Cseng urat. Leborult előtte és kérte, hogy mentse meg. „Mi baja van, mi történt?” — „Egy fekete arcú férfi jött be hozzám késsel kezében és pénz* vagy életet kért tőlem.” Cseng megint az egy élő Istenről beszélt Janggal, azután elkísérte lakására, de a fekete arcú férfit nem találta. Jang egész éjjel nem tudott aludni; töprengett, küzködött, végül is az Úr győzött. Másnap elhozta bálványait a missziói házba és kérte Csenget, hogy jöjjön el és égesse el sok drága könyvét.

Ha a fénykort keressük, a második kínai szolgálat volt Kunst Irén életének *fénykora*. Különböző mozzanatok magyarázzák és jelzik ezt. 1. Nem kellett neki *nyelvi* nehézségekkel küzdenie, mint az első szolgálat első pár évében. Mindjárt teljes erővel foghatott a munkához. Rendkívüli nyelvtelhetsége és Isten kegyelme folytán a hét éves európai tartózkodás alatt sem felejtette el a furcsa kínai szavakat. 2. Nincsen kötve a misszióknak egy-egy intézményéhez, mások munkájában való kisegítéshez, mint az első időben a csangszai vakok intézetével kapcsolatban. *Önálló megbízatást* kap Hunan belsejében, olyan tájon, ahol azelőtt senki nem dolgozott. Ahol nemcsak az első magvetés, a rögtörés, hanem még az első, Kánaánt szemlélő kémeknek a szolgálatát is ő végzi. Szabadon járhat-kelhet. Nem kell neki többé olyan belső vívódásokat átélnie, mint Csangszában, amikor az intézet negyedévi számadásának a rovatai mellett ül s ott künn szép idő van s Kína virányai, a magvetésre váró utcák, házak, falvak és városkák hívják őt: Jöjj és beszélj nekünk az élet Királyáról, Jézusról! 3. Ebbe az időbe esik munkájának legbecsesebb gyümölcse: a tongtaoi főszolgabíró feleségének, Lidiának, majd családja több tagjának csodálatos megtérése. Az, amit külön füzetben is megírt s ami németül és ma-

*Csangsza: Vakok Iskolája.
Balról jobbra: Kiang Elfrida tanítónő gitárral, Annit Si Lili harisnyagakötővel,
Liu Lajza zenetanítóval.*

*Lu Péter
mint kínai evangélista.*

*Czingesó: Zimmermann misszionárius és neje,
Kunst Irén és Koscher Róza misszionáriusnők.*

gyarul is megjelent és amiről második itthoni időzése alkalmával annyi melegséggel, megragadó erővel s oly szívesen beszélt. 4. Ebbe az időbe esik a *kínai éhínség* s az a kitüntető megbízás, hogy az ínségesek élelmiszersegélyének a *kiosztását* egy egész sereg városból és faluból álló kerületben reája bízzák. 5. A vérbeli misszionáriusnak nehézség-kedvelő ösztöne is ebben a korban találhatott legjobban kielégülést. Ebben az időben éli át Kína a *belháborúnak* legsúlyosabb időszakát. A világháború a maga civilizáció-züllesztő hatását Kínában is felmutatja. Dúl a polgárháború; vörösök a fehérekkel, a nacionalizmus seregei a nemzetközi bolsevizmussal vívják a maguk csatáját ezen az óriási, könnyen felborzolható néptengeren. Hol itt, hol ott üti ffit fejét a harcok tűzcsóvjája s közben megterem az amúgy is otthonos kínai járvány: a rablóbandák felburjánzása. A közbiztonság még rendezett városokban is a legalacsonyabb fokra száll le. Mennyivel inkább a járókelő életet élő és hozzá külföldi misszionáriusnő számára. Minden útja egy-egy életkockázat a rablókkal tele kínai tájakon. Ebbe az időbe esnek a *rablókkal való találkozás* legfélelmetesebb esetei s ezernyi ragyogó tapasztalat a legveszedelmesebb helyzetekből kiszabadító Isten kegyelméről. 6. A munkaterület ebben az időben s az ő szolgálata folytán lépi át Hunan határát és nyomul be új tartományokba: Kvangszi és Tongkia. 7. Most van künn egy végben *legtovább*. Most fordul meg a legtöbb helyen. Most találkozik *legtöbb emberrel*. Most van alkalma legtöbb bizonyosságot tenni. Most éli át először az imádsággal való *gyógyításnak* rendkívüli kegyelmi jelenségeit; kemény szívek megtérését. S most csillog legjobban az egyébként nőknél nagyon ritka adomány: az ő leleményes, merész és nagylendületű *szervező* képessége.

Ebből a korszakból a levelek önként folyó színes film-bemutatóján kívül különösen két fejezetet emelünk ki.

TAI-TAI-RÓL,

Cai Itang, tongtaoi főszolgabíró — főispánfélnének is lehet mondani — nejéről szól az egyik. Hamarosan kiérkezése után, 1921. augusztusában ismerkedett meg vele. A második szolgálati időben Czingcsó volt Kunst Irén főhadiszállása. Innét felkeresett és megszervezett munkaállomásainak legkedvesebbje: Tongtao lett, ahova később, harmadik kínai útjában, munkaközpontját is helyezte. Az éhség leküzdésére alakult bizottság

megbízásából jutott először Tongtaoba s mivel ez a helyi hatóságok segítségével bonyolította le munkáját, összeköttetésbe került az említett főtisztviselővel: Cai Hanggal. Dolga végeztével érdeklődött a főbíró felesége után, aki éppen beteg volt. Sehogysem akarta megengedni, hogy nejét valaki meglátogassa. Kunst Irén kitartó szeretetostroma azonban kivitt mindent. A Tai-tai már hat hete feküdt vízibetegségben. Kunst Irén mindjárt az első beszélgetésben megkérdezte: hallott-e már Jézusról? Azután bizonytságot tett. A végén a fiatal nő már azt is megengedte, hogy vele imádkozhassék. A keresztfán meghalt, bűneinket megbocsátó, de a nagybetegeket is meggyógyítani tudó Jézus kezébe tette le a Tai-tait. Alázatosan, de a csoda varasára is felnyitott szívvel! Két nap múlva hihetetlen fordulat állt be a betegségben. A Tai-tai maga kérte, hogy Kunst Irén jöjjön hozzá. Ekkor kapta tőle az újtestamentumot és a lelki továbbvezetést a Jézushoz vivő úton.

Nem sokkal később rablócsapatok támadják meg a városkát. A főbíró kénytelen menekülni, nejét pedig átviszik a missziói házba. A rablók ide is utána mennek, mert a hivatalos pecsétet keresték. A betegségből alig könnyebbedő Tai-tai rendkívüli félelmeket áll ki. Elviszik erőszakkal a Jamenbe, aféle vármegyeháza s tovább akarják hurcolni Kvangszi tartományba. Kunst Irén azonban a vele levő evangélistával, Cseo úrral megjelent a rablósereg parancsnoka előtt és szívreható, bátor szavaival sikerül kimenteni a kedves Tai-tait. Isten még azt a kedves fordulatot is adta, hogy a rablósereg elvonult s mire a főbíró visszajött, feleségét nemcsak épségben, de szinte teljes gyógyulásban találta.

A nyugalmi idő beálltával került sor az adományok kiosztására. Sok helyen azonban a segítség már késő, mert az éhtífusz és vérhas kiszemelt áldozatain nem lehet segíteni. Mikor Kunst Irén visszamegy Czingcsóba, a szolgabíró hálából megengedte, hogy a Tai-tai és kedves kis fia vele mehessenek. Ekkor ment végbe Tai-tai öntudatos megtérése s mert éppen keresztelés is volt a gyülekezetben, a többi jelentkezővel együtt a Tai-tai megkeresztelése. A kereszttségben Lidia nevet nyert, mint akinek a szívét az Úr csodálatosan megnyitotta.

Tongtaoba visszatérve, igen egyedül érezte magát, mert nem volt lelki közössége. „Az ő kívánságára azután munkaállomást kezdtünk.” A főbíró a helyiség kérdésében, Lidia pedig az első evangélista fizetésének biztosításával segített az állomás megalapításához. Az első evangélista az említett Cseo úr lett. Ez volt Isten országának kezdete Tongtaoban. 1922 márciusában már kilencen keresztelkedtek meg.

Júliusban a szolgabíró, 50 éves születésnapjára, a várostól hála fejében egy harmadik asszonyt kapott. Lidia a második felesége volt. Csodálatos türelemmel és páratlan szerelettel fogadta új „hűgát”. Nemcsak művelődésben, hanem az élet útjára való vezetésben is igyekezett segítségére lenni. Arra azonban nem volt kapható, hogy az ünnepi színelőadáson érdeklődéssel vegyen részt. Mikor férje megkérdezte, miért fordul el a színészek mutatóványától, így felelt: „Nem nézhetem, mert Jézus-hívő vagyok.” Ettől kezdve megfogamzott a harag férje szívében. Megvárta, míg elmúlnak az ünnepnapok és azután kifejezésre juttatta érzelmeit. „Csomagold azonnal össze a holmidat és menj a missziói házba! Ez nem neked való hely. Én pogány vagyok, szeretem az ópiumot és színházat, én kártyázom és embert ölök. (Kivégeztetés alkalmával... ezt is három év alatt egyszer tette.) Menj csak férjhez egy Jézus-hívőhöz!” — A Tai-tai csendesesen zokogva azt mondta: „Én a te feleséged vagyok, nem megyek el.” „Nem még? No jól van! Akkor meg nem fogsz többé a misszióba menni. A misszionáriusnő, meg Cseoné sem fognak idejönni.” Délután Kunst Irének csakugyan megkapták a főszolgabíró levelét: „Cseo úr! Feleségem nem fogad szót, azért nem fog többé a misszióba járni. A maga felesége, meg a misszionáriusnő se jöjjenek többé a Jamenbe. Cai Itang szolgabíró.” A mieink persze nem hagyták annyiban a dolgot. Cseo úrral együtt Kunst Irén is írt. A levél felengesztelte a kemény szívet s a főbíró másnap reggel így szólt feleségéhez: „öltözködj, meglátogathatod a misszionáriusnőt.”

„Lidia fiatal kora ellenére — írja Kunst Irén — igen bölcs és értelmes volt. Nagyon szerettük egymást. Mindent meg lehetett vele beszélni és mindenre tudott

jó tanácsot adni. Hányszor borultunk le együtt a meny-
nyei Atya elé és öntöttük ki imában a szívünket Előtte!
Mily buzgón szokott kis fiáért, férjéért, meg az egész
családért imádkozni. Minden nap korán kelt, hogy
csendes óráját megtartsa, este pedig ő volt az utolsó,
hogy még akkor is zavartalanul olvassa bibliáját és
imádkozhassék. Lidia nem tett különbséget; keresztyén
testvéreit rang és műveltségre való tekintet nélkül egy-
formán szerette . . . Férje kívánságára megtanulta a
gépkötést, azután fiatal leányokat gyűjtött maga köré,
akiket megtanított harisnyakötésre és horgolásra, hogy
megélhetésüket biztosíthassák. Ezeknek is szólt Jézus-
ról és boldog volt, ha magával hozhatta őket az isten-
tiszteletre.”

1923 karácsony táján megint megbetegedett Lidia.
Közben férje anyja látogatására hosszabb ideig távol
volt. Magával vitte a kis Jánoskát. Mindketten a rablók
támadása folytán életveszélyben forogtak. A golyók
Jánoska feje körül röpködtek. Megmenekülésük ima-
meghallgatás volt. A karácsonyt még nélkülök töltötte
az egyre jobban betegedő Lidia. Amint megérkezett a
férj, egész sereg orvost hívatott, de nem segített semmit.
Végre ő is belátta, hogy csak Jézustól várhat segítséget.
Egy nap így szólt: „Ha Jézus meggyógyítja felesége-
met, hinni fogok.” Lassanként azonban megértette,
hogy más az Úr akarata. Egész csendben egy hordoz-
ható, könnyű koporsót készíttetett számára drága, tar-
tós fából. A kis keresztyén gyülekezetet pedig temetővel
ajándékozta meg. Lidia azt a kívánságát fejezte ki: Sze-
retném, ha odatemetnének. A betegség súlyosbodott. A
víz felfelé emelkedett és a beteg sokat szenvedett. De ha
kérdztük: „Hogy van?” — mindig mosolyogva fe-
lelte: „Dósé-Sangdi pingan!” „Hála Istennek, van bé-
kém!” Egy párszor még éjjel is hívták Kunst Irént a
beteghez, hogy imádkozzék vele. Cseonéval szokott is-
mételten menni. Ilyenkor a fájdalom többször csil-
lapult és tudott aludni. Egy éjjel a szolgabíró így szólt
a kis Jánoskához: „Jánoska, imádkozzál a mamáért,
hiszen az imádság használ. Mondd ezt: Uram Jézus,
ne tekints a mű bűneinkre, gyógyítsd meg édesanyá-
mat.”

Lidia hálával vette férje szeretetét, de mély lelki ítélőképességére mutat, hogy az utolsó napokban nem egyszer komolyan intette: „Te megcsaltad Istent. Veszedelemben kértél bennünket, hogy imádkozzunk érted és te megígérted, hogy hiszel, ha Isten téged visszahoz a rablók karmaiból és most mégsem térsz meg. Minden jócselekedeted hiábavaló, ezek nem tudnak téged megszabadítani, ha nem hiszel Jézusban.”

Az ellenséges hadsereg átvonult Tongtaon s a város kétszer is nagy veszedelemben forgott. „Lidia azonban folyvást csendes maradt az Úrban és nem félt, úgy hogy engem megszégyenített, amiért őerte nyugtalanodtam/”

Lidin elköltözésénél Kunst Irén szolgálnti okokból nem lehetett jelen. Halála előtt még ő maga küldött el egy embert Czingcsóba, a keresztyének temetésénél használt koporsólepelért, — ugyanazért, amely 10 évvel később Kunst Irén koporsóját borította — és kérte férjét, hogy keresztyén szertartás szerint temessék el. Azt is kérte, hogy kisfiát keresztyén iskolába járassa. Végül könnyek közt kérte minden szeretteitől, hogy térjenek meg. Utolsó kívánsága férjével szemben az volt, hogy hagyjon fel az ópiumszívással. Az ezt meg is ígérte és mikor Kunst Irén a koporsóhoz siethetett, a főszolgabíró átadta neki ópiumpipáit. Ezeknek egy részét a liebenzelli múzeum kapta meg, egy pedig Budapesten dr. Misleyné birtokában van.

Lidia 1924. febr. 16-án költözött el mennyei otthonunkba. „Végrendeletében Cseonéről, akivel együtt szoktam ágyánál imádkozni és rólam, nagyon szépen emlékezett meg.” így ír Kunst Irén. Koporsóját a vármegyeház csarnokában állították fel s ott egy hónapon át minden nap kétszer volt gyászistentisztelet a szolgabíró kívánságára. Ő maga is mindig jelen volt; könnyezve olvasta Lidia Bibliáját, így keresett vigasztalást. A szolgabíró Lidia halála óta megváltozott, de azért nem adta át életét az Úrnak, mert szerette a világot. Neje hagyatékából több száz dollárt adományozott a czingcsiói kápolnára. Ezt így indokolta: „Lidia sok éven át egy titkár munkáját végezte mellettem. Amit így megtakarítottam, az most az ő adományaként szerepeljen

azon a helyen, ahol Isten kegyelmét nyerte és ahol megkeresztelték.”

Még mélyebben nyúlt bele a szolgabíró öccsének, egy katonatisztnak életébe Lidia szóbeli és életbéli bizonyágtétele, ő bűneit megbánva tapasztalta Jézus vérének megújító erejét és Lidia halála utáni júliusban megkeresztelkedett. A keresztségben Lukács nevet nyert. Az Ihtai-tai, az említett harmadik feleség szintén komolyan megtért s megkeresztelkedett. Az egész család Csangsa közelébe költözött s a kedves Lidia koporsóját is odaszállították. Bár Lidia meghalt, emléke és élete még holta után is hatott és beszélt.

Valóban nem csodálkozhatunk azon, ha ez volt Kunst Irén számára drága szolgálatának legdrágább gyümölcse. Neve legcsúcsára kerül annak a piramisnak, mely a Kunst Irén által elvezetett lelkek névoszlopából: a Li-k és Lo-k, a Lu Le Csai-ok és Lo Mien-csangok, Czen-ek és Liu-nék, Simeonok és Siónak, Johannák és Pétereknek az örökélet könyvébe jegyzett neveiből rakódik össze. — Története németül: *Früh vollen-det!* címen jelent meg a Liebenzelli Misszió kiadásában, *Es ist Kraft in dem Blut*-sorozat 3. füzeteképen.

Lidia utolsó idejéről magyar testvéreinknek 1924. márciusban kelt levelében számol be Kunst Irén rendkívül megható részletességgel. Ez a levél a *Hajnal* 1924. novemberi számában jelent meg.

A rablókkal való esetek közül vesszük a másik szemelvényt. Ezekből néhányat utolsó látogatásakor hozzá intézett nagy kérés árán sikerült írásba foglaltatni. Ithonlétekor nem tudott időt venni rá. Harmadik kiutazása alkalmával a hajóút „tétlenségét” használta fel. „Élmények egy misszionáriusnő életéből” címen adta ki Misszióegyesületünk ezt a füzetet. A betűk akkor íródtak, mikor a Fulda-hajó himbálózott.

Bevezetőleg kedvesen évődve beszéli el, mily kíváncsian nézegetett eleinte a kínai folyót szelő hajója kis ablakain át, amikor arra figyelmeztették, hogy a rablók közel járnak. „Vájjon milyen is lehet a rabló?!”

Olyan, mint más ember? Mert bár első munkásságom alatt egy nagy lázadást is átéltem, még házunkat is felgyújtották, rablókat eddig nem láttam. Azóta sok találkozásom volt rablókkal, ők is többször meglátogattak állomásunkon és nem távoztak üres kézzel, — de mindenkor Isten kegyelmes velünkletét tapasztaltuk.”

*

„Egyik rabló-élményem

1926-ban történt. — Három keresztyén asszonnyal és egy kis fiúval indultunk útnak Tongtao felé. Velem volt egy poggyászvivő férfi is. Alig tettünk egypár kilométert, midőn élénkbe jött egy asszony, aki azt súgta: „Most engedtek ki. Vagy három óráig fogva tartottak.” Kérdezni nem kellett, hogy kikről van szó. Tudtuk, hogy a rablókról beszél.

Megálltunk. Tanácskoztunk. Visszafordulni? Arról szó sem lehetett! Mit szóltak volna a kínaiak, Czingcsó lakosai, ha félünk? Hiszen mindig azt mondjuk nekik, hogy van élő Istenünk! Azért csak előre!

Isten igéjével bátorítottuk egymást. „Isten a mi oltalmunk és erősségünk. Igen bizonyos segítség a nyomorúságban. A seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk.” (46. zsoltár 1, 8, 12. verse.) Azután imádkoztunk. Amikor vagy 17 kilométert tettünk, egy koldusasszonnyal találkoztunk. „Most mentek át a másik oldalra. Vacsoráznak!” — szólt minden kérdés nélkül. Örültünk. Ha a túlsó parton vacsoráznak, talán nem vesznek észre.

De hiába! Alig tettünk egy pár száz lépést, a túlsó oldalról harsány parancsszó hangzik:

— Megállj!

Odatekintünk, hát öt felfegyverkezett rablót pillantunk meg, akik ört állanak. Most csónakba vetik magukat és hozzánk igyekeznek. Leülünk a partra és imádkozva bevárjuk őket.

— A főnök beteg, orvosságot kér. Jöjjenek át a túlsó partra!

Képzeltető, hogy ez az indítvány nem volt kellemes. Áadtam nekik névjegyemet, próbáltam őket meggyőzni arról, hogy ez nekünk milyen kényelmetlen

volna s hogy kérdezzék meg a főnöküket, hogy milyen orvosságra volna szüksége s azután, ha van, szívesen átküldjük. A rablók visszamentek, de nemsokára két csónakkal tértek megint hozzánk azzal a határozattal, hogy át kell mennünk, tehát nincs pardon. Remegve szálltunk csónakba. Vájjon visszajövünk-e még? Vagy megölnék? Elvisznek a hegyek közé?

„A seregeknek Ura velünk van. Jákob Istene a mi várunk.”

A túlsó parthoz érve, csak az Írnokkal találtuk magunkat szemben, a főnök nem volt látható. Kis rablók az útításkámra vetették magukat, de az írnök rájukparancsolt, hogy hátráljanak. Engem azonban arra kért, hogy nyissam f-el,

— Emelje csak fel a ruhaneműt! — monda. Talán azt remélte, hogy tele van ezüsttel. Csak pár darab mosdószappan, pár ceruza és egy kevés orvosság volt benne a személyes holmin kívül. Azután még valamelyes rézpénz. Közben beszélgetni kezdtem az Írnokkal; azt kérdezte, hogy van-e katonai kíséretem?

— Nem bízunk emberekben, hanem az élő Isten oltalmában! — feleltem neki. Azt is mondtam, hogy mindig imádkozunk értük és azt reméljük, hogy más útra térnek.

— A keresztyén tan jó, — felelte, — de ha elfogadjuk, abba kellene hagyni mesterségünket.

Megkínáltam őket szappannal és ceruzával, amiket szívesen fogadtak. Kérdeztem, hogy milyen orvosság kellene a főnöknek. Kellett mindenféle. A rézpénzzel is megkínáltam, de az nem kellett. „Tartsa csak meg, jó lesz útiköltségnek”, — felelte előzékenyen.

Megkönnyebbülten lélegzettem fel. Tehát tovább mehetünk! Az írnök ráparancsolt az egyik rablóra: „Hozd vissza azonnal a misszionáriusnő lámpását.” Mikor visszahozta, az írnök még bocsánatot is kért, hogy feltartóztattak. „Engedelmet kérek, hogy nem tartjuk itt vacsorára és éjjeli szállást sem adhatunk, mert sokan vagyunk, mintegy százan és nem férünk el a házban.” Megköszöntem a vendégszeretetet, de épenséggel nem kértem belőle. Ekkor ráparancsolt az egyik rablóra, hogy vigyen vissza a folyó túlsó part-

jára. Ott kiszállva, az erősen zuhogó eső dacára gyors lépésekkel siettünk előre, hogy a legközelebbi, két-három kilométernyire fekvő vendégfogadót elérhessük.

Alig haladtunk párszáz lépést, megint csak megállítanak. Két rabló siet hozzánk. Talán megsajnálták, hogy elengedtek? Kérdezősködtek, hogy nem láttunk-e négy P.-ből jövő embert? Nem láttunk. Olyan formán jött ki, mintha csak ürügy lett volna az egész. Közülök az egyik ugyanis egészen közel jött és susogva azt kérdezte: „Van-e még szappan?” — „Sajnálom, nincs!” Azzal megfordultak és visszamentek. Mi pedig hálásan siettünk előre. A vendéglőben igen jól aludtam, de az asszonyok egész éjjel nem mertek elaludni; Jegyezgettek magukat, attól félték, hogy a rablók utánunk jönnek. De én azt gondoltam: Ha az Úr azt akarta volna, hogy a rablók kezébe essünk, nem szabadított volna ki már kétszer is az ő karmaik közül.

Másnap délelőtt csakugyan minden baj nélkül Tongtaoba érkeztünk és az ottani keresztyének velünk együtt dicsérték az Istent csodálatos megtartásáért. — „A seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk.”

Pontos kronológiát adni erről a kerek tízéves kínai szolgálatról szinte lehetetlen. Annyira tele van tűzdelve ide-oda utazgatásokkal, cirkálásokkal, viszontagságokkal, hogy erről le kell mondanunk. Beosztáskép csupán annyit, hogy a tíz év első felében inkább *Czingcsótól Tongtcióig* vivő irányban játszódnak le a dolgok. A második öt évben pedig már mindjobban Tongtao lesz a missziói hódítási terület körzetének a központja; még mindig jobban befelé: Kína *belseje* felé ívelődő félkörökkel. így készítődik elő Hunan határának átlépése, a Kvangszi és Tongkia nevű tartományba való elportyázás, ahova Kunst Irén viszi a jelek szerint elsőnek az evangéliumot. . . Missziói vonalának ez az iránya mind teljesebb megtestesülése annak a gondolatnak, amely az ő munkájának keretét adó missziói vállalat címében foglaltatik: Kína *Belföldi* Misszió. Ez azt is jelenti, hogy minél jobban belföldi, annál inkább nehéz, annál inkább kockázatos, annál megbecsülendőbb.

Örömök.

1924. febr. 26-ig Kuhs Elfrida német misszionáriusnő volt Czingcsóban a munkatársa, etiól fogva azonban egyedül vezeti ezt a központot.

Soroljunk fel ebből az időből is néhány *örömet*. 1. Megvalósul az 1921-ben célként kitűzött három missziói állomás létesítése: Szüining, Tongtao, Kvétong. Programon kívül még 1921-ben Kantangao. Később: Üendzso, Lincsi, 1928-ban Ticsaj, Szüijong járulnak hozzá. Ezek mind Kunst Irén szervezései. 2. Egyes lelkek megmozdulása terén: Jang taoista vegetáriánus pap megtérése 1921. decemberében. Majd a csajangi határban levő vendéglős lelki ébredése. 3. A munkatársak közül különösen két asszony: Lóné és Liuné jelentettek sok áldást a nők közti munkában. A férfiak közül Tang és Cseo evangélista s a már említett Cseo úr. 4. Régi örömök szövődnek tovább Péterke látogatásával 1929. júniusában. Hazai örömök: 1923-ban a Hajnal és újabb megindulása, majd az újabb magyar misszionáriusnő: Molnár Mária munkábaállása Mánusz szigetén 1927-ben. 6. Örömök gyöngysora hintődik Hunan, Kvangszi és Tongkia tartomány térképére az újon látogatott földrajzi pontokból: Ajkio, Calan, Csongpao, Fengcsó, Futien, Huangtu, Jantanpu, Kvasziu, Mindzsü, Pahao, Pingcsao, Pojangso, Szacsi, Szvetuan, Tajtuan, Tjangping, Tima, Tongkui, Tongping, Tuanta, Tucsü. Mennyi lépés, mennyi verejték, mennyi hegy, mennyi völgy, mennyi testsanyargatás, mennyi életveszély, gond és önemésztés minden hely s mégismindegyik gyöngyszem a lelkeknek való szolgálat gyöngyházfalán!

A fénykor árnjai.

A szomorúságok közt kell felemlíteni: 1928. októberében az ő lábtörését. Pahaoból Jangtankurába igyekeznek. A rablók miatt kerülő úton mennek. Rossz lépés következtében árokba zuhan. Egy vendéglőben ápolják s a szenvedés is örömmre fordul, amikor váratlanul gyors gyógyulást ad az Úr. 2. 1929. ápr. 24-én Tongtaóban leég a missziói ház. De itt sem késik soká az öröm, mert a hit műve hamar létrehozza az új házat s annak dicsősége nagyobb az elsőnél. 3. 1929. novemberében rettegésteljes napok. A bolsevikiek hordája közéig. Már a szomszédban pusztítanak. De Czingcsó felül a baj kegyelmesen elhárul. 4. 1930. jún. 10-én, majd július 3-án Tongtaot rabolják ki és mindent elvisznek. 5. 1930. júliusában feldűlják a Lincsi állomást, Cseo evangélista kénytelen eljönni, mert 1000 főből álló rablóbanda fog-

lalja el az ottani missziói házat. 6. Elmaradhatatlan fájdalom: egyes lelkek visszaesése, bűnben való megkötözöttsége, hamis-sága, hűtlensége.

Lám, a csapások és szenvedések! Jórészük azonban fényben végződik. A ború után nem marad el a derű! A magvető munka nyomán sokkal több a megtérés és a gyülekezetek lelki fejlődése, mint az első időben. S így a második időszakból vald néhány levelet azzal a tudattal közölhetjük: ezek is igazolják, hogy a második korszak *fénykora* volt, nemcsak Kunst Irénnek, hanem magának a *misszió* szent ügyének.

*

Tangtao, 1928. május lí-én.

Az április 22—25-ig Hungjangban tartott testvérkonferencián nem vehettem részt, mert keresztyéneink egyike, Gseo Liluen, egy dolog miatt igazságtalan bán-talomnak volt kitéve. De az Úr megáldott csendességem-ben is. Azt az örömet is megadta, hogy dr. Witt főtit-kár urat Czingcsóban üdvözölhettem, aki a konferencia végeztével Hunan egyéb nyugatfelé eső állomásait ts meglátogatta.

Május 7-én felkerekedtünk hűségese kíséreléssel, Liu asszonnyal, egy másik keresztyénnel és egy teher-hordóval együtt Tangtao felé, de nem a szokott utat választottuk, amelyen már a múlt tavaszon is men-tünk, hanem egy másikat, hogy a közbeeső helységeket is meglátogathassuk. Első napon az Úr kedvező időt adott az utazáshoz, szép napsütést és enyhe szelet, — úgy gondoltam, hogy a mintegy 20 km távolságban levő Csajangban töltjük el az éjszakát, de mikor meghallot-tuk, hogy Loot, egy korábban rablásból élő katonát már előzően odaszállásoliak, jobbnak láttam, hogy még ez előtt a helység előtt fekvő valamely más helységben töltsük el az éjszakát.

A vendéglő, ahová megszálltunk, egy fedett hídon feküdt. A vendéglős, akinek korábbi utazásaim alkal-mával szólhattam valamit az Úr Jézusról, nagy öröm-mel fogadott. Először a helység őrszemélyzete közül egyeseknek beszéltem az üdvösségről, azután pedig na-gyobb összejövetelt tartottunk, melyre vendéglősünk, akinek egy evangéliumot ajándékoztam, gyűjtötte össze

az embereket a faluból, úgy hogy egészen csinos gyülekezet volt együtt, akiknek Koo keresztyén kínai egy a falra függesztett, a „széles és keskeny út”-at ábrázoló kép mellett hirdette az ígét. Egészen későn még néhány kuli is jött, disznókat terelve maguk előtt, ugyanerre a helyre. Ticsajban a teherhordó Tan, aki ki van jelölve a keresztségre, eközben elment egy *fedett hídra*, ahol egy beteg kevés szalmán feküdt a földön. A beteg rendszeren öltözött, erőteljes ifjú, egy majorban volt alkalmazva, ahonnan, mikor megbetegedett, irgalmatlanul kitéték, anélkül, hogy további sorsáról gondoskodtak volna. Az emberi segítség már későn jött. aligha érte meg a reggelt.

'Pénteken alkalmat adott az Úr, hogy az innét 7 és fél km. távolságra fekvő Szüijongban segélytpénz osszunk szét az éhezők között és így alkalmam volt olyanok előtt hirdetni az ígét, akik még sohasem hallottak a Megváltóról. Milyen figyelmesen hallgattak bennünket az asszonyok, mikor leülve közéjük, hirdettük nekik az ígét. Buzgón tanultak egy bibliaverset, miközben a kantangaói segítőnek, Jangnak, idősebbik sógornője megérkezett. Érdeklődni kezdett húga felől és meghalotta, hogy annak Isten egy fiúcskát ajándékozott. Ekkor elkezdett sírni és azt mondta: „Oh, milyen jó neki, de én olyan elhagyatott vagyok!” „Higgy csak Istenben és a Megváltóban, ő téged is boldoggá akar tenni!” — Szeretné átadni az életét a Megváltónak! Jang segítő is hirdette az összegyülteknek az ígét. szépen és világosan. Szerették volna még többször is hallani.

Szüijongha-menet betértünk egy kis kunyhóba, Lo3-lingtangban. Ott volt többek között egy 80 esztendős asszony is. Mikor intettem, hogy gondoljon a másvilágra és az örökkévalóságra. Így szólt: „Oh, nekem az teljesen mindegy, hogy mi lesz belőlem a másvilágon (a lélekvándorlásra gondolt), kutya-e vagy egy darab szén; én úgysem tudok azon segíteni. De amikor a Megváltóról kezdtem neki beszélni, aki az ő bűneiért is szenvedett, mindjárt szívesebben hallgatta. Ez éppen úgy van, mint mikor valaki holtfáradtan hazatér a munkából és azt mondja: „Oh, én oly fáradt vagyok, hogy nem vagyok képes főzni magamnak, inkább lefekszem

anélkül, hogy enném.” És testvére így szól neki: „Jöjj csak és egyél; nem kell elkészítened, mert már minden kész!” Nagyon boldogan tértünk haza. Vajha adna az Úr kegyelmet ahhoz, hogy a többi segélypénzt is helyesen osztanánk el és ezáltal sokaknak alkalmuk nyílna az üdvözítő evangélium meghallására!

A következő szombat délutánján megjelent három ember Szüijongból; két asszony és egy férfi. Az asszonyok így szóltak: „Csak egy verset tudunk; kérünk, taníts meg többre is.” Nagy öröm volt énnekem. Később még egy idősebb asszony is eljött Tongliból, akit útközben meglátogattunk és neki ugyanez volt a kérése.

A mi hazatért Uang keresztyénünk menyét, szelűtött férjét, aki ópiumszívó és kártyás volt és szerencsétlenségbe döntötte egész családját és két gyermeküket is, imáikba ajánljuk. Mindketten betegek, nincs számukra segítség, sem lelkük, sem pedig testük számára — Istenen kívül. Vajha ők is megragadnák az Ő mentő kezét! . . .

*

Lincsi, 1929. március 1.

A legutóbbi utazásomról szeretnék tudósítani benneteket. Esős nap volt, mikor útrakeltem. A Calantól 3 li távolságra levő nagy hídnál szeretnénk volna Lo asszonnyal együtt tölteni az éjszakát. Mikor ideérkeztünk, először is meg kellett szárítani a ruháinkat. Azután tartottunk egy kisebb összejövetelt. A következő nap csak Ticsajig mentünk (itt még eddig sohasem szálltam meg), előbb azonban Csongpaoban, utána pedig Ajkioban megálltunk, iratokat osztogattunk, beszéltünk az embereknek a Megváltóról és a magunkkal hozott rizst szétoztottuk. Ticsajban találtunk egy tágas szobát; a vendéglősné, aki négy gyermekével és a szolgálval egyedül volt a házban, egy kis szénkályhát helyezett be a szobába, amelynél megszárihattuk ruháinkat. Este összejövetelt tartottunk, amelyre többek közt négy asszony is eljött, akik közül különösen egy idősebb mutatott nagy hajlandóságot az ige hallgatására. És itt ismét meghallhattam, hogy az Isten csodatevő Isten; u. i. az az ifjú, akinek a múlt évben a hídon orvosságot adtam,

két nap múlva meggyógyult és még most is él. Ezt az esetei ismeri itt *mindenki*.

Összejövetelünk barátságos és áldott volt. Mialatt a falu fiatalsága kint az utcán nagy dobolás és kiabálás között színes sárkányokkal díszített lampionokat hordozott körbe, addig itt a szobában ezek az asszonyok és gyermekek figyelmesen hallgatták az evangéliumot hallgatták, hogyan halt meg érettük Jézus. A vendéglősné mindenkinek adott egy-egy csésze teát; az ifjak velünk énekelték a falra függesztett fehér vászakra írt énekeket Jézus szeretetéről. Örömmel hajtottuk utána fejünket álomra Lo asszonnyal együtt. Épp ilyen örömmel keltünk útra másnap és haladtunk előre a helyenként nagyon csúszós úton.

Hosszú idő óta kívántam megtenni ezt az utat és az Úr megsegített ebben. Iratokat osztogattam itt is és egy színes képpel díszített evangéliumot is vett valaki. Fájdalom, sietnünk kellett tovább. Csak Tajtuanban (nagy falu) maradtunk hosszabb ideig. A falu bejáratánál prédikáltunk, utána pedig meglátogattunk három beteget. Hirtelen nagy futás és kiabálás támadt. Emberek futottak elő botokkal. Farkasok támadták meg, a tehéncsordát és egy tehenet széttéptek. Egyik kísérőnk is látott farkast a bozótban, de hála legyen az Úrnak, bennünket nem ért baj. Nagyon hideg volt, de mi nem láttunk sehol vendéglőt. A *tífuszbetegéknél* nem akartunk étkezni, azért vártunk addig, míg a kis szakácsnőnk elkészítette számunkra az ebédet; ezalatt mi alkalmat találtunk arra, hogy egyesek előtt hirdessük az evangéliumot és megmutassuk az embereknek a széles és keskeny útról készült képet.

Március 5-én felkerekedtünk Tangtaoba. Az Úr jó időt adott az utazáshoz, ami a sok eső és hideg után nagyon jól esett. A szél az utat is felszárította. Öröm volt az utazás és mi nem győztünk eléggé hálát adni az Úrnak, hogy gondja volt reánk és számolt a mi gyengeségünkkel. Song asszony Tangtaoból és Lo keresztényén, akiknek sokat kellett szenvedniök hitükért, *vitézül* kitarítottak az Úr mellett mindedig.

A következő nap Tongkia falu felé közeledtünk, amelyet a rablók bosszúból felégettek. A hírhedt helyen

minden *baj nélkül* áthaladtunk. Mikor a kis halmon leereszkedtünk a faluba, egy idősebb ember, leányok és asszonyok futottak felénk és lélekszakadva kiáltották: „Rablók jönnek! Forduljatok vissza!” Mi imádkoztunk és az volt az érzésünk, hogy nyugodtan mehetünk tovább. Gyorsan áthaladtunk az elpusztított területen, mert inkább kívántunk találkozni a rablókkal az úton, mint ezen az általuk gyűlölt helyen. Bízunk az Úrban, mert ennek a hétnek az elején azt a biztatást nyertük az Ő igéjéből: „Nem közelíthet hozzád veszedelem, az Úr megőriz léged minden bajtól!” Azért bátran tovább!

Később talákoztunk két emberrel, akiknek a pénzt rabolták el az útonállók. A rablók mindjárt ideérnek a hajláshoz; ha van ezüstötök, legyetek elővigyázatosak! — mondták. Ezüstöm ezúttal több volt 50 dollárnál, mert Lincsből nagyon nehéz volt a pénzt utánnunk küldeni. Lassan mentünk tovább az út hajlásáig. a rablókat azonban nem láttuk sehol. Bizonyj^ára üres vészír volt az egész! — Azután talákoztunk egy emberrel, akinek házat Huangtuban a rablók kifosztották. „Láttátok a rablókat? — kérdezte — visszamentek megint Huangtuba?” Mikor megmondtuk, hogy nem, azt válaszolta: „Itt ennek a hegynek a baloldalán menjetek tovább; ha nem találkoztok velük, akkor bizonyosan más utat választottak.” Traktátust adtam neki és János evangéliumát.

Milyen nagy volt irántunk Isten jósága és hatalma! „Nem illet a veszedelem téged és nem közelget csapás a sátorodhoz.” Igen, ha ő megígéri, meg is cselekszi azt. (Zsolt. 91, 10.) Ujjongva mentünk tovább Futien felé, ahol megháltunk és ismét sokaknak hirdethettük az ígét. Szombaton tovább mentünk Lincsibe.

Most már bezárom leveletem. Lo asszony, Szong asszony, Fang evangélista és a többi segítőtársak mind üdvözlésüket küldik ...

Tongato, 1929. július 31.

A Hajnalt és a Mustármagot rendesen megkapom és mindenkor nagyon örülök, hogy olyan szépen halad a munka és hogy a Magyar Missziói Szövetség felvállalta Molnár Mária testvér ügyét. Nagy érdeklődéssel olvasom leveleit és a híreket munkájáról.

Talán hallottad, hogy az itteni missziói ház április 24-én *leégett*. Én pár nappal előbb utaztam vissza Fengesóba, így nem éltem át azt a borzalmas éjszakát, amikor majd a fél város lángban állt. A házak fából vannak és így a sötétben oltásról szó sem lehetett. Mindenki csak annyit mentett meg a magából amennyit tudott. Jelenleg most a városfalon belül vagyunk egy falusias mellékutcában, míg az Úr megadja az építéshez szükséges összeget. Helyünk van már, a régihez közel; egy keresztyén család és az evangélista évi részletekben fizetik ki az árát.

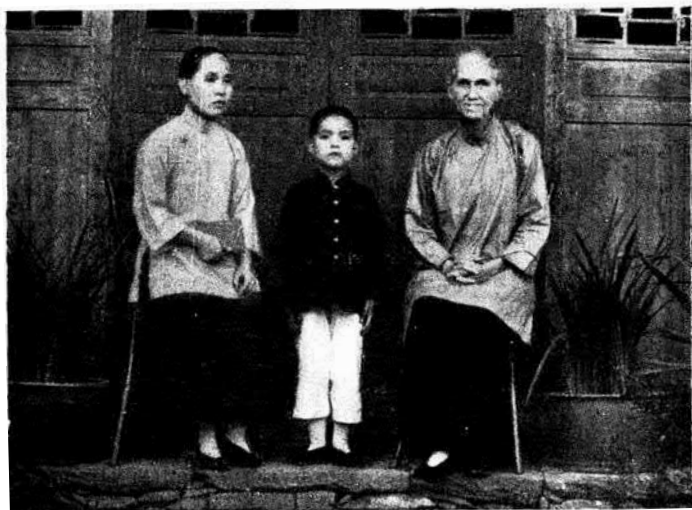
Június vége felé nagy öröm ért: *Péterke* látogatása. Ö. H. misszionáriust kísérte Hongkiangba és onnan átlátogatott hozzám Gzingcsóba. Rövid ottléte alatt több helyen evangélizáltunk. Czingcsóból átkísért ide Tongtaoba, innen pedig Szüiningbe mentünk, mindenütt hirdetve az örömhírt, hogy a kínaiak számára is eljött az Üdvözítő. Most már megint Vukangban van, ahol Franke úrnak segít a munkában.

Amióta a város falain belül vagyunk, az itteni szomszédok sűrűn látogatják az összejöveteleket. Mindkét oldali Jang nevű szomszédunk van. A kaputól baloldalt, az öreg úr, az iskolának igazgatója volt; de most megöregedett. Két fia és családos leánya azonban tanítók. Jobboldalt lakik az özvegy Jangné fia, a jelenlegi igazgató. Jangné azelőtt, ha meglátogattam és az összejövetelekre hívtam, mindig azt mondogatta: „Annyi a tennivalóm; ha a szomszédban lenne az összejövetel, akkor elmehetnék.” Ki gondolta volna, hogy kívánsága teljesülni fog. Most szorgalmasan eljár a menyével és a náluk lakó kosztossal, valamint Pé kisasszonnyal együtt.

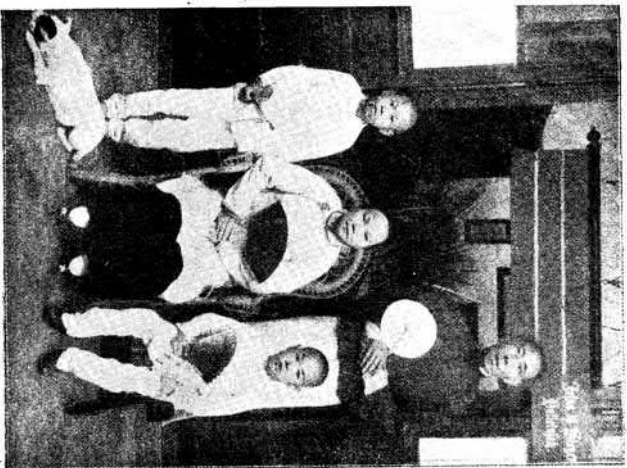
A nagy tűzvész utáni napokban az evangélista egy másik Jang úrnál lakott, ki orvos, ő maga tavaly nagy beteg lett és Pang evangélistánál keresett és kapott

*Kunst Irén Székesfehérvárott 1920-ban.
Vasár napi iskola után és gyülekezeti missziói estély előtt.*

Csai tai-tai, a longtaoi főszolgabíró neje, aki Kunst Irén munkájának legcsodálatosabb és legkedvesebb gyümölcse volt. A felvételt 1923 aug. 8-án készült. Maga K. I. küldte Misleynének. Középen a tai-tai fia. János. K. I. sovány; az éhínség alatt csak naponta egyszer evett.

A magyar nök missziói bizottsága által fizetett és elhárított
Yang evangélista a családjával.

Id. Victor János.

segítséget. Az Úr meggyógyította és a kínai orvos hinni kezdett. Szorgalmasan olvassa a bibliáját és eljött az összejövetelekre is, de az utolsó hetekben ingadozni kezdett. Egy ismerősére hallgatva, újra az ópiumszívás rabja lett. Kérlek, imádkozzatok érte, hogy erőt tudjon venni minden kísértésen és ne csak Istenben higgyen. hanem Jézus Krisztusban is, mert ez az örök élet. (János 17, 3.)

Én hála az Úrnak, igen jól érzem magamat és boldog vagyok, hogy még munkálkodhatom. (János 9. 4.) Naponta imádkozom értetek, te is imádkozzál értem, hogy a végzett munka ne legyen hiábavaló és hogy az Úr szájamba az Ő igéjét adja, melyről azt mondja, hogy az lélek és élet...

Szüüining, 1929. október 2.

Azt gondolom, már írtam előbbi levelemben, hogy egy hónapon keresztül Liu asszonnyal együtt Tongtaóban voltam és hogy mindketlen megbetegedtünk. Szerelném kérni testvéreimet, imádkozzanak evangélizáló helyiségért Tongtao számára. Az a ház, amelyik átmenetileg szolgál az összejövetelek céljaira, abban a hírben áll, hogy *kísértetek* járnak benne és senki sem meri kibérelni. Ha mi nem tarlunk is a kísértetektől, de az Ellenség mégis felhasználja ezt a körülményt arra, hogy az evangélium terjedését és győzelmét föltartsa itt ebben a városban.

A keresztségre kijelöltek buzgó csapatában is igyekszik az Ellenség zavart támasztani. Egy fiatal, buzgó leány — rokona csábítására — elbukott. Ez is nagyon elszomorító! A kínai Jang orvos is, akit az Úr betegségéből felgyógyított, szintén visszaesett régi életébe, bár jelenleg eljár is az összejövetelekre és olvassa is a Bibliát. Nagyon ígerlékeny és ha felesége pénzt kér tőle a háztartásra, nem ad neki, de ha a szükségesek mégis hiányoznak, akkor összeszidja és megveri. Jang aszszony egyszer a következőket mondta: „Ha ő veletek tart, én nem megyek hozzátok; ha nem tart veletek, akkor én veletek fogok tartani. Mert én nem kívánok vele együtt lenni az örökkévalóságban.” Hiába mond-

juk neki, hogy ha mindketten megtérnek, másképp fog menni minden; akkor egyesek lesznek az Úrban és egymással békességben élnek majd!

Később négy hétig időztem Czingcsóban, ahol segítettem a látogatási munkában. Hála legyen az Úrnak, a meghülésből újra *meggyógyított*.

Az elmúlt szerda óta itt vagyok *Szüiningben* Lo asszonnyal együtt. Az úton is adott az Úr alkalmakat a bizonyágtételre. Nagy öröm volt, hogy újra mehetünk és szolgálhatunk, bizonyágot tehetünk olyanok előtt, akik még eddig sohasem hallottak az Úrról.

Itt, fájdalom, a házat ki kell ürítenünk, mert a házigazda maga akar bent lakni. Ma nagyon megáldott bibliaóránk volt, a bélpoklos meggyógyulásáról olvastunk és ott volt a keresztségre kijelölteken kívül egy anyóka is. Huang. Ő is kívánna boldog lenni, de még fél a harctól. Fiai, szomszédai a régi *rágalommal* akarják visszatartani. Azt mondják: Az evangélizáló teremben, ha majd meghalsz, kiszedik a szívedet és a szemeidet. — Ki kész érte is imádkozni?

Nagyon elszomorító, hogy Cseng szabó nemcsak az összejövetelekre nem jár el, hanem még azonfelül gonosz életet is él. Láttam kártyajáték közben, pedig volt idő, amikor sokat szenvedet az evangéliumért.

Az út *Kvangsziba* ismét el van zárva a sok rablótól, pedig annyira szeretnék még e hó végén odautazni. Az imáknak, hogy az Úr őirzzen meg bennünket a rablóktól, nem szabad megszűnniük. A leégett helységek lakói is rablókká lesznek. *Imádkozunk, imádkozunk, imádkozunk*, hogy Jézus győzzön sok szív felett és meghallgassák sokan az örömhírt azok közül, akik most még távol élnek Ótöle. (Eféz. 2, 17.)

Az a reménység, él bennem, hogy testvéreim nem szűnnek meg Kínáért közbenjárni az Úrnál. . .

Czingcsó, 1930. július 25.

Szeretteim az Úrban!

Tongtaóban Tang evangélista, családjával, június 12-én az újonnan bérelt kis házba költözködött, a külvárosba, hogy az *építés* közelében lehessen. Szépen feldíszítette bibliai képekkel és falimondásokkal. Minden nap igen sokan tódultak a házba, az esti összejövetelekre. Nemcsak a szomszédok jöttek, hanem a rablók elől menekültek is.

Cseo evangélista is családotul bejött Lincsből, mert ezer főből álló nagy rablóbanda az ottani *házunkat* is elfoglalta. — Ő is segített a prédikálásban. A közeli falvakba is elmentünk és örült a szívem, hogy oly sokan hallgatják az evangéliumot. Július 3-án is egész nap falun voltam; öt helyen hirdettük az evangéliumot, hogy csak egy az Isten és hogy nincsen senkiben üdvösség: csak az Isien Fiában, a Jézus Krisztusban.

Már hazafelé tartottunk, mikor egy asszony elkiáltja magát: „Rablók jönnek!” Iparkodtunk szaporán hazafelé. Már a folyón is átkeltünk, amikor a túlsó parton lövés hallatszott. Siettünk tovább. Éppen hogy bezárhattuk az ajtót és letérdelve testünket-le)künket az Úr oltalmába ajánlottuk, amikor a *rablók* a mi utcánkba érve, a ház előtt elhaladtak. A lövések közt hllatszott a vezérük szava: „A nép ne féljen, nem történik baja.” Egy óra múlva visszamentek; csak a városházán és az őrség parancsnokának házában raboltak, aztán elhagyták Tongtaot. De még a város közelében tartózkodtak és másnap azt üzenték: „A város tartson el minket tíz napig, akkor nem rablunk!” Három napig hűségesen kivitték az *eltartásukra* szükséges ételmeget, negyednap a polgármester Czingcsóból hívott katonaságot és ellenük indultak. De ők is segítségül hívták a kvangszu nagy bandát, mire újabb rettegés fogta el a lakosságot. Alig mertek a lakásukban maradni. Mivel a folyó mellett laktunk, láthattuk, amint tömegesen a túlsó partra igyekeznek: ki batyut vitt, ki kisgyermekét cipelte a hátán. Este elmentek, nappal visszajöttek, ha a szállongó hír, hogy a kvangszu rablók jönnek, még

nem teljesedett be. Mások csónakot béreltek és éjjel-nappal a folyón voltak.

Csütörtökön, július 10-én a tongkia származású Kvakszinnal a városban voltam. Midőn délben hazajöttem, akkorra az evangélista is csónakot bérelt, mert biztos hírt kapott, hogy közel vannak. Tang evangélista feleségével, kisleányával, Liunéval még aznap csónakba ültünk s Czingcsóba mentünk. Csak az evangélista maradt olt anyjával. A rablók valóban, pénteken virradat előtt jöttek és rövid harc után bevonultak a városba. Mindenütt raboltak. Tőlünk is elvitték *a ház építésére szánt pénzt*, pedig az evangélista a kéménybe rejtette — és az evangélista ruháit.

Néhány nap múlva utánunk jöttek Czingcsóba is. Az itteni gazdag zsákmányt csónakokba rakták, elküldték hazájukba. Itt a missziói házban nem raboltak. A keresztyéneket megoltalmazta az Úr (V. Mózes 33, 27.), de elég veszélyes, izgalmas napot éltünk át. Ki- és bejártak hozzánk, azaz a Keht-angba. Vagy orvosságot kértek, vagy fegyvereket kerestek. A szép nagy faliképeket nézték. Többen elég figyelmesen hallgattak, amint a bűnről, a végítéletről és az Úr Jézus megváltásáról beszéltünk nekik. Egyikük így szólt társához, amint a keskeny út és a széles út képét nézték: „Nem jó a pokolba jutni! Menjünk haza! Ne legyünk többé rablók!” — Szívesen ismételtette, amint imára tanítottam: „Jézus, szabadíts meg bűneimtől! Vezess a mennybe! Ne vess a pokolba!” De vájjon hányan értek belőlük haza? Itt hirtelen katonaság támadta meg őket és elkeseredett harc után éjjel elhagyták a várost. Tongtaoba mentek, azt egészen *kirabolták*, onnan tovább menve több helyőrség útjukat állta. Szüüninget már Kvangsziból jövet kifosztották. Imádkozzanak, hogy otthonukba térve, rendes emberekké legyenek, az elvetett mag kikeljen szívében és gyümölcsöt hozzon az örök éleiben.

Az itteni katonaság egy megvert seregnek a maradéka, akiket az Úr éppen idejében küldött ide, hogy a várost megmentse a rablók kezéből. Reméljük, hogy megadják magukat a központi kormánynak, amellyel most szembeállnak. Imádkozzatok, hogy az Úr mindenütt építse országát és hogy a rabló-veszély után az

Úr kegyelmes esőzést bocsásson alá, hogy sokan keresék az Urat.

A tongtaoi építés is szünetel, mert a dolgozók is elmenekültek a rablók elől.

Ha az Úr akarja és élek, *jövő tavasszal hazamegyek szabadságra.* Az Úr kegyelméből tíz éve lesz, hogy másodízben kint vagyok. Remélem, hogyha az Úr megengedi, hogy újból kijöhessek, *lesz magyar testvér,* aki szívesen velem jön, hogy ez oly sokat szenvedő népek *velem együtt hirdesse,* hogy a foglyok számára van szabadulás, a megkötözötteknek van feloldás, a gyászolóknak van vigasztalás a mi Urunk Jézus Krisztusban, aki megszabadítja azokat, kik a haláltól való félelem miatt teljes életükben rabok voltak, mert ellörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által.

Nagyon örülök, hogy olyan szépen fejlődik a ma¹-gyár missziói élet. Az Úr maga válasszon, készítsen, indítson mindenegyres munkást, akit Ő használni akar és tegye áldássá ott, ahová küldi.

Sok szeretettel üdvözöl mindnyájatokat az Úrban testvéretek,

Kunst Irén.

*

*Sziklahasadékba rejtve, bizton a vihar ellen,
Csendben, boldogan és békén, lelkem immár megpihen.
Sziklahasadék nyújt békét még zajongó tengeren;
Borzadalmas örvény felett lelkem nyugodtan pihen.
Sziklahasadékba rejtve, bizton a vihar ellen,
Csendben, boldogan és békén, lelkem immár megpihen.*

*Soká, soká tévelyegtem a háborgó tengeren,
Sajkámát bár kikötöttem, jaj, a part volt kietlen.
Sziklahasadék nyújt békét stb.*

*De most végre megtaláltam nyugalmamnak révpartját,
Erős köszál árnyékában, mely örök, szent békét ad.
Sziklahasadék nyújt békét stb.*

Hartsough L.-tól. angolból ford.: *Kunst Irén.*
A Hozsanna 154. éneke.

UTOLSÓ ITTHONI IDŐZÉS.

1931. április — 1932. szeptember.

Bizonyosan ő maga is azzal a tudattal tette meg hazafelé az utat, hogy ez már az utolsó. Több ok is, nehezhette e hazajövetelnél érzelmeit. Kínát rendkívül *válságos időkben* kellett otthagynia. Az európai napilapok is tele voltak szinte fantasztikusnak látszó hírekkel a délkinai kommunisták rettenetes pusztításairól. Kvangsziban, tehát éppen a Hunannal Tongtao közelében határos tartományban 40.000 főnyi kommunista garázdálkodik. Ezerszám mészárolják a falvak parasztlakosságát. Kvangszi tartományban állítólag 10.000 paraszt pusztult el úgy, hogy a kommunisták a szembenálló kormánycsapatok ellen vonulva, maguk előtt hajtották őket. Hunanban 72.000 embert gyilkoltak le és 120.000 épületet romboltak össze. Több *keresztényen* is áldozatul esik. Ez események egy része már Kunst Irén távozása után játszódik le, de így is éreztetik: méltán volt neki nehéz ott hagyni szeretett kínaiait. Balsejtelmek igazolódtak.

Mi fáj még?

Nehézzé tette a búcsúzást, hogy a tongtaói épület, amelyet a rablók által lerombolt missziói ház helyett kellett emelni, még nem készült el teljesen s nem várhatta be a *felavatást*. Február elején búcsúzik Tongtaotól. Sok könny folyt. Népes gyülekezete 5 km.-re elkísérte gyalog. Február 10-én már Honkiang felé viszi a csónak s annak ringása közben írja haza a levelet, jelezve, hogy csak húsvét után érkezik Berlinbe s körülbelül a nyár folyamán Budapestre. Átutazóban Csangsan tölt öt napot, a Vakok Intézetében. Már 10 éve nem látta a Drágakőt s kölcsönösen nagy volt az öröm. Péterkével is találkozik, 5 havi házassága után már özvegyen.

Nehézzé tette az utat a rendkívül veszélyes tájakon és a mindenféle körülményes járművön való utazás, úgyhogy április eleje van, mire Sanghaiba érkezik.

Még ennél is nehezebbé, hogy szíve nem engedhetett a sok ott marasztaló szeretetnek. Mert neki még egy nagy gondot kellett elintéznie. Azt, hogy ki lesz a magyarok közül *munkája folytatója*. Valami feltűnő, hogy Isten neki nem adta még meg ezt az örömet s mint látni fogjuk, az utolsó napig sem adta meg. Pedig szinte kezdettől fogva dolgozott érte.

Leginkább azonban az a gondolat fájt szívének: „Most hazajövök, de vajjon mehetek-e vissza? Magas korom miatt nem fogják-e megtagadni tőlem az örömet, hogy újból kimehessek?” 62. évét tiporja. Sohasem volt túlerős. Az önemésztő szolgálat egész rokkant formájúvá tette. Nem is hoz most olyan boldog, repeső szívet haza, mint 18 évvel korábban a Lützov nevű hajón. Most nem is hajóval jön, hanem vonattal, szárazföldön, Szibérián és Oroszországon keresztül. Vaséi Matild leveléből tudjuk, hogy Kunst Irén ápr. 11-én indult el Sanghaiból dr. Herr és Steitz misszionáriusokkal. Két órával korábban ment el vele a vonat, mint Vasel Matild odaérkezett. Pedig nagyon boldogan készült a találkozásra, hiszen 10 éve nem látta már egykori munkatársát és tanuló társát még a missziói kiképzés idejéből. Íme, ilyen nagy Kína, még a misszióval áthálózott területe is. 10 éven át dolgozhatnak benne egy testvéri körből való munkások, anélkül, hogy találkozhatnak. Vagy jelenti ez: oly sok a tennivaló, egymással foglalkozni nincs idő? . . .

Kunst Irén április 25-én érkezik Európába. Útközben szíve még jobban megnehezedik, mikor látja Szibérián és Oroszországon keresztül, mily sokat szenvednek orosz testvéreink. Előbb Rostockban, majd Liebenzellben pihen. Július közepe felé érkezik Svájcba, ahol előbb Bernben, majd a hó második felében, a Thunel-tó melletti Beatenbergben piheni ki kedves keresztyén körben a második, a 10 éves kínai szolgálat fáradalmait. Bernből ír haza: „Most a szép Svájcban időzöm és nemsokára hazakészülök Magyarországra, ha csak egy pár hétre is. Már úgy vágyódom haza . . .”

Utolsó szabadsága alatt *háromszor* volt hazánkban. 1931. augusztus elejétől 31-ig. azután november 20-tól december 19-ig s végül április 2-től május 3-ig.

Két látogatása 1931-ben.

Első látogatásának megérkezési időpontja a budapesti *európai* vasárnapi iskolai *konferenciával* volt kapcsolatban. Itt Kínát képviselte. Ebben a hónapban nagyobb körútjai nem voltak. Csak Budapesten és közvetlen környékén tartott néhány órát. Előtte állott a szeptembertől-októberig tervezett németországi körút. A magyar látogatásokat csak azutánra tervelte. Szállása a Fébé Ev. Diakonissza-egylet hűvösvölgyi panziójában volt. Részt vett ezen egyesület által augusztus végén Klotildligeten rendezett *theológus-konferencián*. Itt 27-én önéletrajzi adatai szempontjából is rendkívül nagy jelentőségű előadást tartott erről a tárgyról: *Hogyan lettem én misszionáriusnő?* Előadása gyorsírási jegyzetek alapján megjelent a Missziói Lapok 1931. 7.—8. számában. A kéziratot maga a misszionáriusnő nézte át s így az teljesen hiteles. Ezen alapon dolgozhattuk be az emlékkönyv elején közölt Önéletrajzi töredékbe. A theológusok és lelkészek között, mert ilyenek is voltak az említett konferencián, nagyon jól érezte magát. Látszott, hogy mennyire szíven van egyháza jövődjő lelkipásztorainak a sorsa és megelevednedni látszottak mindazok a régi időből való szálak, amelyek őt egyházunk hivatalos képviselőihez, őrállóihoz fűzték. Kedves eszmecsere fejlődött ki az előadás után. Hogy milyen jelentőséget tulajdonított ennek a találkozásnak, kitűnik abból is, hogy két nappal később e sorok írójához levelet írt, amelyben újból reflektál az egyik theológus által felvetett kérdésre. A konferencia még együtt volt, így a levelet ott olvashattuk fel. *„Az egyik kedves theológus kérdésére még azt szeretném mondani, hogy a kínai azt reméli, hogy ha még ténny, akkor mindig jó dolga lesz, nem lesz beteg, stb. Egyszóval nemcsak üdvösséget vár, de földi szerencsét is és eleinte igen nehezeére esik, ha reménye nem mindig teljesül. Így volt Czingcsóban, de most már hála az Úrnak, vannak, akik megértették, hogy bár az Úr*

megáld és megőriz a földi életben is, a keresztyénnek itt megpróbáltatása is van. (I. Péter 1, 7.) Csak, aki győzelmesnek találhatik, nyeri el az élet koronáját.”

Ezután még augusztus 30-án, vasárnap délután 5 órakor tartott missziói előadást a Lorántffy Zsuzsanna Diakonissza-egylet Család-utcai otthonában. Másnap már utazott Németországba, hogy megkezdhesse von Gertzenné, a Német Nők Missziói Imaszövetségének, vezetője által összeállított *német körutat*. Október elejére befejezte thüringiai körútját s egy heti pihenés után e hó közepén Szászországban folytatta azt tovább.

November 5—8-ig a református és evangélikus külmissziói egyesületek részben párhuzamos, részben közös konferenciát rendeztek. Eredetileg úgy volt, hogy ezen Kunst Irén is — Achenbach Pál Licht im Osten misszió felügyelője és Lasota Károly, Sant Andrae-i bibliaiskolai lelkész, mint külföldi előadó és Döbrössy Lajos, mint török misszionárius ref. lelkész mellett — szintén részt vesz. Bármennyire szeretne volna ezt ő is, nem tudott közénk jönni, mert németországi feladatai lekötötték.

Második itthoni időzése alatt, november 20-tól főképp özv. dr. Miskey Sándorné rendezésében, református gyülekezetekben folyt le előadói körútja. Mindössze egy rövid hónap állt rendelkezésére s így csak a következő helyeket látogathatta meg: Gödöllő, Bpest Józsefváros. Kiskőrös, Kecskemét, Szeged. Hódmezővásárhely, Tahitófalu, Győr; Kispest; Pécs. Szárazd. Dombóvár. Kaposszekcső, Pincehely. Györköny, Abony. Kisújszállás, Berettyóújfalu. Derecske. Az út jövedelme 453.79 P. Egyes helyeken az evangélikusok részvételével folyt le a missziói ünnepély. Ezenkívül volt még több budapesti egyesületben és hívő körben előadása, így külön összejövetelt tartott a Német Nők Missziói Imaszövetségének budapesti tagjaival. Külön evangélikus estély volt a Deák-téri német nőegylet adventi sorozatában s dec. 5-én a budai konfirmáltak egyesületében, Gaál József vallástanár rendezésében. Rendkívül színes és megkapó előadást tartott a nagy diákfiúk és leányok számára s itt vetette fel először azt a kérdést: vajjon ki lesz a magyarok közül Kínában az

ő munkájának folytatója? Dec. 6-án résztvett a Fébé karácsonyi vásárának megnyitóján. Dec. 19-én búcsúztunk tőle. Előtte este volt utolsó találkozója a Ref. Külmisziói Szövetséggel a Bethániában tartott szeretetvendégségen. Útját a Felvidék megszállt területe felé vette. Dec. 20-án már a neki ugyancsak kedves Kassán tartott előadást.

Nehéz volt a búcsúzás, mert akkor még nem tudtuk, hogy a már szintén megszervezett s főleg evangélikus gyülekezetekbe vivő körútra kerülhet-e még, egyáltalában sor. Német vezetősége szigorúan örködött Kunst Irén testi ereje felett. Ismervén az ő fáradhatatlanságát és a kéréseknek csak nehezen ellenálló természetét, kemény cenzúrát alkalmaztak vele szemben és velünk szemben. Nem kisebb lépést kellett tennünk, mint közvetlen kérvényes levéllel fordulni a német Bundesmutterhez, Gertzen bárónőhöz. Annál nagyobb volt az örömünk, amikor a tél végén. 1932. február 29-én Malchéból kelt soraiban a kedves Kunst Irénünk tudatta, hogy Isten meghallgatta imáinkat s még egy hónapot tölthet hazánkban.

Utolsó itthoni időzés.

Április 2-án érkezett s itt ugyancsak sűrűn teletűzdelt útiprogramm várt reá. Csak úgy mertük megterhelni vele, hogy minden vendéglátó helyen külön kértük: minden fölösleges fáradságtól kíméljék meg, így futhatott azután le zavartalanul, gazdagon és igen áldottan *legkiadósabb*, egyben *utolsó magyar körútja*, amelyet e sorok írója rendezett. Következő állomásokon vitt keresztül az út: Bpest—Angyalföld szeretetvendégség, Kispest, Győr, Szombathely, Meszlen, Nemescsó, Kőszeg, — ahol régi barátnője, a leánygimnázium tanárnője, Wagner Paula volt az ünnepély főrendezője, — Kemeneshőgyész; ápr. 12-én Budapest, az Egyetemes Ev. Egyház imaterme, a Misszióegyesület budapesti tagjainak havi összejövetelén, amelyen D. br. Radvánszky Albert egyetemes felügyelő is részt vett. Majd Paks, Sárszentlőrinc, — ahol 1000 ember hallgatta végig a több, mint 2 órás programot este 10 óráig. — Szekszárd, Kismányok, Csepel. Bpesti Deák-téri elemi is-

kolások, ugyanott másnap a Leánykollégium, Pest-szentlőrinc. A fasori gyülekezeti teremben ápr. 26-án tartott előadása volt Budapesten utolsó nyilvános szolgálata. A Bethesda diakonissza kórházban is e napon volt a testvérek számára búcsúelőadása. Szarvas. Oros-háza, Kardoskút, Tótkomlós, Salgótarján, Monor, Soltvadkert és május 1-én Kiskőrös voltak az országos körút utolsó állomásai.

Még több helyre is kapott Kunst Irén meghívást, de ezeket nem lehetett programba venni. Így is van az elsorolt helyek közt két olyan, amelyet már csak utólag s Kunst Irén nagy személyes áldozathozatala mellet tudott, az útba beszúrni.

31 nap alatt 31 helyen, köztük 25 vidéki gyülekezetben beszéli, amihez egyes helyeken még külön ifjúsági, vagy női összejövetelek is társultak. Örven-detes volt a persely eredménye is: 700 pengő. A költségek levonása után, beleértve a németországi vasúti jegyet is, 300 P maradt fenn. Ezt az összeget Kunst Irén később, mivel a pénzt nem tudtuk a missziói munkamezőre kijuttatni a valutazárlat miatt, egy *magyar missziói ház* létesítésére hagyta. Ebben a házban előzetes kiképzést kapnának olyanok, akik a misszióba kívánnak menni, addig, míg a misszióiskolába juthatnak. Utolsó hónapjaiban ez a kérdés különösen foglalkoztatta misszionáriusnőnket, kivált mikor kilátásban volt, hogy egy vidéki hívő özvegyasszony nagyobb kertes házát ajánlja fel e célra.

A körúton több *meგრადó jelenet* volt. *Szarvason* került sorra, hosszú idő után megint először, Muraközy Gyulának a kínai *Péterről* szóló költeménye. Itt az eredetileg az egyházi díszterembe szóló meghívóra annyian jöttek, hogy a 4—5000 lelket befogadó templomban kellett végül is megtartani az előadást. A maghintés nyomán itt alakult először vasárnapi iskolás gyermekek között missziói egyesület. Első fecskének tekinthető ez a később, mind református, mind evangélikus részen megindított gyermekmozgalom: A külmiszió Kis Barátainak Szövetsége, illetőleg Missziói Gyermekszövetség munkájában. *Meszlenben*, ebben a 250 lélekszámmal bíró gyülekezetben 43 P 80 fillér

volt a persely. „Még olyanok is — írja Rác Sándor lelkes —, akikhez gyűjteni nem mentek be, mert inkább adni kellene nekik, mint tőlük kérni, elhozták ide a lelkészházba a 4—5 tojást. Egy 88 éves szegény öregasszony a szomszédban várta a gyűjtőket és átadta papírba és kendőbe sokszorosán belegöngyölt 20 fillérjét, így szólva: „Hozzám úgy sem jönnének be, pedig a szegénységemből én is akarok áldozni.” A *Deák-téri* gyermekek filléreiken kívül egész sereg kínai babával halmozták el a kedves Irén nénit, akiből a tanítónő szíve szinte poraiból elevenedett fel s csak úgy tündöklött a gyermekek között. Azt nem mondta el, nehogy a gyermekek öröme leohadjon, hogy Kínában a gyermekek nem igen ismerik a babával való játszást, mert korán kapnak a kezükbe eleven babát. Egy helyen ugyanis erről írt!

A legsodálatosabb azonban mégis ugyanezen napon. ápr. 19-én, *Csepel* volt. Valami félreértésből ezt a látogatást Pestszentlőrinc után, mint a nap harmadik szolgálatát kellett beiktatni a programba. Pestszentlőrinc is kedves volt, mert dacára, hogy templomépítésben volt a gyülekezet, még sem érezték pazarlásnak, hogy drága fillérjeikből a külmisszióknak is adjanak. Csepelre autón kellett mennünk s volt este 9 óra, mikor az ottani új templomban az előadást megkezdhattuk. Jó másfél órát várt már ránk a gyülekezet. Tele volt a templom. A padok körüli folyosókat tele állták a Weisz Manfréd-gyár keménynézésű, igazi vasmunkás megjelenésű alakjai. A türelmetlenségnek legkisebb jele sem jelentkezett. Kunst Irénünk a legmegnyerőbb hangot találta el előadásában. Beszült a kínai éhínségről, a rablókról s az ő legkedveltebb lelki gyermekének, a tongtaoi főszolgabíró feleségének és családjának megtéréséről. Már kb. a 12. helyen voltam vele, de ilyen csodálatosan, ilyen megragadóan sehol sem beszült. Az intelligencia és a munkások egyformán elfelejtették a napi fáradtságot; az állva-hallgatók az állással járó tehertöbbletet. Fél 11-et vert az óra, mire kiértünk a templomból. De *közben* senki sem ment el, sőt a végén csak úgy tolongtak a hívek a misszionáriusnő felé, hogy még legalább egy pár szót válthassanak vele. A hatás

nagy mérvét mutatja az is, hogy az összes iratterjesztési készletünk elfogyott, ami eddig még egy helyen sem történt meg. Nekem most, hogy visszatekintek erre a feledhetetlen estére, egy előzmény ötlík emlékezetembe. Legyen szabad megörökítenem! Amikor az autó Pestszentlőrincről Csepel felé röpített bennünket, Kunst Irén azt kérte, hogy imádkozunk. Ritka alkalom volt. Az autó dübörgésébe sóhajtottuk bele a végzett munkára, majd a végzendő *munkához* áldást kérő imádkozásunkat . . . Talán ez volt a magyarázata, az egyébként igazán nem remélten gazdag csepeli estének.

Május 2-án volt

a búcsúünnepélyünk. A Ker. Ifjúsági Egyesület Horánszky-utcai helyiségében jöttünk össze szeretetvendégségre, kb. 40-en. Volt a helyben is valami emlékidéző. A kínaiak bibliaórái a háború alatt KIE-helyiségben folytak. A Ref. Külmisziói Szövetséget Koczogh András tanár, elnök és özv. dr. Mísey Sándorné, alnök képviselte. Az est keretében Kunst Irén elsősorban *beszámolót* tartott utolsó körútjáról. A csangasai ébredés előzményeiből mondott el egy jelenetet. Vihar tört ki s ő háromszor-négyszer imádkozott, hogy az Úr szüntesse meg. Bibliáját felnyitva, II. Kor. 12, 9-et találta: „Elég néked az én kegyelmeim, az én erőm erőtlenség által végeztetik el.” A vihar még nagyobb lett, ő azonban a kapott ígéletben megnyugodott. A vihar rettenetes pusztítást végzett, a missziói házat is majdnem elsöpörte. Pár nappal később lázadás tört ki s mindenkinek menekülnie kellett. A missziói házat megrohanták, kifosztották, felgyújtották. Mikor a misszionáriusok a romok közé visszatértek, 10 férfi jelentkezett a keresztségre, azután 30-40-50. Ma már 1000 hívő keresztyén van Csangsaan. Csangsa lakóit az hatotta meg, hogy a misszionáriusok a vihar és lázadás dacára visszatértek közéjük és szeretettel folytatták munkájukat, jóllehet a lázadás éle ellenük irányult. A viharral kapcsolatos jelenet csak előkészítés volt a misszionáriusok számára az Úr részéről a közeli nagy szenvedésekre. Viszont a szenvedések bátor vállalása

ösztöke a csangsaiak ébredésére s így *egy alkalmilag meg nem hallgatott imádságon keresztül* hallgatta meg az Isten az *ébredésért már régóta tartó imádkozásokat*, — Hálával mutatott rá, hogy mennyire más volt a mostani szabadság alatt minden magyarországi látogatása s hogy mennyire látszik már nálunk is az ébredés. Összehasonlítva a 30 év előtti képet a mostanival, akkor még alig akadt valaki, aki megértette volna, hogy ő a misszióba készül s ma boldogan látja, hogy az ev. egyházban is mennyire megmozdultak a szívek. Örül, hogy útjában talált olyanokat, akik komolyan készülnek a külmisziói munkára. Végül nem győzte háláját kifejezni azon, hogy körútja milyen szépen volt megrendezve s hogy mindenütt olyan kedvességgel és gyengéd szeretettel fogadták.

Az Ev. Misszióegyesület részéről dr. Molnár Gyula táblabíró, elnök mondott Kunst Irénnek a fáradhatatlan s áldott munkájáért mély köszönetet. Ugyanarról az ajakról hangzott el a Kunst Irén utolsó útján a munkájáért való további felelősségre gyűjtő beszéd, amelyről 1913. őszén, első magyarországi körútjának legnagyobb ünnepélyén: a Skót Misszióban.

Befejezésül két éneket énekeltünk: Isten velünk, viszontlátásra s „Maradj meg kegyelmeddel. . .” Mindkettő búcsúztató ének volt, de mi alig éreztük az elválás nyomasztó hatását. Úgy éreztük, hogy kimondhatatlanul összeforrt a szívünk Kunst Irénével, s akivel egybeforr a szívünk, attól ha elmegy is, nincs többé elválás . . . Utolsó napok egyikén még kiment a rákoskeresztúri nagy temetőbe. Edesanyja sírjához.' Utolsó gyermeki kötelességét teljesítette, amikor a hamvoknak a már 30 éves elévült sírból újabb sírba való helyezése felől intézkedett. Perényi Józsefné, akinek pestszentlőrinci kertjében híres virágok vannak, mert azok illata, — az értük befolyó összeg képében évről-évre Kínáig szokott szállani, volt ebben is segítségére.

Hétfő este volt. Másnap, kedden, május 3-án látuk *utoljára* fellépni a *magyar földről*: a drezdai gyorsvonatba, délután fél 2-kor. Ketten voltunk künn a Keleti pályaudvaron özv. dr. Miskey Sándornéval, akinél egyébként utolsó két magyarországi látogatása alkal-

mával szeretetteljes otthona is volt. A búcsúzás óráiban kérte e sorok írója — anélkül, hogy vele a vég sejtelseit idézné —, hogy írja meg *önéletrajzát*. Egy kérdés, amefynek teljesítésétől pár percig, vonakodott, de amelynek azután az elől közölt önéletrajzi töredék legértékesebb részeit köszönhetjük.

Kunst Irén már a búcsúünnepély alkalmával jelentette, hogy hajójegyét megváltották s *harmadik kínai útjára* szeptember 13-án indul. A közbenlevő időt Németországban töltötte. Elsősorban Mainzba ment, ahol áldozócsüörtökkel kapcsolatos missziói ünnepségeken vett részt. Közülünk utoljára leghűségesebb barátnője és magyar munkatársa: *dr. Misley Sándor né* látta, aki a nyár végén kiutazott Liebenzellbe, hogy résztvegyen a búcsúzó ünnepélyen s még egyszer átölelje szeretetével a mi nevünkben is őt. . .

„Kedves órákat töltöttünk együtt az Úr színe előtt. Sétáltunk, csomagoltunk. Megható volt az az öröm, amit érzett a felett, hogy vele voltam, ő, aki annyira az odafelvalókban élt, aki annyira le tudta győzni személyes érzéseit, még ő is szükségét érezte egy testvéri, még pedig magyar testvéri szívnek ezekben az ünnepélyes napokban. Pedig mennyire szerették őt a németek! Milyen sok jóval, széppel kedveskedtek neki búcsúzásakor! Ruházati cikkekkal és süteménnyel látták el.

Eljött a nagy nap. Az óriási sátort 2—3 napig állították fel, 2000 ülőhely van benne. U—5000 ember özönlött fel a misszió hegyére közéről, távolról. Jöttek ifjúsági egyesületek zászlókkal gyalog; jöttek kocsin, autón, vasúton. Aki nem fért be, az kint s egy teremben hallgatta hangszóróval.

Impozáns volt látni azt a nagy missziószeretetet, azt az áldozatkészséget.

Két idős testvér lakott együtt, az egyik évek óta az ágyat nyomja, a másik még elvégzi valahogy a 'házi munkát, de nem kereshet. Úgyszólván mások szeretetéből éltek, s nagyon szűken. Egyszer elhatározták, hogy az Úrnak tizedet adnak a misszió céljaira. S alig, hogy ezt elkezdték adni, folyton nagyobbodott bevételük. Ezek 20 márkát küldtek Irén testvérnek. Szomo-

rián gondoltam haza. Itthon még a feleslegből sem adnak. Miért? Mert még nem elegenden szeretik Krisztust, úgy, amint Ő kívánja.

Az avatás napján a misszionáriusok s hozzátartozóik helyet foglaltak a pódiumon, szemben az óriási tömeggel és sorba tettek bizonytságot arról, hogy az Urat szeretik, követik és szolgálni akarják. Minden bizonytságtévő után valaki imádkozott az illetőért. Volt olyan, aki belmissziói munkába ment, volt, aki először vagy másodszor ment ki a pogányokhoz. Irén testvér harmadszor ment ki s most, bár nem magyarul, de magyar testvér imádkozott érte.

Másnap bementünk mélyen az erdőbe sétálni s ott imádkoztunk együtt. Ez olyan kedves emléke volt, hogy még Kínából is emlegette.

Harmadnap egy darabig együtt mentünk u vonaton, boldog volt, hogy ismét útban van szeretett kínai népéhez s lelkemre kötötte az itthoni munkát. Neki kellett átszállnia; érzékeny búcsút vettünk. „Drága Rózám, a viszontlátásra; ha itt nem, hát a mennyeországban!” Ezek voltak utolsó szavai hozzám. Egy percnyi fehérkendő lobogtatás és eltűnt szemeim elől, hogy tényleg odafent lássam őt viszont.

A munka, amit ő elkezdett, a mi örökségünk. Kedves Olvasóm, aki ezt a könyvet meghatottan olvasod, ne elégedj meg a pillanatnyi lelkesedéssel; vizsgáld meg szívedet, szereted-e Jézust és aztán imádkozd, azt, amit Irén testvér és én is imádkoztam: „Uram, taníts meg Őket szeretni!” S az Úr megtanít a pogányt szeretni, szálni s érte áldozni, örömmel, mert csak az kedves előtte.

IMÁDKOZZÁL — ADJÁL — MENJ.

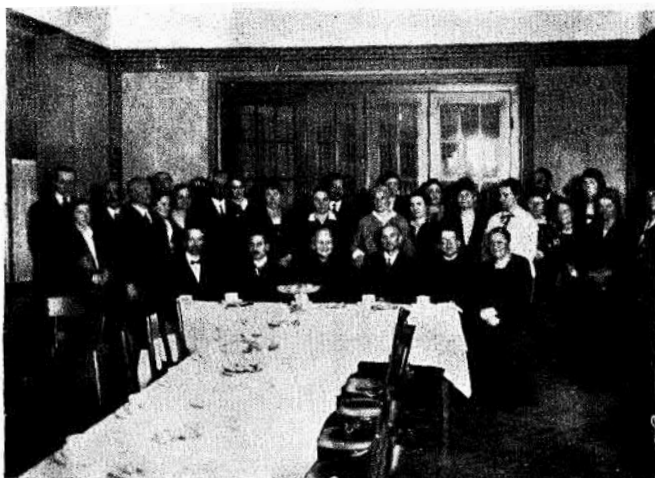
Hármat tehetünk Mesterünkért,
Kik várjuk szent Országa jöttét,
Kik e földön Őt szolgálhatjuk:
Imádkozzunk, menjünk vagy adjunk.
Szüksége van az Úrnak kinyújtott kézre,
Sok fürge lábra, sok imádkozó szívre,
Hogy együtt képezzenek erős kötelet
S együtt győzzenek minden akadály felett!

*Vasel Matild, aki 20 év óta a magyarok misszionáriusnője
Csangszában.*

*Özv. dr. Miskey Sándorné,
« magyar kínai munka megszervezője.*

*Az Ev. Misszióegyesület búcsúztatja Kunst Irént utolsó itthon-
Mének utolsó estéjén, 1932 május , -án a Bp. KIE nagytermében
tartott szeretetvendégségen.*

*Az adakozó pénzét ne tartsa többre
Annál, amit a munkás tesz kint rendre.
De a munkás se dicsekedjék felette,
Mert érte imádkozók nélkül elveszne.
Mindenki nem adhat, mindenki nem mehet
Hinteni a magot, művelni a földet,
De legyen bár ifjú, öreg, gazdag — szegény,
Erős, vagy erőtlén — imája mennybe ér.*

*Imádkozz, hogy adjon, kinek van aranya,
Hogy hangozhassék kint a Megmentő szava;
Imádkozz: menjenek, kiket arra hívnak,
Imádkozz, hogy más szívek is imádkozzanak.*

Annie l. F. után (Kanadu): MISLEY SÁNDORNE.

Nem zárhatjuk le ezt a fejezetet nagyobb visszatekintés nélkül. Határvonalhoz érkeztünk, amellyel Kunst Irén személyes magyarországi szolgálata ért véget. *Időbelileg* a 11 éves leánykától a 62 éves matrónáig visz ez a hosszú útszakasz. *Térbelileg* a négy magyar világtáj húz elbénk egy keresztet, amelynek alsó szára valahol Délmagyarországon, Nagybecskerek táján kezdődik s Eperjes feleit csúcsosodik. Balkarja valahol Kőszegnél, jobbkarja pedig Sepsiszentgyörgynél ér véget. Mint a kalejdoszkop ezernyi mozaikja nyüzsög fel szemink előtt a rengeteg apró és nagy szolgálat, amit közöttünk: kis alföldi faluktól elkezdve a nagy város gyárkéményes kötömbjéig végzett; 28 évet tesz ki magyar földön való időzése. S mi *hálával* gondolunk az őt formáló, elhívó és munkába állító Urunkra mindazért, amit hűséges szolgálóleánya által végzett az Erzsébet-körúti első bátortalan vasárnapi iskolai óra tartásától kezdve a gyárak előtti röpirat- és meghívó-osztós szolgálatokon, a háború alatti katonakórház látogatásokon keresztül. Mindarra, amit ez emlékkönyv sorai a maga helyén megőrkíthettek. Elég bő képünk lehet aránylag minderről, kivéve a *vidéki körutakat*. Ezekről, nem számítva a legutolsó s fennebb bővebben ismertelt körutat, alig van krónikánk és hozzáférhető feljegyzésünk. Itt kér ezért elnézést az emlékkönyv összeállítója s egyben kifejezi azt a kérést: vajha azok, akik még a magyar körutakról érdekes adatok birtokában vannak, ne sajnálnák a fáradságot, hogy egyházi, missziói lapjainkban írandó miniatűrökben igyekeznének

megmenteni a drága emlékeket a feledésbemenéstől; vagy pedig szívesek volnának közölni adataikat az emlékkönyv szerkesztőjévé).

Mint előadóról és íróról szintén e helyen szeretnénk kis lelki fényképet adni. Mint *előadó*, Kunst Irén a legkiválóbbakhoz tartozott. Nem az előadás formai oldalát értjük ezalatt. Bár formai szempontból is nagy fegyelmezettséget, leleményességet és kifejezésben készséget árukt el. Utolsó körútja alkalmából első előadásain érzett, hogy a 10 éves kínai szolgálat alatt sokat felejtett a magyar nyelvből, de szinte élményszámba ment, hogy napról-napra miként tért vissza mindjobban sokszor egészen zamatosán ható magyarsága. Előadásának *sohasem* volt kenetes a hangja. Mindig a legmagasabb célt tűzte maga elé s rendszeren a bevezetésben egy komoly ébresztő, vagy a saját életéből vallomást tevő *igével* ütötte meg az alaphangot. Azután könnyedén átment a misszióért való érdeklődésre, a természeti embert is megnyerő ismeretek közlésére, a kínai népeit színes jellemzésére s a nagy lelki és testi nyomorban élők helyzetének részvétel ébresztő ecsetelésére. Pompázott itten az ő sokoldalú szellemi képessége, amely a nyelvi, társadalmi, gazdasági, természeti és tájbeli érdekességek megszólaltatásában egyformán otthonos volt. Úgyesen tudta alkalmazni *szemléltető képeit*, a kis kínai cipőket, a rizsevéshez használt, szinte elmaradhatatlan pálcikákat, térképeket s nagy gyakorlati érzékénél fogva lehetőleg mindig azon volt, hogy a bemutatott holmikat, könyveket, kínai kézimunkákat és bibliai mondásos szalagokat a hallgatók maguk is kézbekapják s kézről-kézre továbbadják. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy az összejövételén való részvétel *felejtethetlen élményekkel* járjon. Többször szokott panaszkodni feledékenységéről. Mindig félt, hogy abból a sok kincsből, amit az Úr előtt feltárt, valamit nem továbbbit, mert rossz az emlékezőtehetsége. Mi azonban nem azt tapasztaltuk. Nem akarjuk azzal sérteni őt, hogy túl szerénység volt a gyenge emlékezőtehetségére való hivatkozás. A magyarázatot inkább abban látjuk, hogy rengeteg sok dolgot élt át, mindent szeretett volna nyilvántartani, amit természetesen lehetetlen volt. Nem a memória volt *szegény*, hanem az élete túl *gazdag*. Csak ő ezt nem vette észre.

Természetesen minden előadását sok imával kísérte s az Úr valóban nagy frissességgel támogatta őt. Csak úgy özönlött belőle a sok mondanivaló anélkül, hogy a *maga* munkáját, vagy sze-

mélyét toltá volna előtérbe. Az utolsó magyar körúton 11 helyen hallgattam őt; volt, hogy egy nap háromszor is. De egyszer sem mondta ugyanazt, s ha ugyanannak látszott is, nem volt unalmas. Az is nagy dicsérete minden előadónak, ha a legkülönbözőbb műveltségűek, vagy *felnőttek* és *gyermekek* egyszerre hallgathatják — jó értelemben vett — élvezettel. Nála így volt. Sohasem tudom elfelejteni, amikor Kispesten voltunk az állami polgári iskola tornatermében s a bordásfalon lógó gyermekek félkarral kapaszkodva hallgatták szakadatlan figyelemmel a közel egy óra hosszát tartó előadást. Az embernek a fügefára felhágó kis Zakeus jutott az eszébe, aki mindenáron Jézust kívánta látni.

Valóban ez a legnagyobb, ami előadásairól elmondható, hogy aki Jézust kívánta látni, míg ő beszélt, az nem csalódott. S aki nem is Jézust kívánta látni, hanem valami exotikus, a saját kultúrfölényét érezni engedő előadásra várt, annak először csalódnia kellett, de azután boldogan állapíthatta meg: nem baj, mert *nagyobbat* láttam, mint vártam: a ma is élő, mozgó, szívekbe bevonulást kereső, szolgálói személyében megtestesülő s általuk szent szántó, magvető és arató munkát végző, csodálatos *Jézust!*

Mint *író* először csak *fordításokkal* próbálkozott. Itt összegezzük azt is, amit már e tekintetben érintettünk. A Keresztyén Evangélista lapjain angolból, németből fordított elmélkedései jelentek meg 1903—4-ben. *Énekeket* is fordított, melyből kettő a Hozsannában is megjelent s amelyek ez emlékkönyvből is ellenőrizhetők: hogy mily tiszta és költői tehetséget is megcsillantató készségről beszélnek. Első önálló dolgai *németül* jelentek meg. „Das glückliche Kleeblatt” — „A boldog lóherelevél” —1910-ben. Ez magyarul mindmáig nem is jött. Német missziói lapok: a *Chinas Millionen* , valamint a Német Nők Missziói Imaszövetségének *Mitteilungen-je* Kínából írt levelei folytán ismertté tették nevét egész *Középeurópában* : a német és a németekkel kapcsolatos missziói körökben. Legtöbb írása mégis magyarul jelent meg. Az volt neki a legkedvesebb. *Levelei* pompáznak e téren leginkább. Nemcsak terjedelmükkel, hanem fordulatossággal, szemléletes-ségükkel és az Úrért, meg a misszióért toborzó lelkiületükkel. Az előadások kapcsán sem bontakozott ki annyira az ő ébresztő, *profetikus* , hírnöki és *papi* szolgálata, — a dolog természeténél fogva, hiszen nő volt — mint akkor, amikor a levélpapír fölé hajolva, Európa vagy Kína legkülönbözőbb tájairól küldte el hozzánk beszámolóit, üzeneteit, a mentőszertetet és testvéri fele-

lössóg legmelegebb szívveréseit. Ott nem gátolta a hallgató közönség érzékenysége vagy lelkileg még csak tej-italára .szoruló mi-volta. A saját lelki életének, az Úrhoz való legbensőbb viszonyának drága gyöngyeit szórhatta ... és szórta is bátran.

Külön kell szólni *egyes személyekhez* intézett leveleiről. A tisztelet, a gyengédség, a figyelmesség, az apró-cseprő bajok utáni érdeklődés mint aranyszegély veszi őket körül. Érdekes jellemzője a legtöbbszörnek, hogy tele van ráházva köriratokkal, utóiratokkal, mint aki fél, hogy valamit még elmondatlanul hagyott, azért nem meri lezárni sorait.

Levelei mellett *elbeszélései* is valami nem. közönséges írói talentumról tanúskodnak. Az ember arra gondol, hogy, ha nem lett volna misszionáriusnő, hanem továbbképzi magát, rendkívül nyelv- és stíluskézsége, valamint finom érzékenységű lelke lehetővé tették volna, hogy mint világi vagy evangéliumi írónő szántson maga után igen mély barázdát a szellem legszebb földtábláin. Elbeszélései érdekesek és elevenek. Úgy, hogy szinte kevés bedolgozással dramatizálni lehetne őket. Első magyar elbeszélése *Az agg Simeon és Péterke története* címmel jelent meg a háború után. Ezt használta fel második kínai útja előtti magyar búcsúkörtúján. Mert arra is mindig gondolt, hogy vigyen magával iratterjesztést. Általában nagyon szíven viselte az *iratterjesztés* ügyét is, nem szólva arról, hogy mennyi mindent osztogatott szét a saját tárcája terhére. Második önálló magyar füzeté utolsó itthonléte alatt jelent meg. A *Korán érett kalász* címmel ekkor adta ki a tongtaoi főbíróé, az ő kedves Lídiája élettörténetét. Kérésünkre még egy elbeszélést írt, amelyet azután *Élmények* címmel adtunk ki. Ez az a füzet, amelyet harmadik kiutazása alkalmával a Vörös-tenger hátán ringó hajóról írt. Mindhárom elbeszélése pár héten belül elfogyott.

Előadásaiban, leveleiben, elbeszéléseiben vezérszerepe van az igének. Nem volt írásmagyarázó, inkább írás-elő és megszólaltató. Nem okoskodik, nem hasogat. Theológiája legközelebb áll Páléhoz. Ezért való legtöbb idézete az ő leveleiből.

Volt azután még egy írása!

Ezt kell mindenképp *főlé* helyezni. Az ő kis sűrű jegyzőkönyve, amelyet előadások után, megismerkedések kapcsán, ülön-útfélen, leginkább pedig a titkos kamrában vett elő. Ebbe felírta azoknak a neveit, akikkel találkozott, akiről úgy érezte, hogy az Úr ezeket különösképpen a szívére helyezte s akikért azután

rendszeresen imádkozott. A Biblia után ez volt az ő legolvasottabb könyve. Mert ez írás nem a nagyközönségnek, nem különböző missziói köreinek, hanem csak *neki magának* szólt. Tőlünk való búcsúzása után, 1932. júl. 2-án, Liebenzellből írt levelében ez az utolsó mondatok egyike: *A nevéért is hálás köszönet*. Előzőleg bizonyos címeket kért tőlem, akikkel körútján — sokszor csak pár percre — találkozott. Oh, mennyien lehettünk benne ebben az írásban! Mennyi név Kínából, Svájcból, Németországból, megszállt területeinkről és hazánkból? Ki tudja, nem ez-e az egyetlen írás, amelynek fehér lapjait még most is olvassa ...

G. A.

A HARMADIK KÍNAI SZOLGÁLAT.

1932. októbertől

Első hajóra szállása után — egy nap hijján kerek — 28 évre indul vele *harmadszor és utoljára* Kínába a hajó. Megint Génuából, megint a Fulda! 1932 szept. 13., *Neki* az volt legszebb az úton, hogy olyan sok missziói testvérrel utazhatott együtt. 85 misszionárius van vele; ezek közül 50 protestáns. Naponta közös áhítatokat tartanak. A hajó közönsége számára pedig az I. osztály ebédlőjében rendeznek istentiszteleteket. Volt köztük német, svájci, svéd, dán, amerikai, de még mindig *csak egyetlen* magyar, akárcsak az első út alkalmával. Volt azonban egy magyarokkal ismerős fiatal német misszionáriusnő, Handmann Mária, annak a lipcsei missziói felügyelő lelkésznek a leánya, aki két évvel korábban volt kisebb körúton hazánkban. Elég kapocs volt ez ahhoz, hogy szíveik jobban összemelegedjenek. Kivált, hogy a fiatal német munkásnak ez volt az első útja Indiába. *Nekünk* az volt a legkedvesebb, hogy ekkor írta meg az 1926. és 28. esztendő legmegragadóbb élményeit a kínai rablókkal. A Veres-tengeren járva keresett fel bennünket soraival és megint példázott ennek a tengernek legtitokzatosabb beszédére, hogy mit üzen a mai keresztyéneknek a hullámok közt száraz lábbal átvo-nuló s tisztán hitből élő Isten-népéről.

Október 28-án érkezett Sanghaiba. Isten nyugodt utazást biztosított, csak az utolsó napokban, különösen Hongkongtól kezdve volt a tenger nyugtalan. Boldog, hogy újra Kínában lehet, örül a sok kínai látásán, bár mindenütt lehet a háború okozta pusztulás nyomait látni s a még reá váró folyami hajózás is mindig nagyon veszedelmesnek ítélik.

Az általános helyzet

— jóllehet csak alig másfél éve jött el Kínából, mégis — nagyon megváltozott. Most már nemcsak a kommunisták támadják a keresztyén missziókat, hanem a „felvilágosodott” *nacionalizmus* is. A nacionalisták azt hirdetik, hogy a misszió az európai és amerikai törekvések eszköze s iskoláival elgáncsolja a hazafiasabb érzésű kínai ifjúság nevelését. Jelszavuk: „*Félre a missziói iskolákkal!*” De éppen úgy európai érdekeket szolgálnak szerintük a kínai keresztyén egyházak is, mert ezek az európai és amerikai egyházaktól függő helyzetben vannak. Épp ezért, mint Maurer H. Pintongban működő misszionárius írja a helyzetképet nyújtó nevezetes cikkében, ez az új jelszó: „*Félre az áruló külföldi egyházakkal!*” Azt is felróják, hogy a misszionáriusok indokolatlan csodálatot nevelnek bele kínai híveikbe a fehér népek iránt, a kínai fajt és műveltséget alacsonyrendűnek minősítik. Ezért a harmadik jelszó a sárga terror részéről: „*Ki a misszionáriusokkal!*” Most már csak a negyedik jelszó szélesebb körben való elterjedése hiányzik. Ezt a „*felvilágosodott*” nacionalisták hirdetik. Minden vallás értelemtompító, azért: „*Félre mindenféle vallással!*”

A *kommunisták* viszont azt hangoztatják: „A keresztyén misszió a kapitalista világ vállalkozása és azáltal, hogy ragaszkodik a meglevő rendhez, akadályozza a felette kívánatos szociális forradalmat. A keresztyén-ség- elfátyolozza rabszolgasorsban sínylődő hívei előtt az ő tulajdonképeni kétségbeejtő állapotukat s így híveik semmit sem tesznek a maguk felszabadítására. Nem egyszer lázitanak a vörösök azzal, hogy rámutatnak a misszionáriusok kényelmes, úri életére, ami az általános nyomor közepette *antiszociális* és kihívó jelenség. Buddhista templomok és zárdák zárulnak be s erre a sorsra akarják juttatni a keresztyén intézményeket is. Főleg a közoktatásügyi kormány tesz erőszakos intézkedéseket a keresztyén iskolák ellen. Még a rendes tanuláson kívül sem szabad a tanulókkal semmiféle vallásos gyakorlatot folytatni.

Jó ezeket hallani — fájdalmas voltuk ellenére is — azoknak, akik azt híresztelik, hogy ma már a misszió-

náriusok állása is csak jó kenyérkereset. Ám Isten az ő népét is tisztítja. A misszionáriusok egyrészt a bennszülött egyházak önállóbbátétele, másrészt a nemzeti érzés bibliai szellemben való ápolása útján igyekeznek kifejezésre juttatni, hogy mi a számukra az „*egy szükséges dolog*”. Maguk a misszionáriusok fogadják legnagyobb örömmel a válságos időket, mert így remélik a szabadulást a fenyegető kísértéstől: hogy Krisztus gyermekei a nyárspolgári megalkuvás, a jámbor önzés és kényelemszeretet sáncai mögé vonuljanak vissza.

(Hajnal, 1934. jan. 1. *Dr. Vásárhelyi Dezső.*)

A mi misszionáriusnőnket

ez a válság inkább csak lélekben, mint közvetlen közelből érintette. Ennek helyi és személyi oka van. *Helyi*, mert ő mindjobban a misszió munkája számára szűz területre vitte szent hálóvetéseit, ahol még a keresztyén-séggel szembeni kritika *ismeretlen* és tárgyaltalan volt. *Személyi*, amennyiben őt a mindenki előtt nyilvánvaló puritánságra, önmegtagadó, áldozatos élete mellett *senki sem* vádolhatta a kegyes önzés titkos üzelmeivel.

Sanghaiban nem soká időzött. November 30-án már Czingcsóba érkezik. 1933 jan. 5-én véglegesen átköltözött harmadik kínai szolgálata főhadiszállására: a neki mindennél kedvesebb *Tongtaoba*. Itt az új Fuhintang, az evangélizáló csarnok, már készen várta jöveteletét. Ezekből a napokból hadd álljon itt egy kedves le vele.

Tonglao, 1933. január 17.

Nem szeretem azt, ha a kínaiak tudják, mikor van a születésnapom, nehogy megajándékozzanak; ezért utazom én a legtöbbször születésnapomon. Ez alkalommal Tongtaoban voltam, ahova karácsonyi ünnepélyre mentem, melyet december 18-án tartottak. 22-én akartam Czingcsóba visszamenni, azonban az Úr más-kép határozott. December 21-én, amikor a reggeli áhítaton voltunk egy küldött jött Czingcsóból azzal a hír-*

* Ez a születésnapja.

rel, hogy Liu-né egyetlen fia egy nappal előbb meghalt, így azután a nők órája végeztével, mindjárt ebéd után, útnak indultunk. A csónak nagyon kicsi volt, kinn hideg volt, szorosan ültünk egymás mellett, a gyermekek sírtak. Czingcsót az alacsony vízállás miatt egy nap alatt nem érhattük el. így elhatároztuk, hogy az 5 kilométerre levő Kangkóban fogjuk az éjszakát tölteni, ahol Meng vendégfogadójában jó alkalmunk volt arra, hogy a lelkeknek Jézusról szóljunk. Liu asszony természetesen nagyon szomorú volt; nem aludt és csaknem az egész éjszakát átsírta. Fiát sok munkával és gonddal nevelte nagyra és amióta hitt a Megváltóban, éjjel-nappal imáival vette körül. És most mégis bűneiben halt meg! Megható volt, miként köszönte meg az Úrnak, hogy Czingcsóban halt meg és nem valahol útközben, mert úgy sohasem tudta volna meg, hogy hol is maradt. Amikor csütörtökön átfázva, de mégis jól Czingcsóba érkeztünk, a kedves Zimmermann testvér nekem születésnap iasztalkát állított fel, ami a szobámban várt. Kocher Róza* testvér is, aki közben már hazafelé utazott, szintén helyezett oda egy kis búcsúüdvözlést. Czingcsóban ismét karácsonyt ünnepelhettem: a szentestének délutánján a házbeliekkel. Este meg különösképpen a testvérekkel, a fényesen ragyogó karácsonyfa körül. Az ünnep két napján pedig a nyári szakadás folytán, sajnos, kicsire olvadt gyülekezettel.

Január 5-én azután a holmimmal együtt két csónakon Tongtaoba indultunk. A holmink a kisebb csónakon, mi pedig a nagyobbik csónakon foglaltunk helyet. Úgy hogy az evangélistának a felesége, a kis Péter, Eszter és Klára, a fiatal szakácsnő egy fülkében találtak helyet, Liuné, Jákob és én pedig a hátsó részen. Éjszaka azután Jákob kinn aludt a hajóslegényekkel. A csónak olyan széles, hogy két ember egymás mellett feketik. Alul gyékény és olajos ruha volt, rajta vattás takaró, erre feküdtünk le ruhástól. Tollpárnával takaróztunk. Úgy feküdtünk ketten, mint valami hálóban. Az út három napig tartott annak dacára, hogy a vitorlá-

* Ő az, akivel utolsó fényképén látjuk s aki az utolsó napokban vele volt.

kat is kifeszítettük; a hajóslegények a beállott hideg miatt ugyanis többször nem akartak tovább menni.

Egyes helyeken az örvényben nagyon veszedelmes volt a helyzet, a csónak gyakran sziklának ment és a hajóslegényeknek irányt kellett változtatni, sokszor a vízbe szálltak és emelték a csónakot, de az Úr elküldte angyalát, aki azután szerencsésen célhoz vitt minket. Jákob rizst és főzeléket főzött, mikor már a magunkkal hozottak elfogytak. Január 5-ike óta itt vagyunk. Az új ház nekem még szokatlan, de végtelen öröm tölti el szívemet, hogy évek óta tartó kívánságom teljesült: Tongtaóban lakhatom. Itt kedves segítőnkkel, Tanggal és Liunéval dolgozom (őt a magyarok tartják el, ebben az időben 45 éves) és mert a Megváltó közel van hozzám, nem vagyok egyedül és boldog vagyok, hogy itt dolgozhatom. És ha szövetségünknek kedves tagjai imádkozni fognak azért, hogy itt az országban hű lelkek támadjanak, nagyon hálás leszek. Azt az imádságot is, hogy Isten körénk védőfalat húzzon, nagy hálával vesszük, mert itt ismételen veszélyek fenyegetnek minket, amiket eddig szerencsésen elkerültünk.

Hálás szeretettel:

Kunst Iréntek.

Missziói portyázásait

már január végén megkezdte az új főhadiszállásról, Tongtaoból. Főleg Kvankszi és Tongkia tartományok felé. Február 14-én érkezett meg Linchinbe 6 napi gyaloglás után. Mentegetődzve írja, hogy a 75 km-es út azért tartott oly sokáig, mert már elszokott a nagyobb járástól, amellet az utak is rosszak. Nagyon boldog volt, hogy 3 év után megint itt lehetett. A két első keresztyén, Csang és Lai. hűségesen megállta helyét minden életveszélyeztetés ellenére is. Sőt azóta már megszorodott a hívők száma, úgy hogy február 5-én négyen vették fel a keresztségét.

A tavasz folyamán nagyobb távolságokra ívelnek befelé missziói útjaink: a Hunantól nyugatra eső tartományokba. Ekkor érinti harmadik kintléte alatt először Szüininget, azt a helységet, ahol másfél évvel később örökre lehunyja szemét. Az út eseménydús. Rendkívül kedves levél számol be róla.

Veszedelemben rablók közt.

Zimmermann misszionáriussal és segítőtársával hosszabb missziói útra indultunk február közepén. Bibliás asszonyom, Liuné is velünk volt. Első nap Silipiig jutottunk. Ismerős családnál szálltunk meg. Kényelmet ugyan nem tudtak biztosítani, de találtunk a padláson egy ajtót, amit két padra fektetve, tűrhetőleg kényelmes ágygá varázsoltunk. Liuné asszonnyal ketten megháltunk rajta, A férfiak a padláson találtak maguknak helyet. Este még sokáig elbeszélgettünk a háziakkal és gyermekekkel s igyekeztünk nekik megmutatni a menny felé vezető utat.

Reggelre kelve tovább indultunk. Dereglyével kel-tünk át a folyón. Nagyon vigyázva, hogy a környéken tanyázó rablók észre ne vegyenek. Sikerült is kikerülni őket. Késő délután értünk Sinfucsóba s legelőször a gazdag Li családot látogattuk meg, magas kőfallal kerített kastélyukban. Liné asszony nagyon örült a viszontlátásnak s rögtön körülvelt figyelmességével. Mi pedig boldogok voltunk, hogy újból beszélhettünk előtte Megváltónkról. Megígérte, hogy este felkeres szállásunkon, de csak reggel látogatott meg, akkor, mikor már éppen indulni akartunk. Útravalóval kedveskedett nekünk s indulásig még elbeszélgethettünk, s szívére kötöttem újból a Jézusban való hit szükségességét. Könnyezve beszélt el, hogy nemrégiben a rablók foglyul ejtették nagyapját s az öreg urat Lincsi-ig magukkal hurcolták, majd ott kivégezték.

A bajok közt is vidám lélekkel.

Tilienben régen jártam s alig ismertem rá a városra. A rablók garázdálkodása miatt egészen megváltozott. A város gazdag kereskedői elmenekültek s helyüket a rablók elől menekült tongkiaiak foglalták el.

A férfi misszionáriusok a vásártéren beszéltek a néphez, minket ezalatt egy öreg asszony hívott meg házába, ahol néhány összegyűlt asszonnyal beszélgethettünk s bizonyoságot tehattünk előttük Krisztusról.

Másnap Tangcsongba értünk. Egy család szívesen ajánlotta fel házát éjjeli szállásra. A férfiak a padlásra mentek aludni, nekünk Liuné asszonnyal egy düledező

falú deszkabódé jutott, benne egyetlen ágygal, mely egyúttal az összes kényelmet is jelentette. A szél átfújta a szellős bódén, de nagykendőmet akasztottam a bódé amaz oldalára, ahol az ágyunk állott s így szépen és „melegen” aludtunk Megváltónk oltalmában.

Másnap még reggelinél ültünk (asztalunk egy leborított vasfazék volt), mikor megjelentek a falubeliek, gyermekek és felnőttek, akikhez már eljutott megérkezésünk híre. Énekeltünk, majd Krisztusról beszéltem nekik. Lassan mind többen összejöttek, úgy hogy egy nagy nyitott helyiségbe mentünk át, ahol Zimmermann misszionárius és Cseo evangélista szóltak az összegyűttekhez.

Evangéliummal a rablók nyomában.

Suungkiangban évekkal ezelőtt volt néhány megtért bennszülött, de hogy mi lett ezekkel, nem tudtuk, mert nem volt alkalmunk azóta ellátogatni hozzájuk. Most ismét itt vagyunk. A város az utóbbi időben végtelenül sokat szenvedett a rablóbandáktól; lakossága a környező falvakba szétszóródott. Mivel a vendéglősnek nem volt szállóvendége, szívesen fogadott be házába. A felébredtekkal és a háziakkal nagyon áldásos összejövetelt tartottunk.

Másnap Huangtuig jutottunk, melyet nem sokkal érkezésünk előtt égettek fel a rablók. Alig néhány házat építettek még fel. Egy öreg házaspárnál töltöttük az éjszakát. Liuné asszonnyal csinos kis szobát kaptunk; egy hibája volt csak, hogy nem volt ajtaja. De ez nem tett semmit. Az ajtófélfára — ajtó gyanánt — feltűztem egy kínai nyelvű keresztyén éneket, amit az ajtó körül ülő kínaiak elolvashattak. Liuné asszony a háziak közé ült beszélgetni, én elindultam, hogy a falubeli asszonyokkal megismerkedjem. Az asszonyok — amint megszólítottam őket — megijedve szétfutottak, úgy hogy alig tudtam foglalkozni velük. Másnap sok gyermek gyűlt össze; egyik részük arra kért, hogy tanítsam őket énekelni, másik részük — a nagyobbak — keresztyén traktátus füzeteket kért. Mindkét csoportot kérése szerint kielégítettem.

Nem mehetett ennyi út

minden baj nélkül. 1933 őszén újabb nagy portyázásra indul. Főleg olyan helyeket látogat, ahol még sohasem járt az Úr Jézus magvetője. Ő maga is nagyon viszontagságosnak minősítette ezt az utazását. „Ha már ő, a hősiés, öreg misszionárius bevall ennyit, akkor tudhatjuk, hogy gyötrelmes volt!” — írja róla Misley Sandámé. — 95 km-t kellett gyalogolnia. Ezen az úton, egy keskeny gyalogösvényen, valaki szembejövő meglökte és ő két métert zuhant a mélybe. Az esetről egy címemre küldött levélben számol, be legrészletesebben. Ez a levél éppen azon napon kelt, amelyen egy évvel később halál-híre megérkezett.

Tongtao, 1933. november 20.

107. Zsolt. 21. v.

Bocsássa meg, hogy csak most írok és hogy nem küldök semmiféle iratot. A Missziói Lapokat mindig nagy örömmel veszem és olvasom és hálásan köszönöm. A meghívót (a nyíregyházi konferenciára) ma kaptam meg, azt is köszönettel vettem és elolvastam, örülök, hogy oly buzgó missziói élet van odahaza és hogy oly szép összeget küldtek a Lipcsei Misszióba.

Az Úr nagy kegyelméből október végén, több mint kéthónapi távollét után visszajöttem Tongtaoba és itt pihenem ki az út viszontagságait. Először Czingcsóban voltam Zimmermannék búcsúzásakor. Velők Szüiningbe mentem, ahol két nőt keresztelt meg Z. misszionárius. Ők hétfőn tovább utaztak, én Szüiningben maradtam egy pár hétig az ébredező lelkek gondozására; sok örömmöm is volt. Viszontagságos út (92 km) vitt onnan Lincsi-be. Útközben Tang evangélista mindenütt prédikált és sok iratot osztott. Evangéliumokat is adtunk el. Néhány helyen: Kiamában, Siasiangban és Suangkiangban olyan lelkeket találtunk, kikkel már máskor is érintkeztem és akik még nem feledkeztek el a hallottakról, így Kiamában egy Tang nevű asszony azt mondta nekem: „Maga már egy pár évvel ezelőtt itt járt! Én nem felejtettem el: Jézus megváltott minket!” Suangkiangban egy Ven nevű családnál töltöttük az éjszakát. A férfi néhány év előtt már megtérőfélben volt. Akkor a rablók

elől menekülni kellett az egész lakosságnak és most mégis csak bálványt imád, sőt még hozzá ópiumot is szív és ópiumot árul. Tudja, hogy nagy a vétké és fél is, de előbb megint meg akar gazdagodni, azután hinni fog az Úrban. Így mondja. Igen sajnálatra való!

Útközben megeredt az eső és így térdig vizesen vándoroltunk órákig. Annyira átfáztam, hogy csak meggörbedve tudtam tovább menni. De az Úr megsegített és Lincsibe érve, egy-két hét múlva újra helyreálltam és mindenfelé eljárhattam. Foasiuval (tongtaoi keresztyén nő) és Hongnéval (lincsii első keresztyén asszony) dolgoztam. Tongkia nyelven beszélt ez az asszony és bár csak tavasszal kereszteltetett meg, már nagy segítségemre van a munkában.

Ottlétem alatt a 95 km-re fekvő Kuiba is átmentem, dolgom volt az előjáróságnál. Az alkalmat szintén arra használtuk fel, hogy útközben a sok faluban és az élénk kereskedelmi járási székhelyen hirdessük az egyedül üdvözítő evangéliumot. Két estén nagy hallgatóság előtt a vendéglőben és vásáracsarnokban beszéltünk. Az előjáró szívesen fogadott, ő maga is sok ideig hallgatta az evangéliumot a fővárosban és többek közt azt mondta: „Nincs senki, aki többet szenvedett volna, mint az Úr Jézus Krisztus!” Külföldi módra épített járásbírószági épületet, széles országutat. így szólt: „Az önök imádságára számítok, mert a magam erejéből véghez nem vihetem.”

Úgy az evangélista, mint számomra szenvedést jelentett ez az út, így reméljük, hogy áldásos is volt és most még nem ismert gyümölcsöt fog hozni. Az evangélista útközben megbetegedett (malária), úgy hogy két estén nem bírta az ígét hirdetni és nem tudott ételt magához venni. Engem meg baleset ért mindjárt a Kui-út kezdetén. És pedig egy két méter mélyen fekvő szántóföldre zuhantam, mert a keskeny úton nem lehetett kitérni és egy arramenő véletlenül meglökött. Nagy fájdalmaim voltak a hátban, mintha csontom tört volna. Hangosan imádkoztam kínai nyelven. Erre a fájdalom megszűnt. Kedves útítársaim felsegítettek állni és minden akadály nélkül tovább mehettem. Még két éjjel vol-

tak fájdalmaim, de nappal nem volt semmi bajom. Csak, ha lehajoltam, éreztem, hogy belsőleg megsérültem. Mikor ötödnap éppen visszatértünk Lincsibe, tudtuk, hogy nagy csodát művelt velünk az Úr. Áldott legyen az ő neve!

Nem hagyhatjuk el az 1933. évet, míg a csangjai *Vakok Intézete* 25 éves jubileumára ki nem térünk. Március 10-én volt. Kunst Irén nem vehetett részt rajta a nagy távolság és másirányú elfoglaltsága miatt. A 25 év alatt 111 vak gyermeket vettek fel. Közülök 30 már átköltözött az örökkévalóságba. A jubileumkor 58 vak gyermek van a házban. Az intézet kétszer esett lázadók és gyújtogatok pusztító kezébe. 1910-ben és 1911-ben 1925 óta van mostani helyén s mintegy 70 embert tart el. A jubileum közelről érintette *Vasel Matild* szívét. Hisz maga is az intézettel — egy év hijján — a negyedszázadot jubilálhatta, hiszen úgyszólván kezdettől fogva volt annak munkása s az utóbbi 10 éven át önálló vezetője! Ez a jubileum közelről érintette a magyar missziói kereszténységet, különösképp református testvéreink külmisziói munkájának kínai ágát. Hiszen *Vasel Matild* eltartásának vállalásával s 24 éven keresztül annak hűséges teljesítésével valami olyanba fonódott be az innét felszálló imádság és adomány, ami nélkül nem lehetett volna olyan gazdag és sokatmondó Händelnek az a Hallelujah-ja, amely a 25 éves jubileum napján az egykor nyomorult kis vak leányok ajkáról Isten trónja elé szállt. Ünnepe volt ez a jubileum közvetve a magyar kínai missziói ág vezetőjének: a 25 évvel szintén kerek 25 évet jubiláló *dr. Misley Sándorné* úrnőnek, aki a magyaroknak ezt a kínai munkáját kezdeményezte, felmérhetetlen fáradozásokkal istápolta és a 25 éves jubileum diadalkapuja alá juttatta. Legkülönbözőbb evangéliumi lapok cikkei, főképp a felekezeti különbség nélkül közkedvelt Örömhír, melyet ő szerkesztett, szintén közel negyedszázada, az ő íróasztala, leveles fiókja s a sok előadó asztal, amely mellett ez ügyért megjelent, beszélhetnének nagyon sokat erről. S beszéljenek is a sokakat megszegyenítő sikraszállásról — sokak ösztönzésére, de az Úr dicsőségére!

Itt térünk ki arra is, hogy közelebből mint áll ez a kínai ág munkája a jubileum, egyben a Kunst Irén elhunyt közelébe eső évben. A német származású *Vasel Matildot* évi 1800 P fizetéssel tartja el az ág. Mint a jubileumi cikk közli, Vasel Matild, aki hazánkban is két ízben tartott körutat, 58 éves kora dacára még teljes frissességben és a legjobb várakozásokra jogosítóan végzi munkáját. Mellette működik *Kong Ella*, az akkor 27 éves vak kínai tanítónő. Reá évi 720 P-t áldoznak magyar szereltei. Ott van aztán, mint a magyarok el-tartottja — évi 180 P — egy négy éves kis árva: *Márta Erzsébet*. Őt azonban később sírós természete és gyengesége miatt ki kell adni a házból. Tovább is magyarok gondoskodnak róla. Igaz, hogy nem soká, mert pár hónappal a jubileum után a kicsike elhunyt. Kunst Irénhez legközelebb áll a magyarok által eltartott munkások közül *Liuné*, egy 45 éves kínai bibliásasszony. Kunst Irén mellett működik Tongtaóban s bár egyébként nagyon igénytelen valaki, főleg a kínaitól eltérő tongkia nyelv jó bírása, másrészt az Úrtól vett világossága és határozottsága folytán igen nagy mértékben volt mindvégig Kunst Irénünk segítségére.

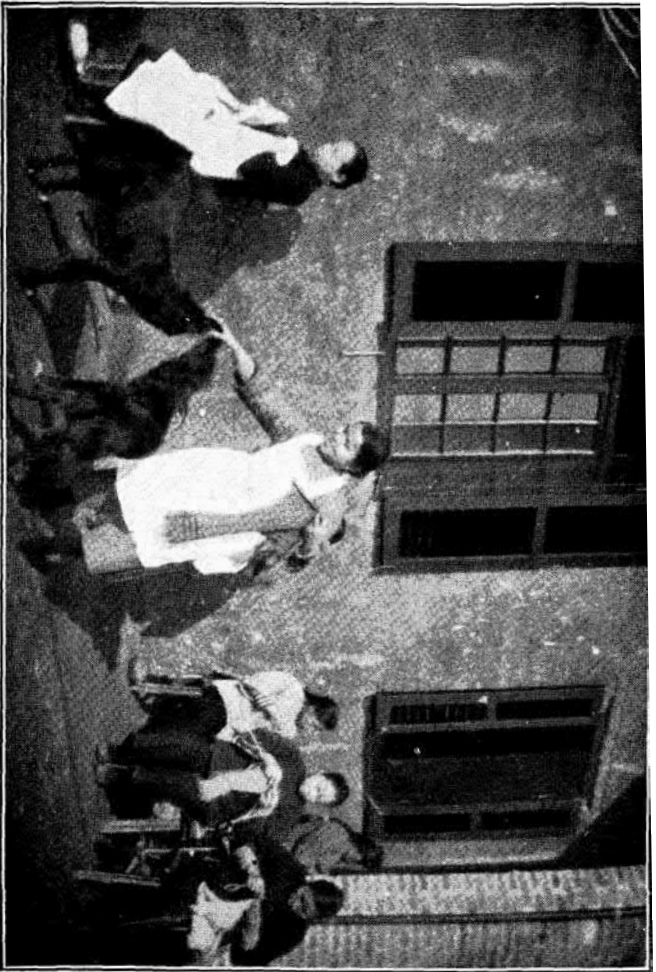
Íme egy ágnak mennyi hajtása! És ha mégis keressük a látható, az emberi oldalon a *közös tőt*, akkor Kunst Irénig megy el a tekintetünk. S ép azért kellett beiktatnunk ezt az ékkövet a róla való megemlékezésünk gazdag gyűjteményébe. Ha mi csak ékkövek leszünk a *Király* koronájában, akkor is a Kunst Irén drága kövéből az egyik csiszolt lapon csangasai vakok lelkileg megnyílt szemei fognak majd tükröződni. Ha pedig külön koronát kapnak az olyanok, mint ő, akkor a koronájában külön ékkő lesz Csangsa s a magyar kínai ág szent gyümölcstermése.

Az utolsó évből, 1934-ből csak egy levelet szemelünk ki itt. Tonglaoból íródik a tavasz végén. Összefoglaló áttekintést ad az utolsó év első feléről.

Utazásomról hazatérve, közös üdvözlést küldök mindnyájuknak és így köszönöm meg mindazt a kedves születésnap üdvözlést, imádságot, levelet és kara-

Utolsó hazajövele előtt küldött kép.

Kisangyúti nők leányok az udvaron dolgoznak.

csonyi ajándékot, amire egyenként válaszolni az időm nem is engedné. Néhány nyugalmas hét után, melyet Tongtaoban töltöttem, március 6-án végre elindulhattam Szüüningbe. Mindig újabb akadály állt elő. Fuh teherhordó először vidékre akart menni, azután gyermeke betegedett meg. Meg is halt. Az emberek az utcán gúnyolták és azt mondták: „Ti az evangéliumi házba mentek? Hiszen meghalt a gyermeked!” — Végre azonban rászánta magát és így Liunéval és Jang prédikátorral elindulhattunk. Gyönyörű tavaszébredés volt, mindeütt nyíló virág, madárdal és színpompa. Az Úr gyönyörű utat adott és sok alkalmat arra, hogy traktátusokat osztogassunk és az Ő nevét hirdessük. Sok falut érintettünk útközben, egy helyen éppen bálványimádás folyt egy halottéri. Itt mindjárt bizonyosságot tehattünk Jézusról, akiben nekik is örök életük van, minden bálványos ceremónia nélkül. Hazafelé jövet nagy meglepetés ért, mert az ősszel megkeresztelt Li-né férjével találkoztunk. Felelet volt ez az ő imádságaira, mert már évek óta nem hallott semmit róla s most egyszerre találkozik vele, sőt ő is hinni szeretne Jézusban. Húsvét utáni héten Lincsi felé vettük utunkat. Útközben is osztogattunk traktátusokat és néhány evangéliumot is eladtunk. Először Sinfucsóba mentünk, azután Tilienbe. Itt a vendéglős maga is ópiumszívó és vendégeinek is szolgál vele. Boldog voltam, mikor megérkeztünk Lincsibe, ahol találkoztunk Csungnéval, aki Hongnéval, bibliásasszonyunkkal együtt dolgozik. Míg távol voltam, ők vezették az asszonyok közti munkát. Most megkértem őket, hogy a gyermekekkel is foglalkozzanak vasárnaponként. Tongtaoba visszatérve, már készen találtuk a haranglábat, sőt a tetőt is sikerült a kőművekkel befedetni a hosszú viharos évszak előtt.

Utolsó, utolsó, utolsó ...

Most már akármiről írunk, folyton ez a jelző ötlük a szemünkbe. Utolsó levelek, utolsó jelentések, utolsó üdvözetek, utolsó óhajok, utolsó tervek. . . Megható olvasni a *Liebenzelli Misszió* utolsó jelentését, amelyet még kedves misszionáriusnőnk is olvashatott. Azt emeli ki róla, hogy Hunanból Kvankszi tar-

tomány határai is túllépve, sikerült Kunst Irénnek a *Tongkia-tartományba* is elvinni elsőnek a világ világosságát, felállítani az arany gyertyatartót. Ez annál többet jelent, minél inkább tudjuk, hogy ez a nép még elmaradottabb, nyelvében és szokásaiban a hunanitól eltérő s így mint a holtig tanuló jó papnak, az egyre öregedő misszionáriusnőnek is sok új leckét kellett megtanulnia s vizsgát tennie.

Legmeghatóbbak számunkra mégis azok a megnyilatkozások, amelyekben Kunst Irénünk szeretett hazája, az itthoni hívő körök belső állapota, a magyar külmisszió jövője, az ő kínai munkájának folytatása szorongatja Kunst Irénünk sok balsejtelemtől befátyolozott szívét. Nálunk evangélikusoknál, főkép, de minden erőltetés nélkül, azt szeretete volna elérni, hogy *Jung lelkész*, akivel utolsó időkben a benszülött lelkészek közül leginkább dolgozott együtt s aki Luther Márton tiszteletére kis fiát is Mártonra keresztelte, vállaljuk el. Az erre vonatkozó tárgyalások szépen meg is indultak s csupán az ő hirtelen jött elköltözése akadályozta meg a gondolat tető alá juttatását. Székesfehérvári Missziói Egyesületünk azonban így is megtette az előkészületeket s eljegyezte magát Kunst Irén e gondolatának. Sok dolgot, kétségtelenül, a valula-nehézségek bénítottak. Ezzel szemben kedves viszony fejlődött ki az utolsó kínai szolgálat idején budapesti női csoportunk és Kunst Irén között. Az utolsó évben havonként küldhettünk csomagot s úgy ez, mint egyes vidéki köreinkből, kivált Szarvasról, küldött természetbeni ajándékok nagy örömet okoztak neki. Ránk nézve mégis az a legemlékezetesebb, hogy az egyik küldeménnyel, a nem legszerencsésebb módon való postai feladás folytán, mintegy 90 P értékű vámköltséget okoztunk kedves misszionáriusnőnknek. Ezt alig haladta meg a küldött adományok értéke. És mégis, ő valami csodálatos, szinte utánozhatatlan elnézéssel fogadta s nem volt semmi zokszó és panasz, holott voltaképp neki csupán tetemes költséget okoztunk. Mikor fájdalunkat és bocsánatkérésünket nem győztük kifejezni efelett, ő *vigasztalt* minket levelében. S nekünk meg kellett nyugodni ezen, mert a valutazárlat lehetetlenné tette a jóvátételt. Karácsonyra több csomagot is küldtünk neki. Ezeket már nem kapta meg. Amikor halálhírét bejelentettük körünkben, egyik tagunk, aki pedig alig ismerte őt s aki az utolsó csomagot küldte, elsápadt. Akkor, amikor a küldeményt feladta, az volt az érzése: ezt Kunst Irén talán már mégsem kapja!

Megható az is, amit utolsó idejében, 1934 nyarán *Babos Sándorhoz*, erdélyi református testvéreink mandzsúriai misszionáriusához írt:

„*Mióta olvastam, hogy misszionáriusnak készül, nem szüntem meg kedves Babos testvérért imádkozni. Igazán nagy meglepetésemre és örömökre szolgált, hogy az Úr olyan gyorsan kiségitette. Régen táplált kívánságom és forró imám, hogy az Úr a mieinket is válassza ki és használja a pogányok és különösen a kínaiak térítésére. És most ezen óhajom is kezd beteljesülni ... Minden szombat este szoktam külön Erdélyért imádkozni, mert a kolozsvári napok nekem is felejtethetlenné. Engedje meg, hogy Ésaías 28, 29. versével szeretettel üdvözöljem, életére és munkájára az Úr gazdag áldását kívánjam. Ő vegye oltalmába minden vesztély között. Ő töltsen meg szívét az ő szeretetével a nép iránt, melynek szolgálni fog és nyissa meg a szíveket az Úr Jézus befogadására, adjon nekik bizalmat kedves Babos testvérhez, mert ez is az Úr kegyelme, adománya”.*

Bármily szeretettel és örömmel is van átfülve ez a levél, nem tekinthetjük úgy, mintha a Mandzsúriába menő magyar misszionáriussal teljesen kielégítettnek látta volna Kunst Irén azt a vágyát, amelyre őt a Lélek elkötelezte: hogy éppen *Hunanban*,* sőt éppen az ő legkedvesebb munkamezején, Tongtaóban adjon az Úr valakit munkásnak magyar testvérei közül. Nem változtat ezen az sem, hogy a következő fejezetben egy másik levelidézetben arról van szó, hogy most már nyugodtan hunyhatja le szemét, mert valaki van Kínában a magyarok közül. Ép e sorok írásakor jön egy levél Keppler misszionáriustól, hogy Kunst Irén Tongtaoba várt és kért folyton az Ürtől valakit. Mi, akik távol élünk Ázsia túlsó felétől, valahogy könnyen egybefolyjni engedjük szemeink előtt az egész Kínát. Most, hogy a japánok kelet-ázsiai terjeszkedése folytán az utolsó évben sok mindenre rákerült a világ figyelmének reflektora, nagyon látjuk: Kína és Mandzsúra mennyire *nem egy*. S éppen a legutóbbi napok ese-

* Itt beleértve a katolikusokat is, ő volt az első magyar missziói munkás. A katolikusok csak Hopeh tartományban, közel a part mentén kísérleteztek 1822-től, közben nagy-nagy szünetlésekkel.

menyei Észak- és Kelet-Kína elszakadása, történelmileg is igazolják, annak a szent ösztönnek a helyességét, amellyel Kunst Irén *ebben az egy* kérdésben nagyon a maga szűkebb értelemben vett kínai hazájához és munkaterületéhez ragaszkodott.

Itt sorompót nem csinált. Nem mondta, hogy ki! Nem mondta, hogy ki ne! Csak utolsó pillanatáig arra irányult szervező figyelme és imádkozó lelke, hogy *valaki* az Úr elhívott *magyar* gyermekei közül egyszer *egyenest*, egészen csak odajöjjön, ahol ő volt az első követő a királyok Királyának, ahol ő is, Mózesrel, jórészt csak a Nébó hegyének tetejéről nézve nézhetett s ahol ő mindenét az oltárra téve égette el és vetette bele drága gabonaszem módjára a maga életét a forrón szeretett kínai földre. Ma talán országhatáron innét és országhatáron túl, — felekezeti és egyesületi vonalakon innét és túl, lehet versengeni azon, hogy *kiké volt* s kiké leginkább Kunst Irén. De egész bizonyos, hogy azoké lesz ő leginkább a jövőben, akik *leghűségesebbek* lesznek ahhoz az Úrhoz, Aki őt elhívta és ahhoz a munkához, amelyhez ő igazán mindenestül az volt, mindhalálig... G. A.

AZ UTOLSÓ IDŐK.

A legszomorúbb, de egyszersmind legfelemelőbb feladat nekem jutott: Kunst Irén testvérünk *hazatérése* a mennyei hazába. Szomorú, mert sok szenvedésről s elválásról kell szólnom, de felemelő, mert az ő hazatérése diadalmas volt s mert mögötte viszontlátás íntegyet.

Hős volt életében, hős volt halálában is.

1933. december 21-én már betöltötte 64. életévét, de fáradhatatlanul folytatta munkáját. Utolsó szabadságidejét, 1934. nyarának elején, a 100 km.-rel távolabb eső Hungtukuánban töltötte, az oda és a vissza megtett úton több helyen meglátogatta ismerőseit. Szüningben két áldott hetet töltött szeretteinél. Valószínűleg itt írta önéletrajzát Kínába való kikerkezéséig, amelyet még júniusban küldött el Gáncs Aladár címére s amelynek akkor még további folytatását ígérte. Erről később lemondott. Különösen örvendett Tangkiafongban Jang Rúthnak. Júliusra hazatért Tongtaoba, ahol kisebb utazások leszámításával két hónapot szándékozott tölteni.

Júliusban meglátogatta még legkülső állomását, Kiangkianant, mely fél úton fekszik Tongtao és Czingcsó között. Lakosságát az utóbbi években a katonaság erősen megapasztotta: sokakat kivégeztek rablásért. Itt lakott egy Kiang nevű hajós, ki 1922-ben, az egyik útja alkalmával rablók által átlőtt kezével kereste fel Kunst Irént. Az evangéliumot oly készségesen befogadta, hogy egy év múlva meg lehetett keresztelni. A bibliaiskola egyik vak növendékét, a boldog löherelevél társaság egyik tagját, *Johannát* vette feleségül. A szomszédos helységekbe is elvitte vasárnaponként az evangéliumot, így világított szerény lángocska ja, míg azután 1933. elején meghalt.

Johannát azután a Lincsi-i bennszülött segítő vette feleségül. Roskadozó házacskájukat megvette a misz-

szíó, rendbe hozatta s most innét is árad szét a fény. Itt dolgoztatott Jang lelkész is feleségével s Márton fiával. Ezeknek a házában töltött most egy hetet Kunst Irén; a ház mögött zöldséges kert és bambusz-cserje terül el. Vasárnap 40-en gyűltek össze istentiszteletre. Szerdán női órát tartott nekik. Eljöttek Kiang nővére s ennek gyermekei is, noha még egy vásári út is várt rájuk; boldoggá tette őket az a biztos tudat, hogy Kiang a mennyben van.

A Lincsi-i csendes napokat azonban megzavarta a kommunisták közeli garázdálkodása s Kunst Irén távollétében a tongtaoi missziói ház kirablása. Ezt a csúfondáros műveletet csodálatos megnyugvással fogadta szeretett misszionáriusnőnk. Valósággal derűvel mondja el a történeteket egy budapesti hölgyhöz írt levelében. Drága nekünk ez a feltűnően kedélyes veretű írás. Hisz halála előtt két héttel írta s a jelek szerint ez volt az ő kezéből az utolsó hazánkba futó írása. Jeligéje is oly végrendeletszerű: Máté 28, 18—20. Az áldozócsütörtökön búcsúzó Jézus legmisszióibb szava.

Tongtao, 1934. október 26.

Kedves Nóra!

Levelét nagy örömmel vettem és köszönöm, hogy annyira érdeklődik az itteni alapotok iránt, hogy azt kívánja, úgy vegyem, mintha személyesen jött volna hozzám, s kézenfogva vezessem végig a házban, s magyarázzak el mindent. — No, éppen jókor érkezett! Csak meg ne ijedjen és el ne szomorkodjék túlságosan. Tudja, hogy Kínában vagyunk, a meglepetések országában, talán útközben már meg is tudta, hogy itt jártak a kommunisták. Istenem, ki is gondolta volna, hogy ilyen vendégeink legyenek! Oly boldogan töltöttük az augusztust, két igen kedves vendégem volt; az egyik a czingcsói bibliásasszony, ki nálam töltötte szabadságát, a másik vendégem pedig Jang Ruth volt, aki júniusban elvégezte a bibliaiskolát (Hunan Bible Institute) és hazajött Szüiningbe, édesanyjához, onnan pedig eljött hozzám egy hónapra Tongtaoba, hogy itt evangélizáljon.

Mikor már vége felé járt a hónap, az a rémhír érkezett, hogy több ezernyi főből álló kommunista hadsereg Kwangsziból kiszorítva, útban van, már be is hatoltak Hunanba, csak még nem tudják, merre veszik majd útjukat. Rúth visszautazott anyjához, én pedig Kwangszu-tartományba indultam, hogy missziói állomásunkat, Lincsit meglátogassam. Az Úr ott kegyelmesen megőrzött minden veszedelemtől, a kommunistákat visszaterelte s az a hír jött, hogy elvonultak Kvejcm-tartományba. De az öröm korai volt! Hosszú, aggasztó bizonytalanság után végre hirt kaptam Tongtaoból; Lincsibe a posta négy naponként jön, de mivel a fiatal postásasszonyt elfogták s elhurcolták, ezúttal nyolc napig kellett a levélre várni. — A hír rövid, de súlyos volt: „A vörös sereg szept. 16-án reggel Tongtaoba jött s a missziói házban mindent elpusztított.”

Még egy pár napig vártunk, míg biztos hír jött, hogy a katonaság által üldözöbe vett vörös had elvonult. Négy és fél napig gyalogoltunk Tongtaoba. Útközben halljuk a rémhíreket, s látjuk elvonulásuk nyomait. Két faluban leégett házak hirdetik a lakosok nyomorát. Megered az eső és bőrig átázva estefelé megérkeztünk Tongtaoba.

Hála az Úrnak, nem gyújtották fel, ott van még a missziói ház is. Tang evangélistának Isten kegyelméből sikerült elmenekülnie, a városbeliek is a hegyekben s a közeli falvakban kerestek menedéket s most sok a beteg.

Belépünk a földszinten levő imaterembe, úgy látszik, minden rendben van, az új padok is ott vannak, csak a három függőlámpát keressük hiába! Belépünk az úgynevezett „kéhtangba”, ahol a látogatókat fogadjuk, — ez már fel van forgatva és rendkívül piszkos. Az udvaron összetört ládák, kofferek maradványai, összetépett könyvek és iratok, piszkos rongyok, asztalfiókok stb. Felmegyünk a széles lépcsőn, — ne gondolja kedves Nóra, hogy az mindig ilyen maszatos. Felérünk, — hála az Úrnak, ott van a harang, nem verték le, talán meg sem látták, az Úr befedte szemeiket. Belépünk az első szobába. Milyen piszkos! Az egyik sarokban sok szalma van kiterítve, ott aludt két poggász-

hordozónk. A szoba közepét a szalmazsákomból kiöntött finom forgács tölti be, alig tudunk keresztülgázolni rajta. Mellette az a szoba van, ahol a bibliaórákat tartjuk a nőknek, ez rendesebb, csak néhány faliképet szakítottak le.

Most Liuné szobájába megyünk, — csak az ágykeret és egy ajtónélküli szekrény van benne, a padlót megmagyarázhatatlan nagy foltok mocskolják be. — Liuné keresi paplanát, moszkítóhálóját, bőröndjét és egyéb holmiját; híre-hamva sincs!

De most nézzük meg az én szobámat! Linnée mellett van a hálószobám, melynek ajtaját széttörték, a faládáknak is összetörték fedelét és — üresek. (Jó volt, hogy a legszükségesebb ruhafélét magammal vittem. — hála az Úrnak, ki megmutatta, mit hozzak el.) Ott vannak a bútorok: a vaságy, asztal, éjjeliszekrény, mosdóasztal, de a padló milyen látványt nyújt! Vallásos iratok, levelek, bibliarészek, traktátusok, képecskék, ruhafélék rongyai, eltörött képrámák és üvegek hevernek szanaszét és a romok között ott ragadnak és repülnek az elszakított és kiürített dunyha és vánkos tollai.

De nézzük elől az irodát, ez talán jobb állapotban van. Ugyanaz a látvány! Ott van még az íróasztal, szék, de ott hevernek az összezúzott harmónium maradványai, ott vannak a bibliák, csak a díszes jubileumi bibliát tépték ki táblájából, amit elvittek. A többi művek épek, hála az Úrnak.

Most menjünk be a konyhába, az nyitva áll, ott van a szép fehér takaréktűzhely, amit a buzgó thüringiai testvérek küldtek, de a palacsintasütőn kívül nincs semmi a konyhában, a szekrény is üres.

De most lássunk munkához! Kedves Nóra is segít, úgy-e? Maga választja ki a képecskéket ebbe a skatulyába. Jeh keresztyén testvérünk a lapokat és eltört üvegeket amoda dobja. Cseo testvérünk segít a könyveket összeszedni, én meg a leveleket szedem össze egy skatulyába. A bemocskolt és használhatatlan dolgokat meg abba a nagy kosárba dobjuk, elégetésre! Csak rajta! Úgy látszik, sohasem érünk a végére. Már egész délelőtt dolgozunk s még csak látszatja sincs! Jeh igen türelmes munkás, csak szedi-szedegeti. Ebéd után majd

folytatjuk s ha elvégeztük, Jeli összeszedi a tollakat, összeseper, holnap az irodához fogunk, aztán a súrolásra kerül a sor.

Már tegnap múlt egy hete, hogy belekezdünk, — hála Istennek, nem hiábavaló fáradtság. Ha nem volnának itt az üres, összetört ládák stb., azt lehetne gondolni, hogy nem történt semmi, mert minden tiszta. Jeh szorgalmas ezermester, erős deszkadarabokat kér az asztalostól, aki az ajtótat csinálja, elkéri a szerszámokat s végre készen áll a két láda, mintha csak mesterember javította volna.

Most tollat mosunk, a napra tesszük az egyetlen megmaradt dunyhahuzatban, még telt egy vánkosra. Jakab, a kis háziszolga, a konyhát hozta rendbe, vizet hordott a folyóból és ellátásunkról gondoskodott.

Most étkezzék velünk, kedves Nóra, hiszen e napokban már megszokta a kínai ételt. Ma is csak rizzsel, főzelékkel és egy kis disznóhússal tudjuk megvendégetni, de hiszen szereti a paprikát — a kínaiak nagyon szeretik — külön tálcskában készítették el. Csak fogjon hozzá, nehogy éhes maradjon.

Adná az Úr, hogy e megpróbáltatás arra szolgálna, hogy sokan őszinte szívvel keressék az Urat, aki drága vérével megváltott minket a mi bűneinkből és aki egyedül az örökélet kútforrása . . .

*

Még egy leveléről tudunk, mely ebből az időből származik s amelyet Misley Sándornéhoz intézett. Ebben csodálatosan megérzi az utolsó, ünnepélyes alkalmat s mintegy végső üzenetet küld:

„Szeretném, ha Magyarországon Isten népe egybeolvadna a Krisztus szeretetében, amint azt az Úr kívánta. (Ján. 17, 24.) Akkor az Úr meg nem vonja áldását tőletek.

Oly boldog vagyok, hogy az Úr meghallgatta 30 évi imámat s most már annyi magyar van a misszióban; különösen örülök Babos Sándornak; Isten kiváló ajándékának tartom, hogy most már e nagy birodalom milliói között is dolgozik magyar. Most már nyugodtan bezárhatom szemeimet, mert úgy remélem és hiszem, hogy odahaza többé el nem alszik a külmiszió tüze.

Most annyi a konferencia odahaza, hogy nem tudsz mindben résztvenni, de imáinkkal mindenütt jelen lehetünk. Ha tudom, mikor vagytok együtt, imáimmal én is veletek vagyok.

Mily jó lesz, a mennyben mind együtt lehetünk, megmosva az Úr drága vérében, hogy az én régi természetem ne lássék, mert az olyan csúnya.”

Korábban, október 8-án kelt leveléből megtudjuk, hogy a vörösök 10.000-en voltak. A lakosság és az előljáróság elmenekült. Jangné beszélt, hogy ennyi embert még soha sem látott. A kápolnának nem lett semmi baja, csak a fali énektáblákat és képeket szaggatták le, a nagy harangot verték szét. Kunst Irén szobájában a nagyobb könyveket, magyarázatos bibliákat. Hudson Taylor életrajzát hagyták meg. A nagy Jubileumi Bibliának — württembergi — csak a fedelét vitték el.

„Férfi munkatársam a maga holmijából több dolgot meg tudott menteni. Meg is írtam neki, hogy az enyémmel ne törődjék, hiszen neki 3 gyermekével, fiatal feleségével és a nagymamával elég sok gondja volt úgy is. Szívem azonban tele van hálával, hogy az Vr az összejöveteli helyiséget kegyelmesen megőrizte és meghallgatta imáimat, amellyel annak építését kezdetől fogva kísértem. — Lincsből hazajövet több helyen prédikáltunk. Arra is jó volt a riadalom, hogy új helyet kereshettünk fel: Mapangot. Egy alkalommal két férfi nagy örömmel gyűlva vásárolt újtestamentumot. Az egyik így szólt: „Nekem már van egy evangéliumom, örülök, hogy most még egyet szerezhettem ebből a csodakönyvből.” Itthon örültem annak, hogy a gyermekképek, melyekből sok volt raktáron, szintén sértetlenek maradtak. Azonkívül több fénykép is . . . Sajnos, kedves anyám képe nincs közöttük és azok a zsebkendők is, amelyeket már karácsonyra tartogattam, mind lábra keltek, úgyhogy a gyermekek ezúttal üres kézzel mennek el a karácsonyfa alól. . . A németországi eseményeket kínai testvéreimmel együtt imádkozó figyelemmel kísérik. Az illusztrált gyászfüzetet Hindenburgról többeknek megmutattam. Hindenburg utolsó szavai mindenkire megindító hatást tettek”.

Tudjuk, hogy *Hindenburg* által a saját temetésére választott ige Jelenések 2. 10., azonos azzal az igével, amellyel önéletrajzát számunkra Kunst Irén lezárta, s amelyet alább közlendő utolsó levelében búcsúzóul mindnyájunknak küldött. Utolsó üdvözleteit Misleynének, Forgács Gyuláéknak, Perényi Józsefnének, Pócs Lajosoknak, Szalay Józseféknak, Victoréknak és a Lorántíty-diakonisszáknak küldte Misleyné által.

Azután hézagossá feljegyzések állanak csak rendelkezésünkre. Ahogy a tongtaói házat rendbe hozták, azonnal újra missziói útra indult. Szinte az általa is jól ismert kedves ének hangjai csendülnek fülünkbe:

„*Fel, mert eljő az éjjel*
S nem dolgozhatsz már!”

Utolsó útján rengeteget járnak; Czingcsóba kerül. Nagyon gyenge és kimerült, tartóztatják. Nem marad, négy napi tartózkodás után megy tovább Szüiningbe. Mint sokszor azelőtt is, gyalog érkezik meg. A híd alatt egy ismerős nőt lát meg, aki teljesen elhagyatva ott fekszik hasi hagymázban (tífuszban). A pogányok félelme a betegségtől ily messze megy, hogy a súlyos beteget kiteszik s egyedül hagyják. Mi sem természetesebb, mint hogy Kunst Irén a beteg ügyét azonnal felkarolja. Étel és orvosságot is visz neki s noha az őt Szüiningben fogadó Jang Ruth óvja ettől, rendszeresen ápolni kezdi, sőt önfeledt buzgóságában a beteggel való foglalkozás abbahagyása után a kézmosást is elmulasztja.

Szüiningben Kunst Irént nagy fájdalom és magas láz fogja el. Néha eszméletét is veszti. Mivel ugyanebben az időben Cseo kínai keresztyén segítő is tífuszban fekszik, meg a beteg nő ápolása is *ezt* valószínűsíti, a betegséget szintén hasi hagymáznak tartják. Jang Rúth azonnal Czingcsóba küld, hogy elhívassa dr. Wittet, a Kína Belföldi Misszió egyik orvosát. Ez két órával azelőtt távozott el Keppler misszionárius javulni kezdő feleségének betegágyától s így még könnyen elérhető volt. Dr. Witt maga is beteg volt, de azért azonnal felkereste Kunst Irént, kit íziben el akart szállítani biztosabb és kényelmesebb helyre. Ő azonban nem akarta Szüininget elhagyni, sőt a felírt gyógyszert sem-

akarta bevenni. Dr. Witt azután egy kínai ápolónő gondjaira bízta Kunst Irént s november 5-én hazautazott Hunkiangba.

Kunst Irén ekkor javulni látszott. Irt is Kepleréknek, hogy néhány nap múlva felkeresi őket. Azonban, hogy már betegsége előtt el volt készülve a végsőre, mutatja alábbi, még Tongtaoból kelt levele, amelyet Kepler misszionáriushoz intézett.

„Ha az Úr elszólít, amennyiben lehetséges, kérem, temettessen el itt Tongtaoban. Egyszerű, fekete kínai koporsót kérek, körülbelül 10 dollár értékben. Ne legyen semmi kínai zene vagy mozsárlövés. Kérem, hozza el a halotti leplet Czingcsóból és ha ebben akadályozva van, legyen szíves elküldeni. A temetési beszéd alapigéjéül I. János 4, 10-et, a sírkő feliratául János 15, 16-ot kérem. Ne ember, hanem az Úr kegyelme magasztaltassék. Szobám kulcsa rendszeren az előszobában a szekrény mögött, az ablak felőli lábánál függ egy szegen. A szekrény és konyha kulcsa a kis íróasztalomban van. A többi kulcsok: a Csingsiben levő két láda s az itteni 3 láda kulcsa tarka kézitáskámban van rendszeren, amelyben Bibliámat, a Losungot és más, naponként használt könyveimet tartom. A német Bibliában van a végrendelet. Eredetije Csangsában. Kérem, legyen segítségére az általános örökösnek holmiim szétosztogatásában. Végrendeletemben erre vonatkozólag külön jegyzékben közlöm óhajomat. Ebből megtudhat mindent. Kérem, fáradságáért válasszon Ön is majd valamit. Bár felnyitná az Úr az égnek csatornáit s elevenítené meg az Ő munkáját s áldja meg az ön munkáját is . . .

U. i.: A kis íróasztalom fiókjában van még néhány fontos kínai irat, kérem, olvassa át és őrizze meg ezeket. A leveleket tessék elégetni. Remélem, hogy a Szövetség megint küld majd helyembe nőtestvért Tongtaoba. — Mindazoknak, akik érdeklődnek utánam, még egy utolsó szeretetteljes köszöntést küldök: Jelenések 2, 10-el. Fogadja szívből jövő hálámat minden fáradozásáért! Kérem, támogassa tanácsaival Tang segítőt, hogy mikép járjanak el.

Ez a levél természetesen csak halála után került felbontásra.

Keppler a korábban említett levél után még háromszor is írt Kunst Irénnek, de nem kapott választ. Kérdezősködött a postásnál is, aki azt mondta, hogy a beteg, állapota még nem kielégítő. Végre 11-én, vasárnap reggel megérkezett a szomorú hír, hogy Irén testvérünk *november 9-én, pénteken este fél 6 órakor* hazatért a mennyei Atyához. Csendesen elaludt kínai szerettei körében, úgy, ahogy ő azt maga is *mindig* kívánta.

Keppler misszionárius 1934. november 20-án Csingsiből kelt levelében a továbbiakat ekkép írja le:

„Azonnal összezsomagoltam, hogy másnap reggel odautazzam. Amikor mintegy 20 U-t megtettem, ugyanazon a helyen találok a koporsójával, ugyanabban a hónapban, amelyben két évvel ezelőtt, amikor Kunst Irén elé utaztam, hogy európai szabadságáról való visszatérte után magammal vigyem. A koporsót a városba akartuk hozni s én előre siettem, mert hallottam, hogy nem szabad halottat a városba bevinni. Engedélyért folyamodtam, de hiába. Kénytelenek voltunk Kunst Irén koporsóját a városon kívül felállítani. Össze akartam hívni a keresztyéneket, hogy azonnal megtarthassuk a temetést, mert nagyon fáj nekem, hogy a koporsót a városon kívül kell hagynunk és hogy a félelemtől egy városon kívül levő keresztyén sem volt hajlandó házába befogadni. Az időből kifogytunk, hogy más megoldást találhattunk volna. S így a koporsó éjszaka is a városon kívül maradt. 3 férfi örködött mellette.

A gyászistentiszteletet kedden, november 13-án délelőtt fél 11-kor tartottuk Czingcsóban, a missziói összejöveteli helyiségben. Az ige, amelyről a gyászbeszéd szólt: Jelenések 14, 13. Majd kiment az egész gyülekezet a koporsóhoz. Ott újból énekeltünk és imádkoztunk. I. János 4, 10. Azután kikísértük a keresztyének temetőjébe, amely a várostól jó messzire esik. Itt már három külföldi sírja domborul: Schild misszionárius nejéé, Zimmermann misszionárius fiacskájáé és most már Kunst Iréné”.

Porai tehát ott nyugszanak abban a földben, amelynek népéért életét igazán odaáldozta. Abban nem teljesülhetett kívánsága, hogy Tongtaóban temessék el, viszont mégis a legszebb halált kapta, amit csak egy

misszionárius kaphat, amint azt kívánta. Neki is volt valami olyan félelme, mint Petőfi Sándornak. Ő is a harcmezőn kívánt meghalni. Szinte elképzelhetetlen volt a számára, hogy valahol Európában, a missziói munkásoknak egy csendes Feierabend-otthonában, a jól megérdemelt nyugalmat élvezve menjen át az örökkévalóságba. Nemcsak hogy munka közben éri őt a halál, hanem halálának oka maga a munka: az önfeláldozó, a másokért a halál veszélyét is vállaló szolgálat. Úgy tett, mint egy új fajta irgalmas samaritánus, aki magát is elveszti, csak hogy menthessen másokat.

Így azután halála is épp úgy, mint élete, átvilágít a sír éjjelén és *hívogat* oda, ahol most már a lelke van: a Bárány trónja elé s egyben *sarkal* arra a szolgálatra, amelyben zsenge fiatalságától hajlott ősz koráig égett és el is égett a szíve.

Isten Veled, Irén testvérünk, az örök viszontlátásra!

Dr. vitéz Csia Sándor.

AZ UTOLSÓ ÜZENET.

*Elment az ismeretlen tájra,
Mely ismeretlen mégse volt,
Mert ő, a földi utat járva
Itt is afelé vándorolt,
Vágyott állni a trón előtt
S ott színről-színre látni Őt.*

*De jaj! csak egymagába menni,
S nem megmentettek sergivel,
Üres kezekkel megjelenni,
S nem dús kalászkok terhivel,
Ez volt, mitől a lelke félt,
Nem önmagának, másnak élt.*

*Ügy vonta őt a bús pogányság,
Elmenni, el, innen házul!
Hogy vak szemek megnyilva lássák:
Ő értök is meghalt az Úr!
És ment, mert vonta, hívta ez,
Kínának árva népihez.*

*S míg ott a bús pogány szívekbe
A szent magot hintette szét,
Magyar hazáját sem feledte,
Szívén hordozta nemzetét,
De egyet tőlünk is kívánt:
Mi sem felejtjük el Kínát.*

*A földi úton nőtt az árnyék,
S úgy érezte a cél közel;
De lelke egy jó hírre vár még,
Amely magyar földről jön el,
S amely szívének égi dal:
Kínába indul egy magyar!*

*S megjött a hír: „Egy ifjú lélek
 Az Úrtól nyert kiküldetést,
 S egy új, Kínának szentelt lélek
 Betölti majd, ha kell, a rést!”
 S Kínából jött rá felelet,
 Jött az utolsó üzenet.*

*„Megllett, amit epedve vártam,
 Amit hitem élém tüze,
 Nem alszik el magyar hazámban
 A missziós Lélek tüze;
 A fáradt munkás elmehet,
 Van ki arat, — ő csak vetett.”*

*Pihenjen meg hát földi tested
 Kínád szerette földiben,
 Lelked, mely hitt, s reménnyel esdett,
 Az Úrnak karja közt pihen,
 S a tűz, mely nálunk, ím, kigyúl,
 Hadd égjen olthatatlanul!*

VARGHA GYULÁNÉ

EGY KIS VISSZAEMLEKEZÉS.

Körülbelül 34—35 évvel ezelőtt történt. Egy vasárnap este a Hold-utcai áldott összejövetelek egyikéről — amelyeken olyan sokan kapták meg az első útmutatást a Krisztusban való új élet felé — indultam haza, mikor egy magastermetű nő hozzám csatlakozott. Bemutatta magát, hogy ő Kunst Irén. Addig még a nevét sem hallottam, ellenben ismertem egy más nevet, Nagy Veronát, amelyikről később megtudtam hogy abban az időben az ő írói álneve volt, amely alatt cikketeket írt a Szalay József nagybecskereki lelkész által szerkesztett Keresztyén Evangélista című lapba. Az utcán folytatott rövid beszélgetés után már tudtam, hogy Krisztus szeretete köt bennünket össze. Később megtudtam, hogy kiment a misszióba. Éveken keresztül testileg nagyon távol voltunk egymástól, s én csak a keresztyén lapokban megjelenő tudósításaiból tudtam felőle. De azokat mindig figyelemmel kísértem s éreztem, hogy a köztünk levő lelki kapcsolat nem szakadt meg. A háború ideje alatt aztán hosszabb időt töltött itthon s akkor többször is találkoztunk, de leginkább csak nyilvános összejöveteleken, ahol a kínai misszióról tartott előadásait hallgattam. De ezekből jól megismerhettem lelkületét s beletekinthettem szeretetteljes szívébe. Szerette Megváltóját, szerette mindazokat, akik az Úréi voltak, de szerette az elveszett világot is, s ebben különösképen a kínai népet. Ehhez a néphez érezte magát elhívva isteni hívással. Mikor hazajött is, a szívét Kínában hagyta. A világháború kitörése folytán kénytelen volt 1913-ban megkezdeni szabadságát a szokásos egy esztendő helyett nyolc évre kinyújtani. Sok munkát végzett itthon is, a nagyok között, mert szertejárva az egész országban, mindenütt bizonyosságot tett Megváltójáról s ébresztgette a magyar szívekben a misszió iránt való érdeklődést és szeretetet. Ebből az időből, 1918-ból, egy levele van birtokomban.

amelyben örömmel számol be Poroszlón, Debrecenben, Berettyóújfalun, Püspökladányban, Kisújszálláson lett látogatásairól és munkáiról. Ezekkel a helyekkel én is összeköttetésben voltam, azért is ír róluk, tudva, hogy ezzel nekem nagy örömet szerez.

Egy alkalomra emlékszem, mikor bizalmasabb együttlétben voltam vele. Budapesten tartózkodása alatt a Lorántffy Zsuzsanna Egyesület Család-utcai diakonissza-házában lakott, amelynek akkori vezetője, Müller Matild, régi jó barátnöje volt. Meghívott magához s ott *meglátogattam*. Boldog együttlétünk volt. Az ő szívét is ugyanaz a vágy töltötte be, ami az enyémet: egészen az Úré lenni, teljes szívvel Neki szolgálni. — Munkatervünk nagyon különböző volt, az övé nagyobb szabású, az enyém szerényebb. De tudtuk, hogy a két talentumot kapott szolga éppen úgy megkapta urától az elismerő szavakat, mint az, aki őt talentumot kapott, s így nyugodtan helyeztük magunkat és munkánkat Urunk kezébe. Emlékül egy kis füzetet kaptam tőle, „Allezeit Sieg” címűt. Le is fordítottam, de kiadatlanul hever az íróasztalomban. 1921-ben mehetett ismét vissza szeretett munkahelyére, Kínába s tíz év múlva jött ismét haza. Ez utolsó ittléte alatt különösen égette szívét az a vágy, hogy találjon magyar honfitársai közt valakit, akinek Isten szívére helyezte a kínai missziót s aki készül oda kimenni. Fájt neki, hogy ilyenre nem talált. Annál nagyobb lehetett az öröme, mikor megtudta, hogy egy erdélyi ifjú, Babos Sándor készül kimenni Mandzsúriába Kína keleti szélére. Babos Sándor kiment, Kunst Irén pedig — hazament.

Mikor 1932-ben Magyarországból visszaindulóban volt Kínába, ezekkel a szavakkal búcsúzott: „Érzem, hogy utoljára voltam idehaza, többé nem látjuk egymást. Az én szeretett Kínában akarok meghalni.” Isten teljesítette ezt a kívánságát. Kínában, munkaközben, evangélizáló úton érte utol a betegség s aztán a halál.

Néhány nappal halála előtt indítottuk útnak a Fébé-egyesületből a karácsonyi csomagot Kunst Irén

címére, de mire az megérkezett, ő már a mennyei hazában volt s karácsonyt már ott ünnepelt. Emléke él a mi szívünkben is, mennyivel inkább azokéban, akiket ő vezetett a pogány sötétségből az Úr világosságára.

Vargha Gyuláné

KUNST IRÉN MÁSODIK PÁLYAFUTÁSA.

Isten kegyelmének egyik nagy ajándéka az, hogy gyarló, gyenge erőnket nemcsak addig használja fel ebben a földi világban az ő céljaira, amíg, itt élünk, hanem azután is. A legnagyobb ajándék bizonyára az, hogy itt elvégezve a számunkra kiszabott feladatokat, ott túl, a tökéletesség világában még jobban szolgálhatjuk Őt, — ha a mi értelmünk jelenbeli felfogó képességét teljességgel felülhaladja is az a kérdés: hogy miben fog állani az a „többre bízatus”, amely ott reánk vár. De azt meg tudjuk érteni, hogy itt ebben a földi világban is hogyan folytatódik a halál után azoknak szolgálata, akik életüket az Ő ügyének szentelték.

Kunst Irén is az ő munkásságának csak az egyik szakaszát zárta le, amikor törekeny, fáradt testétől búcsút vett. Most egy újabb szakasz kezdődik. A szava szólani fog halála után is. Az élete hatni fog ezután is, amikor ő maga már nincs az élők között.

Bizonyára így lesz ez azon a missziói munkamezőn is, amelyen élete javát eltöltötte. Azok a kínaiak, akiknek ő beszélt Jézus Krisztusról s akiket a Megváltóhoz vezetgetett, vagy sok esetben el is vezetett, őrizni fogják az emlékezetét és sokan mély indíttatásokat fognak nyerni abból, hogy vissza-visszagondolnak mindarra, amit tőle hallottak és amit benne láttak.

De ugyanezt elmondhatjuk magunkról és az utánunk jövőkről is, akik a magyar evangéliumi külmisziói munka parancsát megértettük és meg fogják érteni ezután. Hiszen Kunst Irén küldetése eddig is nemcsak az volt, hogy Kína millióinak a tömegeiben világotossá tegye a Krisztus üzenetét, hanem az is, hogy ugyanakkor, éppen az ő Kínában végzett munkássága által ébresztgesse és táplálja a magyar evangéliumi keresztyének között a külmisziói érdeklődést és felelősségérzetet. Maga az a tény, hogy egy magyar nő évek, sőt évtizedek során ott működik az Evangélium távoli front-

ján sok lelkes beszédnél és sok nyomtatott felszólításnál hathatósabban propagálta itthon, közöttünk a külmiszió gondolatát.

Ezt a szolgálatát nem szakítja meg az örökkévalóságba való elköltözése. Sőt bizonyára úgy lesz, hogy most, amikor földi pályáját befejezte s amikor élettörténete befejezett egészként áll előttünk, még világosabban kitetszik belőle és még megragadóbban szól általa Istennek üzenete mindnyájunkhoz, — a magyar külmiszió barátaihoz is, hogy legyünk még odaadóbbak, a közömbösökhöz is, hogy mozduljon meg az ő szívük is, hogy ismerjék el ennek a szent ügynek a jogosultságát.

Még hosszú út áll előttünk, amíg a magyar evangéliumi egyházakat csak nagyban és általánosságban is át tudjuk hatni a misziói lélekkel. Ebben a hosszú nehéz küzdelemben még sokszor lesz áldott segítőtársunk Kunst Irén a misziói szolgálatra odaáldozott életének az emlékével és példájával.

És mivel az első egyike volt, akikben valósággá vált a magyar evangéliumi külmiszió gondolata, sőt az első között is ő volt a legelső, akinek megadatott egy hosszú élet munkáját ebben a szolgálatban be is fejezni: bizhatunk abban, hogy az ő folytatólagos munkássága miközöttünk nem is fog véget érni. Bármennyire nőjön és fejlődjék a magyar evangéliumi külmiszió ügye, még késő nemzedékek múlva is mindig lesz, aki hálásan felidézi az ő úttörő alakjának emlékét és az ő bizonyágtétele mindig hatni, buzdítani, hálára indítani és még több igyekezetre serkenteni fog, amíg csak lesz magyar evangéliumi hit és annak lesz külmisziói munkássága.

Dr. Victor János.

A MÁSODIK ÉLET

már megkezdődött. Úgy-e nem érti félre senki, amikor ecímen foglaljuk egybe az elköltözése után történeteket. Még a látszata ellen is tiltakozunk, mintha világi nagyságok magasztalóinak a példájára ebben akarnánk látni Kunst Irén halhatatlanságát. Az ő halhatatlansága sokkal jobb, tisztább és szentebb kezekben van, mint a mienkben. Bár az örökkévalóságba csak az Igének dicsfénytől ragyogó kristályablakain keresztül leshetünk be valamennyire, nem arról akarunk írni. Az igazi élet ott folytatódik a Bárány trónja előtt. A mi gondunk az ő köztünk folyó második pályafutásának szemmelkísérése. Ez az, amiről örömmel mondhatjuk, hogy szintén megkezdődött.

Először is ott künn Kínában régebbi és újabb *munkatársainak* nyilatkozata beszél erről. Egymásután szóltak meg arról, miben volt példa számunkra leginkább Kunst Irén. Dr. Witt, az orvos, ennek felesége és húga, Keppler misszionárius és neje, bő sorait idézhetnénk. De csak ennyit: „1921-ben együtt utaztunk ki vele Kínába. Közös utunk alatt úgy ismertem meg őt, mint aki mindenáron igyekezett lelkeket megnyerni a Megváltó számára. Mindegy volt neki az útitársak serege, vagy a hajó személyzete. Folyton osztotta a traktátusokat, hol ezzel, hol mással beszélt és szeretetet tanúsított, ahol csak lehetett... A keresztyéneknek és a kereszteselés előtt állóknak neve mind fel volt írva kis *jegyzőkönyvébe*, csak hogy valamikép ki ne felejtse őket imájából. . . Különböző munkaállomásain születésnapjait azzal szokta ünnepélyesebbé tenni, hogy összegyűjtötte a helység vakjait és megvendégelte őket. . . Egyszer azt mondta: Pállal elmondhatom: Kína rám bízott részében „betöltöttem a Krisztus evangéliumát.” (Róma 15, 19.) Vajha mi is elmondhatnánk a magunk helyén”. (Dr. Wittné.) — „Nemes lélek volt, mindig kész az önfeláldozásra, mindig körültekintő másokkal

szemben. Megértést tanúsítva és sohasem magát keresve. Végredelelte maga is bizonyosság volt az Úr mellett, aki őt szerette és vérével megváltotta. Ennek élén jeligéjét találtuk: János 15, 16. Isten adja, hogy mi úgy töltsük be futásunkat, mint ő s úgy használjuk ki az időt, amely még itt adatik nekünk.” (Dr. Witt húga.)

Hátha még összegyűjtögethennék kínai testvéreinek és munkatársainak nyilatkozatait! Különösen Liunét, a bibliásasszonyt sújtotta le Kunst Irén elköltözése. Ő volt az, aki távozásával a legelhagyottabbnak érezte magát.

A különböző német missziói lapok is tele vannak drága utóhangokkal. így a Német Nők Missziói Ima-szövetségének lapja, Mitteilungen. A Chinas Millionen 1934. decemberi száma közli Kunst Irén búcsúbeszédét, amelyet 1932. szeptember 11-én Liebenzellben tartott.

„És gondola: Isten tud ... (Zsid. 11, 19.) És tudta, hogy amit Isten ígért, azt ő meg is cselekedheti. (Róma 4, 21.)” A búcsúbeszédben részletesen elmondja első kiutazása alkalmából azt az élményét, amikor az első kínai láttára visszahökkent. *„Már Kína felé járt gőzösünk, amikor Penang kikötőjében félmeztelen, piszkos kínai kikötőmunkásokat pillantottam meg. Félelem és undor fogta el szívemet. Inkább visszafordulok, mint hogy ezekhez menjek. S akkor úgy éreztem, mintha a Megváltót látnám töviskoronával és hallottam az ő szavát: „Más juhaim is vannak nekem, amelyek nem ebből az akolból valók: azokat is elő kell hoznom.” (János 10, 16.) Hát nem tartoznak-e a kínaiak is ezekhez a más juhokhoz, akikért ő töviskoronát hordott és akiket Ő vérével megvásárolt s akikhez ép azért küld, hogy előhozassa őket? Ekkor hirtelen az ő szeretete áradt szívembe és ez a szeretet meg is maradt”.*

Itthoni egyházi lapjaink is egymásután hozták gyászkeretben az ő nevét. Református testvéreink egyházi lapjait boldog tudattal tölthette el az, hogy az ő köreikben már korábban meleg együttérzésre és támogatásra talált Kunst Irén missziója. Evanglikus egyházi lapjainkban megjelenő sorok viszont bizonyos bűnbánattartással emlékeztek meg arról az időről, amikor az egyébként evangélikus Kunst Irén támogatását magyar

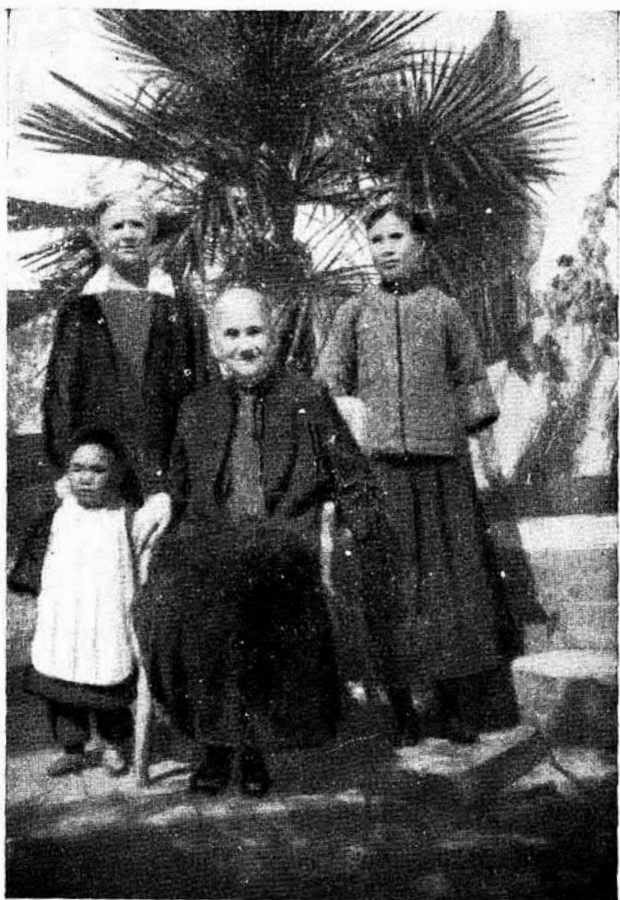
részről hagyták másokra. Némi vigasztalásul csak az utolsó idők jóvátételi kísérlete és az ő emlékéhez, lelki örökségéhez leendő jövődöbéli hűség-fogadása szolgált. Nem soroljuk fel az egyes cikkeket. Egy későbbi krónikáiról bátran számíthat arra, hogy az 1934. év utolsó s az 1935. év első számaiban szinte kivétel nélkül talál protestáns lapjainkban Kunst Irénnel foglalkozó fejezeteket. Még világi lapjaink is nagy hasábos cikkeket hoztak, ha nem is mindenben egészen szerencsés hangon. A Hajnal és a Missziói Lapok részletesen hozták az utolsó idők krónikáját. Ezenkívül a Missziói Lapok havi elmélkedésének alapigéjéül 1935-ben mindig Kunst Irén leveleiből vett részleteket és ígét. Köztük olyan levélrészleteket is, amelyek az Emlékkönyvbe nincsenek felvéve.

A Református és Evangélikus Közös Külmissziói Bizottság 1934. december 10-én, majd 1935. január 8-án tartott ülésén adózott először kegyelettel Kunst Irén emlékének. Ekkor került megbeszélésre az ő emléke megörökítésével kapcsolatos összes teendő, elsősorban az országos gyászünnepély megrendezése.

Az országos gyászünnepély

március 12-én volt fél 7 órakor Budapesten, a Deák-téri templomban. Megható volt látni, amint már 6 óra felé kezdett sereglenni a feketeruhás közönség ép úgy, mintha temetésre jönne. Lehetek másfél ezerén. A Deák-téri templom ormán fekete zászló, oltáron és szószéken a böjti gyászlepel. Különösen az öregek felvonulása jelezte, hogy itten az első magyar misszióidők szemtanúi, nagyobb részt a megboldogult személyes barátai és barátnői jönnek búcsúzóra, — nemcsak Kunst Iréntől, hanem egymástól, egyben átadva a magyar missziói munka stafétazászlóját a fiatalabb missziói nemzedéknek. Úgy éreztük, hogy Kunst Irén lehet továbbra is az a kapocs, amely az újabban külön-külön szövődő szálak mellett továbbra is egységbe fűzi a misszió egyre szélesedő frontú magyar csapatát.

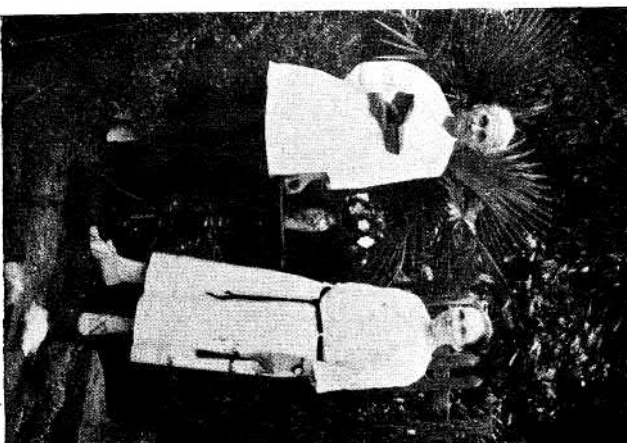
A gyászünnepély pontban fél 7-kor kezdődött és felbúgott az orgona: Jézus én bizodalمام — első két versével. Az oltári imában D. D. Raffay Sándor evang.

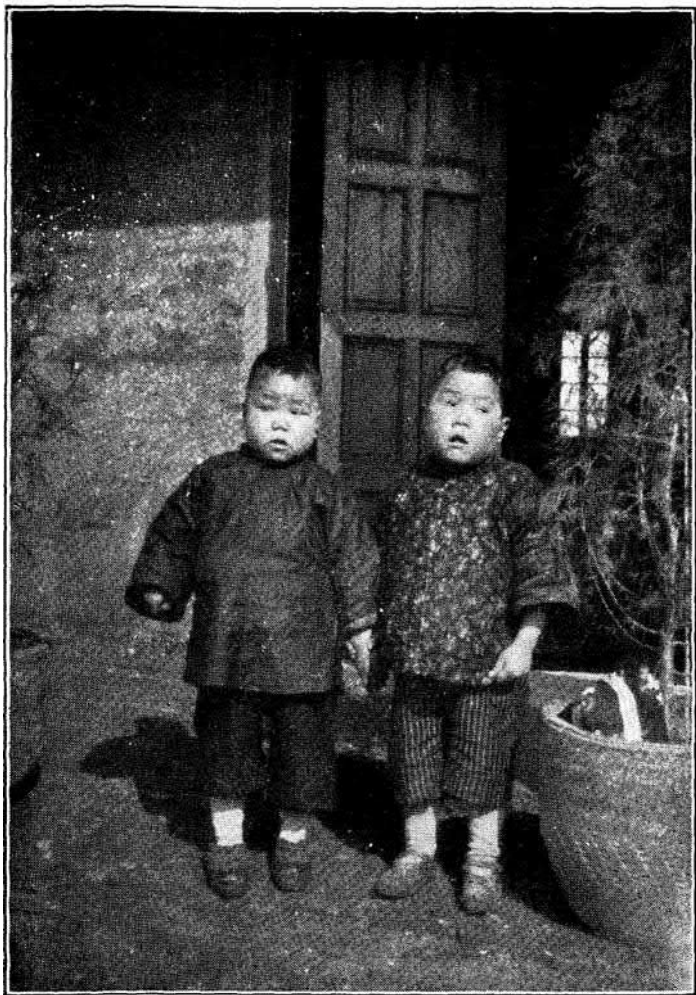
*Kunst Irén a magyarok által eltartott kínai munkásokkal, illetőleg
párifogolttal. Balról: Vasel Matild. Jobbról: Kong Ella. A kisleány
Márta-Erzsébet. (1933. év végéről való kép.)*

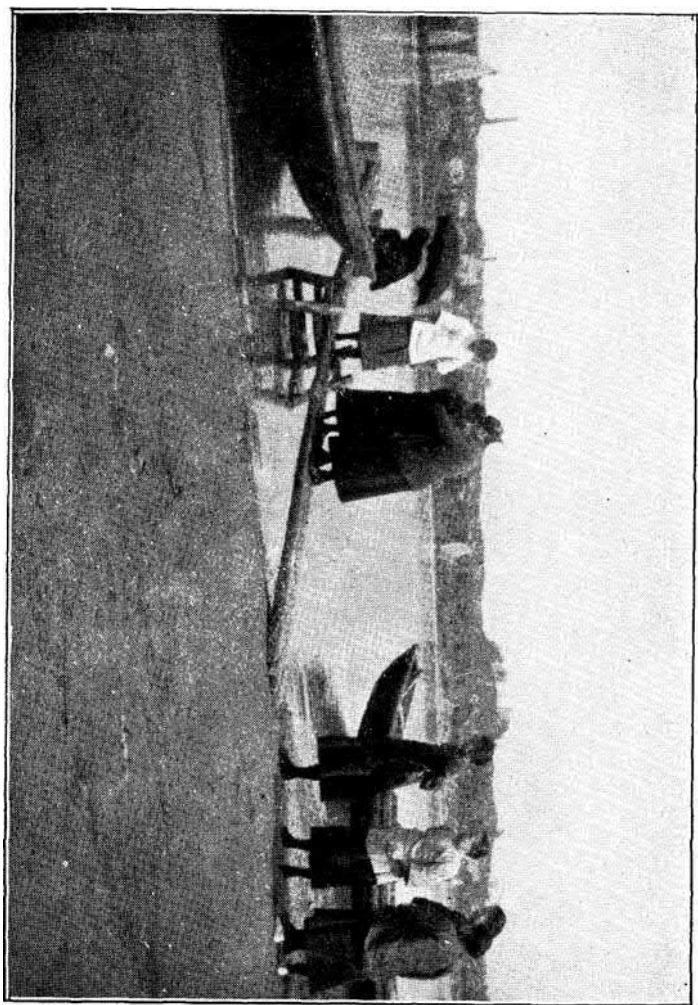

Kínai asszonyok. Jobbról Tangné, a tongtsoi evangélista felesége, balról tongkiai nő eredeti népisletében. Nem madréigbont! Ezüst karkák a hozomány.

Kunst Irén (félig fehérben) Koscher Rózánál, aki utolsó napjában vele volt. A kép 1934 n. 1938 nyarán készült.

püspök irányította lelkünket az estély fő céljára: az Úr magasztalására, a Kunst Irénben kapott missziói élet kincsei felett. Gergely Dezsőné, a fogházmisszió egyik vezető munkása, aki Kunst Irén régebbi budapesti előadásai alkalmával is gyakran énekelt. Azt az éneket énekelte, amelyet Kunst Irén fordított magyarra: Lelkem kíván téged ... A templom karnagya, Kapi-Králik Jenő kísérte őt, valamint a gyülekezeti énekeket. A megnyitót dr. Molnár Gyula, az Ev. Misszió-egyesület elnöke mondotta Kunst Irén *magyarságáról*. Ez, valamint a többi elhangzott előadás is így: Gáncs Aladárné Kunst Irén *lelki fejlődéséről*, dr. Misley Sándorné: *itthoni be-missziói*, majd *kínai munkájáról* dr. vitéz Csia Sándor főorvos. Dr. Victor János lelkész, a Ref. Kulm. Szövetség alelnöke Kunst Irén *utolsó idejéről*, illetőleg második *pályafutásáról* ez Emlékkönyvben némi bővítéssel úgyis olvashatók s így azoknak ecsetelésétől eltekinthetünk. Csupán azt a jelenetet emeljük ki, amikor a lelki fejlődésnek arról az állomásáról volt szó, amelyik éppen az emlékünnepegy színhelyén játszódott le. A Deák-téri templom oltáránál konfirmáló s az első úrvacsora szent pillanata előtt síró fiatal leány emlékének a felidézése egyik legfelejthetlenebb jelenete volt a gyászünnepegynek. A művészi számokban igaz testvériességgel mind a református, mind az evangélikus énekhar részt vett. Amaz Bachtól: Ki csak Istenre dolgát hagyja és Jäckeltől: a XXVIII. Zsoltárt énekelte László Sándor karnagy vezetésével. Emez Schuberttől: Jézus, csak Téged áldunk c. éneket adta elő Peschko Zoltán karnagy vezetésével, aki még Antalffy bús Intermezzóját is játszotta az orgonán. Magócs Károly ev. lelkész igeolvasása — Jelenések 7, 9—17. —, majd Bereczky Albert ref. lelkész záróimája kapcsán még egyszer elvonult előttünk Kunst Irén áldozatos s immár a Bárány trónja előtt megdicsőült életének képe. Úgy éreztük, mintha kint állnánk mi, magyar keresztyének a czingcsói temetőben feldomborodó sírnál s így énekeltük el legkedvesebb temetői énekünk: Krisztus, Te vagy életem — első és két utolsó versét. Éreztük, hogy mennyire illik igazán minden sora arra, Akinek a nevében ezt énekeltük. Még egyszer felszállt szívünkől a hála s reá forrt

szívünkre a törhetetlen pecsét, hogy ahhoz az Úrhoz, akinek Kunst Irén élt s ahhoz a munkához, amelyben ő elégette magát a golgothai evangélium terjesztésében, mi is hűek maradunk.

Ezen kívül még egész sereg emlékünnepegy volt mindenfelé az országban, amerre csak valamikor járt s ahol még most is hű missziói körök vannak. Ezen emlékezés szolgálatában állt Kunst Irén életéről és munkájáról kiadott és szintén körülra bocsátott dia-
pozitív-sorozatunk.

Közös bizottságunk nevezetes határozata volt egy Emlékkönyv kiadása. Mivel az Emlékkönyv — bizonyos kínai anyagok bevétele miatt is — nem készülhetett el az első évfordulóra, külön lenyomatban adtuk ki az önéletrajzot ez év októberében. S most, ím, útnak indulhat ez az eredeti tervezésnél nagyobbra nőtt könyv, úgy is, mint Kunst Irén *második életének* csendes *folytatása*. Mielőtt lezárnánk, hadd összegezzük e helyen, hogy mik volnának még a tennivalók.

1. Össze kellene gyűjteni Kunst Irén eddig összegyűjtetlen német és magyar leveleit, azokat is, amik már megjelentek, azokat is, amik még kéziratban vannak. Ki kellene adni a már megjelent levelek közül azokat is, amelyek ez Emlékkönyvben nem fértek el. különösen az első időkből valókat, amint az a Kereszttyén Evangélista hasábjain 1904—1914-ig, megjelent.

2. Le kellene fordítani a még eddig magyar nyelven ki nem adott elbeszélését a Boldog lóherlevélről. Das glückliche Kleeblatt.

3. Új kiadásban kellene megjelentetni a már annak idején elfogyott magyar füzeteit: *Az agg Simeon és Péterke! Korán érett kalász. Élmények*.

4. Evangéliumi íróinkat Kunst Irén életéből és munkájából missziói színdarabok, jelenetek és versek megírására kellene figyelmeztetnünk.

5. Mindent meg kell tennünk az Emlékkönyv terjesztése érdekében, tudva azt, hogy annak tiszta jövedelme hármassal célt szolgál: a) Siremlékének felállítására. b) Ref. és ev. tanítónőképzőintézeteinkben pályadíj alap létesítése, olyan dolgozatok jutalmazására, amelyek egyegy bibliai történet tanítását missziói céllal dolgoz-

zák fel, c) A missziói ház létesítése, ahol missziói iskolába készülõ növendékek részesülnének elõzetes kiképzésben.

Az elsõre nézve legyen szabad e helyen is közölni Keppler misszionárius levelét. Ebbõl kitûnik, hogy az *emlékmû* a síron már elkészült. A levél Vasel Matildhoz szól szeptember 3-ról.

„Nem kis dolog az, amit magyar testvéreink Irén testvérünk sírjára vonatkozólag kérnek. Irén testvér síremlékét olyanra csináltattam, mint Schild misszionárius feleségéét. M dollárba került. Keresztyéneink egyike, egy kõmûves építette. Hogy Irén testvér az egyszerűséget szerette és egészen kínai jellegû síremléket kívánt, bizonyára ön is jól tudja. Mily sokszor mondta nekem és a kínaiaknak: „De kérem, csak egyszerű sírkövet, mint a kínaiaknál szokás!” Olyan síremlék, amilyenre kedves magyar testvéreink gondolnak, lehetetlen, mert olyan kõfaragó, aki külföldi írásjeleket tudna vésni, itt egyáltalán nincs. Azonefelül Czingcsó rablóterület és a keresztyén temetõ nagyon félre esik, mindjárt neki mennek annak, ami külföldi mintára készült. A síremlék, ahogy megcsináltattam, nagyon kedves. Dr. Herrné, aki ezekben a napokban itt volt és felkereste a sírt, maga is azon a véleményen volt, nehéz lenne változtatni. Már így is vannak ütés nyomai a sírkövön. Mihelyst napsütés lesz, készítek felvételt és küldök önnek. A sírkõre Irén testvérünk kívánságára János 15, 16-ot vésettem. Ügy gondolom, az elhánt kívánságához kell tartani magunkat, bármely kedves is szeretett magyar testvéreink gondolata.

További gondunk, hogy Irén testvér barátai közül senki sem gondol többé az õ munkájára, úgy hogy már kénytelen vagyok a munka beszüntetésére gondolni, mert nem kapok pénzt az õ munkája folytatására. Csak néhány svájci barátja gondoskodik továbbra is, de ez nem elég ...”

Megnyugtatósul közölhetjük, hogy a pénz megvan. csak a kiküldés volt eddig akadály. A sírra szóló 150 pengõt máris sikerült elindítanunk. A többire nézve is reméljük a legjobbat. Ne legyen azonban ez megnyugtató abban az irányban, mintha nem kellene több oda-

adással keresnünk Isten vezetését Kunst Irén munkájának folytatása tekintetében. Az a legkevesebb, hogy a tongtői állomás fenntartásáról valamiképpen a magyarok gondoskodjanak. De úgy hiszem, még ez sem elég s megnyugodnunk csak akkor szabad, ha valaki — Kunst Irén eredeti, állandó és mindvégig fenntartott óhaja szerint — a magyarok közül veszi át az ő kínai szolgálatát. Ennél kevesebben még akkor sem nyugodhatnánk meg, ha ő maga lemondott volna erről a gondolatról.

Ki ne látná, mennyi mód és lehetőség van itthon és künn Kunst Irén cselekedeteinek, életének folytatására!?

Ennek a szolgálatába kíván állni lényegében e könyv.

Egy mű hiányosságát senki sem érezheti jobban, mint aki benne élt. míg készült. Ha majd a fenti adatgyűjtés végebe megy, jobban ki lehet rajzolni Kunst Irén kínai munkájának, európai körútjainak és a magyar földön végzett áldásos szolgálatainak térképét. Bizonyos összefüggéseket akkor majd jobban ki lehet domborítani, ha együtt lesz a sok kép, levél, emlék, előadás, élmény és élettöredék. Teljességre már csak korlátolt *mérete* folytán sem tarthat igényt ez Emlékkönyv. Két ellenvetés nem éri váratlanul. Az sem, ha valaki túlmeretezettnek, túlaranyozottnak találja. Akik egyes részleteiben, szaggatottan, hogy úgy mondjuk: bekötetlen ívrészeiben ismerték Kunst Irén életét, azok még sohasem álltak még az ő egész életének összhatása alá. Igazi *dinamikus* ereje csak akkor áll előttünk, amikor már vaskos kötetben lezárva kerül a kezünkbe. Aki nemcsak külön az egyes szólamok kottáját ismeri, hanem együtt hallja az egész szimfóniát, az nem fogja sokallni a soknak látszót.

Még kevésbé érne váratlanul a fordított ellenvetés. Bárki joggal úgy érezheti, hogy ragyogóbb tollú és merészebb ecsetvonásokkal dolgozó krónikás illetet volna a könyvhöz, a Kunst Irén életéhez. Elismerjük, hogy aranytrombitásnak *gyarló* ez a feldolgozás. Itt is, ott is horpadások, foltok, talán még szélrepedés is van a hangtölcséren. De ütött-kopott harsona öblében is felhangoz-

hátik a legcsodálatosabb ébresztő, induló és himnusz,
ha a *Lélek* emeli ajkához az aranytrombita fűvóját.
Mi más akarna lenni egy Kunst Irénről szóló
könyv, mint a magyar ébredés és a kínai világmisszió
felrázó, aranyló-sárga harsonája?

G. A.

TARTALOM

	Oldal
Bevezetés. G. A. — — — — — — — — — —	2
Önéletrajz — — — — — — — — — —	12
Emléksorok. Dr. Ravasz László ref. püspök — — — — —	21
Kunst Irén magyarsága. Dr. Molnár Gyula — — — — —	22
Kunst Irén lelki fejlődése. G. A. — — — — —	27
A várás ideje. G. A. — — — — — — — — — —	40
Lelkem kíván... Fordította Kunst Irén — — — — —	48
Áttekintés a kínai misszióról. Br. Podmaniczky Pál — — — — —	49
Isten nagy szeretete. Fordította Perényi József — — — — —	59
Barátnő és munkatárs emlékezései, özv. dr. Misley Sándorné	60
Emléksorok. D. Dr. Raffay Sándor ev. püspök — — — — —	66
Az első kínai szolgálat — — — — — — — — — —	67
Emléksorok. Mőse Laura — — — — — — — — — —	123
Az első itthonidőzés. G. A. — — — — — — — — — —	124
Emléksorok, id. Victor János — — — — — — — — — —	134
A budapesti kínai munka. G. A. — — — — — — — — — —	135
Péter. Muraközy Gyula — — — — — — — — — —	145
A második kínai szolgálat — — — — — — — — — —	149
Utolsó itthoni időzés. G. A. — — — — — — — — — —	182
A harmadik kínai szolgálat. G. A. — — — — — — — — — —	198
Az utolsó idők. Dr. vitéz Csia Sándor — — — — — — — — — —	213
Az utolsó üzenet. Vargha Gyuláné — — — — — — — — — —	223
Egy kis visszaemlékezés. Vargha Gyuláné — — — — — — — — — —	225
Kunst Irén második pályafutása. Dr. Victor János — — — — — — — — — —	228
A második élet. G. A. — — — — — — — — — —	230